

**İÇ GÖÇ YAŞAMIŞ VE YAŞAMAMIŞ ERGENLERİN BENLİK
KURGULARI, UYUM SORUNLARI VE BAŞA ÇIKMA
TARZLARI**

**SELF CONSTRUALS, ADJUSTMENT PROBLEMS AND
COPING STYLES OF INTERNAL MIGRANT AND NON-
MIGRANT ADOLESCENT**

Faruk BOZDAĞ

Hacettepe Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı İçin
Öngördüğü

Yüksek Lisans Tezi

olarak hazırlanmıştır.

2015

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼'ne,

Faruk BOZDAğ'ın hazırladığı "İç G¼ç Yaşamış ve Yaşamamış Ergenlerin Benlik Kurguları, Uyum Sorunları ve Başa Çıkma Tarzları" başlıklı bu çalışma j¼rimiz tarafından **Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

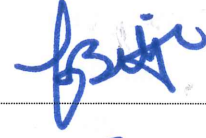
Başkan

Prof. Dr. Oya G¼lendam ERSEVER



¼ye (Danışman)

Prof. Dr. Filiz BİLGE



¼ye

Doç. Dr. T¼rkan DOğAN



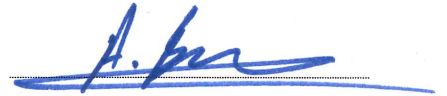
¼ye

Doç. Dr. Zeynep HATİPOğLU S¼MER



¼ye

Doç. Dr. Aslı BUGAY



ONAY

Bu tez Hacettepe ¼niversitesi Lisans¼st¼ Eğitim-¼đretim ve Sınav Y¼netmeliđi'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki j¼ri ¼yeleri tarafından 24 / 06 / 2015 tarihinde uygun g¼r¼lm¼ř ve Enstit¼ Y¼netim Kurulunca / / tarihinde kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Berrin AKMAN
Eğitim Bilimleri Enstit¼s¼ M¼d¼r¼

İÇ GÖÇ YAŞAMIŞ VE YAŞAMAMIŞ ERGENLERİN BENLİK KURGULARI, UYUM SORUNLARI VE BAŞA ÇIKMA TARZLARI

Faruk BOZDAĞ

ÖZ

Bu araştırma, iç göç yaşamış ve yaşamamış ergenlerin benlik kurguları, uyum düzeyleri, uyum sorunları ve stresle başa çıkma tarzlarının anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan betimsel bir çalışmadır. Ek olarak, iç göç yaşamış ergenlerin göç üzerinden geçen süre açısından benlik kurguları, uyum düzeyleri, uyum sorunları ve stresle başa çıkma tarzları ile iç göç yaşamamış ergenlerin benlik kurguları, uyum düzeyleri, uyum sorunları ve stresle başa çıkma tarzlarının farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Bunun yanı sıra iç göç yaşamış ergenlerin benlik kurguları, uyum düzeyleri, uyum sorunları ve stresle başa çıkma tarzlarına, göç nedenleri ve hangi bölgeden göç ettikleri açısından bakılmış; iç göç yaşamış ergenlerin benlik kurguları, uyum düzeyleri, uyum sorunları ve stresle başa çıkma tarzları, bazı sosyo-demografik değişkenler açısından da ele alınmıştır. Araştırmaya İstanbul'un yoğun göç alan beş ilçesinde (Bağcılar, Bahçelievler, Esenyurt, Gaziosmanpaşa ve Ümraniye) Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaöğretim kurumlarına devam eden 979 öğrenci (410'u iç göç yaşamış, 569'u iç göç yaşamamış) katılmıştır. Araştırmada ergenlerin benlik kurgularını ölçmek amacıyla Kağıtçıbaşı (2012a) tarafından geliştirilmiş, Özdemir ve Çok (2011) tarafından ergenlik dönemindeki bireylere uyarlanmış olan Ailede Özerk-İlişkisel Benlik Ölçeği (AÖİBÖ), uyum düzeyleri ve uyum sorunlarını belirlemek amacıyla Reynolds'ın (2001) geliştirdiği ve Meriç'in (2007) uyarladığı Reynolds Ergenler İçin Uyum Tarama Envanteri (REUTE), stresle başa çıkma tarzlarını ölçmek için Folkman ve Lazarus tarafından geliştirilen, uyarlama çalışmaları Şahin ve Durak (1995) tarafından yapılan Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği (SBÇTÖ) ve ergenlerin sosyo-demografik niteliklerine ilişkin bilgi toplamak için araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu uygulanmıştır.

Araştırmada bağımsız değişkendeki kategori sayısı iki olduğunda ilişkisiz örneklem için t-testi, ikiden çok olduğunda ise tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Varyans analizinden önce kategorik değişkenlerin kategorilerindeki frekans sayılarının yeterli olup olmadığına bakılmıştır. Frekans sayılarının yeterli

olmadığı durumlarda parametrik olmayan testlerden Kruskal Wallis Testi kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda, iç göç yaşamış ve yaşamamış ergenlerde, özerk-ayrık ve özerk-ilişkisel benlik kurgusuna sahip olma açısından anlamlı bir farklılığın olmadığı, buna karşın iç göç yaşamamış ergenlerde bağımlı-ilişkisel benlik kurgusunun, iç göç yaşamış ergenlere göre daha yaygın olduğu saptanmıştır. İç göç yaşamış ve yaşamamış ergenlerin uyum düzeyleri ve uyum sorunları (duygusal sıkıntı, antisosyal davranış, olumlu benlik ve öfke kontrol problemleri) arasında anlamlı bir fark olmadığı ve sosyal desteğe başvurma dışında, stresle başa çıkma tarzlarının da farklılaşmadığı görülmüştür. Sosyal desteğe başvurmaya dönük olarak ise iç göç yaşamamış ergenler lehine anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır. Ayrıca göç üzerinden geçen süreye göre iç göç yaşamış ve yaşamamış ergenlerin bağımlı-ilişkisel benlik kurgularının ve olumlu benlik problemlerinin farklılaştığı, buna karşın stresle başa çıkma tarzlarının farklılaşmadığı belirlenmiştir. İç göç yaşamış ergenlerin benlik kurguları, uyum düzeyleri, uyum sorunları ve stresle başa çıkma tarzlarının, göç nedenleri ve hangi bölgeden göç ettiklerine göre değişmediği de araştırma sonuçları arasında yer almaktadır. Bunların yanı sıra araştırmada iç göç yaşamış ergenlerin benlik kurguları, uyum düzeyleri, uyum sorunları ve stresle başa çıkma tarzlarının, bazı sosyo-demografik değişkenlere göre değişebildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar sözcükler: İç göç, ergen, benlik kurguları, uyum düzeyi, uyum sorunları, stresle başa çıkma tarzları.

Danışman: Prof. Dr. Filiz BİLGE, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı

SELF CONSTRUALS, ADJUSTMENT PROBLEMS AND COPING STYLES OF INTERNAL MIGRANT AND NON-MIGRANT ADOLESCENT

Faruk BOZDAĞ

ABSTRACT

This study is a descriptive one conducted to investigate whether self- construals, adjustment levels, adjustment problems and styles of coping with stress of internal migrant and non-migrant adolescents differentiate significantly. Additionally, whether self-construals, adjustment levels, adjustment problems and styles of coping with stress of internal migrant adolescents and self-construals, adjustment levels, adjustment problems and styles of coping with stress of non-migrant adolescents differentiate in terms of time passed over migration is examined. Also, self-construals, adjustment levels, adjustment problems and styles of coping with stress of internal migrant adolescents are examined with regard to reasons of migration and the region they have migrated from, and self-construals, adjustment levels, adjustment problems and styles of coping with stress of internal migrant adolescents are investigated with regard to several socio-demographical variables. 979 students, 410 of them are internal migrants and 569 of them are non-migrants, who continue their education at public high schools in five districts of İstanbul, namely Bağcılar, Bahçelievler, Esenyurt, Gaziosmanpaşa and Ümraniye, have participated in the study. Familial Autonomous-Related Self Scale (FARSS) developed by Kağıtçıbaşı (2012a) and adapted for individuals experiencing adolescence period by Özdemir and Çok (2011) to determine self-construals of adolescents, Adolescent Adjustment Screening Inventory (AASI) developed by Reynolds (2001) and adapted by Meriç (2007) to state adjustment levels and adjustment problems of adolescents, and Styles of Coping with Stress Scale (SCSS) developed by Folkman and Lazarus and adapted by Şahin and Durak (1995) to specify styles of coping with stress, and demographic information form developed by the researcher to collect data related to socio-demographic features of adolescents are applied within the scope of the study.

In the study, unrelated samples t-test is run for independent variables which have two categories and One-Way ANOVA is run when the number of categories is more than two. Before running variance analyses, frequencies of categorical variables

have been examined to check whether it is enough or not and if it is not enough, Kruskal-Wallis test, one of the non-parametric tests, is run.

Results of the study show that although there is not a significant difference between internal migrant and non-migrant adolescents in terms of having autonomous-separate self-construal and autonomous-related self-construal, it is observed that non-migrant adolescents have more tendency to construct heteronomous-related self-construal than internal migrant adolescents. In addition to these, there is not a significant difference between adjustment levels and adjustment problems (emotional distress, antisocial behavior, positive self and anger control problems) of internal migrant and non-migrant adolescents and there is no differentiation observed among styles of coping with stress, apart from seeking of social support, and it is also observed that non-migrant adolescents have more tendency to seek for social support. Besides, heteronomous-related self-construals and problems of positive self of internal migrant and non-migrant adolescents differentiate in terms of time passed over migration while there is not a significant difference between styles of coping with stress. Results also indicate that there is not a significant difference between self-construals, adjustment levels, adjustment problems and styles of coping with stress of internal migrant in terms of causes of migration and the region they have migrated from. Lastly, it is concluded that self-construals, adjustment levels, adjustment problems and styles of coping with stress of internal migrant could differentiate in terms of certain socio-demographic variables.

Keywords: Internal migration, adolescence, self construals, adjustment level, adjustment problems, styles of coping with stress.

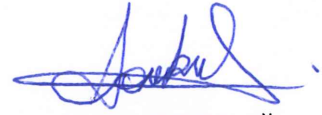
Advisor: Prof. Dr. Filiz BİLGE, Hacettepe University, Department of Educational Science, Division of Psychological Counseling and Guidance

ETİK BEYANNAMESİ

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada,

- tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- ve bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.



Faruk BOZDAĞ

TEŞEKKÜR

Tez danışmanım olarak hem yüksek lisans eğitimim boyunca hem de bu araştırma sürecinde, her konuda destek ve ilgisini hissettiğim, çalışmalarındaki titizliği ve kararlılığıyla örnek aldığım, verdiği güven ve destekle güçlendiğim, çok değerli hocam Prof. Dr. Filiz BİLGE'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tez savunmamda değerli görüş ve önerileriyle araştırmama önemli katkılar sağlayan hocalarım, Prof. Dr. Oya Güldam ERSEVER'e, Doç. Dr. Türkan DOĞAN'a, Doç. Dr. Zeynep HATİPOĞLU SÜMER'e ve Doç. Dr. Aslı BUGAY'a içtenlikle teşekkür ederim. Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca bana kıymetli bilgilerini aktaran, bugünkü mesleki duruşumu biçimlendiren tüm hocalarıma minnet ve şükranlarımı sunarım.

Çalışmam süresince desteğini esirgemeyen, bana her türlü kolaylığı sağlayan değerli hocam ve bölüm başkanım Prof. Dr. İrfan ERDOĞAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Samimiyeti ve desteğiyle sürekli yanımda olan değerli hocam Prof. Dr. Ayşe Esra ASLAN'a ve çalışmam boyunca sunduğu farklı görüşlerle bakış açımı zenginleştiren değerli hocam Prof. Dr. Hasan AKGÜNDÜZ'e içtenlikle teşekkür ederim.

Türkiye'de göçle ilgili olarak yaptığı psikolojik araştırma ve yayınlarla, bu alana önemli katkılar sağlayan, görüş ve önerileriyle bana destek sunan Yrd. Doç. Dr. Zübeyit GÜN'e ve çalışmam boyunca istatistiksel konularda sunmuş olduğu katkılardan dolayı hocam Öğr. Gör. Esin TEZBAŞARAN'a çok teşekkür ederim. Bu çalışmanın bitmesinde büyük emekleri olan bana birçok konuda fedakarlık gösteren değerli arkadaşlarım Araş. Gör. Hatice ERGİN'e, Araş. Gör. Metin KOCATÜRK'e ve Okutman Burcu ÖZKALE'ye ayrıca teşekkür ederim.

Yaşamım boyunca her zaman sevgilerini, desteklerini ve güvenlerini hissettiğim, yaşama sevincimi arttıran, bugünkü hayat duruşumu kazanmamda önemli rol oynayan canım anneme, babama ve kardeşlerime sonsuz teşekkürler sunarım.

Burada ismine yer veremediğim, hayatıma anlam katan, beni ben yapan herkese tüm kalbimle teşekkür ediyorum. Özellikle sana... İyi ki varsın...

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	v
ETİK BEYANNAMESİ	vii
TEŞEKKÜR	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar DİZİNİ	xiii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xvi
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xvii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	9
1.3. Problem Cümlesi	12
1.3.1. Alt Problemler	13
1.4. Sayıtlılar.....	14
1.5. Sınırlılıklar.....	14
1.6. Tanımlar.....	14
1.7. Araştırmanın Kuramsal Temeli	17
1.7.1. Göç İle İlgili Kuramsal Çerçeve.....	17
1.7.1.1. Göç Kavramı	17
1.7.1.2. Göç Nedenleri	19
1.7.1.3. Göç Türleri	21
1.7.1.4. Göç Kuramları	23
1.7.1.4.1. Ravenstein'in Göç Kanunları.....	23
1.7.1.4.2. İtme-Çekme Kuramı	24
1.7.1.4.3. Petersen'in Beş Göç Tipi.....	25
1.7.1.4.4. Kesişen Fırsatlar Kuramı.....	25
1.7.1.4.5. Merkez Çevre Kuramı	26
1.7.1.4.6. Göç Sistemleri Kuramı	26
1.7.1.4.7. İlişkiler Ağı Kuramı	26
1.7.1.5. Türkiye'de İç Göç	27
1.7.1.6. İstanbul'a İç Göç	29
1.7.2. Göç ve Ruh Sağlığı	31
1.7.2.1. Göç Öncesi Süreç	33
1.7.2.2. Göç Anı	34
1.7.2.3. Göç Sonrası Süreç.....	35
1.7.3. Benlik Kurgusu	39
1.7.4. Uyum Sorunları.....	45
1.7.5. Başa Çıkma Tarzları	51
1.7.6. Göç ve Ergenlik	57
2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	61
2.1. Göç ve Benlik Kurgusu ile İlgili Çalışmalar.....	61
2.2. Göç, Uyum ve Uyum Sorunları ile İlgili Çalışmalar	61
2.3. Göç ve Başa Çıkma ile İlgili Çalışmalar	62

2.4. Göç İle İlgili Diğer Çalışmalar.....	63
2.5. Benlik Kurgusu İle İlgili Diğer Çalışmalar	67
2.6. Uyum ve Uyum Sorunları İle İlgili Diğer Çalışmalar	69
2.7. Başa Çıkma İle İlgili Diğer Çalışmalar.....	71
3. YÖNTEM.....	75
3.1. Araştırmanın Yöntemi.....	75
3.2. Çalışma Grubu.....	75
3.3. Veri Toplama Araçları	78
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu-Gönüllü Katılım Formu (KBF-GKF)	78
3.3.2. Ailede Özerk-İlişkisel Benlik Ölçeği-Ergen Formu (AÖİBÖ-EF)	78
3.3.3. Reynolds Ergenler İçin Uyum Tarama Envanteri (REUTE)	80
3.3.4. Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği (SBÇTÖ).....	82
3.4. Veri Toplama Araçlarının Uygulanışı	84
3.5. Veri Analizi.....	84
4. BULGULAR VE TARTIŞMA	89
4.1. Araştırma Bulguları	89
4.1.1. İç göç yaşamış ve yaşamamış ergenlerin benlik kurgularına ilişkin bulgular	89
4.1.2. İç göç yaşamış ve yaşamamış ergenlerin uyum düzeyleri ve uyum sorunlarına ilişkin bulgular	89
4.1.3. İç göç yaşamış ve yaşamamış ergenlerin stresle başa çıkma tarzlarına ilişkin bulgular	90
4.1.4. İç göç yaşamış ergenlerin <i>göç üzerinden geçen süre</i> açısından benlik kurguları, uyum düzeyleri, uyum sorunları ve stresle başa çıkma tarzlarının; iç göç yaşamamış ergenlerin benlik kurguları, uyum düzeyleri, uyum sorunları ve stresle başa çıkma tarzlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular.....	91
4.1.5. İç göç yaşamış ergenlerin benlik kurguları, uyum düzeyleri, uyum sorunları ve stresle başa çıkma tarzlarının; <i>göç nedenlerine</i> göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular.....	100
4.1.6. İç göç yaşamış ergenlerin benlik kurguları, uyum düzeyleri, uyum sorunları ve stresle başa çıkma tarzlarının; <i>hangi bölgeden göç ettiklerine göre</i> farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular	104
4.1.7. İç göç yaşamış ergenlerin bazı sosyo-demografik değişkenlere göre benlik kurguları, uyum düzeyleri, uyum sorunları ve stresle başa çıkma tarzlarının farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular.....	108
4.1.7.1. İç göç yaşamış ergenlerin cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü, gelir düzeyi, çalışma durumu, kardeş sayısı, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumuna göre <i>benlik kurgularının</i> farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular.....	108
4.1.7.2. İç göç yaşamış ergenlerin cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü, gelir düzeyi, çalışma durumu, kardeş sayısı, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumuna göre <i>uyum düzeyleri ve uyum sorunlarının</i> farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular	117
4.1.7.3. İç göç yaşamış ergenlerin cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü, gelir düzeyi, çalışma durumu, kardeş sayısı, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumuna göre <i>stresle başa çıkma tarzlarının</i> farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular	128

4.2. Tartışma ve Yorum	138
4.2.1. İç Göç Yaşamış ve Yaşamamış Ergenlerin Benlik Kurguları, Uyum Düzeyleri, Uyum Sorunları ve Stresle Başa Çıkma Tarzlarına İlişkin Tartışma ve Yorum	138
4.2.2. İç Göç Yaşamış Ergenlerin <i>Göç Üzerinden Geçen Süre</i> Açısından Benlik Kurguları, Uyum Düzeyleri, Uyum Sorunları ve Stresle Başa Çıkma Tarzlarının; İç Göç Yaşamamış Ergenlerin Benlik Kurguları, Uyum Düzeyleri, Uyum Sorunları Ve Stresle Başa Çıkma Tarzlarına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Tartışma ve Yorum	141
4.2.3. İç Göç Yaşamış Ergenlerin <i>Göç Etme Nedenlerine</i> Göre Benlik Kurguları, Uyum Düzeyleri, Uyum Sorunları ve Stresle Başa Çıkma Tarzlarına İlişkin Tartışma ve Yorum	142
4.2.4. İç Göç Yaşamış Ergenlerin <i>Hangi Bölgeden Göç Ettiklerine</i> Göre Benlik Kurguları, Uyum Düzeyleri, Uyum Sorunları ve Stresle Başa Çıkma Tarzlarına İlişkin Tartışma ve Yorum	142
4.2.5. İç Göç Yaşamış Ergenlerin Bazı Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Benlik Kurguları, Uyum Düzeyleri, Uyum Sorunları ve Stresle Başa Çıkma Tarzlarına İlişkin Tartışma ve Yorum	143
4.2.5.1. İç Göç Yaşamış Ergenlerin Cinsiyet, Sınıf Düzeyi, Okul Türü, Gelir Düzeyi, Çalışma Durumu, Kardeş Sayısı, Anne Eğitim Durumu ve Baba Eğitim Durumuna Göre Benlik Kurgularına İlişkin Tartışma ve Yorum.....	143
4.2.5.2. İç Göç Yaşamış Ergenlerin Cinsiyet, Sınıf Düzeyi, Okul Türü, Gelir Düzeyi, Çalışma Durumu, Kardeş Sayısı, Anne Eğitim Durumu ve Baba Eğitim Durumuna Göre Uyum Düzeyleri ve Uyum Sorunlarına İlişkin Tartışma ve Yorum	145
4.2.5.3. İç Göç Yaşamış Ergenlerin Cinsiyet, Sınıf Düzeyi, Okul Türü, Gelir Düzeyi, Çalışma Durumu, Kardeş Sayısı, Anne Eğitim Durumu ve Baba Eğitim Durumuna Göre Stresle Başa Çıkma Tarzlarına İlişkin Tartışma ve Yorum	148
5. SONUÇ ve ÖNERİLER	150
5.1. Sonuçlar.....	150
5.2. Öneriler.....	153
5.2.1. Araştırmaya Dönük Öneriler	153
5.2.2. Uygulamaya Dönük Öneriler.....	154
5.2.2.1. Ailelere Öneriler	154
5.2.2.2. Öğretmenlere Öneriler	154
5.2.2.1. Psikolojik Danışmanlara Öneriler	155
5.2.2.1. Politikacılara Öneriler	155
KAYNAKÇA.....	157
EKLER DİZİNİ	173
EK 1. Etik Kurul Onay Bildirimi	174
EK 2. Milli Eğitim Müdürlüğü Uygulama İzni.....	175
EK 3. Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	176
EK 4. Ailede Özerk-İlişkisel Benlik Ölçeği Ergen Formu (AÖİBÖ-EF) Örnek Maddeler	179

EK 5. Reynolds Ergenler İçin Uyum Tarama Envanteri (REUTE) Örnek Maddeler	180
EK 6. Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği (SBÇTÖ) Örnek Maddeler	181
EK 7. Kişisel Bilgi Formu (KBF)	182
EK 8. Levene Testi Sonuçları	183
EK 9. Kruskal Wallis Testi Sonrası İzleme Testi Sonuçları	185
EK 10. Orjinallik Raporu	187
Özgeçmiş	188

TABLolar DİZİNİ

Tablo1.1: 2008-2014 Yılları Arası İstanbul İline Ait İç Göç İstatistikleri.....	30
Tablo 1.2.: Yetkinlik ve Kişiler Arası Mesafe Boyutları	43
Tablo 3.1: Ölçek ve envanter puanlarına ilişkin betimsel istatistikler ve normallik testi istatistikleri.....	86
Tablo 4.1: İç Göç Yaşamış ve Yaşamamış Ergenlerin Benlik Kurgularına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları.....	89
Tablo 4.2: İç Göç Yaşamış ve Yaşamamış Ergenlerin Uyum Düzeyleri ve Uyum Sorunlarına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları	90
Tablo 4.3: İç Göç Yaşamış ve Yaşamamış Ergenlerin Stresle Başa Çıkma Tarzlarına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları.....	91
Tablo 4.4: İç Göç Yaşamış Ergenlerin <i>Göç Üzerinden Geçen Süre</i> Açısından Benlik Kurgularına ve İç Göç Yaşamamış Ergenlerin Benlik Kurgularına İlişkin Betimsel İstatistikler	92
Tablo 4.5: İç Göç Yaşamış Ergenlerin <i>Göç Üzerinden Geçen Süre</i> Açısından Benlik Kurgularına ve İç Göç Yaşamamış Ergenlerin Benlik Kurgularına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	93
Tablo 4.6: İç Göç Yaşamış Ergenlerin <i>Göç Üzerinden Geçen Süre</i> Açısından Bağımlı-İlişkisel Benlik Kurguları ve İç Göç Yaşamamış Ergenlerin Bağımlı-İlişkisel Benlik Kurgularına İlişkin Games-Howell Testi Sonuçları	93
Tablo 4.7: İç Göç Yaşamış Ergenlerin <i>Göç Üzerinden Geçen Süre</i> Açısından Uyum Düzeyleri ve Uyum Sorunları ve İç Göç Yaşamamış Ergenlerin Uyum Düzeyleri ve Uyum Sorunlarına İlişkin Betimsel İstatistikler	94
Tablo 4.8: İç Göç Yaşamış Ergenlerin <i>Göç Üzerinden Geçen Süre</i> Açısından Uyum Düzeyleri ve Uyum Sorunlarına (Duygusal Sıkıntı, Olumlu Benlik ve Öfke Kontrol Problemleri) ve İç Göç Yaşamamış Ergenlerin Uyum Düzeyleri ve Uyum Sorunlarına (Duygusal Sıkıntı, Olumlu Benlik ve Öfke Kontrol Problemleri) İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	96
Tablo 4.9: İç Göç Yaşamış Ergenlerin <i>Göç Üzerinden Geçen Süre</i> Açısından Olumlu Benlik Sorunlarına ve İç Göç Yaşamamış Ergenlerin Olumlu Benlik Sorunlarına İlişkin Hochberg GT2 Testi Sonuçları	96
Tablo 4.10: İç Göç Yaşamış Ergenlerin <i>Göç Üzerinden Geçen Süre</i> Açısından Antisosyal Davranışlarına ve İç Göç Yaşamamış Ergenlerin Antisosyal Davranışlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları	97
Tablo 4.11: İç Göç Yaşamış Ergenlerin <i>Göç Üzerinden Geçen Süre</i> Açısından Stresle Başa Çıkma Tarzlarına ve İç Göç Yaşamamış Ergenlerin Stresle Başa Çıkma Tarzlarına İlişkin Betimsel İstatistikler	98
Tablo 4.12: İç Göç Yaşamış Ergenlerin <i>Göç Üzerinden Geçen Süre</i> Açısından Stresle Başa Çıkma Tarzlarına ve İç Göç Yaşamamış Ergenlerin Stresle Başa Çıkma Tarzlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	99
Tablo 4.13: İç Göç Yaşamış Ergenlerin <i>Göç Nedenlerine</i> Göre Benlik Kurgularına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları	100

Tablo 4.14: İç Göç Yaşamış Ergenlerin <i>Göç Nedenlerine</i> Göre Uyum Düzeyleri ve Uyum Sorunlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları	101
Tablo 4.15: İç Göç Yaşamış Ergenlerin <i>Göç Nedenlerine</i> Göre Stresle Başa Çıkma Tarzlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları	103
Tablo 4.16: İç Göç Yaşamış Ergenlerin <i>Hangi Bölgeden Göç Ettiklerine</i> Göre Benlik Kurgularına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	104
Tablo 4.17: İç Göç Yaşamış Ergenlerin <i>Hangi Bölgeden Göç Ettiklerine</i> Göre Uyum Düzeyleri ve Uyum Sorunlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	105
Tablo 4.18: İç Göç Yaşamış Ergenlerin <i>Hangi Bölgeden Göç Ettiklerine</i> Göre Stresle Başa Çıkma Tarzlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	107
Tablo 4.19: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Cinsiyete Göre Benlik Kurgularına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları.....	108
Tablo 4.20: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Sınıf Düzeyine Göre Benlik Kurgularına İlişkin Betimsel İstatistikler.....	109
Tablo 4.21: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Sınıf Düzeyine Göre Benlik Kurgularına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	110
Tablo 4.22: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Sınıf Düzeyine Göre Benlik Kurgularına İlişkin Gabriel Testi Sonuçları.....	110
Tablo 4.23: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Okul Türüne Göre Benlik Kurgularına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları	111
Tablo 4.24: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Gelir Düzeyine Göre Benlik Kurgularına İlişkin Betimsel İstatistikler.....	112
Tablo 4.25: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Gelir Düzeyine Göre Benlik Kurgularına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	113
Tablo 4.26: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Çalışma Durumuna Göre Benlik Kurgularına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları.....	113
Tablo 4.27: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Kardeş Sayısına Göre Benlik Kurgularına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları	114
Tablo 4.28: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Anne Eğitim Durumuna Göre Benlik Kurgularına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	115
Tablo 4.29: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Baba Eğitim Durumuna Göre Benlik Kurgularına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	116
Tablo 4.30: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Cinsiyete Göre Uyum Düzeyleri ve Uyum Sorunlarına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları	117
Tablo 4.31: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Sınıf Düzeyine Göre Uyum Düzeyleri ve Uyum Sorunlarına İlişkin Betimsel İstatistikler	118
Tablo 4.32: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Sınıf Düzeyine Göre Uyum Düzeyleri ve Uyum Sorunlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	119
Tablo 4.33: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Sınıf Düzeyine Göre Uyum Düzeyleri ve Öfke Kontrol Problemlerine İlişkin Games-Howell Testi Sonuçları	120
Tablo 4.34: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Sınıf Düzeyine Göre Antisosyal Davranış Sorunlarına İlişkin Gabriel Testi Sonuçları	120

Tablo 4.35: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Okul Türüne Göre Uyum Düzeyleri ve Uyum Sorunlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları	121
Tablo 4.36: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Gelir Düzeyine Göre Uyum Düzeyleri ve Uyum Sorunlarına İlişkin Betimsel İstatistikler	122
Tablo 4.37: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Gelir Düzeyine Göre Uyum Düzeyleri ve Uyum Sorunlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	123
Tablo 4.38: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Çalışma Durumuna Göre Uyum Düzeyleri ve Uyum Sorunlarına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları	124
Tablo 4.39: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Kardeş Sayısına Göre Uyum Düzeyleri ve Uyum Sorunlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları	125
Tablo 4.40: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Anne Eğitim Durumuna Göre Uyum Düzeyleri ve Uyum Sorunlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	126
Tablo 4.41: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Baba Eğitim Durumuna Göre Uyum Düzeyleri ve Uyum Sorunlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	127
Tablo 4.42: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Cinsiyete Göre Stresle Başa Çıkma Tarzlarına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları.....	128
Tablo 4.43: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Sınıf Düzeyine Göre Stresle Başa Çıkma Tarzlarına İlişkin Betimsel İstatistikler.....	129
Tablo 4.44: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Sınıf Düzeyine Göre Stresle Başa Çıkma Tarzlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	130
Tablo 4.45: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Okul Türüne Göre Stresle Başa Çıkma Tarzlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları.....	131
Tablo 4.46: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Gelir Düzeyine Göre Stresle Başa Çıkma Tarzlarına İlişkin Betimsel İstatistikler.....	132
Tablo 4.47: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Gelir Düzeyine Göre Stresle Başa Çıkma Tarzlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	133
Tablo 4.48: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Çalışma Durumuna Göre Stresle Başa Çıkma Tarzlarına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları	134
Tablo 4.49: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Kardeş Sayısına Göre Stresle Başa Çıkma Tarzlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları	135
Tablo 4.50: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Anne Eğitim Durumuna Göre Stresle Başa Çıkma Tarzlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	136
Tablo 4.51: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Baba Eğitim Durumuna Göre Stresle Başa Çıkma Tarzlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	137

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. Bağlanmış ve Ayrık Benlikler / Aile	41
Şekil 1.2. Yetkinlik, Kişiler Arası Mesafe ve Aile ve Benlik Türleri	44

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

APA: American Psychological Association

HÜNEE: Hacettepe Nüfus Etüdü Enstitüsü

İBB: İstanbul Büyükşehir Belediyesi

IOM: Internationally Organization for Migration

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

TMMOB: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

TWB: The World Bank

UNICEF: United Nations Children's Fund

UNDP: United Nations Development Programme

1. GİRİŞ

Ergenlerin iç göç yaşantısına göre benlik kurguları, uyum düzeyleri, uyum sorunları ve stresle başa çıkma tarzlarının incelendiği araştırmanın giriş bölümünde ilk olarak problem durumu ortaya konmuştur. Daha sonra araştırmanın amacı ve önemi, problemi, sayıltıları, sınırlılıkları ve kuramsal temelinden söz edilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Alanyazında iç göçle ilgili olarak sosyolojik, ekonomik, siyasi, demografik vb. alanlarda birçok araştırmanın yapıldığı görülmektedir. Bununla birlikte, hem bireyin hem de genel olarak toplumun ruh sağlığını önemli bir şekilde etkilemesine karşın iç göçle ilgili olarak yapılan psikolojik araştırmaların ise yetersiz olduğu farkedilmektedir. İç göç sonrası bireylerin ve toplumun yaşadığı psikolojik sorunları belirlemek ve bu doğrultuda elde edilen verilerden hareketle gerekli ruh sağlığı hizmetlerini sunabilmek, bu alanda yapılacak psikolojik araştırmaların artmasına bağlıdır. Bu nedenle, bu araştırmada iç göçün ergenlerin benlik kurguları, uyum düzeyleri ve uyum sorunları ile stresle başa çıkma tarzları üzerindeki etkileri incelenmiştir.

İnsan, yaşamı boyunca birtakım değişikliklerle karşılaşmakta ve bu değişikliklere uyum sağlamaya çalışmaktadır. Bunlar insanın doğal gelişimi gereği biyolojik, zihinsel, ahlaki, psikolojik ve sosyal olabileceği gibi çeşitli nedenlerden kaynaklı bazı çevresel değişiklikler de olabilmektedir. Değişiklikler karşısında sağlıklı başa çıkma tarzları geliştiremeyen birey psikolojik sorunlar yaşamaktadır. Bu nedenle sağlıklı bir gelişim için bireyin uygun başa çıkma tarzları geliştirip bu değişimlere uyum sağlaması gerekmektedir.

Bireyin yaşamında önemli değişikliklere yol açan sosyal bir olgu olan göç, insanlık tarihi kadar uzun bir geçmişe sahiptir. Toplumun sosyal, kültürel, ekonomik, siyasal, eğitsel, psikolojik vb. tüm bünyesiyle yakından ilişkili, çok yönlü ve etkileyici bir değere sahip olmasına rağmen göç olgusuna psikoloji alanında yeterince ilgi gösterilmemiştir (Abadan-Unat, 2002; Akkayan, 1979; Kağıtçıbaşı, 2012a; Yalçın, 2004). Herhangi bir süre zarfında bireylerin yaşam yerlerindeki değişiklik (Bhugra ve Gupta, 2011) olarak tanımlanan göçün ekonomik, bireysel, ailevi, güvenlik, geri dönüş gibi nedenleri (HÜNEE, 2006) bulunmakla birlikte aynı zamanda göç; sosyal,

ekonomik, kültürel ve psikolojik değişimlere yol açan birçok sonucu da ortaya çıkarmaktadır (Sağlam, 2006). Dolayısıyla göç, çeşitli faktörlerin etkisiyle ortaya çıkmakta ve birçok faktörü etkileyerek birey ve toplum yaşamında önemli değişikliklere yol açmaktadır. Bu durum göçün karmaşık yapısının anlaşılması, birey ve toplum yaşamının daha sağlıklı bir hale getirilmesi için araştırmaya değer yanını göstermektedir.

Alan yazında göçle ilgili birçok sınıflama yer almakla birlikte göçlerin genelde iç-dış göçler; gönüllü-zorunlu göçler; sürekli-geçici göçler; bireysel ve kitlesel göçler olarak ele alındığı görölmektedir. Bu sınıflandırmalarda göçmenlerin yoğunluğu, iradesi, ülke sınırları, yerleşme süreleri, göç nedenleri ve sonuçları temel etkenler olarak ele alınmıştır (Akkayan, 1979; Erkan ve Aydın, 2010; Erkan ve Bağlı, 2005; Erkan ve Erdoğdu, 2006; Petersen, 1958; Sabates-Wheeler ve Borders, 2011; Sağlam, 2006; Yalçın, 2004).

Dünya nüfusunun yaklaşık üçte birinin, řu an çalıştıkları veya yaşadıkları yerle doğdukları yere bakıldığında, göçmen olarak nitelendirilebileceği ifade edilmektedir (Bhugra ve Gupta, 2011). Bu nüfusun yaklaşık % 3'ünün (215 milyon kişi) kendi ülke sınırları dışında yaşadığı tahmin edilmektedir (TWB, 2011). Göçün gelişmekte olan ülkelerden gelişmiş ülkelere doğru yapıldığına ilişkin tartışmalar olmasına karşın çoğu yer değiştirme hareketinin böyle yapılmadığı, hatta ülkeler arasında olmadığı ifade edilmektedir. Göç hareketlerinin çoğu ülke sınırları içerisinde meydana gelmektedir. Ülkeler arası göç edenlerin 213 milyon kişi olduğu tahmin edilirken ülke sınırları içerisinde göç edenlerin yaklaşık 714 milyon olduğu ifade edilmektedir (UNDP, 2009). Sonuç olarak, dünya üzerinde her yedi kişiden birinin bir şekilde göç ettiği söylenebilmektedir (Ward, Motus ve Mosca, 2013).

Türkiye nüfusu 77.695.904 olup bunun % 8,4'ünü (6.518.921) 15-19 yaş arası bireyler oluşturmaktadır. Nüfusun yaklaşık % 92'si il ve ilçe merkezlerinde yaşarken % 8'i belde ve köylerde yaşamaktadır (TÜİK, 2014). Türkiye'de modern anlamda göç 1950'li yıllarda başlamıştır (Yalçın, 2004). 1950-1960 yılları arasında tarımda makineleşmeyle birlikte yaklaşık 1,5 milyon kişi köyünü terk ederek büyük şehirlere göç etmişlerdir. Yaklaşık 6,8 milyon kişi 1960-1975 yılları arasında çeşitli nedenlerle yine büyük şehirlere göç etmişlerdir. Kent nüfusu 1950 sayımında % 25 iken, 1980'de % 44'e, 1990 sayımında ise % 59'a yükselmiştir (Kleff, 2007; TMMOB, 2003). 1985-2005 yılları arasında ise Güneydoğu'daki çatışmalardan dolayı iç göç

yaşanmıştır. 1990'lı yıllarda yoğunlaşan ve 1999'a kadar devam eden köy boşaltma ve zorla göç ettirme olgusu sonucunda üç milyondan fazla bir nüfus yaşam alanlarını kendi iradeleri ve denetimleri dışında terk etmek zorunda bırakılmıştır (TMMOB, 2003).

İstanbul'un nüfusu 2013 verilerine göre 14.160.467, aldığı göç 437.922, verdiği göç 371.601, net göç hızı ise % 4,69 olarak belirtilmiştir. TÜİK 2014 verilerine göre ise nüfusun 14.377.018, aldığı göçün 438.998, verdiği göçün 424.662, net göç hızının ise % 1 olduğu görülmektedir. Nüfusun 2.162.558'i İstanbul doğumluyken 12.214.460'ının doğum yeri İstanbul dışıdır. Bu veriler İstanbul'un yaşadığı yoğun iç göçü gözler önüne sermektedir. Nüfusunun yaklaşık % 85'i farklı illerden gelen bireylerden oluşan İstanbul'da çeşitli kültürlere, inançlara, değerlere, tutum ve davranışlara sahip bireyler bir araya gelmektedir. Dolayısıyla burada sosyal, eğitsel, psikolojik vb. alanlarda verilecek hizmetlerde bu durumun göz önünde bulundurulması önemlidir.

Göç; çeşitli sosyal, ekonomik, kültürel, fiziksel, psikolojik nedenlerin sonucu olarak bütünleşme, kültürel farklılıklar ve ruh sağlığıyla ilgili problemlere neden olabilmektedir. Göçle birlikte birey alışkın olduğu toplumsal yapıyı, aile üyelerinden bazılarını, konuştuğu dili kaybetmekte; bireyin tutumları, değerleri, sosyal yapısı ve sosyal destek ağları değişmektedir (Bhugra ve Gupta, 2011; de Wit ve ark., 2008). Bhugra (2004) göç sürecinin karmaşık bir süreç olduğunu ve bu sürecin birçok stres durumunu barındırdığını belirtmektedir. Ancak bu stres durumlarından tüm göçmenler aynı şekilde etkilenmemektedir. Doğasına ve nedenlerine bağlı olarak göçün bireyler ve toplum üzerindeki etkileri farklılaşmaktadır. Araştırmaların çoğu göçün ruh sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerine vurgu yaparken Pyakuryal, Tausig, Subedi ve Subedi (2011) göçün tek başına yaşanan sıkıntıların kaynağı olamayacağını ifade etmektedirler. Göçmenlerin göçmen olmayan gruplara göre ruh sağlığı açısından eşit veya daha iyi bir düzeyde olduğunu gösteren araştırmalar (Aronowitz, 1984; Breslau ve ark., 2007; Tam ve Lam, 2005; Fuligni 2003; Tomita, Labys ve Burns, 2014) da bu görüşü desteklemektedir.

Coğrafi genişliği ve etnik, dilsel, kültürel çeşitliliği nedeniyle Türkiye'de yaşanan iç göçler aynı zamanda uluslararası göçün birçok özelliğini taşımaktadır (Koşar Altınyelken, 2009). Uyum süreçleri ve yaşanan problemler açısından uluslararası göçler ve iç göçler benzerlikler taşımaktadır (Kağıtçıbaşı, 2010b). Bu nedenle alan

yazın incelenirken iç göç araştırmalarıyla birlikte uluslararası göç araştırmalarına da bakılmıştır. Yaşam doyumunu (Sam, 1998), kimlik oluşunu (Anagnostopoulos, Vlassopoulos ve Lazaratou, 2006), suç deneyimi (Akduman ve Baran, 2010; Erkan ve Erdoğdu, 2006), psikiyatrik bozukluk riski (Breslau ve ark., 2007), benlik saygısı, yaşam doyumunu ve sosyal destek ağları (Gün ve Bayraktar, 2008), eğitim alanındaki başarı (Berker, 2009; Stermac, Elgie, Clarke ve Dunlap, 2012), riskli sağlık davranışları (Kalkım, 2009), sosyal hareketlilik (Arı, 2010) ve okul sorunları (Angay, 2010; Akar, 2010) gibi faktörler göçün ergenler üzerindeki etkilerinin incelendiği araştırmalara konu olan değişkenler arasında yer almaktadır. Türkiye’de yaşanan yoğun iç göçe karşın bu alanda özellikle psikolojik anlamda yapılan araştırmaların yetersiz olduğu düşünölmektedir. Bu nedenle iç göçün toplumun geleceğini inşa edecek olan ergenler üzerindeki psikolojik etkileri araştırılmaya değer görölmüştür.

Ergenler, kendi öz költürlerindeki sosyal deneyimlere ve költürel geleneklere bağlı olarak benliklerini geliştirmek için yeni sosyal roller ve duruma bağlı deneyimler edinmeye çalışmaktadırlar (Kwak, 2010). Ancak göçle birlikte kimlikte meydana gelen değişimler, stres verici olabilir ve benlik algısında ve ruh sağlığında bir takım problemlere neden olabilir (Bhugra ve Becker, 2005). Ergenlerin benliklerini tanımaları ve kabul etmeleri; ergenlik dönemindeki gelişim görevlerinin yerine getirilmesi, gerçekteştirilmesi amaçlanan ideallerin başarılması ve yaşanan kaygıların üstesinden gelinmesiyle yakından ilişkilidir (Akın ve Ceyhan, 2005). Bu nedenle sağlıklı bir benlik kurgusu gelişiminin, bireysel ve toplumsal anlamda yaşanabilecek sorunları azaltacağı düşünölmektedir.

Benliğe ilişkin kullanımlarda farklı alternatifler bulunmaktadır. Benlik algısı (self-perception), benlik saygısı (self-esteem), benlik imgesi (self-image), benlik kurgusu (self-construal), benlik farkındalığı (self-awareness), benlik bilinci (self-consciousness) bunlardan bazılarıdır. Farklılık, benlikten bahsederken aslında benliğe ilişkin vurgulanmak istenen sürecin, işlev ve değerlerin netleştirilmeye çalışılmasından kaynaklanmaktadır (Demir, 2014). Benlik kavramının içerdeği sosyo-költürel işlev ve değerler “benlik kurgusu” terimiyle ifade edildiği (Markus ve Kitayama, 1991) için bu araştırmada “benlik kurgusu” terimi kullanılmıştır.

Singelis’e (1994) göre benlik, bilişsel ve davranışsal süreçlerin örgütlenmesi ve davranışların düzenlenmesinde işlevde bulunan bir yapıdır. Benlik, bireyin kendine ilişkin bilinçli algılarından oluştuğu için (Demir, 2014) bireyin dünyayı algılayış

biçimini, değerlerini, tutumlarını, rollerini ve davranışlarını önemli bir şekilde etkilemektedir (Ercan, 2013). Sosyal etkileşimler sonucu oluştuğu ve sosyal bir konumda yer aldığı için sosyal bir ürün; kişinin kendini nasıl algıladığı, kendisiyle ilgili farkındalığı bağlamında ise düşünümsel bir üründür (Kağıtçıbaşı, 2012a).

Benlik kurgusunun, kültürler arasında farklılık gösterdiği belirtilmektedir (Markus ve Kitayama, 1991; Yamada ve Singelis, 1999). Bir gruptan diğerine değişen inanç, değer, dil, davranış ve fiziksel çevreyle ilişki biçimini içeren bir sistem olarak tanımlanan (Chen ve Farruggia, 2002) kültür, benliği etkilemektedir. Nitekim Batı kültürü benliği daha çok bağımsızlıkla, Asya kültürü ise karşılıklı bağımlılıkla ifade etmektedir (Kühnen, 2009). Bireyci toplumlarda kişinin bağımsızlığı, kendi kişisel özellikleri vurgulanır. Toplulukçu toplumlarda ise birey, içinde bulunduğu grup bağlamında ele alınır. Bu toplumlarda ilişkilere daha fazla önem verilir.

Kağıtçıbaşı (2005, 2012a, 2013) özerklik ve ilişkiselliği temel insan ihtiyaçları olarak görmekte ve benliği bu bağlamda ele almaktadır. Bireyin aile süreci, özellikle de ebeveynsel değerleri; toplumdaki sosyokültürel değerleri, normları, yaşam biçimlerini yansıtmakta ve benlik gelişimini etkilemektedir (Kağıtçıbaşı, 2013). Ergenlik döneminde hayatının sonraki dönemini etkileyecek kararlar vermek için bağımsızlık mücadelesi veren bireyin (Spear ve Kulbok, 2004) ebeveynleri ile ilişkileri bu kapsamda önemlidir. Nitekim Bayraktar, Sayıl ve Kumru (2009) araştırmalarında ebeveynleriyle olan ilişkilerini sıcak ve güvenli olarak algılayan gençlerin benlik saygısının yüksek olduğunu saptamışlardır. Benzer şekilde Çuhadaroğlu Çetin, Tüzün, Pehlivan Türk, Ünal ve Gökler (2010) güvenli bağlanmanın olumlu benlik açısından sosyal ilişkileri ve üstün uyumu etkilediğini belirtmektedirler. Bu dönemde başlayan özerklik mücadelesi yetişkinliğe kadar sürmektedir (Musaağaoğlu ve Güre, 2005). Kendi seçimlerini yapmak ve özgür olmak isteyen ergenler için aileden kopma ve ayrışmaya odaklı özerkliğe ilişkin ilişkisellik ve bağımlılığın belli bir düzeyde bağımsızlıkla birlikte başarılması daha sağlıklı sonuçlar doğuracaktır (Spear ve Kulbok, 2004). Kağıtçıbaşı'nın (2012a) psikolojik/duygusal bağlı aile modelinden hareketle oluşturduğu benlik modeli bu açıdan iyi bir fırsat sunmaktadır. Bu model, bireylerin hem özerklik hem de ilişkisellik ihtiyaçlarının, birlikte karşılanması gerektiğini vurgulamaktadır.

Kağıtçıbaşı (2012a) geliştirmiş olduğu psikolojik/duygusal bağlı aile modeli kapsamında özerk-ilişkisel benliği tanımlamaktadır. Psikolojik/duygusal bağlı aile

modeli, oğunluk Dünya'daki kentleşme ve sosyo-ekonomik gelişmenin küresel modelini yansıtmaktadır. Bu aile modelinde bireylerin özerk bir şekilde yetişmeleri sağlanırken ilişkisellik göz ardı edilmemektedir. Böylece bu ailede yetişen bireyin benliği, özerk-ilişkisel benlik olarak ifade edilmektedir.

Göç açısından ele alındığında Kağıtçıbaşı'na (2010b) göre göçmenlerde özerk-ilişkisel benlik kurgusunun gelişmesi daha uygundur. Çünkü sosyo-kültürel uyum için özerklik gerekliken psikolojik uyum için de ilişkisellik gereklidir. İlişkisel, sosyal sorumluluğu ve işbirliğini geliştirirken özerklik, bireysel karar vermeyi ve yetkinliği sağlar. Dolayısıyla göçmenlerin yaşam stillerindeki değişikliğe uyum sağlamaları, psikolojik olarak temel iki ihtiyacı karşılayan özerk-ilişkisel benliğin gelişmesiyle mümkündür.

Alan yazında ergenlerin benlik kurgularıyla ilgili olarak yapılan araştırmalar incelendiğinde; cinsiyet (Özdemir ve Çok, 2011), sosyo-ekonomik düzey, ana-baba tutumları ve cinsiyet (Özdemir, 2009), sosyo-ekonomik faktörler, ebeveynin kontrol davranışı ve olumlu ergen gelişimi (Kulaksız, 2011), öznel iyi oluş (Özdemir, 2012a), kırsal ve kentsel kesimde yaşama durumu ve cinsiyet (Özdemir, 2012b), yaş, ebeveyn sıcaklığı ve açıklayıcı akıl yürütme davranışı (Kaya, 2012), siber zorbalık (Çetin, Eroğlu, Peker, Akbaba ve Pepsoy, 2012), yaşam doyumu ve depresyon (Morsünbül, 2013), otantiklik ve öznel iyi oluş (Özdemir ve İlhan, 2013) gibi faktörlerin değişkenler arasında yer aldığı görülmektedir. Buna karşın benlik kurgularının iç göç bağlamında ele alındığı herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Göç sonrası ergenlerin sosyal yapılarında, tutum ve davranışlarında değişiklikler olabilmektedir. İçinde bulunduğu sosyal sistemi ve sosyal destek ağları değişen ergen, geliştirmiş olduğu benlik kurgusuyla yeni ortama uyum sağlamaya çalışmaktadır. Bu uyum sürecinde kullanacağı başa çıkma tarzları, ergenin gelişimine olumlu yönde katkı sağlayabilirken bazı durumlarda kullanılan olumsuz başa çıkma tarzları ise onun içinde bulunduğu durumu daha karmaşık bir hale getirip yaşadığı sorunların daha da büyümesine neden olabilmektedir. Dolayısıyla ergenin yaşadığı uyum sorunları artabilmektedir.

Bireyin kendisi ve çevresiyle sağlıklı ilişkiler geliştirip bunu devam ettirebilmesi uyum olarak ifade edilmektedir. Uyum bir derece olarak belirtilmektedir. Bu kavram için var ya da yok şeklinde ifadeler kullanmak mümkün değildir (Özgüven, 1992).

Bireyler değişik durumlar karşısında çeşitli düzeylerde uyum sağlayabilmektedirler. Sağlıklı uyum sağlamış bireylerin özellikleri; gerçeklik algısıyla davranma, stresle etkili olarak başa çıkma, geçmiş ve geleceği yok saymadan bugüne odaklanma, anlamlı uğraşlar edinme, doyurucu sosyal ilişkilere ve olumlu benliğe sahip olma olarak belirtilmektedir (MEB, 2012). Bu özelliklere çeşitli düzeylerde sahip olma veya olmama durumuna göre bireyler için uyum sorunlarından bahsetmek mümkündür.

Reynolds (2001) uyum sorunlarını ergenlikteki psikolojik uyum problemlerinin yoğunluğu olarak tanımlamakta, psikolojik uyum problemlerini de içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış davranış problemleri olarak iki şekilde ifade etmektedir. Duygusal sıkıntı ve olumlu benlikle ilgili problemler içselleştirilmiş davranış problemlerini; antisosyal davranış ve öfke kontrol problemleri ise dışsallaştırılmış davranış problemlerini oluşturmaktadır (Akt., Wong ve Ang, 2007). Bu araştırmada da uyum sorunları; duygusal sıkıntı, olumlu benlik, antisosyal davranış ve öfke kontrol problemleri başlıkları altında ele alınmıştır.

Göçmenlerin yeni bir ülkeye ve kültüre adapte olma ve psikolojik uyumlarını sağlayabilmeleri, karşılaşabilecekleri sorunlardan biridir (Chung, Bemak ve Grabosky, 2011). Göçle beraber bireyin içinde bulunduğu yeni toplumda kültürleşme (acculturation) süreci başlamaktadır. Kültürleşme, göçmenlerin yaşama dair bakış açılarını oluşturan dil, kültür, etnik kimlik, tutum ve davranışlar, sosyal alışkanlıklar ve ilişkiler, cinsiyet rolleri, yeme alışkanlıkları, müzik tercihleri, medyayı kullanma biçimlerini kapsayan, çok boyutlu bir değişim sürecidir (APA, 2013). Kültürleşme sürecinde asimilasyon (assimilation), ayrışma (separation), bütünleşme (integration) ve marjinalleşme (marginalization) stratejilerine bağlı olarak farklı uyum düzeyleri gelişmektedir. Bununla birlikte bütünleşme, psikolojik ve sosyo-kültürel uyum açısından en sağlıklı kültürleşme şekli olup bütünleşmenin göçmen gençlerin kendi kültürel miraslarına sahip çıkmaları ve ulusal toplumla yakın ilişkiler kurmalarının en sağlıklı yolu olduğu ifade edilmektedir (Berry, 1997; Berry, Phinney, Sam ve Vedder, 2006).

Alan yazında ergenlerin yaşadığı uyum sorunlarının göç bağlamında ele alındığı bazı araştırmaların yapıldığı görülmektedir. Bu araştırmalarda öğrencilerin okula uyumu (Akbalık, Karaduman, Oral ve Özdoğan, 2003), duygusal yetkinlik ve uyumsuzluk (Wong ve Ang, 2007), ruh sağlığı problemi yaşama riski ve davranış problemleri (Stevens ve Vollebergh, 2008), sosyo-ekonomik stres ve aile

sorumluluğu (Kiang, Andrews, Stein, Supple ve Gonzalez, 2013), ev sahibi toplum tarafından karşılanma biçimi ve cinsiyet (Neto, 2009) gibi faktörler değişken olarak ele alınmıştır. Türkiye’de ergenlerin yaşadıkları uyum sorunlarının (duygusal sıkıntı, olumlu benlik, antisosyal davranış ve öfke kontrol problemleri) iç göç bağlamında ele alındığı herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmada ergenlerin yaşadıkları uyum sorunları, Reynolds’ın sunmuş olduğu çerçevede ele alınıp iç göç bağlamında incelenmiştir.

Göç beraberinde birçok değişiklik getirir ve değişiklikler, büyük oranda stres vericidir. Stres verici durumlarla karşılaşmak ve bunları yönetmeye çalışmak, ergenlik dönemindeki bireylerin davranışsal, duygusal ve sosyal gelişimleri ile yakından ilgilidir. Birey değişiklikle beraber dünyayla nasıl ilişki kuracağına, onunla nasıl başa çıkacağına ilişkin endişeler yaşar (Cook, Chaplin, Sinha, Tebes ve Mayes, 2012; Lazarus ve Lazarus, 2006). Değişiklikler karşısında kendi edindiği genel uyum alışkanlıklarıyla tepki vermeye çalışır. Bununla beraber yeni uyaranlar eski deneyimlerinden farklılık gösterdikçe farklı tepkiler geliştirmek durumunda kalır (Kurç, 1989). Bu kapsamda çeşitli başa çıkma tarzları geliştirir.

Başa çıkma (coping), kişinin kapasitesini aşan veya zorlayan içsel ve dışsal talepleri kontrol altında tutmaya yönelik olarak geliştirdiği davranışsal ve bilişsel çabalardır (Lazarus, 1993a; Lazarus ve Folkman, 1984). Başa çıkma seçenekleri, bilişsel değerlendirmenin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Birey, başa çıkma stratejilerini başlatmak için, içinde bulunduğu durumu yeniden değerlendirir ve birey-çevre ilişkisi değişme sürecine girer. Bu süreç, durum stressiz veya en azından tolere edilebilir bir düzeye gelinceye kadar sürer. Doğal olarak seçilen başa çıkma tarzı, süreci ve sonucu etkilemektedir (Schuster, Hammitt ve Moore, 2006). Etkili başa çıkma becerilerinin kullanılması, yaşanan stres durumlarının daha kısa sürede ortadan kalkmasını ve daha iyi sonuçlar alınmasını sağlarken uygun olmayan başa çıkma becerilerinin kullanılması, yaşanan stres durumlarının daha da artmasına ve olumsuz sonuçlar alınmasına neden olabilmektedir.

Başa çıkma tarzları, genel olarak problem odaklı başa çıkma ve duygu odaklı başa çıkma olarak ele alınmaktadır (Folkman ve Moskowitz, 2000; Lazarus, 1993a, 1993b; Lazarus ve Folkman, 1984; Lazarus ve Lazarus, 2006; Tamres, Janicki ve Helgeson, 2002). Problem odaklı başa çıkmada kişi, stresi azaltmak veya ortadan kaldırmak için durumu değerlistirmeye çalışırken duygu odaklı başa çıkmada ise

duygusal rahatsızlıklarla başa çıkmaya çalışır (Lazarus ve Lazarus, 2006). Bu araştırmada stresle başa çıkma tarzları, temelde problem odaklı ve duygu odaklı olmak üzere iki boyutta değerlendirilip ele alınmıştır.

Göçle birlikte başlayan yeni ve farklı bir kültüre uyum sürecinde göçmenler, yaşamlarında baş etmeleri gereken birçok güçlükle karşılaşmaktadırlar. Göçten en çok kadınlar ve çocuklar etkilenmektedir. Çoğu göçmen çocuk, kültürel olarak farklı bir dünyada yaşamak zorunda kaldığı için yüksek düzeyde strese maruz kalmaktadır. Göçmen ve mültecilerin bazıları travma, aile kaybı vb. göç öncesi stresörler ve kültürel şok, iş bulma, dil, aile dinamiklerinin değişmesi gibi göç sonrası yerleşmeyle birlikte ortaya çıkan sorunlarla başa çıkmaya yönelik bir çok zorlukla karşı karşıya kalmaktadır. Göçmenlerin yaşadıkları bu ve benzeri sorunlarla etkili bir şekilde baş edebilmelerinin sağlanması, sağlıklı bir şekilde yaşamlarını sürdürmeleri için önem taşımaktadır (Chung, Bemak ve Grabosky, 2011; Crijnen, 2003; Tuzcu ve Bademli, 2014). Bu nedenle göçmenlerin başa çıkma mekanizmalarının incelenmesine yönelik araştırmaların yapılması gerekmektedir.

Alan yazında ergenlerin göç deneyimine bağlı olarak başa çıkma mekanizmalarının incelendiği çok az sayıda araştırmaya rastlanmıştır. Tam ve Lam (2005) yerel doğumlu akranlarıyla karşılaştırıldıklarında göçmen ergenlerin, algılanan stres açısından farklılık göstermediklerini, buna karşın başa çıkma tarzı olarak geri çekilmeyi daha az kullandıklarını ortaya çıkarmışlardır. Kim, Suh, Kim ve Gopalan (2012) çalışmalarında Amerika'daki Koreli göçmen ergenlerin uyum süreci boyunca gönüllü çalışmalara katılma, sosyal desteğe başvurma ve olumlu duygular geliştirme olmak üzere temel olarak üç başa çıkma mekanizması geliştirdiklerini belirlemişlerdir. Türkiye'de iç göç bağlamında ergenlerin başa çıkma mekanizmalarının incelendiği herhangi bir araştırmaya ulaşılamamıştır.

Yukarıda ifade edilen durumlardan da anlaşılacağı üzere bu araştırma kapsamında incelenecek konunun özgün bir yeri bulunmaktadır. Bu araştırmada ergenlerin benlik kurguları, uyum sorunları ve başa çıkma tarzları iç göç bağlamında incelenmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Türkiye'de iç göç çalışmaları 1960'lı yıllarda göçün artmasına paralel olarak artmış, 1970'li yıllarda doruk noktasına ulaşmış, 1980'li yıllarda ise bir azalma göstermiştir

(Gün, 2006). Özellikle son zamanlarda Türkiye'nin yaşamış olduğu iç göç olgusu düşünüldüğünde bu alanda yapılmış olan çalışmaların çok az olduğunu söylemek mümkündür. Göçün psikolojik açıdan ele alınıp incelendiği araştırmaların azlığı ise ironik bir durumdur (Kağıtçıbaşı, 2012a). Bundan dolayı iç göçün psikolojik açıdan ele alınıp incelendiği araştırmaların yapılması ve artması önemlidir.

Bu araştırmadan elde edilecek veriler, iç göç bağlamında ergenlerin hangi benlik kurgusuna sahip olduklarını, yaşadıkları uyum sorunlarını ve kullandıkları başa çıkma mekanizmalarını ortaya koyduğu için önem taşımaktadır. Araştırmadan elde edilen veriler sayesinde ergenlerin sağlıklı benlik kurgusu geliştirebilmeleri, yaşadıkları değişimlere daha iyi uyum sağlayabilmeleri ve etkili başa çıkma mekanizmalarını kullanabilmeleri için kendilerine daha kaliteli psikolojik destek sunulabilecektir. İç göç bağlamında ergenlerin yaşadıkları uyum sorunlarının belirlenmesi ve ergenlerin bunlarla nasıl başa çıktıklarının saptanması, ergenlere verilecek olan psikolojik hizmetler açısından önemli olmakla beraber, ebeveynlerin ve öğretmenlerin ergenlere yaklaşımlarında göz önünde bulundurmaları gereken noktaları belirlemesi açısından da önem taşımaktadır. Göçmenlerin yaşadıkları sorunları belirlemek, toplumdaki diğer bireylerin, göçmenlerin yaşadıkları sorunları daha iyi anlamalarını sağlayacaktır. Böylece gelişecek olan karşılıklı anlayışla göçmenlerin ve baskın toplumdaki bireylerin birbirilerini daha iyi bir şekilde kabul etmeleri mümkün olacaktır.

Alan yazına bakıldığında Türkiye'de ergenlerin benlik kurgularının, uyum sorunlarının (duygusal sıkıntı, olumlu benlik, antisosyal davranış ve öfke kontrol problemleri) ve stresle başa çıkma tarzlarının iç göç bağlamında incelendiği herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla, yapılan çalışma bu açıdan değerlendirildiğinde, araştırmanın özgün bir değere sahip olduğu söylenebilir. Araştırma sonucunda elde edilecek sonuçların, iç göçün ergenlerin ruh sağlığı üzerindeki etkileriyle ilgili olarak alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

APA (2012) göçmenlerle çalışan ruh sağlığı uzmanlarının bazı noktaları göz önünde bulundurmaları gerektiğini belirtmektedir. Bunlar; müdahalelerde ekolojik bir bakış açısının kullanılması, araştırmalardan elde edilen bulgulara dayalı uygulamalar ve uygulamalara dayalı araştırma bulgularının bir arada değerlendirilmesi, kültürel yeterliliğe sahip olma, geniş kapsamlı toplum merkezli servisler kullanma ve bu servislerdeki otoritelere sosyal adalet bilinci kazandırma olarak ifade edilmektedir.

Göçmenlerle çalışırken bütüncül bir yaklaşımın benimsenmesi gerektiği diğer bazı araştırmacılar (Aker, Ayata, Özeren, Buran ve Bay, 2002; Carswell, Blackburn ve Barker, 2011; Chung, Bemak ve Grabosky, 2011; Hart, 2009) tarafından da belirtilmektedir. Erdur-Baker (2007) psikolojik danışmanların, içinde yaşadıkları toplumun sosyal, kültürel ve politik atmosferini, bireylerin yaşadıkları psikolojik sorunların toplum tarafından nasıl anlamlandırılıp yorumlandığını, toplumun bu bireylere bakış açısını, ilgili kalıp yargıları ve bireylerin ürettikleri baş etme yollarını çok iyi bilmeleri gerektiğini vurgulamaktadır. Bireylerde kriz durumuna da yol açabilecek bir olgu olan göç sonrasında, psikolojik danışmanın, hizmet sunarken danışanın yer değiştirme sebebini, geldiği yerdeki yaşantısını, kültürünü, aile yapısını, sosyal çevresini, eğitim durumunu ve stresle başa çıkma becerisini göz önünde bulundurması gerekir (Erol ve Ersever, 2014). Bu açıdan değerlendirildiğinde araştırmadan elde edilen bilgiler, psikolojik danışmanlarla birlikte diğer ruh sağlığı alanı çalışanlarına ve farklı kurumlarda çalışan çeşitli meslek elemanlarına, göçmenlere daha kaliteli ve etkili hizmetler sunmaları yönünde katkı sağlayabilir.

Göçle birlikte farklı kültürlerden bireyler bir araya gelmektedir. Bu durum, göçmenlerle çalışırken çoğu meslekte olduğu gibi psikolojik danışma mesleğinde de kültürlerarası faktörleri göz önünde bulundurmayı gerektirmektedir. Etkili kültürlerarası psikolojik danışma, psikolojik danışmanın kendini değiştirebilme, danışanına uyum sağlayabilme becerisine bağlıdır (Benezer, 2006). Bu nedenle çok dilli veya iki dilli göçmenlerle çalışan psikolojik danışman ve psikologların, dilsel yeterlilik için eğitim desteği alması veya yardımda bulunan çevirmenlerle etkili bir şekilde çalışabilmeleri için bilgi ve becerilerinin artırılması gerekir (Chung, Bemak ve Grabosky, 2011). Ayrıca göçmenlere hizmet sunacak olan psikolojik danışmanların, çevresel ayrımcılık ve önyargılar hakkında dikkatli olmaları gerekmektedir (Yakushko, Watson ve Thompson, 2008). Çevresel ayrımcılık ve önyargılarla birlikte psikolojik danışmanların kendi özellikleri ve önyargıları hakkında da farkındalık geliştirmeleri önemlidir. Bu farkındalığın gelişmemesi durumunda psikolojik danışmanlar, danışanlarına yabancılaşırlar (Loewy, Williams ve Keleta, 2002). Dolayısıyla araştırmadan elde edilen bilgiler, göçmenlerin yaşadıkları sorunların hangi alanlarda farklılaştığı hakkında bir fikir sunacağı için psikolojik danışmanlar, göçmenlerle yapacakları çalışmalarda bu noktaları göz önünde

bulundurabileceklerdir. Bu da daha etkili bir psikolojik danışma süreci yürütmelerini sağlayacaktır.

Genel olarak değerlendirildiğinde araştırma bulgularının göçmenlerle çalışan çeşitli kurum ve kuruluşlardaki bireylere yol göstereceği düşünülmektedir. Bu kurumların başında da okullar gelmektedir. Birçok araştırmacı (Aronowitz, 1984; Hart, 2009; Lin, Suyemoto ve Kiang, 2009) göçmen ve mültecilerle çalışırken okul temelli müdahalelerin daha etkili sonuçlar verdiğini ifade etmektedir. Göçmenlerin, kendine gelme, iyileşme ve uyum süreçlerinin başlamasında eğitimin başlaması ve devam etmesi en büyük yardımcı olarak görülmektedir (Bilgili, 1996). Bununla birlikte eğitim yalnızca bu bireylerin değil aynı zamanda diğer öğrencilerin de olumlu olarak etkilenmelerine, empati becerilerinin gelişmesine katkı sağlar (Lin, Suyemoto ve Kiang, 2009). Okullarda ruh sağlığı hizmeti veren psikolojik danışmanlar, öğrencilerin sağlıklı bir gelişim sergilemeleri için onlara yardımcı olmaya çalışmaktadırlar. Bu yardım sürecinde eğitim dönemlerinde almış oldukları yardım etme becerilerini kullanmaktadırlar. Bununla beraber göçün yoğun olduğu bölgelerdeki okullarda çalışan psikolojik danışmanların, göçün eğitimsel ve psikolojik anlamda olası etkilerini bilmeleri gerekmektedir. Göçle gelen öğrencilerin kültürel özellikleri, yaşam biçimleri, göç öncesi, göç anı ve göç sonrası yaşanan sorunlar hakkında bilgi sahibi olan psikolojik danışmanlar, bu öğrencilere daha etkili yardım hizmeti sunabilecektir. Benzer şekilde Aile Danışmanlığı Merkezlerinde, Özel Psikolojik Danışma Merkezlerinde, Sağlık Bakanlığı'na bağlı resmi ve özel hastanelerde ruh sağlığı hizmeti veren kişilerin, göçün dinamik etkileri ve göçmenlerin kültürel özellikleri, yaşadıkları sorunlar hakkında bilgi sahibi olmaları, göçmenlere daha etkin bir hizmet sunmalarını sağlayacaktır. Grove ve Zwi (2006) sağlık çalışanlarının yer değiştiren nüfusla çalışmalarının önemli olduğunu ve kültürel yeterlilik, kültürel duyarlılık ve insan hakları alanında eğitim almalarının arzu edildiğini ifade etmektedir. Okullarda psikolojik danışmanların yanı sıra öğretmen ve idarecilerin de bahsedilen noktalarda bilgi sahibi olmalarının, okul ortamında eğitim ve öğretim faaliyetleri açısından daha olumlu bir atmosfer oluşturacağı düşünülmektedir.

1.3. Problem Cümlesi

İç göç yaşamış ve yaşamamış ergenlerin benlik kurguları, uyum düzeyleri, uyum sorunları ve stresle başa çıkma tarzları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

1.3.1. Alt Problemler

1.3.1.1. İç göç yaşamış ve yaşamamış ergenlerin benlik kurguları (*özerk-ayrık, bağımlı-ilişkisel, özerk-ilişkisel*) anlamlı bir düzeyde farklılık göstermekte midir?

1.3.1.2. İç göç yaşamış ve yaşamamış ergenlerin uyum düzeyleri ve uyum sorunları (*duygusal sıkıntı, antisosyal davranış, olumlu benlik ve öfke kontrol problemleri*) anlamlı bir düzeyde farklılık göstermekte midir?

1.3.1.3. İç göç yaşamış ve yaşamamış ergenlerin stresle başa çıkma tarzları (*kendine güvenli yaklaşım, iyimser yaklaşım, çaresiz yaklaşım, boyun eğici yaklaşım, sosyal desteğe başvurma*) anlamlı bir düzeyde farklılık göstermekte midir?

1.3.1.4. İç göç yaşamış ergenlerin *göç üzerinden geçen süre açısından* benlik kurguları, uyum düzeyleri, uyum sorunları ve stresle başa çıkma tarzları; iç göç yaşamamış ergenlerin benlik kurguları, uyum düzeyleri, uyum sorunları ve stresle başa çıkma tarzlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.3.1.5. İç göç yaşamış ergenlerin benlik kurguları, uyum düzeyleri, uyum sorunları ve stresle başa çıkma tarzları; *göç nedenlerine* göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.3.1.6. İç göç yaşamış ergenlerin benlik kurguları, uyum düzeyleri, uyum sorunları ve stresle başa çıkma tarzları; *hangi bölgeden göç ettiklerine* göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.3.1.7. İç göç yaşamış ergenlerin benlik kurguları, uyum düzeyleri, uyum sorunları ve stresle başa çıkma tarzları, bazı sosyo-demografik değişkenler açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

a. İç göç yaşamış ergenlerin benlik kurguları; *cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü, gelir düzeyi, çalışma durumu, kardeş sayısı, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumuna* göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

b. İç göç yaşamış ergenlerin uyum düzeyleri ve uyum sorunları; *cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü, gelir düzeyi, çalışma durumu, kardeş sayısı, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumuna* göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

- c. İç göç yaşamış ergenlerin stresle başa çıkma tarzları; *cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü, gelir düzeyi, çalışma durumu, kardeş sayısı, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumuna* göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.4. Sayıtlılar

Araştırmaya katılan bireylerin kendilerine verilen araçları içtenlikle ve nesnel olarak yanıtladıkları varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırmaya ilişkin sınırlılıklar aşağıda verilmiştir.

1.5.1. Bu araştırma 2013-2014 eğitim-öğretim döneminde İstanbul'un çeşitli ilçelerinde ikamet edip bu ilçelerde çeşitli liselere devam eden 15-18 yaş arası ergenlerden toplanan verilerle sınırlıdır.

1.5.2. Ergenlerin benlik kurgularına ilişkin veriler "Ailede Özerk-İlişkisel Benlik Ölçeği"nin kapsadığı niteliklerle sınırlıdır.

1.5.3. Ergenlerin uyum sorunlarına ilişkin veriler "Reynolds Ergenler İçin Uyum Tarama Envanteri"nin kapsadığı niteliklerle sınırlıdır.

1.5.4. Ergenlerin başa çıkma tarzlarına ilişkin veriler "Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği"nin kapsadığı niteliklerle sınırlıdır.

1.5.5. Araştırmada ergenlere ilişkin bilgiler, araştırmacı tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu"nda yer alan sorularla sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Araştırmanın temel kavramları aşağıda tanımlanmıştır.

Göç (Migration): Bireylerin veya grupların, bir ülkeden başka bir ülkeye, bir bölgeden başka bir bölgeye, bir yerleşim biriminden başka bir yerleşim birimine hareketidir (Gün ve Bayraktar, 2008).

İç Göç (Internal Migration): Bireylerin veya grupların ülke sınırları içerisinde bir yerleşim biriminden başka bir yerleşim birimine hareketidir. Bu araştırmada İstanbul dışından herhangi bir yerleşim alanından İstanbul sınırları içerisindeki herhangi bir yerleşim alanına yapılan göç, iç göç olarak kabul edilmiştir.

Ergenlik (Adolescence): Yaşam döngüsünün ikinci on yılını kapsayan (Steiner ve Feldman, 2008) biyolojik, psikolojik, zihinsel ve sosyal açıdan bir değişme ve olgunlaşmanın yer aldığı çocukluktan erişkinliğe geçiş dönemidir (Steinberg, 2007; Yavuzer, 2005a).

Benlik Kurgusu (Self Construal): Benlik, bilişsel ve davranışsal süreçlerin örgütlenmesi ve davranışların düzenlenmesinde işlevde bulunan bir yapı olarak tanımlanmaktadır (Singelis, 1994). Kağıtçıbaşı'na (2013) göre aile süreci, özellikle de ebeveynsel değerler, sosyokültürel değerleri, normları, yaşam biçimlerini yansıtmakta ve benlik gelişimini etkilemektedir. Benlik gelişimi yetkinlik ve kişiler arası mesafe boyutlarına göre ele alınmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2012a). Bu kapsamda bu araştırmada aile bağlamında benlik ele alınmış ve benlik kurgusu ölçümü için "Ailede Özerk-İlişkisel Benlik Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçekten alınan puanlar boyutlara göre değerlendirildiğinde özerk-ayrık, bağımlı-ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik kurgusu olmak üzere üç tür benlik kurgusu ölçülmektedir. Aşağıda bu üç tür benlik kurgusu tanımlanmıştır.

- **Özerk-Ayrık Benlik Kurgusu (Autonomous-Separate Self Construal):** Özerkliğin bulunduğu ancak ilişkiselliğin bulunmadığı benlik türüdür (Kağıtçıbaşı, 2012a).
- **Bağımlı-İlişkisel Benlik Kurgusu (Heteronomous-Related Self Construal):** İlişkiseliliğin bulunduğu ancak özerkliğin bulunmadığı benlik türüdür (Kağıtçıbaşı, 2012a).
- **Özerk-İlişkisel Benlik Kurgusu (Autonomous-Related Self Construal):** İki temel insan ihtiyacı olan özerklik ve ilişkiselliğin bir arada bulunduğu benlik türüdür (Kağıtçıbaşı, 2012a).

Uyum Sorunları (Adjustment Problems): Uyum, bireyin sahip olduğu özellikler ile benliği ve çevresi arasında dengeli bir ilişki kurabilmesi ve bu ilişkiyi sürdürebilmesidir (Balcıoğlu, 2001). Uyum sorunları ise ergenlikteki psikolojik uyum sorunlarının yoğunluğu ile tanımlanmaktadır. Psikolojik uyum sorunları, içselleştirilmiş davranış problemleri ve dışsallaştırılmış davranış problemleri olarak ifade edilmektedir. Duygusal sıkıntı ve olumlu benlikle ilgili problemler, içselleştirilmiş davranış problemlerini; antisosyal davranış ve öfke kontrol problemleri ise dışsallaştırılmış davranış problemlerini oluşturmaktadır (Meriç,

2007). Bu araştırmada ergenlerin yaşadıkları uyum sorunlarını belirlemek amacıyla “Reynolds Ergenler İçin Uyum Tarama Envanteri” kullanılmıştır. Bu envanterde uyum sorunları řu şekilde ifade edilmiştir (Wong ve Ang, 2007):

- **Duygusal Sıkıntı (Emotional Distress):** Ergenlerin kendi yaşamlarıyla ilgili hissettikleri büyük sıkıntılarının merkezde yer aldığı anksiyete ve depresyonu içeren davranışlardır.
- **Olumlu Benlik (Positive Self):** Benlik algısı ve sosyalliğin temel boyutlarından oluşan düşük benlik algısı, sosyal çekingenlik (social inhibition), sınırlı veya olumsuz sosyal etkileşim, yaşamın iyiye gitmediği duygusu ve sosyal destekten yoksun olmayı içeren problemlerdir.
- **Antisosyal Davranış (Antisocial Behavior):** Madde veya alkol kullanımını, yasadışı faaliyetlerle uğraşmayı, okulda ve evde kurallara uymamayı, okulda veya işteki sorunları, ebeveynlerin onayı olmadan evin dışında kalmayı ve diğer davranış problemlerini içeren geniş bir grup davranışı kapsamaktadır.
- **Öfke Kontrol Problemleri (Anger Control Problems):** Öfke kaybı (loss of temper), yetişkinlerle tartışma, kızgınlık (anger), karşı gelme, okulda ve evde kuralları hiçe sayma ve olumsuzca davranışı (negativistic behavior) içermektedir.

Başa ıkma Tarzları (Coping Styles): Kişinin kapasitesini aşan veya zorlayan içsel ve dışsal talepleri kontrol altında tutmaya yönelik olarak geliştirdiği davranışsal ve bilişsel çabalara başa çıkma denir (Lazarus, 1993a; Lazarus ve Folkman, 1984). Bu araştırmada ergenlerin stresle başa çıkma tarzlarını incelemek amacıyla Folkman ve Lazarus tarafından geliştirilen, şahin ve Durak (1995) tarafından kısaltılan ve uyarlanan “Stresle Başa ıkma Tarzları Ölçeği” kullanılmıştır. Bu ölçekte başa çıkma tarzları, temelde problem odaklı ve duygu odaklı olmak üzere iki boyutta değerlendirilip kendine güvenli yaklaşım, iyimser yaklaşım, çaresiz yaklaşım, boyun eğici yaklaşım ve sosyal desteğe başvurma olarak beş başlıkta ele alınmıştır. Burada ele alınan başa çıkma tarzları şöyle açıklanmaktadır (Gündüz, 2000; akt., Dağlı ve Beyazsaçlı, 2010):

- **Kendine Güvenli Yaklaşım (Self Confident Style):** Bu yaklaşım tarzı; problemin önemini ve üzüm seçeneklerini değerlendirmeyi, zmde

temkinli ve planlı olmayı, durumu değiştirmeye yönelik aktif, mantıklı ve bilinçli çaba göstermeyi ifade etmektedir.

- **İyimser Yaklaşım (Optimistic Style):** Olaylara ilişkin daha fazla iyimserliği, hoşgörüyü, sorunları daha sakin ve gerçekçi bir biçimde değerlendirmeyi belirtmektedir.
- **Çaresiz Yaklaşım (Helpless Style):** Olaylara karşı kendini çaresiz hissetme ve çözümü doğaüstü güçlerde aramayı ifade eden yaklaşım tarzıdır.
- **Boyun Eğici Yaklaşım (Submissive Style):** Sorunun çözümüne ilişkin herhangi bir çabanın gösterilmediği, durumun olduğu gibi kabullenildiği yaklaşım tarzıdır.
- **Sosyal Destek Arama (Seeking of Social Support):** Çözüm için başkalarının yardımına başvurma, yaşadığı sorunları başkaları ile paylaşma yaklaşımını ifade etmektedir.

1.7. Araştırmanın Kuramsal Temeli

Bu kısımda öncelikli olarak göç kavramı, göç nedenleri, göç türleri, göç kuramları açıklandıktan sonra Türkiye’de ve İstanbul’da iç göç süreci hakkında bilgi verilmiş ve göçün ruh sağlığı üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir. Daha sonra benlik kurguları, uyum sorunları, başa çıkma tarzları ile göç ve ergenlik hakkında bilgi verilmiştir.

1.7.1. Göç İle İlgili Kuramsal Çerçeve

1.7.1.1. Göç Kavramı

İnsanlık tarihi kadar uzun bir geçmişe sahip olan göç olgusu, toplumun sosyal, kültürel, ekonomik, siyasal, eğitsel, psikolojik vb. gibi tüm bünyesiyle yakından ilişkili, çok yönlü ve etkileyici bir değere sahiptir (Abadan-Unat, 2002; Akkayan, 1979; Yalçın, 2004). Tarih boyunca yoksulluk, sosyal değişiklikler, çatışma, işkence vb. politik faktörler ve daha birçok faktör göç dalgalarına sebep olmuş; göç insan gelişiminde merkezi bir konumda yer almıştır (Tomsa, 2010). İnsanlar sosyal, ekonomik, demografik ve politik baskılardan kaynaklanan değişikliklere karşı bir tepki olarak göç etmişlerdir (Tanfer, 1983). Bununla birlikte sosyolojik, ekonomik, demografik, tarihsel anlamda birçok disiplin tarafından ele alınmasına karşın göç olgusu, psikolojide yeterince ilgi görmemiştir (Kağıtçıbaşı, 2010b, 2012a).

Göç kavramına ilişkin alan yazında çeşitli tanımlara rastlamak mümkündür. Bhugra ve Gupta (2011) göçü, herhangi bir süre zarfında bireylerin yaşam yerlerindeki değişiklik olarak ifade etmektedir. Akkayan (1979) ise göçü, bireylerin hayatlarının gelecekteki kısmını veya bir parçasını geçirmek üzere tamamen veya geçici bir süre için bir yerleşim biriminden diğerine yerleşmek üzere yaptığı coğrafi yer değiştirme olayı olarak tanımlamaktadır. Bununla beraber göç, yalnızca coğrafi yer değiştirmeyle sınırlı tutulamaz. Nitekim Eisenstadt (1954) ve Jackson (1986) göçün coğrafi yer değiştirmeden öte sosyal boyutunu göz önüne almış ve göçün bir toplumdan başka bir topluma yapıldığını vurgulamışlardır (Akt. Yalçın, 2004).

IOM (2009, 2013) göçü; süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların uluslararası bir sınırı geçerek ya da bir devlet içinde yer değiştirdiği nüfus hareketi olarak tanımlamaktadır. Yalçın'a (2004) göre göç; siyasi, ekonomik, çevresel ve bireysel nedenlerle bir yerden başka bir yere kısa, orta veya uzun vadeli geriye dönüş ya da sürekli yerleşim amacıyla yapılan coğrafik, kültürel ve toplumsal yer değiştirme hareketidir. Erkan ve Erdoğan'ya (2006) göre ise göç, insanların sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi nedenlerle belli bir zaman boyutu içinde bir yerleşim alanından diğer bir yerleşim alanına yaptıkları geçiştir. Bu geçişle birlikte bireylerin sosyo-ekonomik sistemleri ve kültürel sistemleri bir değişim geçirir. Bu değişim göçmenlerin, imtiyaz ve prestijin sistematik olarak farklılaştığı, farklı bir güç hiyerarşisinin işlediği hayat koşullarına girmelerine neden olur (Gün, 2006). Göçmenler, girmiş oldukları bu yeni hayat koşullarında ötekileştirilip, çeşitli sosyal ve kültürel çatışmalar yaşayabilmektedirler. Bu durum bir yandan göçmenlerin kendi aralarında güçlü sosyal bağlar oluşturmalarını sağlarken diğer yandan içinde yaşadıkları toplumdan gittikçe soyutlanmalarına neden olabilmektedir.

Göçe ilişkin bir diğer tanımlama da Gün ve Bayraktar (2008) tarafından yapılmıştır. Yazarlar, en önemli çevresel değişikliklerden biri olan göçü, bireylerin veya grupların, bir ülkeden başka bir ülkeye, bir bölgeden başka bir bölgeye, bir yerleşim biriminden başka bir yerleşim birimine hareketi olarak tanımlamışlardır.

İnsanlar ve topluluklar tarih boyunca savaş, kıtlık, felaketler, sığınma, yoksulluk, iş bulma, daha iyi yaşam gibi birçok nedenden dolayı göç etmişlerdir (Kağıtçıbaşı, 2010b, 2012a). Tarihsel ve politik bağlamda yer alan sosyolojik bir olay olan göç, göç eden insanlar üzerinde ekonomik, dilsel, yönetsel, yasal farklılıklar ve sıklıkla sosyal dışlanma gibi birçok sonuçlar doğurmaktadır. Daha iyi bir yaşam için kültürel

ve psikolojik kimliklerini oluşturdıkları yerden başka bir yere giden göçmenler, gittikleri yere uyum sürecinde birçok zorlukla karşı karşıya kalmaktadır (Batista ve Wiese, 2010). Bu karmaşık ve dinamik süreçte insanların yaşam seyri değişmektedir (Gong, Xu, Fujishiro ve Takeuchi, 2011).

1.7.1.2. Göç Nedenleri

Göç süreci, niceliksel ve niteliksel olarak oldukça heterojen bir süreçtir. Bu süreç; bireylerin çalışmak için daha iyi iş imkânlarına kavuşması, daha iyi bir gelecek, politik veya dinsel baskılardan kaçma, evlilik amacıyla yapılan hareketleri kapsayabilir. Bireyler içinde buldukları gruba bağlı olarak askeri, finansal ve politik amaçlar için hareket edebilecekleri gibi herhangi bir yere daha önce göç etmiş aile üyelerine katılmak için de hareket edebilirler. Dinsel baskılardan kurtulup dinsel özgürlüğe kavuşmak göç nedeni olabileceği gibi göçebeler ve çingenelerde olduğu gibi hareket etme isteği, içsel bir özellik de olabilir (Bhugra, 2004).

Dünya üzerinde meydana gelen göçlerin farklı nedenleri bulunmaktadır. Esipova, Pugliese ve Ray (2013) iç göçlerin çoğunlukla ekonomik ve politik nedenlerden kaynaklandığını, her yıl binlerce insanın çatışma ve baskılardan dolayı yer değiştirdiğini ifade etmektedirler. Ayrıca bireylerin çevresel değişiklikler ve doğal afetlerden dolayı evlerini terk etmek zorunda kaldıklarını belirterek, daha iyi eğitim fırsatlarına kavuşabilmenin de göç etme nedenleri arasında yer alabileceğine değinmektedirler. Todaro (1980) bireylerin temelde ekonomik motivasyon olmakla birlikte eğitim seviyelerini ve becerilerini geliştirmek; sosyal ve kültürel açıdan homojen bir yapıya sahip olan kırsal bölgeden kurtulmak; şiddet ve politik huzursuzluktan kaçmak; daha önce göç etmiş aile veya arkadaşlarına katılmak amacıyla göç ettiklerini belirtmektedir. Bhugra'ya (2014) göre kırdan kente göçlerin daha çok ekonomik ve eğitimsel nedenlerle olması muhtemelken uluslararası göçün ise sosyal, eğitimsel, ekonomik ve politik nedenlerle olması olasıdır.

Türkiye'de yaşanan siyasi, sosyal, kültürel, ekonomik, kentsel ve yapısal birçok sorunun altında yatan nedenlerin ortaya çıkarılabilmesi, bunlara yönelik çözümler ve politikaların geliştirilebilmesi, iç göçün arka planında yer alan nedenleri anlamaya bağlıdır (Özdemir, H., 2012). Sosyal bir değişim süreci olan göç sürecinde bireyin tek başına veya diğerleriyle ekonomik, politik, eğitsel ve diğer amaçların bir veya birden fazlası nedeniyle, bir coğrafi bölgeden uzun bir süre için veya kalıcı olarak

ayrılarak başka bir coğrafi bölgeye yerleşmesi söz konusudur (Bhugra, 2014). Bu süreci farklı gruplar ve topluluklar yaygın olarak politik, sosyo-ekonomik, eğitimsel nedenler ve sosyal hareketler gibi farklı nedenlerle deneyimlemektedirler (Bhugra, 2003; Bhugra ve Becker, 2005).

Bireyleri ve toplulukları göçe iten farklı nedenlerin olduğu bilinmektedir. Yalçın'a (2004) göre Türkiye'de iç göçü açıklamaya yönelik düşünceler incelendiğinde iç göçün nedenleri; kırsal yapıdaki teknolojik dönüşüm, bazı kentlerdeki sanayinin hızla gelişmesi, nüfusun hızla artması, köy-kent yaşamına ilişkin itici-çekici faktörler ve güvenlik olayları şeklinde sıralanabilir.

Türkiye'de her bölgenin farklı coğrafi ve sosyo-ekonomik yapısı olduğu için bölgeler arası göç dinamikleri farklılaşmaktadır. Bununla birlikte iç göçün en yaygın nedeni ekonomik ve sosyal faktörlerden kaynaklanan nedenlerdir. Cinsiyet farklılığı da bu önemli faktörlerden biridir. Kadınların eğitim düzeylerinin yükselmesine rağmen evlilik ve ona bağlı göçler, iş aramaya bağlı göçlerden daha yaygındır. Gelir farklılıkları ve işsizlik gibi ekonomik faktörler; sosyal bağların varlığı gibi sosyal faktörler göç üzerinde önemli etkilere sahiptir (Filiztekin ve Gökhan, 2008) Türkiye'de kadınlar açısından son kırk yılda evlilik nedeniyle yapılan göçler ilk sırada yer almış, bunu eş-ilişkili göçler izlemiştir. Bu dönemde ebeveyn-ilişkili göçler azalırken eş-ilişkili göçler artmıştır. Kadınların ilk göç nedeni evlilik kaynaklıken sonraki göçlerde kişisel nedenler ön plana çıkmaktadır. Kadınlar arasında göç etme nedenleri sosyo-ekonomik düzeye göre farklılaşmaktadır. Sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan kadınlar kişisel nedenlerle, sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan kadınlar ise evliliğe ilişkin nedenlerle göç ederken fazla sayıda çocuğa sahip olan kadınlar daha çok eş-ilişkili nedenlerle göç etmektedir (Abbasoğlu Özgören, Eryurt ve Koç, 2012).

Erçevik'in (2013) yaptığı araştırmaya göre genellikle ilköğretim mezunu kadın ve erkekler, yükseköğretim mezunu kadın ve erkeklerden daha fazla göç etmektedir. Erkeklerin daha çok iş arama-bulma, kadınların ise aile fertlerinden birine bağlı olarak göç ettikleri saptanmıştır. Bu bireyler, genellikle Batı Bölgesindeki yerleşim yerlerinden daha sonra Orta Anadolu'daki yerleşim yerlerine göç etmişlerdir. Batı Bölgesine göç eden bireyler öncelikle aile üyelerinden birine bağlı olma nedeni ile daha sonra iş arama-bulma nedeniyle son olarak da eğitim nedeniyle göç etmiştir.

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde ülke içi yer değiştirme hareketleri, ekonomik, politik ve çevresel nedenlerden kaynaklanabilmekte birlikte gelişmekte olan dünyada ülke düzeni veya ülkedeki ulusun homojenleştirilmesi için çatışma kaynaklı ülke içi yer değiştirmeler geniş bir yer kaplamıştır. Birçok olayda ülke içi yer değiştirme, çeşitli farklı etnik gruplar arasında veya hükümet ile etnik, ırksal, dilsel veya dinsel azınlık grupları arasında yaşanan çatışmalardan kaynaklanmıştır (Çelik, 2005b). Türkiye’de iç yer değiştirmenin önemli nedenlerinden biri Kürtlerin politik tanınma ve haklarını elde etmek için verdikleri mücadeleden kaynaklı askeri çatışmalardır (Gülşen, Knipscheer ve Kleber, 2010). 1984-1999 yılları arasında doğu ve güneydoğudaki toplumsal ve politik huzursuzluk nedeniyle Türk ordusu ve PKK arasında yaşanan iç çatışmadan dolayı ülke içinde yerinden edilmiş nüfus hareketi yaşanmıştır (Arı, 2010; IOM, 2008). Güvenlik gerekçesiyle yerleşim yerlerinin boşaltılması, Türkiye’nin doğusu ve güneydoğusunda kırsal alanlarda yaşayan Kürt nüfusunun bölge içinde veya Türkiye’nin batısında bulunan çeşitli anakentlere hızla göç etmesine neden olmuştur (Pala, 2013).

HÜNEE (2006) tarafından yapılan “Türkiye Göç ve Yerinden Olmuş Nüfus Araştırması” çalışmasında göç veren 14 il, yoğun göç alan 10 il ve diğer 57 ilin kentsel ve kırsal alanlarını temsil eden yaklaşık 6000 hane halkından oluşan, 18-69 yaş aralığında, ülkeyi temsil eden bir örneklem seçilmiştir. Genel olarak bakıldığında göç sürecine dahil olmuş hane halkı nüfusunun yüzde 43,5’inin *ailevi nedenlerle*, yaklaşık üçte-birinin *bireysel nedenlerle*, yaklaşık beşte-birinin de *ekonomik nedenlerle* göç ettiği görülmüştür. *Güvenlik nedenleriyle* göç edenlerin payı yüzde 3,3; *geri dönüş nedeniyle* göç edenlerin payı ise yüzde 0,3 olarak belirlenmiştir. Kadınların daha çok ailevi ve bireysel nedenlerle, erkeklerin ise daha çok ailevi ve ekonomik nedenlerle göç ettiği belirlenmiştir. Güvenlik ve geri dönüş nedeniyle yapılan göçlerin erkek nüfus arasında daha yüksek olduğu bulunmuştur. Araştırma sonuçlarına göre Türkiye’de ebeveyne ve eşe bağlı olarak meydana gelen göçlerin yoğun olduğunu söylemek mümkündür. Ebeveynin göç etmesiyle birlikte çocuk ve ergenler de göç deneyimi yaşamakta ve göçle beraber birtakım sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar.

1.7.1.3. Göç Türleri

Karmaşık bir olay olması nedeniyle göçe ilişkin tek bir sınıflama yapmak mümkün değildir (McDowell ve de Haan, 1997). İnsan yaşamında olumlu ve olumsuz birçok

etkisi bulunan göç, çeşitli sınıflandırmalar çerçevesinde incelenebilir. Yalçın (2004) göçlerin; irade, göçün yoğunluğu, ülke sınırları ve yerleşme süreleri olmak üzere dört ölçüte göre ele alınabileceğini belirtmiştir. İrade esasına göre göçler, gönüllü ve zorunlu olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Gönüllü göçlerde göç iradesi göçmenlerdeyken, zorunlu göçlerde bu irade genelde otoriter rejimlerin elindedir. Göçün yoğunluğuna göre göçler, kitlesel ve bireysel göçler olarak incelenebilir. Bireysel göçler sonucu, öncü bireylerin eski yerleşim yerlerindeki bireyleri etkilemesiyle kitlesel göçler meydana gelmektedir. Göçler, ülke sınırları içerisinde meydana geliyorsa iç göç, ülke sınırlarını aşılıyorsa dış göç olarak değerlendirilmektedir. Yerleşme sürelerine göre ise göçler sürekli ve geçici göçler olarak ele alınabilir. Mevsimlik göçlerin yanı sıra eğitim, askerlik vb. gibi nedenlerle yapılan göçler de geçici göçler kapsamına girmektedir. Sürekli göçlerde ise göç edilen yere yerleşme amacı ön plana çıkmaktadır.

Göçle ilgili Petersen'in (1958) yapmış olduğu sınıflandırmada göçler; ilkel (primitive), zorunlu (forced), yönlendirilmiş (impelled), serbest (free) ve kitlesel (mass) olmak üzere beş başlık altında toplanmıştır. İlkel göçler, ekolojik faktörlerin itici etkisiyle oluşan göçlerdir. Zorunlu göçlerde bireylerin göçle ilgili kendi kararlarını verebilecek güçleri bulunmazken yönlendirilmiş göçlerde kısmen de olsa bireylerin göç edip etmemeye ilişkin güçleri bulunmaktadır. Buna karşın serbest göçlerde ise göç kararında göçmenlerin iradeleri hâkimdir. Serbest göçlerin sonucu olarak kitlesel göçler oluşmaktadır.

Erkan ve Aydın (2010) göçleri; iç göç, dış göç, zorunlu göç ve gönüllü göç olmak üzere dört başlık altında incelemiştir. İç göçler, ülke sınırları içerisinde yeni bir ikamete sahip olmak amacıyla veya yeni bir ikametle sonuçlanacak şekilde yerleşim birimleri arasındaki yer değiştirme hareketidir. Bu yer değiştirme hareketi, geçici veya sürekli olabilir. Dış göçler ise bir ülkenin sınırlarını aşan nüfus hareketleridir. Gönüllü göçlerde kişilerin istekleri önemlidir. Burada bireylerin daha iyi hayat şartları, iş imkânları, mali olanaklar, emniyet, istikrar ve çeşitli sosyal haklar elde edebilme arzusuyla serbest bir şekilde yer değiştirmesi söz konusudur. Zorunlu göç ise bireyin iradesi dışında gerçekleşmektedir ve bireyin üzerindeki sosyo-psikolojik etkisi, gönüllü göçten temelde farklılaşmaktadır (Akkayan, 1979; Erkan ve Erdoğan, 2006; IOM, 2009). Gönüllü göç sonucunda kentle bütünleşme sorunu, görece daha sorunsuz bir biçimde gerçekleşirken zorunlu göçte bu süreç daha problemlidir.

olmaktadır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde 1980'lerin ikinci yarısından itibaren zorunlu ve kitlesel göçler yaşanmış ve zorunlu göçün kentleşme süreci üzerindeki etkisi diğer göçlerden farklı olmuştur (Erkan ve Bağlı, 2005). Zorunlu yer değiştirme, geleneksel göçlerden farklı olarak şiddet unsurunu içermektedir (Ibáñez ve Vélez, 2008).

Görüldüğü üzere alan yazında göçler genelde iç-dış; gönüllü-zorunlu; sürekli-geçici; bireysel-kitlesel göçler olarak incelenmiştir. Sınıflandırmalarda göçmenlerin yoğunluğu, iradesi, ülke sınırları, yerleşme süreleri, göç nedenleri ve sonuçları temel etkenler olarak ele alınmıştır (Akkayan, 1979; Erkan ve Aydın, 2010; Erkan ve Bağlı, 2005; Erkan ve Erdoğan, 2006; Petersen, 1958; Sağlam, 2006; Yalçın, 2004).

1.7.1.4. Göç Kuramları

Göç olgusuna ilişkin daha kapsamlı bir anlayış kazanabilmek için göç kuramlarını bilmek gerekmektedir. Bu nedenle aşağıda bazı göç kuramlarına ilişkin bilgiler sunulmuştur.

1.7.1.4.1. Ravenstein'in Göç Kanunları

Coğrafya ve harita uzmanı olan George Ravenstein, 1881 yılı İngiliz nüfus istatistiklerini kullanarak başladığı çalışması sonucunda yedi göç kanunu belirlemiştir. Ravenstein'in burada kanun ifadesini kullanması, demografik hareketlerin şaşmaz kesinliğini vurgulamak istemesinden kaynaklanmaktadır (Abadan-Unat, 2002; Yalçın, 2004). Ravenstein'in (1885) belirlemiş olduğu bu yedi göç kanunu şöyledir:

- a. Büyük göç hareketleri kısa mesafelidir ve bu göç hareketleri sonucu oluşan göç dalgalarının yönü endüstri ve ticaret merkezlerine doğrudur.
- b. Kentteki hızlı ekonomik gelişmeyle birlikte kenti çevreleyen yakın yerlerden göçmenler buraya gelirler. Göçmenlerin boşalttığı kırsal alanlara ise daha uzak yerlerden gelen göçmenler yerleşir. Bu süreç yeni gelen göçmenlerin, kentteki ekonomik gelişmeyle birlikte kente yerleşmeleri ve boşalan yerlerin yine daha uzak yerlerdeki göçmenlerce doldurulmasıyla adım adım devam eder.
- c. Yayılma süreci, emme sürecinin tersi de olsa benzer özellikler göstermektedir. Yalçın'a (2004) göre bireyler göç amacıyla yer

değiştirmezler. Göç edecekler için kentte gelişen ekonomi ve ticaret olanaklarından yararlanmak amaçtır. Bundan dolayı hem göç sonucunda oluşan yayılma süreci hem de bu yayılmayı yutan süreç, amaç bakımından uyum göstermektedir. Kentin gelişen ekonomisi göçle ihtiyacı olan işçilere kavuşacak ve bireyler de göç sonucunda bu işlere yerleşebilecektir.

- d. Mevcut göç dalgaları sonuç olarak karşıt göç dalgalarına yol açar.
- e. Uzun mesafeli göçler genel olarak büyük endüstri ve ticaret merkezlerine yapılmaktadır.
- f. Kentte yaşayanlar, kırsal bölgelerde yaşayanlardan daha az göç etme eğilimindedirler.
- g. Kadınlar, erkeklere oranla daha fazla göç etme eğilimindedirler.

Ravenstein'in önerdiği kanunlar incelendiğinde şimdiki göçleri açıklamaktan uzak olduğu görülmektedir. Doğal olarak Ravenstein'in belirlemiş olduğu bu göç kanunlarını kendi dönemi ve kültürü çerçevesinde düşünmek gerekir. Buna karşın Türkiye'de yaşanan göçleri bu kanunlarla açıklamak mümkün değildir.

1.7.1.4.2. İtme-Çekme Kuramı

Bu kuramın formülasyonunu ve içeriğini ilk olarak Everett Lee yazmıştır. Lee kuramında göçmenden daha çok göçe odaklanmış olsa da göçmenin göz ardı edilmemesi gerektiğini de vurgulamıştır (Çağlayan, 2006).

Lee'ye (1969) göre göç olayında temel olarak dört faktör vardır. Bunlar şöyledir (Akt., Yalçın, 2004):

- a. Yaşanan yerle ilgili faktörler
- b. Gidilmesi düşünülen yerle ilgili faktörler
- c. İşe karışan engeller
- d. Bireysel faktörler

Bu faktörler itme-çekme kuramının temel işleyişini ve bileşenlerini oluşturmaktadır. İtme-çekme kuramına göre hem yaşanan yerde hem de gidilecek yerde bulunan itici ve çekici faktörler bir bütünlük oluşturmaktadır. Göçe yönelik çekmeyi temsil eden olumlu faktörler ve göçe yönelik itmeyi temsil eden olumsuz faktörler, birlikte bir bütünlük ortaya koyarlar. Yaşanılan yerdeki itme-çekme faktörleri kendi içerisinde

bir bütünlük içerisinde, gidilecek yerdeki itme-çekme faktörleri de kendi içerisinde bir bütünlük içerisinde değerlendirilmelidir (Çağlayan, 2006).

Lee, göçün sanılanın aksine daha karmaşık işlemler süzgecinden ortaya çıkan bir olay olduğunu belirtmiştir. Kendisi itme-çekme teorisinde hem bu faktörlere hem de engellere ve bireysel farklılıklara yer vermiştir (Yalçın, 2004).

1.7.1.4.3. Petersen'in Beş Göç Tipi

William Petersen de itme-çekme faktörleri üzerinde durmuş ve göç üzerine düşünmüş bir kuramcıdır. Petersen, temel olarak itme-çekme faktörlerinin altında yatan asıl nedenleri araştırmıştır (Çağlayan, 2006). Göçmenler üzerinde etkili olan itme-çekme kutuplarını değerlendirerek temel olarak beş göç formu oluşturmuştur. Bunlar şöyledir (Petersen, 1958):

- a. İlkel göçler: Bu göçler, ekolojik faktörlerin itici etkisiyle oluşmaktadır. İnsanların doğal güçlerle baş edemediği durumlarda, topraktan elde edilen üretim ve nüfus arasında keskin dengesizlikler olduğunda meydana gelir.
- b. Zorunlu göçler: Bireylerin göç edip etmemeye ilişkin kendi kararlarını verebilme güçlerinin olmadığı göçlerdir.
- c. Yönlendirilmiş göçler: Bireylerin göç edip etmemeye ilişkin kısmen de olsa kendi kararlarını verebilme güçlerinin olduğu göçlerdir.
- d. Serbest göçler: Bunda göçmenlerin göç kararında kendi iradeleri hâkimdir. Bireyler isteyerek göç etmektedirler.
- e. Kitlesele göçler: Ulaşım ağlarının, demir yollarının, teknolojinin gelişimiyle birlikte çok sayıda insanın bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine geçmesidir. Bu göçler, serbest göçlerin sonucu olarak ortaya çıkar.

1.7.1.4.4. Kesişen Fırsatlar Kuramı

Kesişen fırsatların kuramından 1940 yılında ilk kez Stouffer bahsetmiştir. Bu kuram göç olgusunda, göç edilecek mesafeyi, göç edilecek yerdeki imkânları ve bu imkânların miktarını önemli faktörler olarak belirlemiştir. Bu faktörler içerisinde de göç edilecek yerle çekim merkezi arasındaki mesafeyi ön planda tutmuştur (Stouffer, 1940; akt., Çağlayan, 2006). Herhangi bir yere göç eden insanların sayısı, göç edecekleri yerdeki fırsatların çokluğuna bağlıdır. Fırsatlar çoğaldıkça göç edecek olanların sayısı artacaktır (Jansen, 1970; akt., Yalçın, 2004).

1.7.1.4.5. Merkez Çevre Kuramı

Merkez çevre kuramı ya da bağımlılık okulu olarak adlandırılan bu kurama göre dünya, merkez ve çevre olarak ikiye ayrılmış ve bu ikili dünya, ekonomik olarak birbirine bağımlı bir halde varlığını sürdürmektedir. Çevre ülkeler, merkez ülkelerin sürekli kapitalist gelişimi için vazgeçilemeyecek ve her zaman ihtiyaç duyulacak bir konumdadır. Merkezdeki kapitalist ağlar, kapitalist olmayan toplumların çevre dokularına sızmaya başlayınca çevredeki nüfus göç etmeye başlar. Bu çevre ülkeler, gelişmemiş olmalarına ya da az gelişmiş olmalarına rağmen hammadde ve ucuz iş gücü bakımından gelişmiş merkez ülkelerin sermayelerini güçlendirdikçe, merkez ülkelerin çevre ülkelere bağımlılığı da söz konusu olacaktır. Kuramın temel işleyişine göre merkez ülkeler, kapitalist birikimlerini geliştirmek için çevre ülkelere, çevre ülkeler de kapitalist gelişimlerini tamamlama ve ekonomik refahlarını yükseltmek için merkez ülkelere ihtiyaç duymaktadır (Abadan-Unat, 2002; Çağlayan, 2006; Yalçın, 2004).

1.7.1.4.6. Göç Sistemleri Kuramı

Uluslararası ilişkiler çerçevesinde ekonomik ve politik temelde geliştirilmiş olan bu kurama göre iki veya daha fazla ülke karşılıklı olarak göçmen değişimiyle bir göç sistemi ve ilişkiler zinciri oluşturur. Söz konusu ilişkiler zinciri, yakın iki ülke arasında gerçekleşebileceği gibi birbirine uzak mesafede olan ülke ve bölgeler arasında da gerçekleşebilir (Çağlayan, 2006). Bu yaklaşım, birbirilerine bağlı yerler arasındaki göç akımlarını incelemekte, bu bağlantılarla bir devletin diğer devletle olan ilişkilerini kategorileştirmekte, karşılaştırmakta, aile ve sosyal ağlarla kültür bağlarını kurmaktadır (Castles ve Miller, 1998; akt., Tok, 2010).

1.7.1.4.7. İlişkiler Ağı Kuramı

Bu kuram, herhangi bir yere olan göç dalgasının devam etmesinde, bizzat göç eden grupların gittikleri yerde oluşturdukların ağların etkisi üzerine odaklanmaktadır (Yalçın, 2004). Göçmen ilişkiler ağı, eski göçmenler, yeni göçmenler ve göçmen olmayan bireyler arasında, ayrıldıkları ülke ile yeni yerleştikleri ülkelerde oluşan ortak köken, soydaşlık ve dostluk gibi kişiler arası bağlantılardır. Bu ilişki ağları, uluslararası göçü özendirmekte ve insanların gerektiğinde yardım almak, iş bulmak konusunda başvurabilecekleri bir çeşit toplumsal sermaye haline gelmektedir (Abadan-Unat, 2002).

Wilpert'e (1992) göre öncü göçmenler öncelikle göç veren ve alan toplumlari birbirine bağlayan bir altyapı oluşturmakta ve bu bağlantı göç veren toplumdaki diğer bireylere göçme olanağı sağlamaktadır. Yeni göç dalgaları, kurulmuş bu ağı harekete geçirmekte ve sonradan göç edenler ilk gelenlerin tecrübelerinden yararlanmaktadır. Bu şekilde göç kendi kendini devam ettirir bir hal almaktadır (Akt., Yalçın, 2004). Burada önemli olan nokta hem ağın içeriği hem de ağın kurulmuş olması olmakla beraber, ağın kurulmuş olması daha önemlidir. Kurulmuş olan bu ağın içeriği daha sonra farklı boyutlara kayıp daha karmaşık bir hale gelebilmektedir (Çağlayan, 2006).

1.7.1.5. Türkiye'de İç Göç

Türkiye uzun yıllar göç almış, göç vermiş ve transit göçlere ev sahipliği yapmıştır. İç dinamikleri, karşılıklı anlaşmalar, savaş ve çatışmalar, ekonomik ve politik olaylar nedeniyle Türkiye'de farklı zamanlarda farklı göç türleri yaşanmış, yaşanan göçler göç döngüsünün çeşitli aşamalarını kapsamıştır. Bu döngü, doğrudan ve dolaylı olarak ülke için bireyler için göçmen olanlar ve olmayanlar için bazı kazanımlara olanak sağladığı gibi bazı kayıplara da neden olmuştur. Bunların yanı sıra Türkiye ayrıca dışarıya da göç veren bir ülke konumunda olmuştur. Bu durum Türkiye'nin göç ve insan gelişimi hakkında ilgi çekici bir çalışma sahası haline gelmesine olanak sağlamıştır (CIDOB, 2011; İçduygu, 2009).

Modern anlamda Türkiye'de göç denildiğinde 1950'li yıllarla birlikte başlamış ve etkileri halen süren sorunlar akla gelmektedir (Yalçın, 2004). Cumhuriyetin ilk dönemlerinden beri önemli bir sorun alanı olan iç göç; 1950 öncesi dönem, 1950-1985 dönemi ve 1985 sonrası dönem olmak üzere üç dönemde incelenebilir. İlk dönem, endüstrileşme süreciyle birlikte kırsal kesimden kente yapılan göçleri; ikinci dönem, kırdan kente göçle birlikte kentten kente göçleri, büyük şehirlerin aşırı kalabalıklaşmasını ve böylece ortaya çıkan önemli demografik etkileri kapsamaktadır. Son dönem ise Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki çatışmaları, devlet baskısı ve çatışmaların arasında kalma endişesiyle bireylerin kırsal alanlardaki yerleşimlerini terk etmesi ve büyük şehirlere göç etmesini kapsar (Adaman ve Kaya, 2012). 1940'ların sonlarından 1980'lerin başlarına kadar devam eden göçler, tarımda makineleşme ve pazar piyasasıyla bütünleşmekten kaynaklanırken 1980'lerin ortalarında başlayan ve 1990'larda yoğunlaşan göç ise zorunlu göç olmuştur (Çelik, 2005a).

Türkiye’de 1950’lerden önce göç etme değil aksine köylülükten, aşiretten, topraktan kopamama, daha açık bir ifadeyle göç etmeme durumu sorun olarak görülmüştür. Bu durum 1950’ler boyunca devam etmiş daha sonra 1960’lar boyunca sürekli göçler yaşanmaya başlamış ve 1970’lerin ortalarına doğru sürekli göçler doruk noktasına ulaşmıştır (Akşit, 1998). Her beş yılda Türkiye nüfusunun % 7-8’i, 1975’ten bu yana bir ilden diğerine göç etmiştir. Bu göçler, genel olarak doğu, güneydoğu ve kuzeyden kuzeybatı, batı ve güneye; daha az şehirleşmenin, endüstrileşmenin olduğu ve daha fazla yoksulluğun olduğu bölgeden daha çok şehirleşmiş, endüstrileşmiş yerlere ve daha zengin bölgelere doğru olmuştur (Akarca ve Tansel, 2012). Bireyler az gelişmiş bölgelerden gelişmiş bölgelere göç etmekle birlikte bölgesel ve yerel farklılıklar iç göçlerde belirleyici olmuştur (Yakar, 2012). Tarımda makineleşmeyle birlikte 1950’lerde büyük iç göçler başlamış, kırdan kente göç 1960’lı yıllarda hız kazanmıştır. Yaklaşık 1,5 milyon birey 1950-1960 yılları arasında köyünü terk etmiştir. Bunların yarısı direkt olarak Türkiye’nin üç büyük kentine (İstanbul, İzmir ve Ankara) geriye kalanlar ise ilk olarak küçük ve orta büyüklükte kasabalara sonrasında ise büyük şehirlere gitmişlerdir. İlk olarak mevsimlik göçler 1960-1975 yılları arasında altyapı ve ulaşım ağlarının gelişmesiyle birlikte başlamış, ardından mevsimlik göçle gelenler kalıcı olarak geldikleri yerlere yerleşmişlerdir. Bu yıllar arasında yaklaşık olarak 6,8 milyon kişi göç etmiş ve bunlar yine özellikle İstanbul, Ankara ve İzmir’e yerleşmişlerdir. Kent nüfusu 1950 sayımında % 25 iken, 1980’de % 44’e, 1990’da ise % 59’a yükselmiştir (Kleff, 2007; TMMOB, 2003).

Türkiye’de özellikle 1980’lerin ortalarında başlayan ve 1990’ların sonuna kadar devam eden ağırlıklı olarak da Doğu ve Güneydoğudaki nüfusu etkileyen iç göç sürecini açıklamak için sosyolojinin klasikleşmiş itme-çekme faktörleri yetersiz kalmaktadır (Kaya, Işık, Şahin, Elmas, Çağlayan ve Aksoy, 2008). İlk dönemlerde yaşanan iç göçler için şehirler ve çevrelerindeki endüstri merkezlerinin çekici etkileri ve tarımda artan nüfusa cevap veremeyen üretkenlik sorunlarının itici etkilerinden bahsetmek olasıyken 1990’lı yıllarda yaşanan iç göç için siyasi nedenlerin ön planda olduğunu söylemek mümkündür (Adaman ve Keyder, 2006). Gün (2006) Türkiye’deki göç sürecine batıdaki gibi toplumsal, sosyal ve ekonomik yapılarıdaki gelişmelerden ziyade daha çok siyasal tercihlerin yön verdiğini ifade etmektedir. 1980’de askeri darbeye, 1985’lerde ise Güneydoğu’da başlayan çatışmalarla

birlikte iç göçler ciddi bir şekilde artış göstermiştir. Güneydoğu'da köylerin ve birçok bölgenin boşaltılması, tarlaların ve ağaçların yakılması nedeniyle köylüler bir taraftan büyük ama gelişmemiş Diyarbakır, Şanlıurfa, Gaziantep gibi şehirlere, bir taraftan Adana ve Mersin'e bir taraftan da İstanbul, İzmir, Antalya gibi metropollere göç etmek zorunda kalmışlardır. Bölgedeki çatışmaların yanı sıra GAP projesi bölgede yaşamak için yeterli standartları sağlayamamıştır (Ayata, 2011; Kalkınma Merkezi, 2012; Kleff, 2007). 1990'lı yıllarda yoğunlaşan ve 1999'a kadar devam eden köy boşaltma ve zorla göç ettirme olgusu sonucunda yaklaşık 3700 yerleşim alanından, üç milyondan fazla bir nüfus kendi iradeleri ve denetimleri dışında yaşam alanlarını terk etmek zorunda bırakılmıştır (TMMOB, 2003). Bu bireylerin yaşadıkları sorunlar göç öncesi ve göç süreciyle sınırlı kalmamış, bireyler göç sonrasında da kültürel, sosyal, politik, ekonomik, eğitsel ve psikolojik alanda birçok sıkıntıyla yüz yüze kalmışlardır.

1.7.1.6. İstanbul'a İç Göç

İstanbul, tarihin her döneminde bir cazibe ve çekim merkezi olması nedeniyle sürekli olarak nüfus hareketlerine sahne olmuştur. Bugüne kadar birçok göç olayı yaşayan İstanbul'a özellikle 1950'li yıllardan sonra hızlı bir göç başlamıştır. Ankara ve İzmir'le birlikte Türkiye'nin en çok göç alan ili olan İstanbul, önemli bir ağırlığa sahip olmuş, bu ağırlık 1950'li yıllardan itibaren kendini hissettirmiş ve birçok soruna neden olmuştur (Gürel ve Balta, 2011; Murat, 2007) İstanbul'a ikinci göç dalgası 1960'lı yılların ortalarında başlamıştır. Erkekler 1950'li yıllarda, çalışmak amacıyla İstanbul'a göç ederken 1960'lı yıllarda kadınlar da göçe katılmış ve göç dalgası aile göçüne dönüşmüştür. 1980'lerde başlayan göç dalgası ise 1990'lara kadar yavaş ve istikrarlı bir şekilde devam etmiş ve bu göçler yalnızca kırdan kente değil aynı zamanda kentten kente olmuştur (Gürel ve Balta, 2011). 1927 yılında yapılan nüfus sayımında nüfusu 800 bin civarında olan İstanbul'un 2000 sayımına göre nüfusu 10 milyonu geçmiştir. Bu dönemler arasında Türkiye'nin nüfusu beş kat artmasına karşın İstanbul'un nüfusu 12 kattan daha fazla artmıştır (Öztürk, 2007). Aşağıdaki tabloda İstanbul'un 2008-2014 yılları arasındaki iç göç istatistikleri sunulmuştur.

Tablo1.1: 2008-2014 Yılları Arası İstanbul İline Ait İç Göç İstatistikleri

	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014
Toplam Nüfus	12 697 164	12 915 158	13 255 685	13 624 240	13 854 740	14 160 467	14 377 018
Aldığı Göç	374 868	388 467	439 515	450 445	384 535	437 922	438 998
Verdiği Göç	348 193	348 986	336 932	328 663	354 074	371 601	424 662
Net Göç	26 675	39 481	102 583	121 782	30 461	66 321	14 336
Net Göç Hızı %	2,1	3,1	7,8	9,0	2,2	4,7	1,0

Kaynak: TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu (2014). İç Göç İstatistikleri. [Çevrim-içi: http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=1067], Erişim Tarihi: 14 Nisan 2015.

İstanbul'un 2012 verilerine göre nüfusu 13.854.740, yıllık nüfus artış hızı da % 16,8'dir. 2012'de aldığı göç 384.535, verdiği göç 354.074, net göç hızı ise % 2,2 olarak belirtilmiştir. 2013 verilerine göre nüfusu 14.160.467, aldığı göç 437.922, verdiği göç 371.601, net göç hızı ise % 4,69 olan İstanbul'un 2014 verilerine göre ise nüfusunun 14.377.018, aldığı göçün 438.998, verdiği göçün 424.662, net göç hızının ise % 1 olduğu görülmektedir. Nüfusun 2.162.558'i İstanbul doğumluyken 12.214.460'ının doğum yeri İstanbul dışıdır (TÜİK, 2012, 2014). Şehrin doğal nüfus artışı azalırken dışarıdan gelen göçle nüfus artmaktadır. Diğer illere göre nüfus yoğunluğu fazla olan ve her geçen gün daha da artan şehrin bu durumunda uygulanan sanayi ve ekonomi politikalarının etkisi bulunmaktadır (Gürel ve Balta, 2011). Şehre en fazla göç sırasıyla Batı Karadeniz, Doğu Marmara ve Güneydoğu Anadolu'dan gelmektedir. En çok göç veren iller sıralaması da Sivas, Kastamonu, Giresun, Ordu, Erzurum, Kars, Tokat, Ankara, Samsun, Trabzon, Rize ve Malatya şeklindedir. İstanbul'a göçün % 50'sinden fazlası bu illerden gelmektedir. İstanbul'daki Sivas, Sinop, Bayburt, Ardahan, Erzincan, Giresun ve Kastamonuluların sayısı kendi illerinin nüfusundan daha fazladır (Emir, 2009; İBB, 2009). Bu durum İstanbul'un dinamik yapısını ve farklı yaşam tarzlarına ev sahipliği yaptığını göstermektedir. Şehre gelen her birey günlük etkinliklerinde, evinde, işyerinde, sosyal ilişkilerinde geldiği bölgenin yaşam tarzını yansıtmaktadır.

2000 yılı genel nüfus sayımına göre İstanbul'un aldığı toplam göç 1.159.703 olarak belirlenmiştir (TÜİK, 2014). 1995-2000 döneminde 920.955 göç alan ilin, aldığı göçün ilçelere göre dağılımı; Gaziosmanpaşa (% 6,9), Bağcılar (% 6,8), Küçükçekmece (% 6,7), Büyükçekmece (% 6,7), Ümraniye (% 6,4), Kadıköy (% 5), Bahçelievler (% 5), Silivri (% 1), Eminönü (% 0,9), Çatalca (% 0,7), Şile (% 0,4), Adalar (% 0,2) şeklindedir. Mahalle bazında ele alındığında ise en yüksek göç

etmişlerin sayısı Bahçelievler'de Zafer, Soğanlı, Siyavuşpaşa mahalleleri; Küçükçekmece'de Halkalı ve İnönü mahalleleri; Kadıköy'de İçerenköy mahallesi olarak ifade edilmektedir (İBB, 2009; Murat, 2007). TÜİK 2014 verilerine göre nüfusun en çok olduğu ilçeler sırasıyla Bağcılar (754.623), Küçükçekmece (748.398), Esenyurt (686.968), Ümraniye (674.131), Pendik (663.569), Bahçelievler (599.027), Üsküdar (534.970), Sultangazi (513.022), Gaziosmanpaşa (498.120) ve Kadıköy (482.571) olarak belirtilmektedir. Bu ilçelerin çoğunda nüfus artışının nedeni olarak iç göç göze çarpmaktadır.

İstanbul'a göçün nedenlerine bakıldığında eğitim, kültür ve sağlık hizmetlerinden yararlanma isteğinin ön plana çıktığı, bu durumun üst ve orta gelir grubundakilerin de kente göç etmelerine neden olduğu görülmektedir. İş arama, bulma, hane fertlerinden birine bağlılık, evlilik gibi faktörler kente göçe neden olurken tayin, atama, deprem gibi faktörler kentten gidişe neden olmaktadır. Göçün sonucu olarak ise çarpık kentleşme, sağlık ve eğitim alanında yetersizlik, ekonomi ve idari açıdan sıkıntılar ortaya çıkmaktadır. Göçle beraber konut yetersizliği, iş bulma imkânının azlığı, sağlık hizmetinde aksamalar, gecekondulaşma, kültür çatışması gibi pek çok sorun yaşanmaktadır (Gürel ve Balta, 2011; İBB, 2009; Murat, 2007).

1.7.2. Göç ve Ruh Sağlığı

Göç, tüm zamanlarda ve tüm uluslarda yaşanan bireylerin yerleşim yerlerinin değişimi olarak ifade edilen evrensel bir olgudur. Bu olgunun göçmenlerin kendileri ve yerleşik nüfus üzerindeki psikolojik ve biyolojik etkileri, göçün doğasına, düzeyine ve nedenlerine bağlı olarak değişmektedir (Bhugra, 2004). Göçle birlikte bireyler yeni çevreye uyum, aile örgütlenmesi, ekonomik zorluklar, barınma koşulları, giyim kuşam tarzı, gündelik yaşam ve kültür farklılıkları gibi bir takım sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu sorunlarla başa çıkabilme ve uyum süreci; göçmenlerle yerliler arasındaki ilişkiler, tarafların kültürel ve ekonomik düzeyleri, toplumsal yapıdaki benzerlik ve farklılıkların az veya çok olması ile yakından ilişkilidir (Deniz ve Etlan, 2009). Toplumsal yapıdaki benzerliklerin çok olması uyum sürecini kolaylaştırırken farklılıkların çok olması ise uyum sürecini zorlaştırabilmektedir.

Değişik nedenlerle ortaya çıkan göçlerle birlikte farklı kültürler bir araya gelmekte ve bu kültürlerdeki bireylerin bir arada yaşamlarını sürdürme zorunluluğu, uyum ve çatışmaya dair önemli sorunlar doğurabilmektedir. Göçmenler, yerleştikleri

toplumda bütünleşme, kültürel farklılıklar ve sağlıkla ilişkili olarak çeşitli problemler yaşayabilmektedir (Aksoy, 2012; de Wit, ve ark., 2008). Yeni bir topluluğa giren göçmenlerin toplumsal ilişkilere alışma bağlamında karşılaştıkları sorunların düzeyi ve bunlarla başa çıkma biçimleri, göç edilen yerin fiziksel, sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklerine bağlı olarak değişmektedir (Güzel, 2013). Bu yeni topluluğa ve yeni yaşam biçimine uyum sürecinde göçmenler yalnızlık, sosyal izolasyon, yabancılaşma, pişmanlık ve kendini değersiz görme gibi birtakım duygular yaşayabilmekte ve buna bağlı olarak göçmenlerin stres düzeyleri artabilmektedir. Stres ile etkili bir şekilde baş edememeleri durumunda göçmenler, anksiyete ve depresyon gibi sağlık sorunlarıyla karşı karşıya kalabilmektedir (Tuzcu ve Bademli, 2014).

Göçmen ve mülteciler, göç deneyiminin kendisinden, kültürel uyuma ilişkin beklentilerinden ve sosyo-ekonomik dezavantajlardan dolayı ruhsal rahatsızlıklara karşı kırılgan bir hale gelmektedirler. Uzun ve zahmetli olan kültürel uyum sürecinde göçmenler, yeni bir dile, farklı tutumlara ve rollere alışmak durumunda kalmakta ayrıca sosyal ağlarını kaybetmektedirler (Gülşen, Knipscheer ve Kleber, 2010). Sosyal ağlardaki değişikliklerle birlikte yeni deneyimlere maruz kalmakta, kültürel ve dilsel olarak yeni sorunlarla uğraşmaktadırlar. Göçmenler, daha fazla kronik stresle, sosyal destek problemleriyle, ruh sağlığına ilişkin belirtilerle yüz yüze kalmaktadır. Bunlar da göçün ruh sağlığının bozulmasına neden olabileceği sonucunu doğurmaktadır. Bununla birlikte göçün tek başına yaşanan sıkıntıların kaynağı olamayacağı da söylenmektedir (Pyakuryal, Tausig, Subedi ve Subedi, 2011). Nitekim Bhugra (2003) göçmen bireylerin tümünün depresyon yaşamadığını belirtmektedir. Bu bireylerin biyolojik ve psikolojik kırılganlık seviyesinin, sosyal kırılganlıkla birleştiğinde göç sonrası depresyona neden olabileceğini ifade etmektedir. Bradley ve Van Willigen (2009) göçmenlerin psikolojik iyi oluşlarının sahip oldukları bireysel özellikler ve göç ettikleri toplumdaki sosyal bağlamdan etkilendiğini açıklamaktadır. Ayrıca göçmenlerin göçmen olmayan gruplara göre ruh sağlığı açısından eşit veya daha iyi bir düzeyde olduğunu gösteren araştırmalar (Aronowitz, 1984; Breslau ve ark., 2007; Tam ve Lam, 2005; Fuligni, 2003; Tomita, Labys ve Burns, 2014) da bulunmaktadır. Dolayısıyla bunlar, göçün tek başına ruhsal sorunlara neden olamayacağını, göçmenlerin ruh sağlığına ilişkin

çalışmalarda farklı faktörlerin çok yönlü bir şekilde ele alınması gerektiğini göstermektedir.

Bireyin kendi ülkesinden, aile bireylerinden ve geleneklerinden ayrılmasını, yeni bir fiziksel çevreye ve aşına olmadığı bir kültürel bağlama yolculuğunu içeren göç süreci (APA, 2013); göç öncesi, göç anı ve göç sonrası olarak üç aşamada incelenebilir. Göç öncesi süreç, göçe karar vermeyi ve hazırlığı kapsamaktadır. İkinci aşama göçün kendisidir ve yer değiştirmeyi kapsar. Göç sonrası aşama ise göçmenlerin yeni topluma sosyal, politik, ekonomik ve kültürel çerçevede uyum sağlamasını kapsar (Bhugra ve Gupta, 2011; Salem ve Flaskerud, 2010). Göçün birey ve toplum üzerindeki etkileri incelenirken bu üç sürecin bir arada değerlendirilmesi gerekmektedir.

1.7.2.1. Göç Öncesi Süreç

Loue (2009) göç öncesinde; ekonomik ve politik şartlar, sosyal statü, eğitim düzeyi, bireyin herhangi bir ruhsal hastalığının olup olmaması, ruh hastalığına ilişkin belirtiler taşıyıp taşıyamaması ve ruh sağlığı hizmetinden yararlanabilmesi için yeterli ödeme gücüne sahip olup olamamasının genel olarak bireyin ruh sağlığını etkilediğini ifade etmektedir (Akt., Salem ve Flaskerud, 2010). Müller (2013) kişilik, göçün şekli ve göç öncesinde işkence ve şiddete maruz kalma durumlarının, yaşanan ruh sağlığı problemleri ile ilişkili olduğunu belirtmektedir. Benzer şekilde Bhugra ve Jones (2001) da kişiliğin göç öncesi süreçte bireyin daha sonra yaşayacağı sorunlar için kırılğan faktörlerden biri olduğuna dikkat çekmektedir. Göç öncesi faktörlerden biri olarak göç nedeni ve kayıpların çapı ve derinliği de bireyin ruh sağlığını etkileyen önemli faktörler arasında yer almaktadır (Bilici ve Yeşildal, 2015).

Kültürel ve coğrafi olarak yeni yerleşmeyle birlikte göçmenler, kendilerini yeni bir dil, kültürel değerler, dünya görüşü, gelenekler vb. gibi durumlarla karşı karşıya bulmaktadırlar (Murray, Davidson ve Schweitzer, 2008). Bu göçmenlerin göç öncesi aşamada sahip oldukları sosyal beceriler, benlik algıları, psikolojik, sosyal ve biyolojik kırılğanlık düzeyleri onların yaşayacağı sorunları etkilemektedir (Bhugra, 2004). Göç öncesi yüksek düzeyde travma deneyimlemiş göçmenler, yerleşim süreci boyunca yüksek risk altında kalırlar (Murray, Davidson ve Schweitzer, 2008). Bu göçmenlerin göç öncesinde deneyimledikleri travmatik yaşantılar, onlarda düşük

uyumla sonuçlanan psikolojik strese neden olabilmekte, göçmenler psikolojik stres yaşamaya ilişkin kırılgan bir hale gelebilmektedirler (Schweitzer, Melville, Steel ve Lacherez, 2006).

1.7.2.2. Göç Anı

Göç ve göçe ilişkin süreçlerin ruh sağlığını farklı şekillerde etkilediği bilinmektedir (Stevens ve Vollebergh, 2008). Göçün yapıldığı ana ilişkin olarak ruh sağlığını etkileyen faktörler; yolculuk şartları, şiddete maruz kalma veya tanık olma, tanık olmaktan kaynaklı travmalar, yeterli su ve yiyeceğe ulaşamama, işkenceye maruz kalma gibi durumlar olarak ifade edilmektedir (Loue 2009; akt., Salem ve Flakerud, 2010). Bilici ve Yeşildal (2015) göç anıyla ilgili faktörlerden yolculuk şartlarına vurgu yaparak yolculuğun güvenli, tehlikeli veya zahmetli olmasının daha sonra yaşanacak sorunları etkileyeceğini ifade etmektedir. Bhugra ve Jones (2001) da göç anında kayıp, yas ve travma sonrası stres bozukluğu gibi faktörlerin göçmenleri, sonrasında da ruh sağlığı problemi yaşama riskiyle karşı karşıya getirdiğini belirtmektedir.

Göç meydana gelince olumlu-olumsuz yaşam olayları veya ilişki, değer ve desteğin kaybıyla ilgili olarak oluşan yoksunluk durumu, yaşanacak sorunlar üzerinde etkili olabilmektedir. Bu aşamada başlayan kültürlenme sürecinde grup düzeyinde benzer kültüre sahip bireylerle veya topluluklarla bir arada yaşamak, stresi azaltabilir veya arttırabilir. Göçün nedeni, mesafesi, gönüllü veya zorunlu olması, göçün etkilerini değiştirmektedir. Ayrıca bireylerin kişisel özellikleri ve toplumun göçmenleri karşılama biçimi de bireylerin uyum sürecini etkilemektedir (Bhugra, 2004).

Göçle birlikte, kültür, gelenek, görenek ve yaşam biçimlerinin de hareket etmesiyle göç edilen yerdeki sosyo-kültürel yapı, getirilen sosyo-kültürel yapıyla genişlemektedir (Karakuş, 2006). Geleneksel ve tarımsal topluluklardan kentsel sanayi ve hizmet sektöründeki modern ve akılcı topluluklara geçen göçmenler, bir yandan eski ilişkilerini ve kimliklerini sürdürmeye çalışırken öte yandan yeni ilişkilerini ve kimliklerini kurmaya ve dönüştürmeye çalışmaktadırlar (Akşit, 1998). Bu süreçte göçmenlerin bazıları başarılı bir uyum gerçekleştirirken bazıları ise bunu başaramamaktadır. Göçmenlerin bu aşamada sorunların üstesinden gelip sağlıklı bir gelişim göstermeleri, kendi özelliklerine ve çabalarına bağlı olduğu kadar içinde buldukları toplumun destekleyici veya engelleyici tavırlarına da bağlıdır.

1.7.2.3. Göç Sonrası Süreç

Göç sonrasında artık göç edilen yerin özellikleri ön plana çıkmaktadır (Bilici ve Yeşildal, 2015). Göç eden bireylerin geldikleri yerdeki yaşam tarzları ve kültürleri ile göç ettikleri yerdeki bireylerin yaşam tarzları ve kültürleri arasındaki benzerlik derecesi, göçmenlerin yaşayacağı duyguları ve uyum süreçlerini etkilemektedir (Erol ve Ersever, 2014). Göç sonrasında ulaşılan yerde kabul ve destek görme, kendi etnik kimliğinden bireylerin olması, kendi ülkesi ve ulaştığı ülke arasındaki uyumun boyutu, ulaştığı ülkeye yerleşmeden önceki engellenme durumu ve süresi gibi faktörlerin bireyin ruh sağlığını etkilediği söylenmektedir (Loue, 2009; akt., Salem ve Flaskerud, 2010). Bu süreçte yaygın olarak aileden ayrılma, izolasyon ve sosyo-ekonomik güçlükler ortaya çıkmaktadır. Uyum güçlükleri, aile hayatının tehdit altına girmesi, kültür kaybı ve sosyal destek kaybı en yaygın problemler olarak görülmektedir. Göç sonrası yaşanan bu problemler, ruh sağlığını olumsuz olarak etkilemektedir (Carswell, Blackburn ve Barker, 2011). Bhugra ve Jones (2001) bu süreçle ilgili olarak yaşanacak “kültürel şok”un ruh sağlığına ilişkin olumsuz etkileri olabileceğini ifade etmektedir.

Göç eden bireyin yaşı, cinsiyeti, göç nedeni, üyesi olduğu toplumsal sınıf, eğitim düzeyi, kültürel geçmişi ve göç ettiği yerde kalma süresine bakılmaksızın iç dünyasında birtakım değişikliklerin olduğu ve birtakım duyguların yaşandığı görülmektedir. Göçmenler, göç sonrasında genel olarak yalnızlık duygusu, yabancılaşma duygusu, boşluk duygusu, özlem duygusu, kişilik sorunu, köksüzlük, sahip olduğu öz değerlerin aşağılanması, kuşkuculuk, aşağılık duygusu, anadilinin aşağılanması, kırgınlık, önyargı ve suçluluk yaşamaktadırlar (Göhler, 1990; akt., Şahin, 2001). Bunlar doğal olarak göçmenleri olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Göçmenler, toplumsal anlamda yeterli desteği ve saygıyı göremediklerinde yaşadıkları bu sorunlar daha da karmaşık bir hale gelmektedir.

APA'ya (2013) göre göçmenlerde, içine girdikleri yeni toplumda kültürleşmeye bağlı olarak cinsiyet rollerinin değişmesi, kuşaklararası çatışmalar, aile içi çatışmalar, iletişimin zayıflaması, yeni kültüre ve kendi öz kültürüne ilişkin bağlılık ve kimlik geliştirme mücadelesi, yalnızlık ve izolasyon gibi sorunlar yaşanabilmektedir. İşsizlik problemi göçmenlerin daha kırılgan, hassas ve öfkeli olmalarına neden olabilmektedir. Açıkta ve gizli bir şekilde yapılan ayrımcılık ve ırkçılık ise göçmenlerin aidiyetlerini ve iyi oluşlarını olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Göç

süreciyle birlikte göçmenler, anksiyete, depresyon, post travmatik stres bozukluğu, madde kötüye kullanımı, intihar düşüncesi ve daha birçok rahatsızlığı içeren ruhsal sorunlar yaşayabilmektedirler. Yaşanan bu sorunların azalması veya tamamen ortadan kalkması ise göçmenlerin bireysel çabalarıyla birlikte baskın toplumdaki diğer bireylerin, grupların ve kurumların tepkilerine bağlıdır.

Göçmenlere ilişkin politikalar, çoğulculuğun düzeyi, göçmenlerin yerleştikleri yerdeki bireylerle bütünleşmesine ilişkin tutumlar, yaşadıkları problemleri etkilemektedir (Stevens ve Vollebergh, 2008). Göçmenlerin yerleştikleri toplumdaki uyum süreçleri, o toplumdaki diğer bireylerin tepkilerine göre şekillenmektedir (Chung, Bemak ve Grabosky, 2011; Fantino ve Colak, 2001). Göç ettikleri yerde daha önce yerleşmiş akrabalarının bulunması göçmenlerin uyum (adaptation) sürecini kolaylaştırmakta ve hızlandırmaktadır (Çelik, 2005a). Bu durum da uyum sürecinde toplumsal ve sosyal desteğin önemini göstermektedir. Yeterli düzeyde sosyal destek göremeyen göçmenler toplumla bütünleşememekte ve farklı sorunlarla yüz yüze kalmaktadırlar.

Göçün türüne bakılmaksızın göç deneyimi göçmenlerin kimlik algılarına zarar vermektedir. Göçmenlerin bütünleşmeleri için kamu kuruluşlarında, sağlık hizmetlerinde özellikle psikoterapi hizmetlerinde dil desteğinin olması, çalışanların kültürel yeterliliğe sahip olması önemlidir. Göçmenlerin dil engelinden dolayı bu hizmetlerden yararlanamamaları toplumla bütünleşmelerini engellemektedir (Davoliüté, 2008). Örneğin İstanbul'a zorla göç ettirilen Kürt göçmenler, kendilerine kiralık ev verilmediğini, resmi evraklarını alamadıkları için oy kullanamadıklarını ve çocuklarını okula kayıt ettiremediklerini ifade etmişlerdir. Zorla göç ettirilen bu bireyler arasında kadınlar daha fazla sıkıntı yaşamışlardır. Dil engeli, okuma-yazma bilmeme, sosyal dışlanma, yoksulluk, sosyal izolasyon gibi ciddi sorunlar yaşayan kadınlar, özellikle dil engelinden dolayı toplumla bütünleşememişlerdir (Çelik, 2005a). Anagnostopoulos, Vlassopoulos ve Lazaratou (2006) da zorunlu göçün göçmenler ve onların çocukları üzerinde ciddi psikolojik etkiler doğurduğunu ifade etmekte, azınlık gruptaki ergenlerin kimlik oluşum süreçlerinin kültürel ve sosyal çerçevede diğer ergenlerin kimlik oluşum süreçlerinden iki kat daha zor olduğunu ve bu ergenlerin sık sık değer çatışması yaşadıklarını belirtmektedirler. Ergenlerin gittikleri toplumda "diğerleri" olarak nitelendirilmeleri doğal gelişimleri önünde bir engel teşkil etmektedir.

Nedenlerine ve türlerine bağlı olarak stres verici bir süreç olan göç süreci, göçmenlerin ve ailelerinin ruh sağlığını etkilemekte, göçmenler ve aileleri arasında sıklıkla kültürel sorunlar ve kimlik sorunları yaşanmaktadır. Göç eden bireylerin dil, tutum, değer, sosyal yapı ve sosyal destek ağlarında değişimler meydana gelmektedir (Bhugra ve Becker, 2005). Göç sonrası sosyal ve ekonomik olarak yaşanan değişimler (evlilik durumu, aileden ayrılma, ev halkının bir araya gelmesi, iş durumu, ev sahipliği ve etkili konuşma yeterliliği) ruhsal hastalıklarla ilişkili olup (Steel, Silove, Phan ve Bauman, 2002) yaşanan deneyimler göçmenlerin psikolojik iyi oluşunu da etkilemektedir. Göç sonrası aile üyelerinin olmaması, iş bulmaya ilişkin zorluklar, kültürel yaşama uyum sağlamaya ilişkin zorluklar; depresyon, anksiyete ve somatizasyonun artmasına neden olabilmektedir. Bu süreçte aile bireyleri veya diğer bireylerden sosyal desteğin sağlanması psikolojik iyi oluşa katkı sağlamaktadır (Schweitzer, Melville, Steel ve Lacherez, 2006).

Göç, kadınlar, çocuklar ve gençler üzerinde daha yoğun etkilerde bulunur (Tuzcu ve Ilgaz, 2015). Göç sürecinde kadınlar ağırlıklı olarak karar mekanizmalarında yer alamamaktadır. Kadınlarda travma sonrası stres bozukluğu, kültürel çatışma, aile rollerinde değişim, aile içi şiddet, dile ilişkin sıkıntılar gibi nedenlerle birçok ruhsal sorun oluşabilmekte çocuklarda ise korku, içe kapanıklık gibi şikâyetler sık sık görülebilmektedir (Gökdemir-Arcan, 2012; Topçu ve Beşer, 2006). Göçmen olan ve olmayan çocuklarda göç süreci, göçmenlerin etnik azınlık durumu, kendilerine özgü kültürel altyapıları ve göçü seçme durumu ruh sağlığını etkileyen faktörlerden bazıları olarak ele alınmaktadır (Stevens ve Vollebergh, 2008). Bununla birlikte göçmen ergenlerde sosyo-ekonomik düzeyin düşük olması, ev sahibi toplumun dilini yeterince konuşamama, işsizliğin yüksek olması, uzun süre işsiz kalma ve uzun süre yoksulluk çekme gibi birtakım faktörler davranış problemlerinin yüksek olmasıyla ilişkili görülmektedir (Crijnen, 2003).

Araştırmalar, savaş bölgelerinden gelen mülteci ve göçmen çocukların göç sonrası çeşitli ruhsal problemler yaşadıklarını ve bu problemlerin çocukların eğitime ilişkin tutum ve başarılarına, göç sonrası uyumlarına etki ettiğini göstermektedir (Stermac, Brazeau ve Martin, 2008). Ayrıca ister savaş kaynaklı ister ekonomik kaynaklı olsun göç, depresyonun ortaya çıkmasında ve yaygınlığının artmasında etkili olan olgulardan biridir (Kaya, 2007). Göçe ilişkin zayıf bir planlama, izleyen ilk bir yıl içinde depresif belirtileri yordamazken daha sonraki dönemlerde yüksek düzeyde

stres ve düşük yaşam kalitesi gibi depresif belirtileri etkili bir şekilde kötüleştirmektedir (Chou, Wong ve Chow, 2011).

Göçmenler, yeni bir dil öğrenme, yabancı bir kültüre uyum sağlama ve bir bütün olarak yabancı bir yaşama alışma sürecinde farklı zorluklarla yüz yüze kalabilmektedir. Göç sonrası özellikle çocuk ve ergenlerde sıklıkla davranış bozukluğu, kimlik karmaşası, düşük benlik saygısı, kaygı bozukluğu, depresyon, somatik bozukluklar, çift dillilikten kaynaklanan sorunlar, altını ıslatma, düşük akademik başarı ve kuşak çatışması gibi sorunlar görülmektedir (Gün, 2006; Gün ve Bayraktar, 2008). Göç etmiş çocuklar; yoksulluk, okul ve çevreye uyum, aidiyet, eğitime devam, bir üst eğitim kurumuna geçiş, akademik başarı, dil ve iletişim, şiddet eğilimi, dışlanma, önyargı ve şiddette maruz kalma gibi alanlarda sorunlar yaşamaktadırlar (Angay, 2010).

Nar'a (2008) göre göç eden çocuklar yaşadıkları yeri güvenli görmemekte, bölgesel ve kentsel ayrımcılığa maruz kalmakta, dil ve kendini ifade etme konusunda sıkıntı yaşamakta, diğer arkadaşları tarafından alaya alınmakta ve dışlanmaktadır. Göç etmiş çocuklarda kentlilerin kendilerine karşı önyargılı davranmaları, yeni sosyo-ekonomik ve kültürel çevreye uyum gösterememe gibi nedenlerden dolayı suç işleme eğiliminin daha fazla olduğu söylenmektedir (Erkan ve Erdoğan, 2006; Yavuzer, 2006). Parlakkaya (2010) göç etmiş öğrencilerin okulda birbirilerine karşı şiddet uygulama, dil sorunu, ders araç-gereçlerini getirmeme, küfürlü konuşma, ders araç gereçlerine zarar verme, devamsızlık gibi davranışlarının en sık rastlanan istenmeyen davranışlar olduğunu belirlemiştir. Polat Uluocak (2009) da iç göç yaşamış çocukların, iç göç yaşamamış çocuklara göre okulda daha fazla ruhsal uyumsuzluk gösterdiğini, bu çocukların okulda sıklıkla tik, tırnak yeme, okul başarısızlığı gibi sorunlar yaşadıklarını ifade etmiştir. Ayrıca göç eden ergenlerin benlik saygıları ve yaşam doyumları düşmekte ve sosyal destek ağları daralmaktadır (Gün ve Bayraktar, 2008). Dolayısıyla göçün çocuk ve ergenler üzerinde birçok olumsuz etkisi olduğu söylenebilir. Çocuklar, yaşam alanlarının değişmesine yönelik kontrol sahibi olmadıkları, göç olgusu kendi iradeleri dışında geliştiği için bu süreci zorlu bir şekilde yaşamaktadırlar. Ergenler ise içinde buldukları gelişim döneminin gerekliliklerini yerine getirmekle uğraşıp bir yandan yaşadıkları biyolojik, psikolojik, bilişsel ve sosyal değişikliklere uyum sağlamaya çalışırken diğer yandan göç olgusunun meydana getirdiği değişikliklerle başa

çıkılmak zorunda kalmaktadırlar. Bu durum da onların sağlıklı bir gelişim sergilemelerinde engel oluşturabilmektedir.

1.7.3. Benlik Kurgusu

Benlik, bireyin bilişsel ve duyuşsal süreçlerinin örgütlenmesi ve davranışlarının düzenlenmesinde işlevde bulunan bir yapı; yakın çevresi ve sosyal dünyayla etkileşime girmesi sonucu şekillenen dinamik bir süreçtir (Ercan, 2011). Bireylerin dünyayı algılayış biçimlerini, değerlerini, tutumlarını, rollerini ve davranışlarını önemli bir şekilde etkilemektedir (Ercan, 2013). Sosyal etkileşimler sonucu oluşması ve sosyal bir konumda yer alması nedeniyle sosyal bir ürün; kişinin kendini nasıl algıladığı, kendisiyle ilgili farkındalığı bağlamında ise düşünürseldir (Kağıtçıbaşı, 2012a). Bireyin içinde bulunduğu toplumdaki kişilerle oluşturduğu sosyal ilişkilerini etkilediği gibi bilişsel alanda düşüncelerine, aldığı kararlara da yön verir.

Mayer (2009) benlik kurgusu üzerinde büyük etkisi olan kültürü, özel bir grup tarafından önemli bir şekilde paylaşılan, bir nesilden gelecek nesillere aktarılan, tutumlar, değerler ve davranışlar olarak tanımlamaktadır. Kişinin benlik kurgusu; diğerlerine yönelik algıları, kendisi ve diğerleriyle ilişkileri, kültürler arasında farklılık göstermektedir (Markus ve Kitiyama, 1991; Yamada ve Singelis, 1999). Kültürler arasında var olan farklılıklar, toplumlardaki egemen bireyci ya da toplulukçu değerler, farklı benlik kurgularının oluşmasına neden olmaktadır (Ercan, 2011, 2013). Toplumdaki sosyal normlar, bireysel tutumları etkilemekte (Kağıtçıbaşı, 1970), bireysel tutumlar da benlik kurgularını şekillendirmektedir. Toplulukçu kültürlerde bireyler, kendilerini bağımsız bir birey olarak değil grubun bir parçası olarak görmekte, bunun sonucu olarak bireysel amaç ve davranışlarının, grubun norm ve beklentileri ile uyumlu olmasını önemsemektedir. Bireyci kültürlerde ise bireylerin amaçları ait oldukları grupla ortak olmayabilir. Grupla ortaya çıkabilecek bir anlaşmazlık halinde bireyin amaçları önceliklidir (Triandis, Bontempo ve Villareal, 1988; Wasti ve Erdil, 2007). Toplulukçu kültürlerde verilen görevlerin yapılması, karşılıklı bağımlılık ve bireylerin grup içinde kalması önemlidir. Bu kültürlerde kendine güvenmek yerine aileye bağımlılık, aile içi etkileşim ve verilmiş görevleri yerine getirmek, mutlak itaati bekleyen çocuk yetiştirme tutumları ön plana çıkmaktadır. Bu kültürdeki bireyler ideal olarak itaatkâr, destekleyici, rekabetten ve çatışmadan uzak, genelde sorumlu bireylerdir. Bireyci kültürlerde ise bireyin bağımsızlığına, özerkliğine, kendine güvene, rekabete ve kişisel başarıya vurgu

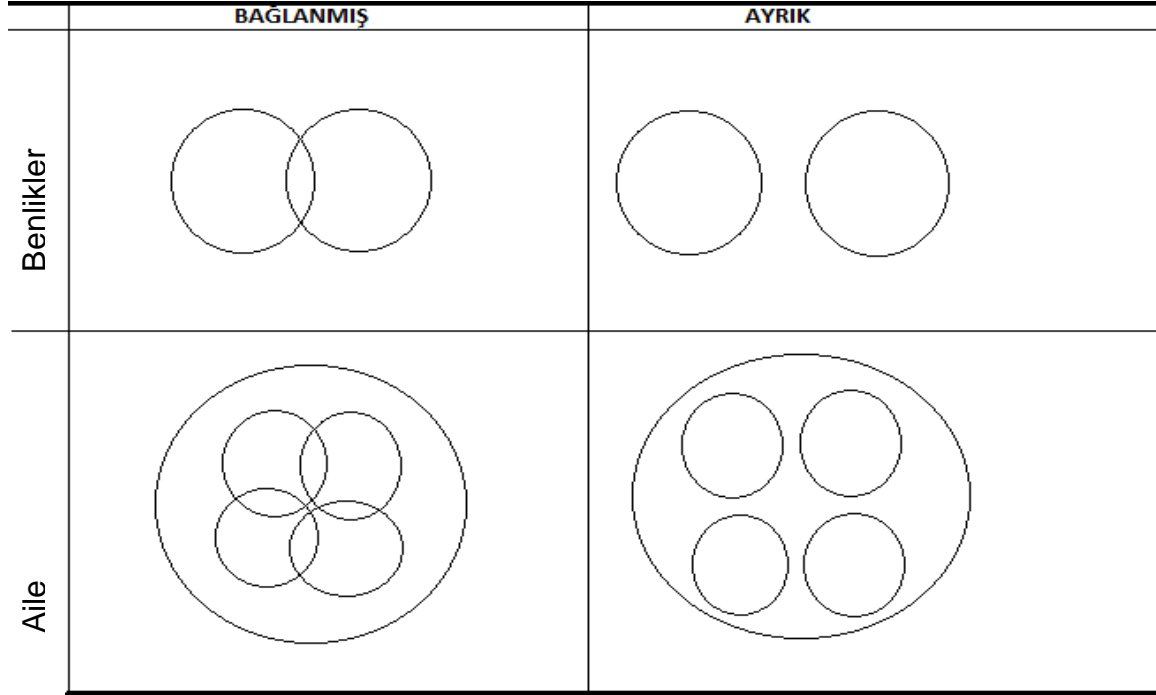
yapılır. Çocuk ve ebeveynleri arasında çatışma ve müzakere söz konusudur. Bu kültürde çocuğun bağımsız, kendine güvenen ve kişisel başarı yönelimli olarak yetiştirilmesi ön plana çıkmaktadır (Green, Deschamps ve Páez, 2005; Haviland, 2002; Helwig, 2006).

Triandis ve Gelfand (1998) toplumda egemen olan bireycilik ve toplulukçuluk yapılarının; sosyal bilimlerde değerler, sosyal sitemler, ahlak, politikalar, inanç, bilişsel farklılıklar, ideoloji, ekonomik gelişim, modernite, kuralların oluşumu, kültürel öğeler ve benlik gibi çeşitli bağlamlarda tartışıldığını belirtmektedir. Bu yapılar, bireylerin hem benlik kurgularını hem de bilişsel, duyuşsal ve güdülenmeyle ilgili alanlarını etkilemektedir (Morsünbül, 2013). Bundan dolayı bireylerin davranışları, duygu ve düşünceleri değerlendirilirken içinde buldukları kültürün özellikleri göz önünde tutulmalıdır. Kişi, yaşadığı sosyal sistem dikkate alınmadan değerlendirildiğinde doğru olmayan, sağlıksız bilgilerin elde edilmesi olasıdır.

Türkiye toplulukçu bir ülke olarak sınıflandırılmakla birlikte (Hofstede, 2001) yapılan araştırmalar, değerlerin zaman içerisinde değiştiğini göstermektedir. Geçen zamanla birlikte aile rolleri ve dinamikleri değişmekte (Kağıtçıbaşı, 2010b; Kağıtçıbaşı ve Ataca, 2005), bireylerin değer alanları da farklılaşmaktadır (Karakitapoğlu-Aygün ve İmamoğlu, 2002). Toplulukçu ülkelerde bireyler arasında karşılıklı bağımlılık ve ilişkisellik ön plandayken Türkiye’de üniversite öğrencileriyle yapılan bir araştırmada (İmamoğlu, 1998) bireylerin hem bütünleşme hem de bireyselleşme eğiliminde oldukları belirlenmiştir.

Benlikle ilgili olarak yapılan temel iki ayırma göre benlik kurgusu, bağımsız ve karşılıklı bağımlı benlik kurgusu olmak üzere iki şekilde ele alınmaktadır (Markus ve Kitayama, 1991; Sato ve McCann, 1998). Her iki benlik kurgusu da “ben” ve “diğer” yönelimli olmayı yansıtmaktadır (Sato ve McCann, 1998). Bağımsızlık, bireysel özerklik ve diğerlerinden farklılık olarak nitelendirilir. Bunun aksine karşılıklı bağımlılık diğerleriyle ve sosyal gruplarla ilişkiye atıfta bulunur (Kam, Zhou, Zhang ve Ho, 2012). Benlikle ilgili olarak yapılan bu ayırma göre kendi içinde yeterince bireyselleşmiş, ayrık, bağımsız benlik diğer kişilerden kesin olarak ayrılmıştır. Buna karşılık ilişkisellik, bağımlı benliğin sınırları akışkandır (Kağıtçıbaşı, 2012a). Bu bakış açısına göre benlik kurgusu gelişimi özerklik veya ilişkisellik yönünde gelişmektedir (Özdemir ve Çok, 2011). Birey, kendi etkinliklerini kendisi seçerek özerklik gereksinimini, diğerlerine bağlı olduğunu ve destek aldığını hissederek bağlılık

gereksinimini gidermektedir (Özdemir, 2012a). Aşağıdaki şekilde Kağıtçıbaşı'nın (2012a) bireyin diğerleri ile ilişkilerine bağlı olarak ifade ettiği ayırık- bağımsız benlik ve ilişkiel-bağımlı benlik yapıları gösterilmektedir.



Şekil 1.1. Bağlanmış ve Ayırık Benlikler / Aile (Kağıtçıbaşı, 2012a, s. 115)

Şekilde üst bölümde yer alan daireler bireyin diğerleriyle ilişkilerini göstermektedir. Burada benlikler, birbirleriyle kısmen örtüşen/geçirgen bir yapıda olabileceği gibi birbirinden ayırık ve sınırları kesin bir yapıda da olabilir. Daireler arasındaki yakınlık, örtüşme veya ayrıklığın derecesini göstermektedir. Burada kişinin diğerleriyle yakınlığı temsil edilmektedir. Alt kısımda yer alan daireler de benzer şekilde ailelerdeki değişkenliği ifade etmektedir.

Bağımsız benlik kurgusunda, benlik kişinin, rollerinden ve ilişkilerinden ayrı olarak algılanma eğilimindedir, onun kişiliği içsel özelliklerine, karakterine ve davranışlarına dayalıdır. Bu benlik oldukça durağandır ve içinde bulunduğu bağlamdan bağımsız olarak tutarlı davranışlara izin verme eğilimindedir. Benlik kurgusuna ilişkin ikinci boyut, benliğin karşılıklı bağımlılık görüşü, ilişki merkezli yönlendirmeyi vurgular; uyum ve harmoni için bir grup ile ve kişisel amaçlar üzerinde ilişkilere dikkat çeker (Yamada ve Singelis, 1999). Bu noktadan hareketle bireyci toplumlarda bağımsız benliğin, toplulukçu toplumda ise karşılıklı bağımlı benliğin daha yaygın olduğu söylenebilir. Bireyci toplumlarda kişinin bağımsızlığı, kendi

kişisel özellikleri vurgulanır. Toplulukçu toplumlarda ise birey, içinde bulunduğu grup bağlamında ele alınır, bu toplumlarda ilişkilere daha fazla önem verilir.

Kağıtçıbaşı (2012b) bireyci toplumların bağımsız-ayrık benliği, toplulukçu toplumların ise bağımlı-ilişkisel benliği desteklediğini belirtmektedir. Benzer biçimde Morsünbül (2012) batılı toplumlarda ayrışık benlik kurgusunun, doğulu toplumlarda ise karşılıklı ilişkisel benlik kurgusunun daha yaygın bir şekilde görülebileceğini ifade etmektedir. Markus ve Kitayama'ya (1991) göre bağımsızlık çoğu Batı Avrupa kültürlerinin yanı sıra Amerikan kültüründe, karşılıklı bağımlılık ise çoğu Asya kültürlerinin yanı sıra Japonya'da hâkimdir.

Benlik kurgusu gelişimi ile ilgili olarak alanda farklı görüşler bulunmaktadır. Kuramlardan bazıları bireyleşme-ayrışma ve aileden kopmayı vurgularken bazıları da bağıllık ve özerkliğin bir arada olması gerektiğini belirtmektedir (Özdemir, 2009; Ulukaya, 2012). Batılı bilim insanlarının çoğu sıklıkla ilişkiselliği ihmal ederek özerklik, yetkinlik, bireysel özellikler, bağımsızlık ve özgüveni güçlü bir şekilde vurgulamışlardır (Kağıtçıbaşı, 2012b). Oysaki özerklik, ilişkisellik ve yetkinlik insan yaşamındaki üç temel psikolojik ihtiyaç olarak belirtilmektedir (Deci ve Ryan 2000; Stone, Deci ve Ryan, 2009). Yamada ve Singelis'e (1999) göre bireycilik/toplulukçuluk kültürel düzeyde çift kutuplu boyutta değerlendirilmesine rağmen bireyleri tanımlamak için iki boyut da gereklidir. Bireycilik ve toplulukçuluk gibi özerk ve ilişkisel benlik kurgusu da aynı kültür ve toplum içinde birlikte bulunabilir (Özdemir, 2009; Sato ve McCann, 1998). Noom, Dekovic ve Meeus (1999) özerklik ve bağımlılığın farklı boyutlar olmakla birlikte birbirine zıt olmadığını belirtmektedir. İmamoğlu (2003) da yaptığı bir araştırmada bireyselleşme ve ilişkisellik arasında olumsuz bir ilişkinin bulunmadığını, bu boyutların birbirinin karşıtı olmadığını ortaya çıkarmıştır. Dolayısıyla, bireylerin hem bağımsız hem de karşılıklı bağımlı benlik kurgusuna sahip olabileceğini söylemek mümkündür.

Özerklik ve ilişkisellik temel insan ihtiyaçları olarak görülmektedir (Kağıtçıbaşı, 2005, 2012a, 2013; Morsünbül, 2013). Özerklik, bireyin kendi davranışlarını düzenleme, kendi kendini yönetme, kendi kararlarını alma ve uygulamasına dayanan aktif ve bağımsız bir işleyiş olarak tanımlanırken; ilişkisellik, birey için başkalarıyla yakın ilişkiler kurmanın önemli olduğu, çevresindekileri benliğinin bir parçası olarak tanımladığı durumu ifade etmektedir (Özdemir, 2012a). Özerklik; seçim, irade ve otonomi duygusu ile davranma deneyimlerine atıfta bulunur (Stone, Deci ve Ryan,

2009). İradeyi hissetmek olan özerklik, “ben” ve “diğeri”nin farklı şeyler olduğunu hissetmek olan bağımsızlıkla eş yapıda değildir (Rudy, Sheldon, Awong ve Tan, 2007). Helwig (2006) yetkinlik ve irade olarak tasarlanmış özerklikte diğerlerinden ayrışmanın gerekmediğini belirtmektedir. Kağıtçıbaşı (1996, 2012a) özerkliği, başkası tarafından değil de kendi kendini yönetmek anlamına gelen iradeye dayalı yetkinlik olarak tanımlamıştır. Özerklik, yetkinliği üstlenerek kendiliğinden hareket edebilmek ve ötekilerden ayırık tek olmakla ilgilidir. Özerklik ve ayrıklık birbirinin içine geçmiş olarak görülmesine rağmen bu iki kavramın altında iki farklı boyut yatmaktadır. Bunlar yetkinlik ve kişiler arası mesafe boyutlarıdır. Yetkinliğin bir ucunda bağımlılık diğer ucunda özerklik; kişiler arası mesafe boyutunun bir ucunda ilişkisellik diğer ucunda ayrıklık bulunmaktadır. Aşağıdaki şekilde bu durum özetlenmiştir.

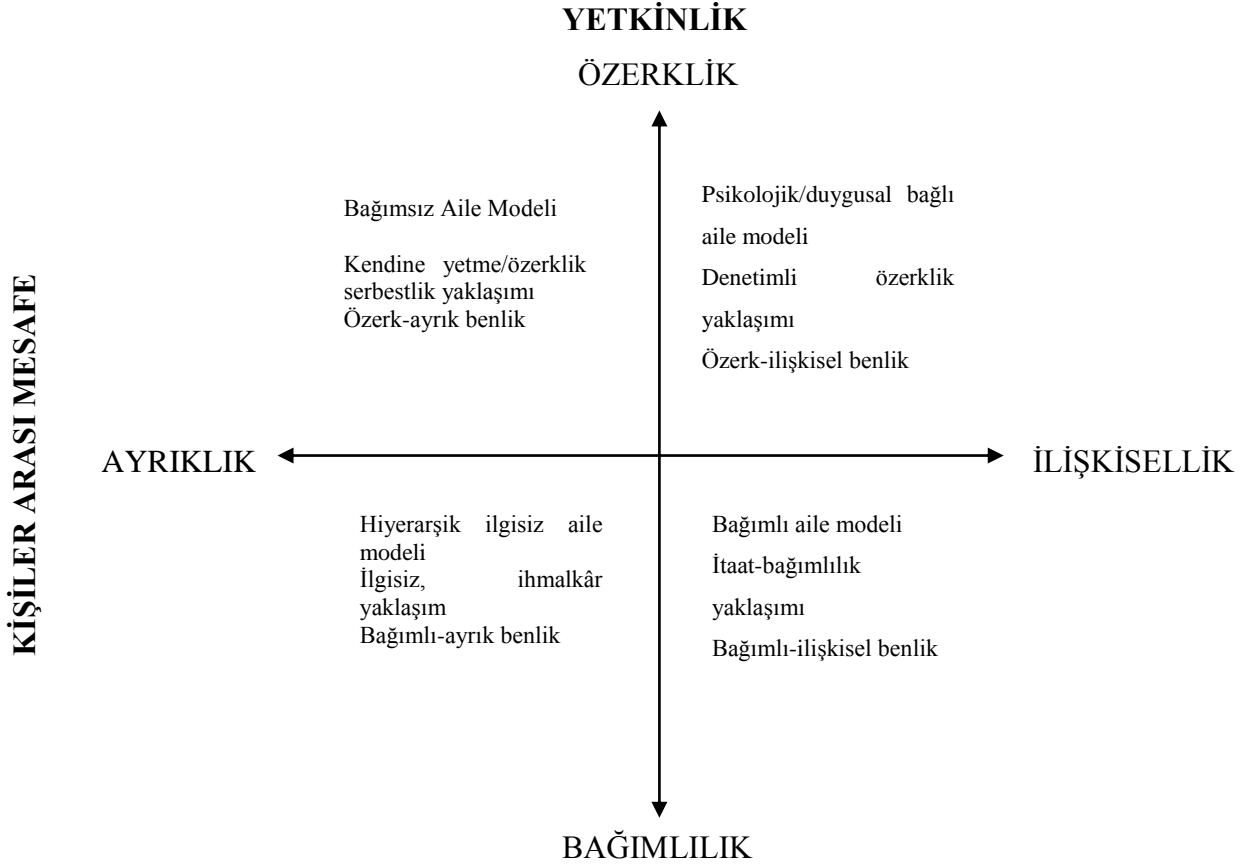
Tablo 1.2.: Yetkinlik ve Kişiler Arası Mesafe Boyutları

YETKİNLİK	Özerklik	←	→	Bağımlılık
KİŞİLER ARASI MESAFE	Ayrıklık	←	→	İlişkisellik

Kaynak: Kağıtçıbaşı, Ç. (2012a). *Benlik, aile ve insan gelişimi: Kültürel psikoloji*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

Kağıtçıbaşı (1996, 2012a) benlik oluşumunun temelinde aile/insan modellerinin yattığını ifade ederek, bağımlı aile/insan modeli, bağımsız aile/insan modeli ve psikolojik/duygusal bağlılık modellerinden bahsetmiştir. Bağımlılığa dayalı aile/insan modeli, geleneksel aile yapısının hâkim olduğu, çocuklardan itaatin beklendiği, otoriter ebeveyn tutumlarının etkin olduğu kırsal kesimlerde görülmektedir. İlişkisel benlik, bu modelin etkisiyle yetişen bireylerde ortaya çıkmaktadır. Bağımsız aile/insan modeli, sanayileşmiş, batı toplumunda görülmektedir. Bu modelde bireycilik ön plandadır. Bu modelin etkisiyle bireylerde ayırık benlik ortaya çıkmaktadır. Psikolojik/duygusal bağlı aile modeli ise Çoğunluk Dünya’daki kentleşme ve sosyoekonomik gelişmenin küresel modelini yansıtmaktadır. Bu aile modelinde bireylerin özerk bir şekilde yetişmeleri sağlanırken ilişkisellik göz ardı edilmemektedir. Böyle bir ailede yetişen kişinin benliği özerk-ilişkisel benliktir.

Aşağıdaki şekilde aile modelleri ve bu doğrultuda ortaya çıkan benlik türleri gösterilmiştir.



Şekil 1.2. Yetkinlik, Kişiler Arası Mesafe ve Aile ve Benlik Türleri (Kağıtçıbaşı, 2005, s. 412)

Şekilde görüldüğü gibi kişiler arası mesafe ve yetkinlik boyutlarının çaprazlanmasıyla özerk-ilişkisel, özerk-ayrık, bağımlı-ilişkisel ve bağımlı-ayrık olmak üzere dört benlik türü elde edilmektedir. Bu dört benlik gelişim modelinden özerk-ilişkisel benlik modeli, iki temel insan ihtiyacı olan özerklik ve ilişkiselliği tatmin etmesi nedeniyle en sağlıklı benlik modelidir. Bağımlı-ayrık benlik modeli ise patolojik bir durumun habercisi olup sağlıksız bir benlik modelidir. Özerk-ayrık ve bağımlı-ilişkisel benlik modellerinde, iki temel insan ihtiyaçlarından biri ya da öteki karşılanamamaktadır (Kağıtçıbaşı, 2012a; Kağıtçıbaşı, 2012b).

Kağıtçıbaşı (2010b) göçmenler için özerk-ilişkisel benliğin daha uygun olduğunu ifade etmektedir. Özerklik, sosyo-kültürel uyum için gerekliyken psikolojik uyum için de ilişkisellik gereklidir. Psikolojik olarak iki temel ihtiyacı karşıladığı ve göçmenlerin yaşam stillerindeki değişimlere uyum sağlamalarına yardımcı olduğu için benliğin bu türünün geliştirilmesi önemlidir.

1.7.4. Uyum Sorunları

Bireyin sahip olduğu özellikler ile benliği ve çevresi arasında dengeli bir ilişki kurabilmesi ve bu ilişkiyi sürdürebilmesine “uyum” denir (Balçioğlu, 2001). Uyum kavramı, en genel anlamıyla bireylerin veya grupların çevresel talepler sonucu tepkilerinde meydana gelen değişikliklere atıfta bulunur (Berry, 1997). Uyum sürecinde karşılaşılan sorunlara uygun çözümler bulunursa bu, kişinin gelişimine katkı sağlar. Ama uygun olmayan çözüm yollarının kullanılması kronik zorlukların oluşmasına neden olabilir (Akbalık, Karaduman, Oral ve Özdoğan, 2003). Dolayısıyla bireylerin uygun çözüm yolları üretebilmeleri için uyum süreçlerinin incelenmesi, uyumu bozan etkenlerin belirlenmesi önemlidir.

Özgüven’e (1992) göre uyum bir derece meselesi olduğu için uyum düzeylerini kategorik bir şekilde var ya da yok şeklinde ifade etmek mümkün değildir. Uyum davranışsal ve sosyal sistemlerin birbirleriyle karşılıklı etkileşim içinde olduğu bir süreçtir ve yaşam boyu devam eder. Kişinin uyumu, deneyimlerine, etkilere ve kişisel gücüne bağlı olup sağlıklı uyum için bir takım özelliklerin gösterilmesi gereklidir. Bunlar; toplumun beklediği sosyal rolü yerine getirebilme, üretken iş yapabilme, diğer insanlarla içten ve sevgi ilişkileri kurabilme, problemlerle başa çıkabilme, çevreyi gerçekçi bir şekilde değerlendirebilme ve gizil güçlerini geliştirebilme özellikleridir (Kurç, 1989). Bu özelliklere bakılarak kişinin uyum düzeyi hakkında bilgi sahibi olunabilir. Freud’un deyimiyile sağlıklı insan sevebilen ve üretebilen insandır. Bu kapsamda uyumlu bireylerin sevebilme ve üretebilme özelliklerine sahip oldukları söylenebilir.

Yaşamlarının her anında bireyler, zihinsel, bedensel ve ruhsal pek çok uyarılarla karşı karşıya kalmakta ve bu uyarılar bireylerin içinde buldukları denge, düzen ve uyum durumunu etkileyebilmektedir. Özellikle ergenlik döneminde meydana gelen bedensel, bilişsel, toplumsal ve ahlaki bir takım değişiklikler bu dönemde uyum sorunlarının artmasına yol açabilmektedir. Kişinin yaşadığı olay, ona sıkıntı verecek, yeniden uyum sağlamasını gerektirecek, alıştığı yaşam tarzını ve çözüm yöntemlerini sorgulatacak ve/veya değiştirecek nitelikte ise kişi bu zorluğun üstesinden gelmek ve yeniden uyum sağlamak için çaba gösterecektir (Basut, 2006; Eryılmaz, 2011).

Bireyin uyum çabası daha bebekken annesi ile kendisi arasında başlar, büyüdükçe okulda, arkadaş grubunda, daha sonra toplumsal kurumlarda devam eder

(Kalyencioğlu ve Kutlu, 2010). Toplumsal ve doğal çevrenin değişmesiyle birlikte uyum becerilerini geliştirmesi gereken insanoğlu için uyum sürecini başlatan en önemli olaylardan biri de güçtür. Gcn özünde bulunan kökeninden ayırma, parçalanma ve güvensizlik, psikolojik ve sosyal gelişimi etkilemektedir (Fantino ve Colak, 2001). Göçle birlikte çoğu gcmen daha önce karşılaşmadığı pek çok sorun ve farklılıklarla karşılaşabilmektedir (Deniz ve Etlan, 2009). Kültürel ve coğrafi olarak yer değiştiren gcmenlerin, yerleşim sürecinin başında geldikleri bölgeye uyum sağlamaları için büyük bir enerji ve dikkat gerekmektedir. Bu gcmenler, geldikleri yerde kendilerini yeni bir dil, kültürel değerler, dünya görüşü, gelenekler, farklı tutumlar, yeni roller vb. gibi birçok değişlikle karşı karşıya bulmaktadırlar. Dolayısıyla uyum süreçleri uzun ve zahmetli bir süreç haline gelebilmektedir (Gülşen, Knipscheer ve Kleber, 2010; Murray, Davidson ve Schweitzer, 2008).

Furnham ve Bochner (1986), kayıp ve ölümle sonuçlanan olaylar, gc seçimine ilişkin faktörler, beklentiler, olumsuz yaşam olayları, sosyal destek, sosyal beceri yoksunluğu ve değer çatışmalarının uyum sürecini etkilediğini ifade etmektedir (Akt., Bhugra, 2003). Miller ve Chen (2003) gcmen çocukların uyumlarını etkileyen faktörleri; kültürel gelenekler, dil, okulların doğası, aileler, topluluklar, engelleyici çevreler, sosyal sınıflarla bağlantılı kaynakların varlığı ya da yokluğu, ırkllık, ayrımcılık ve gcmenlerin bireysel özellikleri olarak ifade etmektedir. Benzer Şekilde Fantino ve Colak (2001) gcmen çocukların iyi bir uyum sağlamalarının buldukları yaş, önceki travmatik olayların Őiddeti, aile geçmişleri, bireysel dayanıklılıkları, ev sahibi topluluk ve toplum tarafından kabul gibi birçok faktör tarafından etkilendiğini belirtmektedir.

İçinde bulunduğu kültür, bireyin yaşadığı uyum bozukluklarını, stres veren durumlara ilişkin algılarını etkilemektedir (Doruk, elik, zdemir ve zşahin, 2008). Gc eden bireyler, kendi öz kültürleriyle birlikte yaşamlarını sürdürmeye başladıkları yeni toplumun kültürüne alışmak ve buna uyum sağlamak durumundadırlar. Göçle birlikte farklı kültürlerden insanlar bir arada yaşama konusunda farklılıklarla baş etme ve karşılaştıkları glkleri aşma çabasına girmektedirler. Yeni yaşam biçimine uyum sürecinde gcmenler; yalnızlık, sosyal izolasyon, yabancılık, pişmanlık ve kendini değerersiz görme gibi duygular yaşayabilmekte ve bu da stresin daha yoğun yaşanmasına neden olabilmektedir (Tuzcu ve Bademli, 2014). Değişen yaşam stilleri nedeniyle ortaya çıkan bu tür durumlara başa çıkabilmek için

göçmenlerin yeni yeterlilikler geliştirmesi gerekmektedir. Bu süreçte göçmenlerin ve ev sahibi toplumun birlikte hareket etmesi, değişim için çaba göstermesi önemlidir (Kağıtçıbaşı, 2010b). Değişim göçmenlerin bireysel özelliklerine ve motivasyonlarına bağlı olduğu gibi ev sahibi toplumdaki bireylerin tepkileri de bu durumu etkilemektedir. Birlikte hareket edilmesi durumunda uyum süreci daha hızlı bir şekilde gelişecektir.

Göçmenlerin göç ettikleri yerdeki topluluk tarafından karşılanma biçimleri uyumlarını önemli bir şekilde etkilemektedir. Göç edilen yerdeki topluluğun göçmenlere karşı tutumlarını etkileyen üç psikolojik süreç bulunmaktadır. Bunlar; etnik çeşitliliğe karşı yönelim, sosyal eşitliğe karşı yönelim ve kişisel ve toplumsal güvenliğe ilişkin duygulardır. Geç ergenlik dönemindeki bireylerde ve yetişkinlerde, ırka ve etnisiteye yönelik olumlu kimlik algısı, bu bireylerin uyum becerilerini güçlendirirken ırksal ve cinsel anlamda önyargı ve ayrımcılığa maruz kalan bireylerin ruh sağlıkları olumsuz yönde etkilenmekte ve uyum sorunları ortaya çıkmaktadır. Bunların yanı sıra baskın toplumun göçmenlere karşı tutumları o toplumdaki bireylerin cinsiyet, yaş, sosyal sınıf, eğitim ve kültürel temellerinden de etkilenmektedir (DuBois, Burk-Braxton, Swenson, Tevendale ve Hardesty, 2002; Neto, 2009).

Uyum süreci, çeşitli faktörlere bağlı olarak çok farklı biçimlerde meydana gelebilir. Bazen birey ve bireyin içinde bulunduğu yeni bağlam arasında artan bir uyum olabilirken bazı durumlarda uyum sağlanamayabilir. Bu durumla ilişkili olarak kültürlenme süreçlerinden söz edilmektedir. Berry (1997) kültürlenme süreçlerine ilişkin olarak asimilasyon, ayrışma, bütünleşme ve marjinalleşme kavramlarını tanımlamaktadır. Baskın olmayan toplum açısından ele alındığında, bireylerin kendi kültürlerini devam ettirmek istemedikleri ve diğer kültürlerle günlük etkileşim arayışına girdikleri durum için asimilasyon; bunun tersine bireylerin kendi öz kültürlerine sahip çıkıp aynı zamanda diğerleriyle etkileşimden kaçındıkları durum için ise ayrışma ifadesi kullanılmaktadır. Bireyin öz kültürünü devam ettirirken diğer kültüre ilişkin de ilgisinin olduğu, diğer gruplarla günlük etkileşime girdiği durumlar için bütünleşme; kültürel devamlılığa ilişkin ilginin veya imkânın az olduğu ve diğerleriyle ilişkiler konusunda düşük bir ilginin olduğu durumlarda ise marjinalleşme ifadesi kullanılmaktadır (Berry, 1997). Benzer şekilde Bhugra (2003) da kültürlenme sürecine ilişkin olarak asimilasyon (assimilation), bütünleşme (integration),

reddetme (rejection) ve kültürsüzleştirme (deculturation) kavramlarını kullanmaktadır.

Asimilasyon ve bütünleşme stratejilerinin izlendiği durumlarda ve baskın toplumun bireylerin ve grupların kültürlenmelerini kabul ettiği durumlarda uyum sağlanırken ayrışma ve marjinalleşme stratejilerinin izlendiği durumlarda uyum sağlanmayabilir ve gruplar kültürel stres veya psikopatolojiyle birlikte çatışmanın bir ögesi olabilir (Berry, 1997). Bütünleşme, psikolojik ve sosyokültürel uyum açısından en sağlıklı kültürlenme şekli olup bütünleşmenin göçmen gençlerin kendi kültürel miraslarına sahip çıkmaları ve ulusal toplumla yakın ilişkiler kurmalarının en sağlıklı yolu olduğu ifade edilmektedir (Berry, Phinney, Sam ve Vedder, 2006; Kağıtçıbaşı, 2010b).

Bireyler için ait olma, temel bir ihtiyaçtır. Bu ihtiyacın esas olarak insanların kendilerini güvende hissetmek istemelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. İlk çağlardan beri insanlar, doğadaki tehlikelerden korunmak amacıyla bir araya gelip topluluklar halinde yaşamışlardır. Göçmenler açısından ele alındığında kendi öz kültürlerinde güven içinde bir yaşam sürerken birtakım nedenlerle farklı bir toplumda yaşamak zorunda kalmaları onlardaki güven duygusunu zedelemektedir. Kültürel ve sosyal ortamları değişen bu bireyler, yeni topluma uyum sağlamaya çalışırken baskın toplumun kabul edici ve destekleyici tavrı bu uyumu kolaylaştırmakta; dışlayıcı ve baskıcı tutumu ise bu uyumu zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla bireyin kendi kişisel özellikleriyle birlikte çevrenin tepkisi, uyum sürecini önemli bir şekilde etkilemektedir.

Hayatının her döneminde yaşadığı değişikliklere uyum sağlamak zorunda olan bireyin, ergenlik döneminde uyum sağlaması daha da zorlaşır. Bu dönemde fiziksel gelişmeyle birlikte, bağımsızlaşma çabası ve aileden uzaklaşma gibi değişimler yaşanmaktadır (Kalyencioğlu ve Kutlu, 2010). Ergenlik döneminde genç bir yandan kendi bedeninde olan değişim ve gelişime uyum sağlamaya çalışırken diğer yandan toplumun ondan beklentilerine cevap vermek, toplumsal rol ve kurallara uymak zorunda kalmaktadır (Aktaş, 1997). Bu dönemdeki sürekli ve hızlı değişim ve gelişim göz önünde bulundurulduğunda bu dönemde uyum çabasının temel bir nitelik olduğunu söylemek mümkündür (Baltaş ve Baltaş, 1985). Bu kapsamda ergenler açısından göçün etkileri değerlendirildiğinde ergenin bir yandan bedenindeki değişimlerden kaynaklanan stresle başa çıkabilmesi diğer yandan değişen sosyal çevreye uyum sağlaması gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır.

Değişim dönemi olan ergenlik döneminde fiziksel değişimlerle birlikte doğal olarak bilişsel, duygusal ve davranışsal alanlarda sorunlar ortaya çıkmaktadır. Okul, aile ve arkadaş yaşamlarından kaynaklanan ve strese neden olan yaşantılar konusunda hassaslaşan ergenler, bu stres verici durumlarla baş edebilmek için uyum becerilerini geliştirme ihtiyacı hissederler. Göçmen ergenler ise bunların yanı sıra başka stres kaynaklarıyla da karşı karşıya kalmaktadırlar. Göçmen çocuklar ve gençler, kendi öz kültürleri ve göç ettikleri toplumun kültürü arasında bocalamakta, çelişen bir kültürel sisteme dâhil olmaktadır. Kendi ailelerinin değer ve tutumlarıyla içinde buldukları toplumun değer ve tutumlarını bütünleştirmek ve yoksulluk ve ırkçılık gibi olumsuz yaşam deneyimleriyle baş etmek zorunda kalmakla birlikte göçmen çocuklar, kültürlenme sürecini (asimilasyon) hâkim kültürün değer ve normlarını, ebeveynlerinden daha hızlı bir şekilde almaktadırlar. Bu nedenle ebeveyn ve çocuklar arasında değerler açısından farklılıklar oluşmakta ve bu durum, değerler arasındaki farklılıklar, psikolojik uyumsuzluğa neden olabilmektedir. Yeni bir şehre, ülkeye, kültüre yerleşmek; kişisel ve kişiler arası alanları kapsayan, kültürel, dilsel, duygusal ve psikolojik uyumu gerektirir (Tam ve Lam, 2005; Phinney, 2003; Sam, Kosic ve Oppedal, 2003). Yerleştikleri toplumda kültürel farklılıklarla karşılaşan göçmen ergenler ve aileleri, ilişkilerinde devamlılığı sağlamak için sosyal etkileşimlerinde uzlaşmaya dönük yeni kültürel kurallar geliştirme ihtiyacı hissetmektedirler (Kwak, 2010).

Göçmenler; göçmen korkusu (xenophobia), ırkçılık, cinsiyetçilik, yoksulluk ve işe ilişkin ayrımcılık gibi sosyal baskının birçok türünü deneyimlemektedir (Yakushko, Watson ve Thompson, 2008). Göç sonucu kente gelen göçmen grubunu, kentte yaşayanlar kabul etmemekte, bu durum göçmenlerin uyum süreçlerini zorlaştırıp, onları olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bunun sonucunda göçmenler kendilerini kent yaşamında yabancı ve dışlanmış olarak hissedebilmektedir. Burada ilişki kurmadaki zorluklar, uyum sağlayamama ve yabancılaşıma, sosyallikten uzaklaşmaya aynı zamanda dışlanmaya yol açtığı için şiddet davranışları da artabilmektedir (Turan ve Beşirli, 2008). Ayrıca göç sonucu iki veya daha fazla kültürel düşünce ve değer arasında kalan bireyler, denge kurmaya çalışırken kimlik oluşumu ile ilgili de birtakım zorluklar yaşayabilmektedirler (Fantino ve Colak, 2001). Bununla birlikte göçmenlerin uyumlarını olumlu yönden etkileyen birtakım

faktörlerden ve göçmenlerin göç sonrası elde ettikleri bir takım avantajlardan bahsetmek mümkündür.

Göçün gönüllü olarak gerçekleştirilmesi, göçe ilişkin iyimser beklentiler, göçmenlerin dil becerilerinin iyi olması ve ulaşabilecekleri desteklerin olması göçmenlerin uyum sürecini olumlu yönde etkilemektedir (Yakushko, Watson ve Thompson, 2008). Göçmen çocukların göç öncesi ve göç sonrası deneyimledikleri farklı yaşam çevreleri onlara bazı fırsatlar sunabilmektedir. Bu deneyimler sonucu göçmen çocukların bilgi tabanları genişleyebilir, farkındalıkları ve yaratıcılıkları artabilir. Göçmen çocuklar, çevrenin sunduğu fırsatları değerlendirebilir ve ailenin ekonomik şartlarını geliştirebilirler (Shi, Qian, Lu, Plucker ve Lin, 2012). Bu kapsamda göçün bireylerin uyum süreci üzerindeki olumlu veya olumsuz etkileri çok yönlü olarak değerlendirilebilir. Göçün doğasıyla ilgili karmaşık ve dinamik faktörlerin farklı sonuçlar doğurabildiği söylenebilir.

Bu araştırmada uyum sorunları, Reynolds'un (2001) sunmuş olduğu çerçevede ele alınmıştır. Reynolds (2001) uyumsuzluğu, ergenlikteki psikolojik uyum problemlerinin yoğunluğu olarak tanımlamaktadır. Psikolojik uyum problemlerini, içselleştirilmiş davranış problemleri ve dışsallaştırılmış davranış problemleri olarak iki şekilde ifade etmektedir. Duygusal sıkıntı ve olumlu benlikle ilgili problemleri içselleştirilmiş davranış problemleri; antisosyal davranış ve öfke kontrol problemlerini ise dışsallaştırılmış davranış problemleri olarak ele almaktadır. Duygusal sıkıntı, ergenlerin kendi yaşamlarıyla ilgili hissettikleri büyük sıkıntıların merkezde yer aldığı anksiyete ve depresyonu içeren davranışlardır. Olumlu benlik problemleri ise benlik algısı ve sosyalliğin temel boyutlarından oluşan düşük benlik algısı, sosyal çekingenlik (social inhibition), sınırlı veya olumsuz sosyal etkileşim, yaşamın iyiye gitmediği duygusu ve sosyal destekten yoksun olmayı içeren problemlerdir. Antisosyal davranış; madde veya alkol kullanımını, yasadışı faaliyetlerle uğraşmayı, okulda ve evde kurallara uymamayı, okulda veya işteki sorunları, ebeveynlerin onayı olmadan evin dışında kalmayı ve diğer davranış problemlerini içeren geniş bir grup davranış kapsamaktadır. Öfke kontrol problemleri ise öfke kaybı (loss of temper), yetişkinlerle tartışma, kızgınlık (anger), karşı gelme, okulda ve evde kuralları hiçe sayma ve olumsuzca davranış (negativistic behavior) içermektedir (Akt., Wong ve Ang, 2007).

1.7.5. Başa Çıkma Tarzları

Stres, bireylerin fiziksel, zihinsel ya da duygusal yüklenmeler sonucu yaşadıkları zorlanma ve gerilimlerdir. Organizmanın uyum sağlayıcı mekanizmasını sarsan ve tehlikeye düşüren koşullar ve faktörler, stresin oluşmasına neden olur. Stresin oluşmasına neden olan bu koşullar ve faktörler “stresör” olarak adlandırılır. Aile, işyeri, arkadaş, devletten kaynaklanan türlü baskı ve istekler, dış stresörler; bireyin kendi içindeki baskı ve beklentileri sonucu oluşan hırs, maddecilik, rekabet ve hırçınlık ise iç stresörlerden bazılarıdır. Stresörlerin bozduğu dengeyi sağlamak için bireyler, fizyolojik, bilişsel ve davranışsal tepkiler üretirler (Altıntaş, 2003; Eryılmaz, 2009). Bu tepkilerle yaşadıkları zorlanma ve gerilimleri azaltmaya veya tamamıyla yok etmeye çalışırlar.

Lazarus ve Folkman (1984) stres kavramına ilişkin birey ve çevre arasındaki ilişkiye vurgu yaparak, bireyin kendisi ve çevresi arasında, onun iyi oluşuna yönelik tehdit olarak algıladığı ve kapasitesini aşan veya zorlayan bir şekilde değerlendirdiği olağanüstü ilişkiyi “psikolojik stres” olarak tanımlamaktadır. Bu tanımda bir yandan kişinin özelliklerine vurgu yapılırken diğer yandan çevresel olayların doğasının dikkate alındığı görülmektedir.

Bireyler, yaşadıkları stres karşısında psikolojik ve sosyal bütünlüklerini korumak amacıyla bir takım tepkiler geliştirirler (Baltaş ve Baltaş, 2008). Stres verici durumlar karşısında bireylerin, problemleri birey-çevre ilişkisini yönetmek talebiyle geliştirdikleri içsel veya dışsal kontrol stratejilerine başa çıkma denir (Nicolai, Laney ve Mezulis, 2013; Schuster, Hammitt ve More, 2006). Başa çıkma, kişinin kapasitesini aşan veya zorlayan içsel ve dışsal talepleri kontrol altında tutmaya yönelik olarak geliştirdiği davranışsal ve bilişsel çabalar (Lazarus, 1993a; Lazarus ve Folkman, 1984). Tamres, Janicki ve Helgeson (2002) başa çıkmayı, tehlike, değerlendirme ve tepki arasında bir işlem olarak ele almış ve tehlikeye karşı tepki vermek amacıyla kullanılan bilişsel ve davranışsal çabalar olarak ifade etmiştir. Tehlike, değerlendirme ve tepkiler birbirini etkilediği ve hatta zaman içinde değiştiği için başa çıkma davranışı da değişebilir. Başa çıkma, tutum olarak ele alındığında ise başa çıkma davranışının evrensel bir tutum olduğunu söylemek mümkündür. Ağargün, Beşiroğlu, Kıran, Özer ve Kara (2005) başa çıkmayı, stres verici olay ve etkenlerin olumsuz etkilerini en az seviyeye indirmek veya tümüyle ortadan kaldırmak amacıyla kullanılan evrensel bir tutum olarak ifade etmişlerdir.

Başa çıkmaya yönelik modern anlamdaki ilgi Freudian ekolle başlamıştır. Bu ekole göre kişilerin psikolojik bütünlüklerini korumak için kullandıkları savunma mekanizmaları başa çıkma olarak ele alınabilir. Ancak savunma mekanizmaları, başa çıkmada kullanılan metodlardan yalnızca biridir. Başa çıkma, savunma mekanizmalarını içerir ama daha çok günlük yaşamda karşılaşılan stres verici olaylara ilişkin değerlendirmeler ön plana çıkmaktadır. Olaylara ilişkin değerlendirmeler, duyguları etkilemektedir ve duygular da başa çıkma tarzını belirlemektedir (Lazarus ve Lazarus, 2006).

Durak ve Şahin (1995) başa çıkma tarzlarının tarihsel olarak beş açıdan ele alındığını belirtmektedirler. Bunlar; Freud'un psikanalitik kuramında önerdiği bilinçdışı mekanizmalar, Erikson'un yaşam dönemleri yaklaşımında sözünü ettiği özgüven, özyeterlilik ya da içsel kontrol gibi bireysel kaynaklar, evrim kuramı ve davranışçı akımdaki problem çözme çabaları, Cannon ve Selye gibi araştırmacıların ileri sürdüğü hem insanların hem de hayvanların stres karşısında gösterdiği genetik tepkiler ve son olarak organizmanın kendi fizyo-psikolojik kaynaklarının zorlanıp tükenmesi karşısında gösterdiği uyum yapmaya yönelik sürekli değişen bilişsel ve davranışsal çabalar şeklindedir.

Başta çıkma; stres verici olaylar ile depresyon, psikolojik ve somatik semptomlar gibi uyumsuz sonuçlar arasındaki ilişkilerde temel faktördür (Folkman, Lazarus, Dunkel-Schetter, DeLongis ve Gruen, 1986). Başta çıkma tarzı, birey ve çevre arasındaki ilişkileri ve bu ilişkilerin nasıl değerlendirildiğini etkileyerek, duyguları şekillendirir ve psikolojik strese yol açabilir. Birey başta çıkma davranışıyla hem olumsuz duygularının kaynağı olan çevreyle ilişkisini değiştirme hem de ilgilendiği şeyi ve ona ilişkin algılarını değiştirme girişiminde bulunur (Lazarus, 1993b). Bireyin sahip olduğu sağlık ve enerji, inancı (Tanrı inancı veya kontrole yönelik genel inanç), sorumlulukları, problem çözme becerisi, sosyal becerileri, sosyal destekleri ve maddi kaynakları, onun başta çıkma tarzını etkilemektedir (Lazarus ve Lazarus, 2006). Birey sahip olduğu davranış kalıpları ve zihinsel özellikleri doğrultusunda, stres verici durumlar karşısında psikolojik tepki olarak geri çekilme, kabullenme, karşı koyma, korku, endişe, depresyon gibi duygusal problemler; dikkatin dağılması, zihni bir problem üzerinde toplama güçlüğü, çeşitli konular arasında ilişki kurma güçlüğü, aşırı unutkanlık, obsesif düşünceler gibi zihinsel problemler geliştirebilir

(Baltaş ve Baltaş, 2008). Problemlere uygun çözümler üretmesi ise bireyin sağlıklı başa çıkma tarzlarını kullanmasına bağlıdır.

Lazarus ve meslektaşları tarafından geliştirilen psikolojik stres ve başa çıkma kuramı; stresli birey-çevre ilişkisi ve bunların anlık ve uzun süreli sonuçları açısından kritik bir denge olarak değerlendirilen bilişsel değerlendirme ve başa çıkma olmak üzere iki süreçle ifade edilmektedir. Buna göre başa çıkmanın yaygın iki işlevi; stres verici duyguları düzenlemek ve rahatsızlığa neden olan sorunlu birey-çevre ilişkisini değiştirmektir (Folkman, Lazarus, Dunkel-Schetter, DeLongis ve Gruen, 1986). Bireyin çevreyle olan ilişkisi ya da olaylara bakışı ve algısı değişirse yaşadığı psikolojik stres azalabilir (Lazarus, 1993b). Birey, bazı durumlarda duygu ve düşüncelerini kontrol altına alarak, değiştirerek, yaşadığı sorunların üstesinden gelebilirken bazı durumlarda bu yeterli olmamakta ve bireyin aktif olarak bir şeyler yapması gerekebilmektedir. Örneğin arkadaşı tarafından sürekli olarak hakaret ve zorbalığa maruz kalan bir öğrenci, bu durumu görmezden gelerek veya öfkesini kontrol altında tutarak soruna çözüm bulamayabilir. Bu durumda sorunu çözebilmek için aktif olarak davranması, okulda yetkililere durumu bildirmesi gerekebilir. Sonuç olarak, Renk ve Creasey'in (2003) ifade ettiği gibi başa çıkma sürecinin genellikle karmaşık olduğu ve zamanla geliştiği söylenebilir.

Stresörlerin oluşturduğu duygusal gerilimi azaltma, yok etme ya da bu gerilime direnme amacıyla geliştirilen duygusal ve davranışsal tepkiler (Fleming, Baum ve Singer, 1984; akt., Terzi ve Cihangir Çankaya, 2009) olarak ifade edilen başa çıkma tarzları, genel olarak problem odaklı başa çıkma ve duygu odaklı başa çıkma olarak ele alınmaktadır (Folkman ve Moskowitz, 2000; Lazarus, 1993a, 1993b; Lazarus ve Folkman, 1984; Lazarus ve Lazarus, 2006; Tamres, Janicki ve Helgeson, 2002). Problem odaklı başa çıkma, sıkıntıya neden olan kaynakları kontrol altına alma veya bu nedenlere çözüm bulmaya dönük düşünceler ve davranışsal etkinliklerdir (Folkman ve Moskowitz, 2000). Duygu odaklı başa çıkma ise stresin oluşturmuş olduğu olumsuz duyguları kontrol altına alma ve olumlu bir yöne odaklanmaya yönelik etkinlikleri kapsar (Terzi ve Cihangir Çankaya, 2009).

Problem odaklı başa çıkma, bireyin bir durumu tehdit edici, zararlı ve mücadele edilmesi gereken bir şekilde belirlediği zaman uygun değişikliği yapmasını ifade eder. Duygu odaklı başa çıkma ise tehdit edici, zararlı ve mücadele edilmesi gereken durumun değişikliği için yapılacak bir şeyin olmadığı, durumun böyle

algılandığı zamanlarda ortaya çıkar (Renk ve Creasey, 2003). Problem odaklı başa çıkmada kişinin dikkati, stresi azaltmak veya ortadan kaldırmak için durumu değiştirmek üzerinedir. Duygu odaklı başa çıkmada ise durumu değiştirmeye yönelik herhangi bir çaba yoktur. Duygusal rahatsızlıkla başa çıkmak önemlidir. (Lazarus ve Lazarus, 2006). Problem odaklı başa çıkma tarzını kullanan birey, stresörleri değiştirmek amacıyla hazırlık (bilgi arama, planlama) ve eylem (problem çözme, aktif başa çıkma) olmak üzere etkili olarak iki öge kullanır (Tamres, Janicki ve Helgeson, 2002). Duygu odaklı başa çıkmada ise birey, stres yaratan durumla ilgili duygusunu ortadan kaldıracak kaçınma, inkâr gibi teknikleri kullanır (Arslan, 2010).

Ergenlik döneminde diğer dönemlere göre daha fazla değişim yaşanmaktadır. Bu değişim döneminin başlarında özellikle fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal değişikliklerin hızlı olması büyük ölçüde ruh sağlığını etkilemekte ve daha ileriki dönemde, ergenlik döneminin ortalarında, ciddi psikiyatrik bozukluklar baş göstermektedir. Bu dönemdeki gelişimsel görevler, aile ve akranlarla ilişkiler, okul ve sınavlardan kaynaklan sorunlar, önemli birinin ölümü, sağlık problemleri ve cinsellikle ilgili problemler, strese neden olabilmektedir. Stresin yoğun olarak yaşandığı bu dönemde benimsediği davranış biçimleri ve birçok psikososyal etken ergenin stresle başa çıkma düzeyini şekillendirmektedir. Bundan dolayı stresle başa çıkma açısından ergenlik dönemine ilişkin farklılıkların göz önünde bulundurulması önemlidir (Aydın, 2010; Eryılmaz, 2009; Tan ve Aldemir, 2012).

Lazarus (1993a) başa çıkmanın; etkili veya etkisiz, başarılı veya başarısız, sabit veya değişken olabileceğini ifade etmiştir. Ergenlik döneminde karşılaşılan sorunlara etkili çözümler üretilmemesi bazı durumlarda başa çıkma davranışının kendisini de bir sorun haline getirebilmektedir. Sorunlardan uzaklaşmak amacıyla alkol ve madde kullanımına yönelmek gibi bir başa çıkma davranışının kullanılması buna örnek olarak verilebilir (Basut, 2006). Stresle başa çıkmada sigara, alkol, kafein kullanımı, bunların yanı sıra aşırı yemek, uyuşturucu kullanmak, çevresini suçlamak, aşırı para harcamak, pasif davranmak, intikam duygusu gütmek, saldırgan tavırlarda bulunmak gibi yanlış başa çıkma tarzları kullanılabilir (Altıntaş, 2003). Bu tür davranışlar, daha ciddi sorunların yaşanmasına neden olacağı için ergenlere uygun başa çıkma becerilerinin kazandırılması gereklidir.

Sorun çözüme ve başa çıkma becerileri gelişen ergenler, yaşadıkları problemlerin üstesinden gelmek için uygun stratejiler geliştirebilirler.

Uyumsal başa çıkma stratejilerinin, daha iyi psikolojik uyumla bağlantılı olduğunu, uyumsuz olmayan başa çıkma stratejilerinin ise daha düşük uyumla bağlantılı olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır. (Hampel ve Petermann, 2006). Yardım ve tavsiye almayı içeren problem çözme yaklaşımı veya aktif başa çıkma stratejileri, ergenlerin daha iyi uyum sağlamaları ile ilişkiliyken (Seiffge-Krenke, 2011) ergenlerin stres durumlarına karşı yüksek düzeyde tepkisel davranmaları uyum açısından olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir (Cook, Chaplin, Sinha, Tebes ve Mayes, 2012).

Stres durumlarının içsel ve dışsal aracılığı, fiziksel ve ruhsal sağlık açısından önemlidir. Bireylerin fiziksel ve ruhsal sağlıkları stresörlerden olumlu, olumsuz veya nötr olarak etkilenebilir. Stresörler maruz kalan kişileri aynı şekilde etkilemez. Stres tepkilerinin değişkenliğinde eğilim veya koruyuculuk açısından etnisite ve kültürel kimliğin önemli bir rolü bulunmaktadır (Dinges ve Joss, 1988). Benzer şekilde başa çıkma sürecinde de kültürün önemli bir yeri bulunmaktadır. Ergenlerin kullanmış oldukları başa çıkma yöntemleri; algılanan kontrol, kendini kabul, beden imajı gibi kişi içi psikolojik süreçlerle ilişkili olduğu gibi sosyo-ekonomik düzey, temel ihtiyaçların karşılanma düzeyi ve kültür gibi dışsal faktörle de ilgilidir (Eryılmaz, 2009). Tan ve Aldemir (2012) bireylerin kullandıkları başa çıkma tarzlarının ve yaşantılarına ilişkin stres algılarının kültüre, etnik yapıya ve çalışıp çalışmama durumuna göre farklılaştığını ifade etmektedir.

Yaygın olarak tartışılan konulardan biri göçmenlerin yeni kültürde başa çıkma süreçlerine ilişkin olarak, kültürlenme veya yeni kültürün davranış ve değerlerine uyum sağlama sürecidir (Yakushko, Watson ve Thompson, 2008). Bireyin kendi ülkesinden, aile bireylerinden ve geleneklerinden ayrılmasını, yeni bir fiziksel çevreye ve aşına olmadığı bir kültürel bağlama yolculuğunu içeren göç süreci (APA, 2013) göçmenler üzerinde fiziksel ve duygusal olarak önemli gerginliklere sebep olabilmektedir (Yakushko, Watson ve Thompson, 2008). Göç eden bireyler ruhsal iyi oluşlarını etkileyen kültürel normların, dinsel geleneklerin, sosyal desteğin kaybını içeren, yeni bir kültüre uyum, benlik kavramında ve kimlikte değişiklikler gibi birçok stres durumu deneyimleyebilmektedir. Kimlikteki kültürel değişimler, stres verici olabilmekte ve benlik algısında ve ruh sağlığında problemlere yol

açabilmektedir (Bhugra ve Becker, 2005). Bu stres durumları, yer değiştirmenin kendisinden kaynaklı stres, duygusal ve fiziksel sıkıntıların getirdiği zorluklar, kültürlenme stresi ve ev sahibi toplumda var olan önyargı gibi bir takım kaynaklar tarafından tetiklenebilmektedir (Yakushko, Watson ve Thompson, 2008).

Bazı göçmenler ve mülteciler, göç öncesi stresörler (travma, ailenin kaybı vb.) ve göç sonrası yerleşmeyle birlikte ortaya çıkan sorunlarla (kültürel şok, kazanç getiren bir iş, dil, aile dinamiklerinin değişmesi vb.) başa çıkmaya, mücadele etmeye yönelik bir çok zorlukla karşılaşmaktadır (Chung, Bemak ve Grabosky, 2011). Göçmen çocukların çoğu kültürel olarak farklı bir dünyada yaşadığı için yüksek düzeyde strese maruz kalmaktadır. Düşük ekonomik düzey, ebeveynlerin sosyo-ekonomik olarak yoksunluğu, ev sahibi kültürün dilini konuşma yeteneğinin düşüklüğü, işsizliğin yüksek olması, mesleki düzeyin düşüklüğü ve uzun süre işsiz kalma, uzun dönemlerde yoksulluk göçmen ergenlerde davranış problemlerinin artmasına neden olabilmektedir (Crijnen, 2003). Göçmenler, göçmen korkusu (xenophobia), ırkçılık, cinsiyetçilik, yoksulluk ve işe dayalı ayrımcılık gibi sosyal baskının birçok türünü deneyimleyebilmektedir. Travma sonrası stres, kayıplardan dolayı yas ve matem, kültürlenme stresi, yalnızlık, benlik saygısının kaybı, bilişsel aşırı yüklenmeden kaynaklı gerginlik ve tükenmişlik, kökleşememe (uprootedness) ve yeni kültürde yeterli işleve sahip olamamaya ilişkin algı gibi birçok duruma maruz kalabilmektedir (Yakushko, Watson ve Thompson, 2008). Bu nedenle göçmenlerde uygun başa çıkma becerilerinin geliştirilmesi önem arz etmektedir. Başa çıkma becerileri konusunda yeterince desteklenmeyen göçmenlerin yaşadıkları sorunların daha karmaşık bir duruma gelmesi muhtemeldir. Bu da öncelikle bireyin kendi ruh sağlığını ve dolayısıyla da toplum ruh sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir.

Bu araştırmada göç eden ve etmeyen ergenlerin stresle başa çıkma tarzlarını belirlemek için Folkman ve Lazarus tarafından geliştirilen, Şahin ve Durak (1995) tarafından kısaltılan ve uyarlanan “Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği” kullanılmıştır. Bu ölçekte başa çıkma tarzları, temelde problem odaklı ve duygu odaklı olmak üzere iki boyutta değerlendirilip kendine güvenli yaklaşım, iyimser yaklaşım, çaresiz yaklaşım, boyun eğici yaklaşım ve sosyal desteğe başvurma olarak beş başlıkta ele alınmıştır. Burada ele alınan başa çıkma tarzları şöyle açıklanmaktadır (Gündüz, 2000; akt., Dağlı ve Beyazsaçlı, 2010):

Kendine Güvenli Yaklaşım: Bu yaklaşım tarzı, problemin önemini ve çözüm seçeneklerini değerlendirmeyi, çözümde temkinli ve planlı olmayı, durumu değiştirmeye yönelik aktif, mantıklı ve bilinçli çaba göstermeyi ifade etmektedir.

İyimser Yaklaşım: Olaylara ilişkin daha fazla iyimserliği, hoşgörüyü, sorunları daha sakin ve gerçekçi bir biçimde değerlendirmeyi belirtmektedir.

Çaresiz Yaklaşım: Olaylara karşı kendini çaresiz hissetme ve çözümü doğaüstü güçlerde aramayı ifade eden yaklaşım tarzıdır.

Boyun Eğici Yaklaşım: Sorunun çözümüne ilişkin herhangi bir çabanın gösterilmediği, durumun olduğu gibi kabullenildiği yaklaşım tarzıdır.

Sosyal Destek Arama: Çözüm için başkalarının yardımına başvurma, yaşadığı sorunları başkaları ile paylaşma yaklaşımını ifade etmektedir.

1.7.6. Göç ve Ergenlik

Kökü Latince’de büyümek, olgunlaşmak anlamında kullanılan “adolescere” fiilinden gelen ergenlik sözcüğü, bir durumu değil süreci ifade etmektedir. Dolayısıyla ergenliği, belirli bir başlangıca ve belirli bir bitişe sahip olarak görmek yerine olgunlaşmamışlıktan olgunlaşmaya geçiş olarak görmek daha anlamlıdır. Bu kapsamda ergenlik dönemi biyolojik, psikolojik, zihinsel ve sosyal açıdan bir değişme ve olgunlaşmanın yer aldığı çocukluktan erişkinliğe geçiş dönemi olarak ele alınmaktadır (Steinberg, 2007; Yavuzer, 2005a). Çocukluk ve yetişkinlik arasında bir geçiş dönemi olarak kabul edilen ergenlikte (Kulaksızoğlu, 2006; Nicolson ve Ayers, 2004; Steinberg, 2007; Yavuzer, 2003, 2005a) amaç, çocukları yetişkinlik rollerine hazırlamaktır (Steinberg, 2007).

Ergenlik dönemi temel olarak; erinliğin biyolojik değişimleri, ileri düşünme yeteneklerinin ortaya çıkışı ve bireyin toplumda yeni rollere geçişi olmak üzere üç özellikle karakterize edilmektedir. Bunlar, ergenliğin temel değişimleri olarak sunulmaktadır. Bu değişimler, evrensel olmakla beraber bireyden bireye, zaman ve mekân içinde değişen bir toplumsal ortamda gerçekleşmektedir (Steinberg, 2007). Gençler, bu dönemde kendilerini aramaya, kişilik sınırlarını belirlemeye başlayıp kim olduklarını, ne olacaklarını, nelere değer verip bağlanacaklarını, amaçlarının ne olduğunu, toplumdaki yerlerinin neresi olduğunu bulmak için çaba sarf edip bu oluşum içinde özdeşleşme yaparlar ve özerkliğin, özgürlüğün, sorumluluğun

dengeğini kurarlar (Köknel, 2010). Bir yandan bağımsızlıklarını kazanmaya çalışırken bir yandan da sosyal ilişkilerini geliştirmek için çaba sarf ederler.

Genel olarak değerlendirildiğinde ergenlik dönemindeki psiko-sosyal konular; kendini keşfetme ve kendini tanıma (kimlik), sağlıklı bir bağımsızlık duygusu oluşturma (özerklik), başkalarıyla yakın ve özene dayalı ilişkiler oluşturma (yakınlık), cinsel duyguları ifade etme ve başkalarıyla fiziksel temastan hoşlanma (cinsellik) ve toplumun başarılı ve yetkin bireyleri olma şeklinde ifade edilmektedir (Steinberg, 2007). Bu psiko-sosyal konularla bağlantılı olarak ergenlik dönemindeki bazı gelişimsel özellikler ise duygularda istikrarsızlık, zayıf dürtüsel kontrol, ruh halini düzenlemede zorluklar, özdeşim modellerine ihtiyaç, güçlü ve kuvvetli hissetmeye ihtiyaç, tecrübe eksikliği, benlik ve kimlik gelişimi mücadelesi, benlik saygısını geliştirmeye ihtiyaç, sorumluluk için ideallere ihtiyaç şeklinde belirtilmektedir (Çuhadaroğlu Çetin, 2008).

Ergenlik dönemindeki gelişim görevlerinin yerine getirilmesi, ergenlerin benliklerini tanımaları ve kabul etmeleriyle yakından ilişkilidir (Akın ve Ceyhan, 2005). Erikson (1959) bu dönemde ergenin ayrık bir benlik oluşturma sürecine girerek kimlik kazanımı veya rol karmaşası yaşayacağını belirtmiştir. Üç yaşın sonunda tamamlanan ilk bireyleşme sürecinden (Mahler, 1972) sonra ikinci ayrışma-bireyselleşme süreci olarak kabul edilen (Blos, 1967; Hoffman, 1984) ergenlik döneminde birey, hayatının sonraki dönemini etkileyecek kararlar almak için özerklik mücadelesi verir (Spear ve Kulbok, 2004). Bununla birlikte ergenlik döneminde psikolojik uyum için özerklik ve ilişkiselliğin birlikte gelişmesi gerekmektedir (Noom, Dekovic ve Meeus, 1999). Ergenler için yaşanan değişimlere uyum sağlama dönemi olduğu düşünüldüğünde bu dönemindeki gelişimsel görevlerin uygun bir şekilde yerine getirilememesi, bazı psikolojik sorunların yaşanmasına neden olabilmektedir.

Ergenlerin yaşadıkları psikolojik sorunları; madde kötüye kullanımı (alkol, sigara, marijuana, kokain vb.), içe-yönelim bozuklukları (kaygı, depresyon, fobi vb.) ve dışa-yönelim bozuklukları (evden kaçma, suçluluk vb.) olmak üzere üç başlık altında ele almak mümkündür (Yavuzer, 2005b). Ebeveynle çatışma, duygudurum değişkenliği ve riskli davranışlar açısından bu dönem diğer dönemlere göre bazı farklılıklar içermektedir (Arnett, 1999). Ergenlikte meydana gelen bedensel, cinsel, duygusal, sosyal ve kişisel gelişmelerin oluşturduğu bu farklılaşmaya (Kulaksızoğlu, 2006), karşı sağlıklı bir uyum geliştirilememesi durumunda yetişkinlikte de bazı duygusal

ve davranışsal problemlerin yaşanması olasıdır (Nicolson ve Ayers, 2004). Bu nedenle ergenlerin yaşadıkları değişimlere uyum sağlamaları, olumlu bir benlik algısı geliştirmeleri, ebeveynleriyle, arkadaşlarıyla, toplumla sağlıklı ilişkiler kurmaları önemlidir. Sorunlar karşısında sağlıklı başa çıkma yöntemleri kullanan ergen, bu dönemi stresli ve çalkantılı olarak değil, daha sakin ve uyumlu bir şekilde atlatabilecek ve bu durumun yetişkinlikte olumlu yansımaları olacaktır.

Bireyin yaşadığı fiziksel ve sosyal çevrenin değişmesine neden olan göç olgusu, ergenlik dönemindeki bireyi daha hassas bir şekilde etkilemektedir. Bu dönemde ergen bir yandan yaşadığı biyolojik, bilişsel ve duygusal değişimlere uyum sağlamaya çalışırken diğer yandan göçle beraber yaşadığı fiziksel ve sosyal değişim, uyum sağlamasını daha da zorlaştırabilmektedir.

Göçle birlikte ergenler, kendi kültürleri ile göç ettikleri toplumun kültürü arasında bocalamaktadırlar. Bu ergenler, kendi değer ve tutumlarıyla içinde buldukları toplumun değer ve tutumlarını bütünleştirmek ve yoksulluk ve ırkçılık gibi bir takım olumsuz yaşam deneyimleriyle baş etmek zorunda kalmaktadırlar. Ergenlerin bu sorunlarla baş edebilmeleri ise kültürel, dilsel, duygusal ve psikolojik uyumla mümkün olabilmektedir (Tam ve Lam, 2005; Phinney, 2003; Sam, Kosic ve Oppedal, 2003).

Ergenlik, stres ve fırtına dönemi olarak nitelendirilmekle birlikte bu dönem değerlendirilirken kültürler arası farklılıklar ve aynı kültür içinde bireysel farklılıklar göz önünde bulundurulmalıdır (Arnett, 1999). Söz gelimi, ergen ve yetişkinlerin uyum süreciyle ilişkili önemli psikolojik görevlerden biri olan ayrışma-bireyselleşme süreci (Lapsley ve Edgerton, 2002), bireyci kültürlerde bireysel gelişim için öncelikli olarak toplulukçu kültürlerde öncelikli değildir (Aslan, 2010). Göç sonrası farklı kültürlerden bireylerin bir araya geldiği düşünüldüğünde, göçmen ergenlerin kültürleşme sürecinde uyum sorunlarıyla sağlıklı bir şekilde başa çıkabilmelerinin, sahip oldukları benlik kurgularıyla yakından ilişkili olduğunu söylemek mümkündür.

Kağıtçıbaşı'na (2010b) göre göçmenlerin oluşturduğu çoğunluk dünyada insanlar arasında yakın bağlar ve ilişkisellik yaygın olmakla birlikte, göçmenlerde özerklik ve ilişkiselliğin eş güdümlü bir şekilde geliştirilmesi daha sağlıklıdır. Göçmen ergenlerde özerk-ilişkisel benlik kurgusunun gelişmesiyle bu ergenler, yaşam

stillerindeki değişikliklere hem sosyo-kültürel olarak hem de psikolojik olarak daha iyi uyum sağlayabilirler.

Yukarıda bu araştırmada ele alınan değişkenler hakkında kuramsal bilgiler sunulmuştur. Bunu izleyen bölümde çalışmanın değişkenlerini inceleyen araştırmalar hakkında bilgi verilmiştir.

2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, benlik kurgusu, uyum düzeyleri, uyum sorunları ve başa çıkma tarzlarının göç bağlamında ele alındığı araştırmalar sunulmuştur. Türkiye'deki iç göç çalışmalarına ve Türkiye'de etnik çeşitlilik ve çok kültürlülük göz önünde bulundurulduğunda, sonuçları itibariyle benzer özellikler gösterdiği düşünülen bazı uluslararası göç çalışmalarına da yer verilmiştir. Ayrıca benlik kurguları, uyum düzeyi, uyum sorunları ve başa çıkma tarzlarıyla ilgili olarak farklı değişkenlerin ele alındığı diğer çalışmalar da aktarılmıştır.

2.1. Göç ve Benlik Kurgusu ile İlgili Çalışmalar

Benlik kurguların göç bağlamında ele alındığı herhangi bir çalışma bulunamamıştır. Bununla birlikte benliğin göç bağlamında dolaylı olarak ele alındığı bazı araştırma sonuçları aşağıda verilmiştir.

Gün ve Bayraktar'ın (2008) yaptıkları araştırma sonuçlarına göre göçmen ergenlerin benlik saygıları, göçmen olmayan ergenlere göre daha düşük çıkmıştır. Benzer şekilde Koşar Altınyelken (2009) tarafından yapılan araştırmanın sonucunda, göçmen kız çocuklarının, benlik algısı ile ilgili sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir. Tam ve Lam (2005), tarafından yapılan araştırmada ise farklı bir sonuçla karşılaşılmıştır. Buna göre göçmenlerin öz saygılarının yerel doğumlulara göre daha iyi olduğu tespit edilmiştir.

2.2. Göç, Uyum ve Uyum Sorunları ile İlgili Çalışmalar

Akbalık, Karaduman, Oral ve Özdoğan (2003) tarafından 143'ü kız, 155'i erkek olmak üzere 299 lise öğrencisiyle yapılan araştırmada, yurtdışı yaşantısı olan ve olmayan öğrencilerin uyum düzeyleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda yurtdışından yeni dönen öğrencilerin çoğunun okul dışındaki sosyal çevreye ve akademik çevreye kısa sürede uyum sağladığı, okul içi ilişkilere ise uyum sağlamakta sorun yaşadıkları belirlenmiştir. Yurtdışından önceki yıllarda dönen öğrencilerle yurtdışı yaşantısı olmayan öğrencilerin uyum düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olmaması, öğrencilerin çoğunun birinci yılın sonunda okul çevresine uyum sağladıklarına işaret etmektedir.

Fuligni (2003), klinik olmayan popülasyonla yapılan sistematik çalışmalarda göçmen ve göçmen olmayanların genel uyum düzeylerini incelemiştir. Bu inceleme

sonucunda, Birleşik Devletler’de göçmen ailelerin çocuklarının genel uyum düzeylerinin, göçmen olmayan benzer etnik ve sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarının genel uyum düzeylerine göre daha iyi olduğu görülmüştür.

Stevens ve Vollebergh (2008) araştırmalarında göçmen gençlerin, göçmen olmayanlara göre daha fazla ruh sağlığı problemi yaşama riski gösterdiklerini ve düşük düzeyden yüksek düzeye davranış problemleri yaşadıklarını ifade etmektedirler.

Neto (2009) göçmenlerin göç ettikleri yerdeki topluluk tarafından karşılanma biçimlerinin, onların uyumlarını büyük ölçüde etkilediğini belirtmektedir. 16-20 yaş aralığındaki 477 Portekizli genç üzerinde yapmış olduğu incelemede, göçmenlerin kültürlenme süreçlerinde en çok tercih edilenin bütünleşme olduğu, en az tercih edilenin ise dışlama olduğunu tespit etmiştir. Portekizli ergenlerin göçe ve göçmenlere karşı daha olumlu tutumlara sahip olduğunu ve ayrıca kadınların erkeklere göre bu konuda daha olumlu tutumlara sahip olduklarını belirlemiştir. Kadınlar, bütünleşmeye karşı erkeklerden daha olumlu tutumlara sahipken erkekler dışlamayı daha çok tercih etmektedirler.

Kiang, Andrews, Stein, Supple ve Gonzalez (2013) tarafından 9. 10. 11. ve 12. sınıfa devam eden 336 Asya kökenli Amerikalı ergen üzerinde yapılan araştırmada, sosyo-ekonomik stresin ergenler üzerinde düşük akademik uyuma, düşük akademik başarıya, düşük akademik beklentiye ve tutkuya yol açtığı belirlenmiştir. Ergenlerde aile sorumluluğunun uyumlu olumlu bir ilişkide olduğu ve yalnızca 11. ve 12. sınıf öğrencilerinde sosyo-ekonomik stresin olumsuz etkilerine karşı koruyucu olduğu tespit edilmiştir.

2.3. Göç ve Başa Çıkma ile İlgili Çalışmalar

Tam ve Lam’ın (2005) 243’ü göçmen, 750’si göçmen olmayan 993 Çinli ergen üzerinde yaptıkları araştırmada yerel doğumlu akranlarıyla karşılaştırıldıklarında göçmenlerin algıladıkları stres açısından farklılık göstermedikleri, buna karşın başa çıkma tarzı olarak geri çekilmeyi daha az kullandıkları ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada, uygun başa çıkma stratejileri geliştiren ergenlerin babalarının eğitim seviyelerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Koşar Altınyelken (2009) tarafından yapılan araştırmanın sonuçları, 11-15 yaş aralığındaki 19 göçmen kız çocuğunun, karşılaştığı zorluklara karşı mücadele

ettiğini, zorlukların üstesinden gelmek için çeşitli başa çıkma yöntemleri geliştirdiklerini göstermektedir. Kız çocuklarının kullandıkları başa çıkma yöntemleri temel olarak beşe ayrılıp bunlar; sorunlar karşısında önemli kişilere başvurma, akademik başarı yönelimi, dayanışma grupları oluşturma, özdeşleşme (cloning identities) ve geri çekilme olarak belirlenmiştir. Başa çıkma mekanizmalarından yalnızca biri kullanılmamakta bazı durumlarda birçoğu bir arada kullanılabilir. Kim, Suh, Kim ve Gopalan (2012) Amerika'daki 13-18 yaş aralığındaki 9'u erkek, 6'sı kız olmak üzere 15 Koreli göçmen ergenin uyum süreci boyunca geliştirdiği stresle başa çıkma stratejilerini incelemişlerdir. Koreli göçmen ergenler uyum süreci boyunca temel olarak üç başa çıkma stratejisi geliştirmektedirler. Bunlardan birincisi gönüllü çalışmalar, klüp çalışmaları gibi anlamlı aktiviteleri kapsamaktadır. İkinci başa çıkma stratejisi sosyal destektir. Üçüncü başa çıkma stratejisi ise olumlu duygular geliştirmektir.

Kim, Suh, Kim ve Gopalan (2012) Amerika'daki 13-18 yaş aralığındaki 9'u erkek, 6'sı kız olmak üzere 15 Koreli göçmen ergenin uyum süreci boyunca geliştirdiği stresle başa çıkma stratejilerini incelemişlerdir. Koreli göçmen ergenler uyum süreci boyunca temel olarak üç başa çıkma stratejisi geliştirmektedirler. Bunlardan birincisi gönüllü çalışmalar, klüp çalışmaları gibi anlamlı aktiviteleri kapsamaktadır. İkinci başa çıkma stratejisi sosyal destektir. Üçüncü başa çıkma stratejisi ise olumlu duygular geliştirmektir.

Yukarıda verilen araştırma bulguları, göçün; benlik saygısı, uyum düzeyi, uyum sorunları ve başa çıkma tarzları üzerinde etkilerinin olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte göç bağlamında uyum düzeyi, uyum sorunları ve başa çıkma tarzlarına ilişkin araştırmaların çok sınırlı olduğu, benlik kurgularına ilişkin ise herhangi bir araştırmanın bulunmadığı görülmektedir. Bu durum da yapılan bu araştırmanın önemini göstermektedir. Aşağıda göç bağlamında farklı değişkenlerin ele alındığı diğer çalışmalara yer verilmiştir.

2.4. Göç İle İlgili Diğer Çalışmalar

Sam (1998) Norveç'te yaşayan Vietnam'lı, Pakistanlı, Şili'li ve Türkiye'li toplam 506 göçmen ergenin yaşam doyumunu incelediği araştırmada, 209 Norveç doğumlu ergeni de kontrol grubu olarak kullanmıştır. Araştırma sonucunda sosyo-ekonomik koşullar baz alındığında, göçmen ergenlerle Norveç doğumlu ergenlerin yaşam doyumları arasında anlamlı bir farklılık elde edilmemiştir. Yaşam doyumunu açıklayan faktörlerle ilgili olarak demografik faktörlerden çok, kişisel faktörler ön plana çıkmıştır. Yetkinlik (mastery) ve etnik kimlik, yaşam doyumunu yordayan en önemli iki faktör olarak belirlenmiştir. Yaşamları üzerinde yüksek kontrole sahip göçmenlerin yaşam doyumları daha yüksek bulunmuştur. Bu araştırmada etnik açıdan homojen komşularla bir arada yaşamının yaşam doyumuyla ilişkili olduğu

ortaya çıkmıştır. Algılanan ayrımcılık ve kültürlenme stratejisi olarak bütünleşme ise yaşam doyumuyla ilişkili çıkmamıştır.

Sır, Bayram ve Özkan (1998) zorunlu iç göçün ruh sağlığına etkileri üzerine bir çalışma yapmışlardır. Bu çalışmada 15-72 yaş aralığındaki, çevre ve ilçe mezralarından Diyarbakır il merkezine göç etmiş olan 100 kişi ve kontrol grubu olarak benzer sosyo-ekonomik özelliklere sahip ancak göç etmemiş 80 kişiyle görüşülmüştür. Çalışma sonucunda zoraki iç göçün ruh sağlığını olumsuz yönde etkilediği ve kadın göçmenlerin erkeklere göre daha fazla duygusal zorlanma yaşadıkları belirlenmiştir.

Anagnostopoulos, Vlassopoulos ve Lazaratou (2006) azınlık grubuna mensup ergenlerin kimlik oluşumlarının, içinde yaşadıkları kültürdeki, sosyal çevredeki diğer ergenlere kıyasla yaklaşık iki kat daha zor olduğunu ifade etmişlerdir. Bu ergenlerin toplum içerisinde “diğerleri” olarak nitelendirilmeleri onların doğal gelişimlerinin önünde bir engel teşkil etmektedir.

Erkan ve Erdoğan’ın (2006) suç işlemiş ve suç işlememiş çocukları (12-16 yaş) karşılaştırdıkları araştırmada, çocukların gerek saldırgan davranışlar göstermesinde gerekse suça yönelmesinde en temel nedenin, ailelerinin kırsal kesimden kente göç etmeleri olduğu ortaya çıkmıştır.

Breslau ve arkadaşları (2007) tarafından yapılan araştırmada ABD’deki 298 göçmen ve 5124 yerel doğumlu birey, psikiyatrik bozukluk riski açısından karşılaştırılmıştır. Araştırma sonucuna göre göçmenler, ABD doğumlulara göre psikiyatrik rahatsızlıklara sahip olma konusunda daha düşük yaşam riski göstermektedirler. Bozukluk için risk, göçmenlerin yaşı ve ABD’de geçirdikleri süreyle ilişkili çıkmıştır. Erken yaşta göç etmenin ve yerleşim süresinin artmasının göçmenlerde risk seviyesini arttırdığı görülmüştür.

Gün ve Bayraktar (2008) tarafından 12-15 yaş aralığındaki toplam 305 ergenle yapılan araştırmada, göç etmiş ergenlerle göç etmemiş ergenlerin benlik saygıları, yaşam doyumları ve sosyal destek ağları karşılaştırılmıştır. Göç etmiş ergenlerin yaşam doyumlarının ve benlik saygılarının göç etmemiş ergenlerden daha düşük olduğu belirlenmiştir. Göç eden ergenlerin sosyal destek ağlarında da daralma olduğu gözlenmiştir. Göç etmiş ergenlerde yaşam doyumunu, benlik saygısı ve sosyal destek ağlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmüştür.

Mutlu (2009) yaptığı araştırmada, İstanbul ve Diyarbakır'daki zorunlu göç mağduru bireyleri, sosyal bütünleşme açısından karşılaştırmıştır. Araştırmada sonucunda Diyarbakır'daki kadınların Türkçe bilmemelerinden dolayı resmi kurumlardan ve temel haklardan yararlanamadıkları, İstanbul'daki kadınlar için ise bu durumun sosyal bütünleşme önünde bir engel oluşturduğu görülmüştür. İstanbul'daki kadınlar, Türkçeden dolayı komşularıyla ilişkilerinde sınırlılıklar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Gençlerin ailelerine maddi destek sağlamak için okulu bırakmak zorunda kaldıkları ancak bu kısır döngünün artık kırılmaya başladığı belirlenmiştir. Her iki ilde de çocuklar okula devam etmektedirler. Bununla birlikte İstanbul'daki gençler, okulda ayrımcılık yaşadıklarını, polisler tarafından Kürt oldukları, Kürtçe konuştukları için de ayrımcılık gördüklerini belirtmişlerdir.

Kalkım (2009) tarafından 9. 10. 11. ve 12. sınıfa devam eden 293'ü göç eden, 813'ü göç etmeyen ergenle yapılan çalışmada, göç eden ve etmeyen ergenlerin riskli sağlık davranışlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla ergenlere "Riskli Sağlık Davranışları Ölçeği (RSDÖ)" uygulanmıştır. Araştırma sonucunda göç eden ergenlerin RSDÖ puan ortalaması, göç etmeyen ergenlere göre anlamlı ölçüde yüksek bulunmuştur. Göç eden ergenlerin, göç ettikleri yerde yaşama süresinin genel riskli sağlık davranışlarında ve psikososyal, beslenme, hijyen alt boyutlarındaki riskli sağlık davranışlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmadığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte, ergenlerin göç ettikleri yerde yaşama süresi, fiziksel aktivite ve madde kullanımı alt boyutlarındaki riskli sağlık davranışları puanında farklılık oluşturmuş ve göç ettiği yerde yaşama süresi 1-5 yıl olan ergenlerin fiziksel aktivite yönünden en riskli grubu oluşturduğu görülmüştür. Madde kullanımı yönünden en riskli grubu ise göç ettiği yerde yaşama süresi 11-16 yıl olanların oluşturduğu tespit edilmiştir.

Arı (2010) yaptığı araştırmada Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesindeki politik ve toplumsal huzursuzluk nedeniyle yerinden edilmiş ailelerin çocuklarının (14-21 yaş) yukarı doğru sosyal hareketlilik sağlaması için eğitimin tek yol olduğu varsayımından hareketle, lise eğitiminin bir kez yoksulluğa yakalanmış bu çocukların yukarı doğru sosyal hareketlilik sağlamalarını mümkün kılıp kılamayacağını incelemiştir. Araştırma sonucunda çocukların doğdukları andan itibaren maruz kaldıkları sosyal ve ekonomik eşitsizliklerin onların başarı seviyelerini arttırmak ve insani

sermayelerini geliştirmek için engel oluşturduğu, bu yüzden yukarı doğru sosyal gelişimin sağlanamadığı ortaya çıkmıştır.

Angay (2010), 7 ile 12. sınıf aralığındaki sınıflarda okuyan 309'u kız, 291'i erkek olmak üzere toplam 600 kişiyle yapmış olduğu araştırmada, göç etmiş çocukların yaşadığı sorunları belirlemeye çalışmıştır. Araştırma sonucuna göre göç etmiş çocukların yaşadıkları sorunlar; yoksulluk, okul ve çevreye uyum, aidiyet, eğitime devam, bir üst eğitim kurumuna geçiş, akademik başarı, dil ve iletişim, şiddet eğilimi, dışlanma, önyargı ve şiddette maruz kalma olarak ifade edilmiştir.

Akduman ve Baran (2010) tarafından yapılan çalışmada Ankara'da suça karışmış 103 çocuktan (12-15 yaş) 97'sinin Ankara'ya iç göçle geldiği belirlenmiştir. Göç sonrası yaşanan kültür çatışması çoğunlukla gençleri etkilemektedir. Kent yaşamına hazır olmayan çocuklar, bir yandan buna alışmaya çalışırken diğer yandan kentlilerin dışarından göç edenlere karşı önyargıları yüzünden soyutlanmaktadırlar. Bu da uyum süreçlerini güçleştirmekte ve suça itilmelerine neden olabilmektedir.

Gong, Xu, Fujishiro ve Takeuchi (2011) ABD'deki Asyalı göçmenlerin ruh sağlığı üzerinde insan yetkinliği (gönüllülük, göç nedeni, planlama) ve zamanlamanın nasıl etkili olduğunu yaşam seyri bakış açısıyla incelemişlerdir. 1491 kişi üzerinde yapılan araştırmada göç etmek için çeşitli sağlam nedenleri olan bireylerin, göç için açık hedefleri olmayan bireylere göre daha az psikolojik stres ve psikiyatrik bozukluk yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Bu durum planlama için de geçerlidir. Göçe ilişkin zayıf bir planlaması olan göçmenlerin iyi bir planlaması olan göçmenlerden daha fazla psikolojik stres ve psikiyatrik bozukluk gösterdikleri saptanmıştır.

Stermac, Elgie, Clarke ve Dunlap (2012) ergenliğin son döneminde (18-20 yaş) olan 648 kişi üzerinde yürüttükleri araştırmada, savaşın ve askeri çatışmaların yoğun olduğu bölgeden Kanada'ya göç eden ergenlerin, Kanada'daki akranlarına kıyasla liseyi onlardan daha uzun sürede bitirmelerine rağmen okulda onlardan daha iyi performans gösterdikleri belirlenmiştir. Bu ergenler, daha yüksek akademik sorumluluk, motivasyon ve beklentilere sahiptirler. Ancak sosyal sorumluluk anlamında, Kanada doğumlu akranlarına göre düşük bir performans göstermektedirler.

Tomita, Labys ve Burns (2014) yaptıkları araştırma sonucunda, göçmenlerin yerel doğumlulara göre daha az depresif semptomlar gösterdiklerini belirlemişlerdir.

Çalışmada yaş gibi bazı demografik faktörlerin göç ve depresyon arasındaki ilişkiyi değiştirdiği görülmüştür. Göçmenler içinde genç olanlar ve siyah Afrikalılar daha yüksek düzeyde depresif çıkmışlardır. Daha yaşlı olanlar, daha iyi eğitim seviyesine sahip olanlar ve evli olanlar daha düşük depresyon seviyesine sahip çıkmıştır. Yerel doğumlular arasında ise gençler daha düşük depresif semptomlar göstermiştir. Ayrıca göçmenler, depresyonun sonuçlarıyla Afrika doğumlularla daha iyi başa çıkmaktadırlar.

Yukarıda sunulan araştırmalarda göçle ilgili olarak; yaşam doyumu, kimlik oluşumu, suç deneyimi, psikiyatrik bozukluk riski, benlik saygısı, sosyal destek ağları, eğitim alanındaki başarı, riskli sağlık davranışları, sosyal hareketlilik ve okul sorunları gibi farklı değişkenlerin ele alındığı görülmektedir. Göç ve benlik kurgularının birlikte ele alındığı herhangi bir araştırmaya rastlanamamıştır. Aşağıda, araştırmanın bağımlı değişkenlerinden biri olan benlik kurgusu ile ilgili olarak bazı çalışmalar verilmiştir.

2.5. Benlik Kurgusu İle İlgili Diğer Çalışmalar

Yamada ve Singelis (1999) 12-89 yaş aralığındaki 120 bireyin bağımsız ve karşılıklı bağımlı benlik kurgusuna sahip olmasıyla çift kültürlülük, batı kültürü, geleneksel kültür ve kültürel yabancılaşma arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Bu amaçla dört kültürü temsil eden gruplar oluşturulmuştur. Araştırma sonucunda bağımsız benlik kurgusu açısından çift kültürlü ve batılı grupların puanları, geleneksel ve kültüre yabancılaşmış grupların puanlarından daha yüksek çıkmıştır. Karşılıklı bağımlı benlik kurgusu açısından ise geleneksel ve çift kültürlü grupların puanları, önemli derecede diğerlerinden yüksek bulunmuştur.

Özdemir'in (2009) yaşları 15-19 arasında değişen alt, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeyden 1133 öğrenci üzerinde yaptığı araştırmada öğrencilerin özerk-ayrık benlik kurgularında cinsiyetler arasında herhangi bir fark bulunmazken kızların bağımlı-ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Özerk-ayrık, bağımlı-ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik kurguları öğrencilerin yaşlarına göre farklılık göstermemektedir. Ailelerinin sosyo-ekonomik düzeylerine göre ergenlerin bağımlı-ilişkisel benlik kurguları farklılık göstermezken alt sosyo-ekonomik düzeye sahip aileden gelen ergenlerde özerk-ayrık benlik puanları, üst sosyo-ekonomik düzeye sahip aileden gelen ergenlerin ise özerk-ilişkisel benlik puanları daha yüksek

çıkmiştir. Ayrıca ana-baba tutumlarının benlik kurgularıyla ilişkili olduğu bulunmuştur.

Kulaksız (2011) tarafından 294 ergenle yapılan araştırma sonucuna göre özerk-ilişkisel benliğin ebeveynin kontrol davranışı ve olumlu ergen gelişimi arasında aracı rolü olduğu belirlenmiştir. Ebeveynin kontrol davranışının özerklik gelişimini ve özerk-ilişkisel benliği etkilediği ancak ilişkisellik gelişimini etkilemediği görülmüştür. Ayrıca ebeveynin sıcaklık davranışının hem özerkliği hem de ilişkiselliği etkilediği ancak özerk-ilişkisellik üzerinde bir etkisi olmadığı ortaya çıkmıştır. İlişkisellik ve özerk-ilişkisellik, olumlu ergen gelişimini etkilerken, özerkliğinin etkilemediği ve sosyo-ekonomik faktörlere göre değişkenler arasındaki ilişkilerin farklılık gösterdiği araştırma sonucunda elde edilen diğer bulgulardır.

Özdemir (2012a) yaptığı çalışmada, ergenlerin öznel iyi oluşlarının özerk, ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik kurguları açısından nasıl farklılaştığını incelemiştir. 14-18 yaşları arasında 580 öğrencinin katıldığı çalışmada ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik kurgularının ergenlerin olumlu duyguları ve yaşam doyumları; özerk benlik kurgusunun ise olumsuz duyguları üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir. Benlik kurgularını ilişkisel ve özerk-ilişkisel olarak tanımlayan ergenlerin yaşam doyumları ve olumlu duyguları, özerk olarak tanımlayanlardan yüksek çıkmıştır. Özerk benlik kurgusuna sahip olan ergenlerin olumsuz duyguları, özerk-ilişkisel benlik kurgusuna sahip olan ergenlerden daha yüksek olarak belirlenmiştir.

Özdemir (2012b) 14-19 yaş aralığında 352 öğrenciyle yaptığı başka bir araştırma sonucunda, ergenlerin bağımlı-ilişkisel benlik kurgularının kırsal kesimde veya kentte yaşamaya göre farklılaşmadığını ancak kentte yaşayan ergenlerin özerk-ayrık ve özerk-ilişkisel benlik kurgusu puan ortalamalarının daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Ergenlerin özerk-ayrık benlik kurgusu puan ortalamaları cinsiyet açısından fark göstermezken kızların bağımlı-ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik kurgusu puan ortalamalarının erkek ergenlerin ortalamalarından daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Kaya (2012) tarafından İstanbul'da 9. ve 12. sınıfa devam eden 630 öğrenciyle yapılan araştırma sonucunda, ebeveyn sıcaklığı ve açıklayıcı akıl yürütme davranışının ergenlerde özerk-ilişkisellik gelişimini olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir. Ebeveyn sıcaklığının pozitif gelişmeyi ise hem doğrudan hem de

özerk-ilişkiselliğe katkıda bulunarak dolaylı yoldan etkilediği de araştırma sonucunda ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca geç ergenlik döneminde, orta ergenlik dönemine kıyasla daha az ebeveyn kontrolünün ve daha fazla özerkliğin tecrübe edildiği, ergenlerin ilişkililik seviyelerinde ise yaşa bağlı bir değişme gözlenmediği görülmüştür.

Çetin, Eroğlu, Peker, Akbaba ve Pepsoy'un (2012) 258 lise öğrencisiyle yaptıkları araştırmada, ilişki-karşılıklı bağımlı benlik kurgusuna sahip bireylerin sahip oldukları sosyal beceriler nedeniyle bilişim ve iletişim teknolojilerini doğru biçimde kullandıkları ve sanal ilişkilerinde siber zorbalık yapmaktan kaçındıkları ortaya konmuştur.

Morsünbül'ün (2013) 14-17 yaş arasında 494 lise öğrencisi üzerinde yaptığı çalışmada, benlik kurgularının yaşam doyumu ve depresyon düzeyine etkisi incelenmiştir. Çalışma sonucunda, benlik kurgularının yaşam doyumu ve depresyon düzeyini anlamlı olarak yordadığı ortaya çıkmıştır. Özerk benlik kurgusu, yaşam doyumunu anlamlı olarak yordamazken depresyonu pozitif yönde yordamaktadır. İlişki-karşılıklı benlik kurgusu ise depresyonu anlamlı olarak yordamazken yaşam doyumunu pozitif yönde yordamaktadır. Son olarak özerk-ilişki-karşılıklı benlik kurgusunun ergenlerin yaşam doyumunu pozitif yönde, depresyonu ise negatif yönde anlamlı olarak yordadığı belirlenmiştir.

Benlik kurgusu ile ilgili olarak yukarıda verilen araştırmalardan, benlik kurgusunun cinsiyete, sosyoekonomik düzeye, ebeveyn tutumlarına, kırsal veya kentsel alanda yaşama durumuna, kültüre göre farklılaşabildiği görülmektedir. Ayrıca bireylerin sahip oldukları benlik kurgularının; siber zorbalık, öznel iyi oluş, yaşam doyumu ve depresyon gibi bir takım faktörler üzerinde etkili olduğu gözlenmektedir. Aşağıda araştırmanın bir diğer bağımlı değişkeni olan uyum düzeyi ve uyum sorunları ile ilgili olarak yapılmış bir takım çalışmalar sunulmuştur.

2.6. Uyum ve Uyum Sorunları İle İlgili Diğer Çalışmalar

DuBois, Burk-Braxton, Swenson, Tevendale ve Hardesty'in (2002) 160'ı beyaz, 190'ı siyahi olmak üzere toplam 350 genç bireyle yaptıkları araştırma sonuçlarına göre erken ergenlik döneminde ırk ve cinsiyetle ilgili sosyal-çevresel deneyimler ve psikolojik özellikler, duygusal ve davranışsal uyumla ilişkilidir. ırk ve cinsiyetle ilgili stres, duygusal ve davranışsal problemleri arttırmaktadır. ırk ve cinsiyete dayalı

önyargı ve ayrımcılık, zayıf uyuma neden olmakta ve genel stresi düzeyini yükseltmektedir. Etnik gruptaki gençlerin ayrımcılık ve önyargıya maruz kalmaları onlarda zayıf ruh sağlığına ve duygusal problemlere yol açmaktadır. Bu da kimlik duygularını olumsuz yönde etkilediği için benlik saygılarını düşürmektedir.

Elgar, Arlett ve Groves (2003), 146'sı kırsal ve 100'ü kentsel alanda yaşayan ergenle yaptıkları araştırma sonucunda, kentteki erkeklerin, kentteki kadınlardan ve kırsaldaki erkeklerden daha fazla çatışma ve dışsallaştırılmış davranış problemi yaşadıklarını belirlemişlerdir. Bu araştırma sonucuna göre kadınlar, erkeklere göre daha fazla içselleştirilmiş davranış problemleri sergilerken erkekler de kadınlara göre daha fazla dışsallaştırılmış davranış problemleri sergilemektedirler.

Hampel ve Petermann (2006) 10-14 yaşları arasında 286 Avusturyalı ergen üzerinde yaptıkları araştırma sonucunda 5. sınıfa giden ergenlerin, 6. ve 7. sınıfa gidenlere kıyasla dışsallaştırılmış davranış problemlerini daha az yaşadıklarını belirlemişlerdir. Ayrıca kızların, erkeklere göre daha fazla duygusal sıkıntı yaşadıklarını tespit etmişlerdir.

Wong ve Ang (2007) araştırmalarında 8. ve 9. sınıfa devam eden 217 Singapurlu ergen üzerinde duygusal yetkinlik (içsel beceriler, kişiler arası beceriler, uyum becerisi ve stres yönetimi becerisi) ve uyumsuzluk (anti sosyal davranışlar, öfke kontrol problemleri, duygusal sorunlar, olumsuz benlik) arasındaki ilişkileri belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda stres yönetimi becerisinin, önemli bir biçimde genel olarak uyumsuzluğu yordadığı ortaya çıkmıştır. Geriye kalan diğer duygusal yetkinliklerden kişilerarası becerilerin, önemli bir şekilde olumsuz benliği yordadığı; içsel beceriler ve uyum becerilerinin ise uyumsuzluğun dört faktöründen herhangi birini yordamadığı tespit edilmiştir.

Uyum ve uyum sorunları ile ilgili olarak yukarıda verilen araştırma sonuçlarından; ırk ve cinsiyete dayalı önyargı ve ayrımcılığın uyum üzerinde etkili olduğu, uyum ve uyum sorunlarının kırsal ve kentsel alanda yaşamaya ve cinsiyete göre farklılaşabildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca duygusal yetkinlik ve psikolojik uyumun birbiriyle ilişkili olduğu, uyum sorunlarının sınıf düzeyine göre farklılaşabildiği görülmektedir. Aşağıda, araştırmadaki bir diğer bağımlı değişken olan başa çıkma tarzları ile ilgili olarak, farklı değişkenlerin ele alındığı bir takım çalışmalara yer verilmiştir.

2.7. Başa Çıkma İle İlgili Diğer Çalışmalar

Fidan, Ceyhun ve Kırpınar (2011), 14-22 yaş aralığındaki intihar girişiminde bulunan 30 genç ve kontrol grubu olarak kullandıkları 30 sağlıklı genç üzerinde yaptıkları araştırmada sonucunda, iki grup arasında pozitif yeniden yorumlama ve gelişme, zihinsel boş verme, yararlı sosyal destek kullanımı, aktif baş etme, şakaya vurma başa çıkma tutumlarının anlamlı düzeyde farklılaştığını belirlemişlerdir. Buna göre problemin çözümüne yönelik pozitif yeniden yorumlama ve gelişme, aktif baş etme, şakaya vurma başa çıkma tutumları, intihar girişiminde bulunan gençler arasında daha az kullanılmaktadır.

Renk ve Creasey'in (2003) son ergenlik dönemindeki 169 kişiyle yaptıkları araştırma sonuçları, kızların erkeklerden daha fazla duygu odaklı başa çıkma stratejisini; erkeksi yönleri güçlü olanların düşük olanlara göre daha fazla problem odaklı başa çıkma stratejisini kullanmayı uygun bulduklarını göstermektedir. Kadınsı yönleri güçlü olan ergenler, düşük olanlara göre daha yüksek oranda duygu odaklı başa çıkma stratejisini kullanmayı uygun bulmaktadırlar. Kaçınma stratejisi açısından ise cinsiyet ve kadınsı/erkeksi yönlerin yordayıcı olmadığı ortaya çıkmıştır. Netice olarak cinsel kimliğin, kullanılan başa çıkma tarzını açıklamak için önemli ve bağımsız bir katkı sunduğu belirlenmiştir.

Basut ve Erden (2005) tarafından yapılan araştırmada suça yönelen ve yönelmeyen ergenlerin stres belirtileri ve stresle başa çıkma örüntüleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda suça yönelen ergenlerin daha yüksek düzeyde stres belirtileri bildirdiği ve etkili başa çıkma örüntülerini daha az kullandıkları görülmüştür.

Hampel'in (2007) tarafından 8-14 yaşlarındaki 494 Avusturyalı ergen ve çocuk üzerinde yapılan araştırma sonucunda orta ergenlik dönemindeki bireylerin daha fazla uyumsuz başa çıkma yöntemlerini kullandıkları; azalan düzeyde problem odaklı başa çıkma ve duygu odaklı başa çıkma, artan düzeyde pasif kaçınma ve saldırganlığı kullandıkları ortaya çıkmıştır. Kadınlar sosyal desteğe başvurmada ve olumsuz başa çıkma yöntemlerinden biri olan ruminasyonda daha yüksek puanlar almışlardır. Orta ergenlik dönemindeki kadınlar, yaşlıları olan erkeklerden ve küçük kızlardan daha fazla boyun eğici yaklaşımı kullanmaktadırlar.

Yöndem ve Totan (2008) tarafından yapılan araştırma 9. 10. ve 11. sınıftan toplam 584 ergen, çalışma grubu olarak kullanılmıştır. Araştırma sonunda farklı zorbalık

statülerinde baş etme yaklaşımlarının farklılaştığı, zorbalarda kendine güvenli yaklaşımın, kurban ve zorba/kurbanlarda çaresiz ve boyun eğici yaklaşımların, katılmamış olanlarda ise iyimser yaklaşımın anlamlı düzeyde daha fazla kullanıldığı belirlenmiştir. Cinsiyete göre baş etme yaklaşımları anlamlı olarak farklılaşmamakla birlikte kızlar iyimser yaklaşım ve çaresiz yaklaşımı, erkekler ise kendine güvenli yaklaşımı daha fazla kullanmaktadırlar. Sınıf düzeyi yükseldikçe kendine güvenli ve iyimser yaklaşımın daha az kullanıldığı tespit edilmiştir.

Razı, Kuzu, Yıldız, Ocakçı ve Arifoğlu'nun (2009) Zonguldak Mesleki Eğitim Merkezi'ne devam eden 15-24 yaş aralığındaki 79 usta ve kalfa öğrenciyle yaptığı araştırmaya göre bu bireylerin, stresle baş etmede hem probleme yönelik etkili hem de duyguya yönelik etkisiz başa çıkma tarzlarını bir arada kullandıkları, benlik saygıları arttıkça kendine güvenli yaklaşımı, azaldıkça kendine güvensiz yaklaşımı; iletişim becerileri arttıkça kendine güvenli yaklaşımı ve iyimser yaklaşımı kullandıkları belirlenmiştir.

Şirvanlı Özen ve Aktan (2010), 197'si kız, 213'ü erkek olmak üzere 410 ergenle yaptıkları araştırma sonucunda, ebeveyne güvenli bağlanımı düşük olan ve stresle başa çıkmada kaçınma stratejisini kullanan erkek ergenlerin, zorbalığa maruz kalma ihtimallerinin yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır.

Dağlı ve Beyazsaçlı (2010) tarafından 52 erkek lise öğrencisiyle yapılan araştırma sonucuna göre ergenlerde kendine güvenli yaklaşım, iyimser yaklaşım ve sosyal destek arama davranışı arttıkça ve kendine güvensiz yaklaşım ile boyun eğici yaklaşım azaldıkça, sürekli öfke düzeyi düşmekte, tersi durumda ise artmaktadır. Kendine güvenli yaklaşım, iyimser yaklaşım ve sosyal destek arayışı arttıkça dışa ve içe öfke düzeyi azalmakta, kendine güvensiz yaklaşım ile boyun eğici yaklaşım arttıkça içe ve dışa öfke düzeyi artmaktadır.

Campos, Delgado Y ve Jiménez (2011) tarafından 90 ergenle yapılan boylamsal bir araştırmada başa çıkma stratejilerinin zaman içindeki gelişimi ve cinsiyete ilişkin farklılıklar değerlendirilmiştir. Ergenliğin ortalarından (15-16 yaş) yetişkinliğe (21-22 yaş) kadar olan dönemi kapsayan bu boylamsal araştırmada yardım arama, problem çözme gibi uygun stratejilerin zaman içinde artmasına karşın bilişsel ve davranışsal kaçınma stratejilerinin azaldığı belirlenmiştir. Araştırmada kızların yardım arama stratejilerini erkeklere göre daha fazla kullandıkları ortaya konmuştur.

Vera ve arkadaşlarının (2012) yaptığı çalışmada, şehirde yaşayan, etnik olarak farklı 144 ergenin karşılaştığı stresörler, genel stres seviyeleri, başa çıkma stratejileri ve öznel iyi oluşları incelenmiştir. Araştırma sonucunda en sık ifade edilen stresörler; aile üyelerinden birinin ölümü, sosyal olarak izole edilmiş hissetme, ailevi finansal problemler, aile üyelerinden birinin yaralanması ve ebeveynler arasındaki çatışmalar olarak belirlenmiştir. En sık kullanılan başa çıkma stratejileri; sosyal destek arama, kabul, aktif başa çıkma, uzak durma ve dışa vurma (venting) olarak tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda etkili yönetme ve başa çıkma becerilerinin bireyleri negatif durumlara karşı koruduğu görülmüştür.

Persike ve Seiffge-Krenke (2012) tarafından 20 ülkeden 4000 ergenle yapılan çalışmada, ergenlerin stres algıları ve stresle başa çıkma tarzları ele alınmıştır. Araştırma sonucunda, farklı alanlarda algılanan stres verici olayların, ergenler için evrensel benzerliğe sahip olduğu, ebeveyn ve okul ilişkili stresin en yüksek düzeyde yaşandığı, akran ve romantik ilişkiye dayalı stresin ise en düşük oranda yaşandığı tespit edilmiştir. Stresle başa çıkma tarzları açısından batılı ergenler, müzakere, destek arama ve duygusal çıkış gibi başa çıkma tarzlarını, doğulu ve güneyli ergenlere kıyasla daha fazla kullanmaktadır. Kızlar, müzakere ve destek arama başa çıkma tarzına, erkeklerden daha fazla başvurmaktadır. Genel olarak ergenler, duygusal çıkış başa çıkma tarzını, ebeveyn ilişkili stres durumlarında, akran ilişkili ve romantik ilişkiden kaynaklı stres durumlarından daha fazla kullanmaktadırlar.

Tan ve Aldemir (2012) lise 1. 2. ve 3. sınıftaki 717 öğrenciyle yaptıkları çalışmada, atılgan ergenlerin stresle başa çıkmada aktif planlamayı, çekingenlerin ise dine sığınma, duygusal ve biyokimyasal kaçınma-soyutlamayı daha çok kullandıkları ortaya çıkmıştır. Kız ergenlerin dış yardım arama, duygusal kaçma-soyutlamayı, erkek ergenlerin ise biyokimyasal kaçma-soyutlamayı daha yüksek düzeyde kullandıkları görülmüştür. Lise 2. sınıf öğrencilerinin, diğer sınıf düzeylerine göre stresle başa çıkmada aktif planlamayı, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeyden gelen ergenlerin ise stresle başa çıkmada yardım aramayı daha fazla kullandıkları belirlenmiştir.

Araştırmalar ergenliğin stresin arttığı bir dönem olduğunu göstermektedir. Bireysel farklılıklar, kullanılan başa çıkma stratejileri ve bilişsel değerlendirmedeki farklılıklar, stres ve özellikle depresyonun ruh sağlığı üzerindeki sonuçlarını etkilemektedir. Stres, ergenlikteki depresyon için önemli bir risk faktörüdür. Ergenlik döneminde

durumlar karşısında gösterilen farklı stres tepkileri, farklı depresif tepkilere neden olmaktadır (Nicolai, Laney ve Mezulis, 2013).

Glasscock, Andersen, Labriola, Rasmussen, ve Hansen (2013) 14-15 yaş aralığındaki Danimarkalı ergenlerle yaptıkları araştırma sonucunda, düşük ebeveyn eğitimi ve düşük ev gelirinin cinsiyete bakılmaksızın yüksek stresle ilişkili olduğunu ve bu ilişkide yaşam olayları ve başa çıkma tarzlarının aracı rolü olduğunu ortaya koymuşlardır. Olumsuz yaşam deneyimleri ve daha az uyumlu başa çıkma tarzları algılanan stresi arttırmaktadır. Kızlar, erkeklere göre ve düşük sosyoekonomik düzeydeki ergenler diğerlerine göre daha fazla algılanan stres yaşamaktadır.

Tandon, Dariotis, Tucker ve Sonenstein (2013) tarafından yapılan araştırmada 16-24 yaş arasındaki düşük gelirli ergenler ve genç yetişkinlerden oluşan 683 kişilik bir örneklem üzerinde stres düzeyi, sosyal destek arama ve başa çıkma stratejilerinin, içsel ve dışsal davranışlarla ilişkileri incelenmiştir. Araştırma sonucunda, düşük gelirli ergen ve genç yetişkinlerin başa çıkma, sosyal destek arama ve stres düzeylerinin depresyon, intihar düşüncesi ve şiddete başvurma davranışlarını etkilediği belirlenmiştir.

Seiffge-Krenke ve arkadaşları (2013) altı ülkede, orta sınıf aileye mensup 2000 ergenin, aile ilişkili ve akran ilişkili stresi nasıl algıladıklarını ve bunlarla nasıl başa çıktıklarını incelemiştir. Araştırma sonucuna göre Türkiyeli ergenler, aile ilişkili stresi daha yüksek düzeyde yaşamakta ve bununla başa çıkmada Pakistanlı ve Koreli ergenlerden daha aktif davranmaktadırlar. Türkiyeli kız ergenler stresle başa çıkmada, erkek ergenlere göre daha fazla müzakere ve destek arayışını kullanmaktadır.

Yukarıda verilen araştırma bulguları, farklı değişkenlerin benlik kurguları, uyum düzeyleri, uyum sorunları ve başa çıkma tarzlarını etkileyerek, ergenlerin yaşamlarını önemli bir şekilde biçimlendirdiğini göstermektedir. Bu nedenle ergenlerin yaşam kalitelerini arttırmak amacıyla bu araştırmada, göç deneyimi gibi önemli bir yaşantı da dâhil edilerek benlik kurguları, uyum düzeyleri, uyum sorunları ve stresle başa çıkma tarzları incelenmiştir.

3. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde öncelikle çalışmanın yöntemi ve çalışma grubundan söz edilmiştir. Daha sonra veri toplama araçları ile bilgi verilmiş ardından işlem yolu ve veri analizinde kullanılan istatistiksel teknikler açıklanmıştır.

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmanın amacı iç göç yaşamış ve yaşamamış ergenlerde benlik kurgusu, uyum düzeyi, uyum sorunları ve stresle başa çıkma tarzlarının anlamlı bir düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektir. Bunun için araştırma tarama modeli biçiminde betimsel nitelikte tasarlanmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2013-2014 eğitim-öğretim döneminde İstanbul ilinin yoğun göç alan ilçelerinde (Bağcılar, Bahçelievler, Esenyurt, Gaziosmanpaşa ve Ümraniye) Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. Uygulamanın yapılacağı ilçeler ve okullar belirlenirken TÜİK verilerinden ve alan yazındaki bazı araştırma verilerinden yararlanılmış; İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü çalışanlarının, Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde ve okullarda çalışan bazı psikolojik danışman ve idarecilerin görüşlerine başvurulmuştur. Görüldüğü gibi çalışma grubu belirlenirken seçkisiz olmayan örnekleme tekniklerinden amaçsal örnekleme tekniği kullanılmıştır. Amaçsal örneklemede çalışmanın amacı bağlamında bilgi açısından zengin durumlar seçilmektedir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2013). Çalışma kapsamında iç göç yaşamış 410 ve iç göç yaşamamış 569 öğrenci olmak üzere toplam 979 lise (9, 10 ve 11. sınıflar) öğrencisinden veri toplanmıştır. Aşağıda katılımcılarla ilgili olarak kişisel bilgi formundan elde edilen demografik bilgiler sunulmuştur. Öncelikle katılımcıların geneliyle ilgili demografik bilgiler göç deneyimine göre karşılaştırmalı bir şekilde aktarılmıştır. Ardından iç göç yaşamış katılımcılara ilişkin göç istatistikleri verilmiştir. Bu bilgilere ilişkin tablolar Ek-3'te verilmiştir.

Katılımcıların % 19.8'i iç göç yaşamış, % 26'sı ise iç göç yaşamamış olmak üzere toplam % 45.9'u kadınlardan; % 22.1'i iç göç yaşamış, % 32.1'i ise iç göç yaşamamış olmak üzere toplam % 58.1'i erkeklerden oluşmaktadır.

Sınıf seviyelerine bakıldığında katılımcıların % 15.3'ü iç göç yaşamış, % 21.9'u iç göç yaşamamış olmak üzere toplamda % 37.2'si lise 1'e devam eden öğrencilerden oluşmaktadır. Katılımcıların % 14.1'i iç göç yaşamış, % 16.6'sı iç göç yaşamamış olmak üzere toplamda % 30.7'si lise 2'ye devam ederken; % 12.5'i iç göç yaşamış, % 19.6'sı iç göç yaşamamış olmak üzere toplamda % 32.1'i lise 3'e devam etmektedir.

Okul türlerine göre katılımcıların % 22.3'ünün iç göç yaşamış, % 29.3'ünün iç göç yaşamamış olmak üzere toplamda % 51.6'sının Genel Lise'de; % 0.8'inin iç göç yaşamış, % 2.3'ünün iç göç yaşamamış olmak üzere toplamda % 3,2'sinin Anadolu Lisesi'nde okuduğu görülmektedir. Katılımcıların % 4.3'ü iç göç yaşamış, % 9.5'i iç göç yaşamamış olmak üzere toplamda % 13.8'i Ticaret Meslek Lisesi'nde; % 7.7'si iç göç yaşamış, % 11.1'i iç göç yaşamamış olmak üzere toplamda % 18.8'i Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi'nde okumaktadır. İmam Hatip Lisesi'nde okuyan katılımcıların oranlarının % 1.8'i iç göç yaşamış, % 3.8'i iç göç yaşamamış olmak üzere toplamda % 5.6 olduğu, Kız Teknik ve Meslek Lisesi'nde okuyan katılımcıların oranlarının ise % 5'i iç göç yaşamış, % 2'si iç göç yaşamamış olmak üzere toplamda % 7 olduğu görülmektedir.

Gelir düzeyleri açısından katılımcıların % 5.6'ı iç göç yaşamış, % 5.2'si iç göç yaşamamış olmak üzere toplamda % 10.8'inin gelir düzeyi 850 TL ve altında; % 24.1'i iç göç yaşamış, % 35.2'si iç göç yaşamamış olmak üzere toplamda % 59.3'ünün gelir düzeyi 851-1750 TL arasındadır. Gelir düzeyi 1751-2650 TL arasında olan katılımcıların oranlarının % 7.8'si iç göç yaşamış, % 11.1'i iç göç yaşamamış olmak üzere toplamda % 18.9 olduğu; gelir düzeyi 2651 TL ve üzerinde olan katılımcıların oranlarının ise % 4.4'ü iç göç yaşamış, % 6.5'i iç göç yaşamamış olmak üzere toplamda % 10.9 olduğu görülmektedir.

Katılımcıların % 7.7'si iç göç yaşamış, % 6.2'i iç göç yaşamamış olmak üzere toplamda % 13.9'unun çalıştığı; % 34.2'si iç göç yaşamış, % 51.9'u iç göç yaşamamış olmak üzere toplamda % 86.1'inin ise çalışmadığı belirlenmiştir.

Katılımcıların % 1.5'i iç göç yaşamış, % 3.9'u iç göç yaşamamış olmak üzere toplamda % 5.4'ü 1 kardeş; % 7.5'i iç göç yaşamış, % 21'i iç göç yaşamamış olmak üzere toplamda % 28.5'i 2 kardeştir. 3 kardeş olan katılımcıların oranlarının % 11'i iç göç yaşamış, % 18'i iç göç yaşamamış olmak üzere toplamda % 29 olduğu; 4 ve

üzeri kardeş olan katılımcıların oranlarının ise % 21.9'u iç göç yaşamış, % 15.2'i iç göç yaşamamış olmak üzere toplamda % 37.1 olduğu tespit edilmiştir.

Anne eğitim durumuna bakıldığında katılımcıların % 10.1'i iç göç yaşamış, % 4.2'i iç göç yaşamamış olmak üzere toplamda % 14.3'ünün annelerinin okuryazar olmadığı; % 3.4'ü iç göç yaşamış, % 3.5'i iç göç yaşamamış olmak üzere toplamda % 6.8'inin ise annelerinin okuryazar olduğu görülmektedir. Annesi ilkokul mezunu olan katılımcıların oranları % 19.9'u iç göç yaşamış, % 34.5'i iç göç yaşamamış olmak üzere toplamda % 54.4 iken; annesi ortaokul mezunu olan katılımcıların oranı % 6'sı iç göç yaşamış, % 9.6'sı iç göç yaşamamış olmak üzere toplamda % 15.6'dır. Annesi lise mezunu olan katılımcıların oranlarının % 2.1'i iç göç yaşamış, % 5.5'i iç göç yaşamamış olmak üzere toplamda % 7.7 olduğu; annesi üniversite mezunu olan katılımcıların oranlarının ise % 0.3'ü iç göç yaşamış, % 0.8'i iç göç yaşamamış olmak üzere toplamda % 1.1 olduğu dikkat çekmektedir.

Baba eğitim durumu açısından katılımcıların % 1.9'u iç göç yaşamış, % 0.8'i iç göç yaşamamış olmak üzere toplamda % 2.8'inin babalarının okuryazar olmadığı; % 2.9'u iç göç yaşamış, % 1'i iç göç yaşamamış olmak üzere toplamda % 3.9'unun ise babalarının okuryazar olduğu görülmektedir. Babası ilkokul mezunu olan katılımcıların oranları % 19.2'si iç göç yaşamış, % 29.9'u iç göç yaşamamış olmak üzere toplamda % 49.1 iken; babası ortaokul mezunu olan katılımcıların oranı % 9.9'u iç göç yaşamış, % 13.1'i iç göç yaşamamış olmak üzere toplamda % 23'tür. Babası lise mezunu olan katılımcıların oranlarının % 6.9'u iç göç yaşamış, % 11.3'ü iç göç yaşamamış olmak üzere toplamda % 18.3 olduğu; babası üniversite mezunu olan katılımcıların oranlarının ise % 1'i iç göç yaşamış, % 1.9'u iç göç yaşamamış olmak üzere toplamda % 2.9 olduğu belirlenmiştir.

İç göç yaşamış katılımcıların % 6.6'sı Akdeniz Bölgesi'nden, % 25.9'u Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden, % 26.8'i Doğu Anadolu Bölgesi'nden, % 10.5'i İç Anadolu Bölgesi'nden, % 27.6'sı Karadeniz Bölgesi'nden, % 2.7'si Marmara Bölgesi'nden göç etmişlerdir. Bu katılımcıların % 52.4'ünün ekonomik nedenlerle, % 1.7'sinin zorunlu göç nedeniyle, % 9.5'inin eğitimle ilgili nedenlerle, % 1.2'sinin sağlıkla ilgili nedenlerle, % 12.2'sinin İstanbul'daki akrabaların yanına yerleşmek amacıyla, % 5.1'inin diğer nedenlerle (tayin, boşanma...vb.), % 17.8'inin ise birden çok nedenle (ekonomik-eğitim, ekonomik-sağlık, eğitim-sağlık, ekonomik-zorunlu göç... vb.) göç ettiği görülmektedir. Göç ettikleri yerde kalma sürelerine göre ise katılımcıların %

17.3'ünün 1-5 yıldır; % 29.5'i 6-10 yıldır; % 53.2'si ise 11 ve daha fazla yıldır İstanbul'da yaşadığı belirlenmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplamak için dört araç kullanılmıştır. Aşağıda kullanılan bu araçlara ilişkin bilgiler sunulmuştur.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu-Gönüllü Katılım Formu (KBF-GKF)

Araştırmaya katılma konusunda gönüllüğe önem verilmiştir. Bunun için "Kişisel Bilgi Formu (Ek-7)"nin önüne Gönüllü Katılım Formu eklenmiştir. Kişisel Bilgi Formu öğrencilerin kişisel bilgilerini elde etmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Bu formda cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü, gelir düzeyi, çalışma durumu, kardeş sayısı, anne-babanın eğitim durumu, göç nedeni, göç üzerinden geçen süreye ilişkin sorular yer almaktadır.

3.3.2. Ailede Özerk-İlişkisel Benlik Ölçeği-Ergen Formu (AÖİBÖ-EF)

Kağıtçıbaşı (2012a) benliği kişilerarası mesafe ve yetkinlik olmak üzere iki boyutta ele almıştır. Kişiler arası mesafe (ilişkisellik- ayrıklık) ve yetkinliği (özerklik-bağımlılık) ölçmek amacıyla ilişkisellik, özerklik ve özerk-ilişkisel benlik ölçekleri geliştirmiştir. İlişkisellik ve özerklik ölçekleri kullanılarak bireyin sahip olduğu benlik kurgusu hakkında bilgi edinilebilir. Kişi her iki ölçekte ortalama değer üzerinde bir puan alıyorsa bu, kişinin özerk-ilişkisel benliğe sahip olduğunu gösterir. İlişkisellik ölçeğinde medyan değerden yüksek, özerklik ölçeğinde medyan değerden düşük puan alıyorsa bu durum, kişinin bağımlı-ilişkisel benliğe, tam tersi durum ise kişinin özerk-ayrık benliğe sahip olduğu anlamına gelir. Kişinin her iki ölçekten de ortalamadan düşük bir puan alması, bağımlı-ayrık benliğe sahip olduğunu gösterir (Kağıtçıbaşı, 2012a).

Araştırmada ergenlerin benlik kurgularını ölçmek amacıyla Kağıtçıbaşı (2012a) tarafından geliştirilmiş, Özdemir ve Çok (2011) tarafından ergenlik dönemindeki bireylere uyarlanmış olan "Ailede Özerk-İlişkisel Benlik Ölçeği (Ek-4)" kullanılmıştır. Özgün ölçek; dokuzu özerk benliği, dokuzu ilişkiselsel benliği ve dördü özerk-ilişkisel benliği ölçen toplam 22 maddeden oluşmaktadır. Özgün ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları üniversite öğrencileriyle yapılmış olup yapılan güvenilirlik çalışmasında iç tutarlılık katsayısı, ailede ilişkiselsel benlik için .84, ailede özerk benlik için .84 ve özerk-ilişkisel benlik için .77 olarak bulunmuştur (Kağıtçıbaşı, 2012a).

Üniversite öğrencilerine yönelik yaptığı araştırmasında Ulukaya (2012) özerk benliğe ilişkin olarak Cronbach alfa katsayısını .82, ilişkisel benliğe ilişkin Cronbach alfa katsayısını ise .85 olarak bulmuştur.

Ailede Özerk-İlişkisel Benlik Ölçeğinin lise öğrencileri (15-18 yaş) için geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarını yapan Özdemir ve Çok (2011) ölçeğin özgün halindeki üç boyutlu yapıyı gösterip göstermediğini analiz etmek için açımlayıcı faktör analizi yapmıştır. Faktör analizi sonucunda özgün ölçekte ailede özerk benlik boyutunda yer alan 1. maddenin, ailede ilişkisel benlik boyutunda yer aldığı görülmüştür. Ailede özerk benlik kurgusu boyutu altında yer alan 2. madde hem 1. hem de 2. faktörde, 3. madde hem 2. hem de 3. faktörde birbirine yakın yük değerleri aldığı için ölçekten çıkarılmıştır. Sonuç olarak 20 maddelik bir ölçek elde edilmiştir. 20 maddelik formun faktör yapısının lise öğrencilerinden oluşan örnekleme doğrulanıp doğrulanmayacağını belirlemek üzere doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Yapılan analizle modelin yeterli düzeyde uyum gösterdiği tespit edilmiştir (Özdemir ve Çok, 2011). Çalışma sonunda altısı özerk benlik boyutunda (2., 3., 4., 5., 6. ve 7. maddeler) 10'u ilişkisel benlik boyutunda (1., 8., 9., 10., 11., 12., 13., 14., 15. ve 16. maddeler) ve dördü de özerk-ilişkisel benlik boyutunda (17., 18., 19. ve 20. maddeler) yer alan toplam 20 maddelik bir ölçek elde edilmiştir. Bu çalışmada Özdemir ve Çok'un (2011) geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarından sonra elde ettikleri 20 maddelik ölçek kullanılmıştır.

Ölçeğin iç tutarlık katsayısı Cronbach alfa katsayı ile hesaplanmış ve ailede özerk benlik kurgusu boyutu .69, ailede ilişkisel benlik kurgusu boyutu .77 ve ailede özerk-ilişkisel benlik kurgusu boyutu .73 olarak bulunmuştur (Özdemir ve Çok, 2011). Özdemir'in (2012a) ergenlerle yaptığı bir çalışmada Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı özerk benlik kurgusu boyutu için .66, ilişkisel benlik kurgusu boyutu için .71 ve özerk-ilişkisel benlik kurgusu boyutu için .72 olarak tespit edilmiştir. Morsünbül (2013) ergenlerle yaptığı çalışmada bu ölçeği kullanmış ve çalışmada ölçeğin Cronbach alfa değeri özerk benlik kurgusu için .64, ilişkisel benlik kurgusu için .74 ve özerk-ilişkisel benlik kurgusu için .71 olarak çıkmıştır. Sonuçlar ölçme aracının lise grubu için geçerli ve güvenilir olduğunu ifade etmektedir (Özdemir, 2009). Bu çalışmada ise Cronbach alfa katsayıları; ailede özerk benlik kurgusu boyutu .66, ailede ilişkisel benlik kurgusu boyutu .55 ve ailede özerk-ilişkisel benlik kurgusu boyutu .54 olarak bulunmuştur.

Katılımcılardan ölçekteki her bir madde için “kesinlikle katılıyorum (5 puan)” “katılıyorum (4 puan)” “kararsızım (3 puan)” “katılmıyorum (2 puan)” ve “kesinlikle katılmıyorum (1 puan)” seçeneklerinden kendilerini için uygun olan birini işaretlemeleri istenmektedir. Maddelerden sekiz tanesi (1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., ve 13. maddeler) ters puanlamayı gerektirmektedir. Her bir ölçek için alınan toplam puanın yüksek olması, bireyde o ölçeğin yansıttığı tutumun yüksek olduğunu göstermektedir.

3.3.3. Reynolds Ergenler İçin Uyum Tarama Envanteri (REUTE)

Reynolds Ergenler İçin Uyum Envanteri (Ek-5), 1998’de Reynolds tarafından geliştirilmiştir. Envanter, araştırmacıların ve klinisyenlerin, ergenlerin uyum sorunlarını kısa yoldan ölçebilmelerini amaçlamaktadır. Envanterin geliştirilmesi, standardizasyonu ve geçerlik çalışması sekiz eyaletteki okul ortamından 2800 ergen ve 22 eyaletteki klinik ortamda yatarak ya da dışarıda tedavi gören 500 ergen olmak üzere toplam 3300 ergenle yapılmıştır. Norm çalışması, 12-14 ve 15-19 yaş aralığında okula devam eden 899 erkek, 926 kız öğrenci olmak üzere toplam 1825 kişilik grupla gerçekleştirilmiştir (Meriç, 2007).

REUTE’nin dört alt boyutu bulunmaktadır. Bunlar; duygusal sıkıntı (10 madde), antisosyal davranış (8 madde), olumlu benlik (özgüven ve sosyalleşmeyle ilgili 6 madde) ve öfke kontrol problemleri (8 madde) şeklindedir. Alt boyutlara ilişkin madde-toplam korelasyon puanlarının .40 ile .60 arasında değiştiği görülmüştür. Bu durum envanteri oluşturan maddelerin psikolojik uyum açısından temsil ettikleri alanları iyi bir şekilde örneklemediğinin göstergesidir. REUTE (toplam uyum) ve alt ölçekleri için hesaplanan Cronbach alfa katsayısı; REUTE (toplam uyum) .91, duygusal sıkıntı (ED) .88, öfke kontrol problemleri (AC) .83, antisosyal davranış (AB) .80 ve olumlu benlik (PS) .73 şeklindedir. Envanterin test-tekrar test katsayısı ise toplam uyum için .89, duygusal sıkıntı için .85, öfke kontrol problemleri için .83, antisosyal davranış için .85 ve olumlu benlik için .86 olarak belirlenmiştir (Meriç, 2007). Ölçümün standart hatasının ise 2.83 ile 5.89 arasında değer alarak REUTE’nin güvenilirliğini desteklediği görülmektedir (Reynolds, 2001; akt., Meriç, 2007). Tüm bunlar sonuç olarak REUTE’nin 12-19 yaş aralığındaki ergenlerin duygusal, davranışsal uyum sorunlarını belirlemek için geçerli ve güvenilir olduğunu göstermektedir.

REUTE'nin Türkçeye uyarlama çalışması Meriç (2007) tarafından yapılmıştır. Öncelikli olarak envanter Türkçeye tercüme edilmiştir. Daha sonra geri çeviri ile İngilizceye tercüme edilmiş, dilsel eşdeğerlilik çalışması gerçekleştirilmiştir. Ardından envanterin madde ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Envanterin Cronbach alfa katsayısı, envanterin tamamı için .815 olarak bulunmuştur. Ayrıca maddelerin iki eş yarıya bölünmesiyle elde edilebilecek güvenilirliği (split-half reliability) hesaplanmıştır. Böylece Guttman değeri .66, Spermman değeri .68 olarak ve yarılar arası korelasyon .52 olarak hesaplanmıştır. Madde alt boyutlar ve ölçek toplam puanı bazında ayırt ediciliği belirlemek için t testi yapılmış, tüm maddeler için alt ve üst grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık $p < .001$ düzeyinde anlamlı çıkmıştır. Envanterin kriter geçerliği için Ergen Öfke Tepkileri Ölçeği (AARS) kullanılmış ve toplam puanlar arasındaki ilişki pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı ($p < .001$) çıkmıştır (Meriç, 2007). Bu araştırmada REUTE (toplam uyum) ve alt ölçekleri için hesaplanan Cronbach alfa katsayısı; REUTE (toplam uyum) .91, duygusal sıkıntı (ED) .87, öfke kontrol problemleri (AC) .79, antisosyal davranış (AB) .79 ve olumlu benlik (PS) .54 şeklinde bulunmuştur.

REUTE, 12-19 yaş arası ergenlere uygulanabilen, cevaplama süresi 5-10 dakika süren bir ölçüm aracıdır. Bireylere tek tek uygulanabildiği gibi gruplara da uygulanabilir. Envanter, dört alt boyutu (duygusal sıkıntı, olumlu benlik, antisosyal davranış, öfke kontrol problemleri) kapsayan 32 maddeden oluşur. REUTE toplam uyum düzeyi puanı, her maddeye verilen cevaplara ait puanların toplamından elde edilir. Envanterde yer alan maddeler için "Hemen Hemen Hiçbir Zaman" "Bazen" ve "Hemen Hemen Her Zaman" şeklinde sıralanmış üç seçenekli cevaplama biçimi kullanılmaktadır. Uygulamada bireylerin geçirmiş oldukları altı ay süresince kendilerini nasıl hissettiklerini değerlendirmeleri istenmektedir. Envanterden alınan yüksek puan, uyum düzeyinin azaldığını düşük puan ise uyum düzeyinin arttığını ifade etmektedir. Ham puanlar T puanlarına çevrilip bireylerin uyum düzeyleri, T puanlarına göre derecelendirilmiş profil çizelgesinde envanterin toplam ve alt puanları bazında değerlendirilir. Ham puanlar T puanlarına çevrildikten sonra üç düzeyde ele alınmaktadır. 0-28 ham puan aralığı, 31-59 T puan aralığına denk gelmekte ve bu, bireyin normal düzeyde uyuma sahip olduğunu göstermektedir. 29-33 ham puan aralığı, 60-64 T puanına denk gelmekte ve bireyin hafif düzeyde uyum problemi olduğunu; 34-38 ham puan 65-69 T puanına denk gelmekte ve bireyin orta

düzeyde uyum problemi olduğunu; 39-64 ham puan 70-94 T puanına denk gelmekte ve bireyin şiddetli (klinik) düzeyde uyum problemleri yaşadığını göstermektedir (Reynolds, 2001; akt., Meriç, 2007).

Bu araştırmada REUTE, ergenlerin hem genel uyum düzeylerini hem de yaşadıkları uyum sorunlarını alt boyutlara göre belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Toplam 32 maddeden oluşan bu envanterin 18., 20., 22., 23., 26., 27., 28., 29., 30. ve 31. maddeleri duygusal sıkıntı altboyutuna; 1., 4., 6., 8., 16. ve 19. maddeleri olumlu benlik altboyutuna; 3., 13., 14., 17., 21., 24., 25. ve 32. maddeleri antisosyal davranış altboyutuna; 2., 5., 7., 9., 10., 11., 12. ve 15. maddeleri öfke kontrol problemleri altboyutuna ait maddelerdir. Envanterin puanlaması “Hemen Hemen Hiçbir Zaman” seçeneği için 0 puan, “Bazen” seçeneği için 1 puan, “Hemen Hemen Her Zaman” seçeneği için 2 puan şeklinde yapılmaktadır. Envanterdeki maddelerden altısı (1., 4., 6., 8., 16. ve 19. maddeler) ters puanlamayı gerektirmektedir. Envanterden alınan yüksek puan, uyum düzeyinin azaldığını düşük puan ise uyum düzeyinin arttığını göstermektedir. Envanterin alt boyutlarından alınan yüksek puanlar da o alt boyuta ilişkin sorunların daha fazla olduğunu ifade etmektedir.

3.3.4. Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği (SBÇTÖ)

Folkman ve Lazarus tarafından geliştirilen “Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği (Ek-6)”nin, kısaltma ve uyarlama çalışmaları Şahin ve Durak (1995) tarafından yapılmıştır. Ölçek bireylerin stres belirtileriyle ilişkili başa çıkma tarzlarını ölçmek amacıyla kullanılmaktadır. Ölçeğin probleme yönelik tutumlar ve duygulara yönelik tutumlar olmak üzere iki boyutu; kendine güvenli yaklaşım (8., 10., 14., 16., 20., 23. ve 26. maddeler), iyimser yaklaşım (2., 4., 6., 12. ve 18. maddeler), çaresiz yaklaşım (3., 7., 11., 19., 22., 25., 27. ve 28. maddeler), boyun eğici yaklaşım (5., 13., 15., 17., 21. ve 24. maddeler) ve sosyal desteğe başvurma (1., 9., 29. ve 30. maddeler) olmak üzere beş alt ölçeği bulunmaktadır.

Üç farklı örneklem üzerinde yapılan çalışma sonucu ölçeğin güvenilirliğine ilişkin olarak Cronbach alfa katsayısı, kendine güvenli yaklaşım için .62 ile .80, iyimser yaklaşım için .49 ile .68, çaresiz yaklaşım için .64 ile .73, boyun eğici yaklaşım için .47 ile .72 ve sosyal desteğe başvurma için .45 ile .47 arasında çıkmıştır (Şahin ve Durak, 1995). Yöndem ve Totan'ın (2008) 584 ergenle yaptıkları araştırmada ise iç

tutarlılık katsayıları kendine güvenli yaklaşım için .76, iyimser yaklaşım için .67, çaresiz yaklaşım için .70, boyun eğici yaklaşım için .71 ve sosyal desteğe başvurma için .32 olarak bulunmuştur. Bu araştırmada ise Cronbach alfa katsayıları; kendine güvenli yaklaşım için .73, iyimser yaklaşım için .60, çaresiz yaklaşım için .71, boyun eğici yaklaşım için .58 ve sosyal desteğe başvurma için .50 olarak bulunmuştur.

Ölçeğin ölçüt geçerliği ve ayırt edici geçerliği için Stres Ölçeği, İş Doyumu Ölçeği, A-Tipi Kişilik Ölçeği, Yaşamı Sürdürme Nedenleri Envanteri, Beck Depresyon Envanteri ve Yalnızlık Ölçeği kullanılmıştır. Depresif belirtileri yüksek olan grupların çaresiz ve boyun eğici yaklaşımları daha fazla depresif belirtileri düşük grupların ise kendine güvenli ve iyimser yaklaşımı daha fazla kullandıkları belirlenmiştir. Çaresiz ve boyun eğici yaklaşımlar ile anksiyete, hostilite, yalnızlık duyguları, gastroentestinal sorunlar ve diğer fizyolojik sorunlar arasında pozitif ilişkiler bulunmuştur. Strese yatkınlık ve genel iyimserlik puanları ile problem çözmeye yönelik başa çıkma tarzları (kendine güvenli yaklaşım, iyimser yaklaşım, sosyal desteğe başvurma) arasında olumlu, duygulara yönelik başa çıkma tarzları (çaresiz yaklaşım, boyun eğici yaklaşım) arasında olumsuz yönde ilişkiler tespit edilmiştir. Probleme yönelik yöntemlerin kullanımı arttıkça algılanan durumsal stresler azalmakta, duygulara yönelik yöntemlerin kullanımı arttıkça algılanan durumsal streslerin arttığı görülmüştür. Stresiyle etkili bir biçimde başa çıkabilenlerin kendine güvenli ve iyimser yaklaşımları daha fazla kullandıkları, başa çıkamayanların ise boyun eğici ve çaresiz yaklaşımları daha fazla kullandıkları ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlar ölçeğin geçerliğine ilişkin önemli bilgiler sunmaktadır (Şahin ve Durak, 1995).

30 madde ve beş alt ölçekten oluşan SBÇTÖ, her maddesi için “Hiç Uygun Değil (0 puan)” “Uygun Değil (1 puan)” “Uygun (2 puan)” “Tamamen Uygun (3 puan)” şeklinde değerlendirilen dördümlü likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin 1. ve 9. maddeleri ters yönde puanlanmaktadır. Her alt ölçeğe ait puanlar ayrı ayrı hesaplanıp o alt ölçeğe ilişkin toplam puan elde edilmektedir. Alt ölçeklerdeki toplam puanın yüksek olması bireyin o başa çıkma yöntemini daha fazla kullandığını ifade etmektedir.

3.4. Veri Toplama Araçlarının Uygulanışı

Veri toplama araçlarını çalışma grubuna uygulayabilmek için öncelikle Hacettepe Üniversitesi Etik Kurulu'ndan Onay Bildirimi (Ek-1) alınmıştır. Ardından İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nden uygulamanın yapılacağı ilçeler ve okullar için gerekli izinler alınmıştır (Ek-2). Uygulamanın yapılacağı ilçeler ve okullar belirlenirken TÜİK verilerinden ve alan yazındaki bazı araştırma verilerinden yararlanılmış; İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü çalışanlarının, Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde ve okullarda çalışan bazı psikolojik danışman ve idarecilerin görüşlerine başvurulmuştur. Bu doğrultuda belirlenen okullarda uygulama yapabilmek için okul idarecileri önceden telefonla aranarak uygulama için uygun gün ve saatler belirlenmiştir. Daha sonra okullara gidilerek ders sorumlularının da uygun gördüğü saatlerde öğrencilere Gönüllü Katılım Formu, Kişisel Bilgi Formu, Aile Bağlamında Benlik Ölçeği (Ergen Formu), Reynolds Ergenler İçin Uyum Tarama Envanteri ve Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği'nin bulunduğu batarya verilmiş ve uygulamalar gerçekleştirilmiştir.

Uygulama öncesinde öğrencilere veri toplama araçlarına verilecek cevapların içten ve samimi olmasının araştırma sonuçları için çok önemli olduğu araştırmacı tarafından bildirilmiştir. Ayrıca ölçekler sonuçların güvenilirliği için Gönüllü Katılım Formu ve Kişisel Bilgi Formu başta yer almak üzere farklı sıralarda bir araya getirilmiştir. Ölçeklerin tamamlanması yaklaşık 25 dakika sürmüş olup ders sorumlularına ve katılımcılara katkılarından dolayı teşekkür edilmiştir.

Veriler toplandıktan sonra uygulama materyalleri incelenmiş ve tamamı işaretlenmemiş veya hatalı işaretlenmiş yaklaşık 65 batarya elenmiştir. Kalan veriler SPSS'e girilerek gerekli düzeltme ve kontroller yapıldıktan sonra analize hazır hale getirilmiştir.

3.5. Veri Analizi

Katılımcılardan toplanan veriler SPSS-22 (Sosyal Bilimler için İstatistik Paket Programı) kullanılarak bilgisayara aktarılmıştır. Bilgisayara aktarılan bu verilerden ikisi, üzerinde istatistiksel işlemlerin yapılması uygun olmadığı için silinmiştir. Geriye kalan 979 veri için öncelikle betimsel istatistikler ve frekans analizi yapılarak hatalı verilerin olup olmadığına bakılmıştır. Çok az sayıda hatalı veri bulunmuş ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Bir birey için bir ölçek maddesinde 1 yerine yanlışlıkla 11

yazıldığı; başka bir birey için de 4 yerine yanlışlıkla 44 yazıldığı saptanmış ve bu değerler düzeltilmiştir.

Katılımcıların benlik kurguları (özerk-ayrık, bağımlı-ilişkisel, özerk-ilişkisel), uyum düzeyleri, uyum sorunları (duygusal sıkıntı, antisosyal davranış, olumlu benlik, öfke kontrol problemleri) ve stresle başa çıkma tarzlarının (kendine güvenli yaklaşım, iyimser yaklaşım, çaresiz yaklaşım, boyun eğici yaklaşım, sosyal desteğe başvurma) belirlenmesi için ölçek ve envanterlerden aldıkları puanlar hesaplanmıştır. Ölçek ve envanterlerden elde edilen bu puanlar bağımlı değişken, ergenlerin iç göç deneyimleri ve Kişisel Bilgi Formu'ndan elde edilen bilgiler ise bağımsız değişken olarak ele alınmıştır. Alt problemlere bağlı olarak araştırmada ilişkisiz örneklem için t-testi, tek yönlü varyans analizi ve Kruskal Wallis Testi kullanılmıştır. Araştırmada hata payının üst sınırı .05 olarak alınmıştır.

İstatistiksel çözümlerinin büyük bir kısmı normal dağılımla ilişkilendirilerek yapılır (Karasar, 2005). Herhangi bir araştırmada ilişkisiz örneklem için t-testi ve tek yönlü varyans analizinin yapılabilmesi için örneklem için puanların normal dağılım göstermesi gerekmektedir (Büyüköztürk, 2014; Büyüköztürk, Çokluk ve Köklü, 2013; Field, 2013). Bu nedenle ölçek ve envanterlerden elde edilen veriler için betimsel istatistikler ve normal dağılıma ilişkin test istatistikleri hesaplanmıştır. Ailede Özerk-İlişkisel Benlik Ölçeği-Ergen Formu, Reynolds Ergenler için Uyum Tarama Envanteri ve Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği'ne ilişkin betimsel istatistikler ve normallik testi istatistikleri Tablo 3.1'de sunulmuştur. Değişkenlerin kategorilere göre ele alınması durumunda normallik testinin her grup için ayrı ayrı yapılması gerektiği için (Field, 2013) ölçek ve envanter puanlarıyla ilgili betimsel istatistikler ve normal dağılıma ilişkin test istatistikleri, iç göç yaşamış ve yaşamamış ergenler için ayrı ayrı hesaplanmıştır.

Tablo 3.1: Ölçek ve envanter puanlarına ilişkin betimsel istatistikler ve normallik testi istatistikleri

İstatistikler		Özerk Benlik Kurgusu	İlişkisel Benlik Kurgusu	Özerk-İlişkisel Benlik Kurgusu	Uyum Düzeyi	Duygusal Sıkıntı	Antisosyal Davranış	Olumlu Benlik	Öfke Kontrol Problemleri	Kendine Güvenli Yaklaşım	İyimser Yaklaşım	Çaresiz Yaklaşım	Boyun Eğici Yaklaşım	Sosyal Desteğe Başvurma
İç göç yaşamış	<i>N</i>	410	410	410	410	410	410	410	410	410	410	410	410	410
	<i>Aritmetik Ortalama</i>	17.46	36.99	14.52	22.44	8.91	3.54	4.54	5.45	14.24	9.47	11.08	5.77	6.90
	<i>Medyan</i>	18.00	38.00	15.00	22.00	9.00	3.00	4.00	5.00	15.00	10.00	10.50	6.00	7.00
	<i>Mod</i>	18.00	39.00	16.00	27.00	10.00	0.00	4.00	5.00	15.00	10.00	9.00	4.00	7.00
	<i>Standart Sapma</i>	4.24	5.28	2.65	10.44	4.66	3.24	2.17	3.21	3.75	2.81	4.65	3.18	2.38
	<i>Değişim Katsayısı</i>	0.24	0.14	0.18	0.47	0.52	0.92	0.48	0.59	0.26	0.30	0.42	0.55	0.34
	<i>Çarpıklık</i>	-0.03	-0.77	-0.56	0.51	0.26	1.22	0.55	0.44	-0.33	-0.23	0.18	0.31	-0.26
	<i>Basıklık</i>	-0.02	0.60	0.77	0.37	-0.36	1.56	0.17	-0.15	-0.22	-0.18	-0.23	-0.33	-0.32
	<i>Shapiro-Wilk İstatistiği</i>	0.99	0.96	0.97	0.98	0.98	0.89	0.96	0.97	0.98	0.98	0.99	0.98	0.98
	<i>Shapiro-Wilk için p değeri</i>	0.05	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
İç göç yaşamamış	<i>N</i>	569	569	569	569	569	569	569	569	569	569	569	569	569
	<i>Aritmetik Ortalama</i>	17.76	37.84	14.77	21.88	8.81	3.43	4.32	5.31	14.36	9.34	11.20	5.74	7.20
	<i>Medyan</i>	18.00	39.00	15.00	21.00	9.00	3.00	4.00	5.00	15.00	10.00	11.00	5.00	8.00
	<i>Mod</i>	19.00	39.00	16.00	24.00	9.00	0.00	4.00	5.00	15.00	10.00	12.00	5.00	8.00
	<i>Standart Sapma</i>	4.34	4.75	2.47	10.44	4.76	3.01	1.93	3.30	3.84	2.96	4.59	3.36	2.31
	<i>Değişim Katsayısı</i>	0.24	0.13	0.17	0.48	0.54	0.88	0.45	0.62	0.27	0.32	0.41	0.59	0.32
	<i>Çarpıklık</i>	0.17	-0.95	-0.73	0.43	0.37	0.95	0.39	0.43	-0.35	-0.36	0.28	0.39	-0.52
	<i>Basıklık</i>	-0.10	1.65	1.40	-0.33	-0.44	0.58	-0.01	-0.21	-0.17	-0.04	-0.39	-0.26	0.28
	<i>Shapiro-Wilk İstatistiği</i>	0.99	0.95	0.96	0.98	0.98	0.91	0.97	0.97	0.98	0.98	0.98	0.97	0.97
	<i>Shapiro-Wilk için p değeri</i>	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
İç göç yaşamamış	<i>Kolmogorov-Smirnov İstatistiği</i>	0.06	0.11	0.13	0.06	0.08	0.16	0.12	0.09	0.07	0.09	0.07	0.09	0.15
	<i>Kolmogorov-Smirnov için p değeri</i>	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

Herhangi bir örneklem grubunda dağılımın normal olup olmadığını belirlemek için üç yöntem kullanılmaktadır. Bunlardan birincisi puanlara ilişkin aritmetik ortalama, medyan ve mod değerlerinin incelenmesi veya basıklık ve çarpıklık katsayısına bakılması gibi betimsel istatistiklerin incelenmesidir. İkincisi grafikleri incelemek, üçüncüsü ise dağılımın normalliği için testlere başvurmaktır. Puanların normalliğe uygunluğu için sıklıkla başvuru olan iki test Shapiro-Wilk ve Kolmogorov-Smirnov testleridir. Bu testlere ait p değerinin .05'ten büyük çıkması, puanların normal dağılımdan anlamlı sapma göstermediğini, uygun olduğunu belirtmektedir (Büyüköztürk, 2014; Büyüköztürk, Çokluk ve Köklü, 2013; Field, 2013; Pallant, 2011).

Tablo 3.1 incelendiğinde merkezi eğilim ölçülerinden aritmetik ortalama, medyan ve mod değerlerinin her iki grup için de bazı ölçek ve envanter puanlarında birbirlerine yakın olmalarına karşın bazılarında yakın olmadıkları görülmektedir. Dağılımın normal olup olmadığını belirlemek için yapılan Shapiro-Wilk ve Kolmogorov-Smirnov istatistikleri sonucunda hem iç göç yaşamış grup için hem de iç göç yaşamamış grup için bu istatistiklere ait p değeri .05'ten küçük çıkmıştır. Bu da ölçek ve envanter puanlarının normal dağılmadığına işaret etmektedir. Bununla birlikte bu istatistiklerin veri sayılarından etkilendiği bilindiği için çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiştir. Basıklık ve çarpıklık katsayılarının ± 1 değerini aşmaması durumunda verilerin normal dağılımdan anlamlı bir sapma göstermediği kabul edilmektedir (Büyüköztürk, 2014; Büyüköztürk, Çokluk ve Köklü, 2013). Ölçek ve envanter puanlarına ait çarpıklık ve basıklık puanlarına bakıldığında iç göç yaşamış grupta antisosyal davranış puanının çarpıklık katsayısının 1.22, basıklık katsayısının 1.56 olduğu; iç göç yaşamamış grupta ise ilişkisel benlik kurgusu puanının basıklık katsayısının 1.65, özerk-ilişkisel benlik kurgusu puanının basıklık katsayısının 1.40 olduğu görülmektedir. Dolayısıyla çarpıklık ve basıklık katsayılarının da ± 1 değerini aşması göz önünde bulundurulduğunda her iki grup için de puanların normal dağılmadığı ifade edilebilir.

Dağılımın normal olmaması küçük gruplarda sorun oluştururken yeterli büyüklüğe sahip gruplarda sorun oluşturmaz (Field, 2013). Baykul ve Güzeller (2013) ile Field (2013) merkezi limit teoremine göre büyük örneklemelerden elde edilen tahminlerin, evren veya örneklemdeki verilerin nasıl görüldüğüne bakılmaksızın normal dağılımdan gelen tahminleri içerdiğini ifade etmektedir. Başka bir ifadeyle

örneklem grubu yeterli büyüklükteyse dağılımın normalliği problem olarak görülmemektedir (Pallant, 2011).

Yukarıda da ifade edildiği üzere merkezi limit teoremine göre örneklem grubu yeterli büyüklükte olduğunda dağılım normal kabul edilip istatistiksel çözümler normal dağılıma göre yapılabilmektedir. Dolayısıyla araştırma grubu yeterli büyüklükte olduğu (iç göç yaşamış 410 kişi, iç göç yaşamamış 569 kişi) için istatistiksel çözümler normal dağılıma göre yapılmıştır. Bağımsız değişkendirdeki kategori sayısı iki olduğunda ilişkisiz örneklem için t-testi, ikiden çok olduğunda ise tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Varyans analizinden önce kategorik değişkenlerin kategorilerindeki frekans sayılarının yeterli olup olmadığına bakılmıştır. Frekans sayılarının yeterli olmadığı durumlarda parametrik olmayan testlerden Kruskal Wallis Testi kullanılmıştır.

İlişkisiz örneklem için t-testi iki ilişkisiz örneklem ortalaması arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını; tek yönlü varyans analizi ise ilişkisiz iki ya da daha fazla örneklem ortalaması arasındaki farkın sıfırdan anlamlı bir şekilde farklı olup olmadığını test etmek amacıyla kullanılır (Büyüköztürk, 2014; Büyüköztürk, Çokluk ve Köklü, 2013). Varyans analizi değerlendirmelerinde grupların homojenliği için Levene testine bakılmıştır. Levene testi için $p > .05$ çıktığında ANOVA tablosundan F değeri; $p < .05$ çıktığında ise Robust Ortalamaların Eşitliği adlı tablodan Welch veya Brown-Forsythe testleri dikkate alınmıştır (Field, 2013; Pallant, 2011). Bu değerlerin anlamlı çıkması durumunda da farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testi (post hoc test) kullanılmıştır (Büyüköztürk, 2014). Çoklu karşılaştırma testi yapılırken varyansların homojen çıkması durumunda karşılaştırılan gruplar arasındaki büyüklük farkına göre Hochberg's GT2 veya Gabriel testi; varyansların homojen çıkmaması durumunda ise Gomes-Howell testi kullanılmıştır. Örneklem grupları arasındaki farkın küçük olması durumunda Gabriel testinin, büyük olması durumunda ise Hochberg's GT2 testinin kullanılması önerilmiştir (Field, 2013). Son olarak bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerinde hangi seviyede etkili olduğu, etki büyüklüğü (eta kare) değerine bakılarak incelenmiştir. Etki büyüklüğü değeri, gruplar arası kareler toplamının, toplam kareler toplamına bölünmesiyle hesaplanmakta ve şöyle yorumlanmaktadır: $0.01 \leq \eta^2 < 0.06$ "düşük düzeyde etki", $0.06 \leq \eta^2 < 0.14$ "orta düzeyde etki", $0.14 \leq \eta^2$ "geniş düzeyde etki" (Cohen, 1988; Pallant, 2011).

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde öncelikle alt problem sırasına göre araştırma bulguları sunulmuştur. Ardından bu bulgularla ilgili tartışma ve yoruma yer verilmiştir.

4.1. Araştırma Bulguları

4.1.1. İç göç yaşamış ve yaşamamış ergenlerin benlik kurgularına ilişkin bulgular

Araştırmanın birinci alt probleminde iç göç yaşamış ve yaşamamış ergenlerin benlik kurgularının değişip değişmediğini belirlemek için bağımsız gruplar t testi kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1: İç Göç Yaşamış ve Yaşamamış Ergenlerin Benlik Kurgularına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

<i>Benlik Kurguları</i>	<i>Göç Deneyimi</i>	<i>N</i>	\bar{X}	<i>S</i>	<i>t</i>
<i>Özerk-Ayrık</i>	İç göç yaşamış	410	17,46	4,24	1,06
	İç göç yaşamamış	569	17,76	4,34	
<i>Bağımlı-İlişkisel</i>	İç göç yaşamış	410	36,99	5,28	2,60*
	İç göç yaşamamış	569	37,84	4,75	
<i>Özerk-İlişkisel</i>	İç göç yaşamış	410	14,52	2,65	1,51
	İç göç yaşamamış	569	14,77	2,47	

*p<0,05

Levene testi sonucuna göre grupların varyansları, özerk-ayrık benlik kurgusu ve özerk-ilişkisel benlik kurgusu için eşitken; bağımlı-ilişkisel benlik kurgusu için eşit bulunmamıştır. Bu nedenle analizler, özerk-ayrık benlik kurgusu ve özerk-ilişkisel benlik kurgusu için varyanslar eşit varsayılarak; bağımlı-ilişkisel benlik kurgusu için ise eşit varsayılmayarak yapılmıştır. Tablo 4.1’de görüldüğü gibi bağımsız gruplar t testi sonucuna göre iç göç yaşamış ve yaşamamış ergenlerin, bağımlı-ilişkisel benlik kurgusu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır. Bu sonuca göre bağımlı-ilişkisel benlik kurgusunun iç göç yaşamamış ergenlerde, iç göç yaşamış ergenlere göre daha yaygın olduğu söylenebilir.

4.1.2. İç göç yaşamış ve yaşamamış ergenlerin uyum düzeyleri ve uyum sorunlarına ilişkin bulgular

İç göç yaşamış ve yaşamamış ergenlerin uyum düzeyleri ve uyum sorunlarının değişip değişmediğinin sınanması için bağımsız gruplar t testi yapılmıştır. Sonuçlara Tablo 4.2’de yer verilmiştir.

Tablo 4.2: İç Göç Yaşamış ve Yaşamamış Ergenlerin Uyum Düzeyleri ve Uyum Sorunlarına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

<i>Uyum Düzeyi ve Uyum Sorunları</i>	<i>Göç Deneyimi</i>	<i>N</i>	<i>\bar{X}</i>	<i>S</i>	<i>t</i>
<i>Uyum Düzeyi</i>	İç göç yaşamış	410	22,44	10,44	-0,84
	İç göç yaşamamış	569	21,88	10,44	
<i>Duygusal Sıkıntı</i>	İç göç yaşamış	410	8,91	4,66	-0,31
	İç göç yaşamamış	569	8,81	4,76	
<i>Antisosyal Davranış</i>	İç göç yaşamış	410	3,54	3,24	-0,53
	İç göç yaşamamış	569	3,43	3,01	
<i>Olumlu Benlik</i>	İç göç yaşamış	410	4,54	2,17	-1,63
	İç göç yaşamamış	569	4,32	1,93	
<i>Öfke Kontrol Problemleri</i>	İç göç yaşamış	410	5,45	3,21	-0,68
	İç göç yaşamamış	569	5,31	3,30	

*p<0,05

Levene testi sonucuna göre grupların varyansları; uyum düzeyi, duygusal sıkıntı, antisosyal davranış ve öfke kontrol problemleri için eşitken olumlu benlik için eşit bulunmamıştır. Bu nedenle analizler; uyum düzeyi, duygusal sıkıntı, antisosyal davranış ve öfke kontrol problemleri için varyanslar eşit varsayılarak, olumlu benlik için ise eşit varsayılmayarak yapılmıştır. Tablo 4.2'de görüldüğü gibi bağımsız gruplar t testi sonucuna göre iç göç yaşamış ve yaşamamış ergenlerin, uyum düzeyleri ve uyum sorunlarına (duygusal sıkıntı, antisosyal davranış, olumlu benlik ve öfke kontrol problemleri) ait puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

4.1.3. İç göç yaşamış ve yaşamamış ergenlerin stresle başa çıkma tarzlarına ilişkin bulgular

Araştırmanın üçüncü alt probleminde iç göç yaşamış ve yaşamamış ergenlerin stresle başa çıkma tarzlarının değişip değişmediği sınınanmıştır. Bağımsız gruplar t testi sonuçları Tablo 4.3'te verilmiştir.

Tablo 4.3: İç Göç Yaşamış ve Yaşamamış Ergenlerin Stresle Başa Çıkma Tarzlarına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

<i>Stresle Başa Çıkma Tarzları</i>	<i>Göç Deneyimi</i>	<i>N</i>	\bar{X}	<i>S</i>	<i>t</i>
<i>Kendine Güvenli Yaklaşım</i>	İç göç yaşamış	410	14,24	3,75	0,50
	İç göç yaşamamış	569	14,36	3,84	
<i>İyimser Yaklaşım</i>	İç göç yaşamış	410	9,47	2,81	-0,68
	İç göç yaşamamış	569	9,34	2,96	
<i>Çaresiz Yaklaşım</i>	İç göç yaşamış	410	11,08	4,65	0,39
	İç göç yaşamamış	569	11,20	4,59	
<i>Boyun Eğici Yaklaşım</i>	İç göç yaşamış	410	5,77	3,18	-0,14
	İç göç yaşamamış	569	5,74	3,36	
<i>Sosyal Desteğe Başvurma</i>	İç göç yaşamış	410	6,90	2,38	2,00*
	İç göç yaşamamış	569	7,20	2,31	

*p<0,05

Levene testi sonucuna göre grupların varyansları tüm alt boyutlar için eşit bulunmuştur. Bu nedenle analizler, grup varyansları eşit varsayılarak yapılmıştır. Tablo 4.3'te görüldüğü gibi bağımsız gruplar t testi sonucuna göre iç göç yaşamış ve yaşamamış ergenlerin; kendine güvenli yaklaşım, iyimser yaklaşım, çaresiz yaklaşım ve boyun eğici yaklaşım alt boyutlarına ait puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Buna karşın iç göç yaşamış ve yaşamamış ergenlerin, sosyal desteğe başvurma alt boyutuna ait puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır. Buna göre iç göç yaşamamış ergenlerin, iç göç yaşamış ergenlere göre stresle başa çıkma tarzlarından sosyal desteğe başvurmayı daha fazla kullandıkları söylenebilir.

4.1.4. İç göç yaşamış ergenlerin göç üzerinden geçen süre açısından benlik kurguları, uyum düzeyleri, uyum sorunları ve stresle başa çıkma tarzlarının; iç göç yaşamamış ergenlerin benlik kurguları, uyum düzeyleri, uyum sorunları ve stresle başa çıkma tarzlarına göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Araştırmanın bu alt probleminde ilk olarak iç göç yaşamış ergenlerin göç üzerinden geçen süre açısından benlik kurgularının, iç göç yaşamamış ergenlerin benlik kurgularına göre farklılaşp farklılaşmadığı sınıanmıştır. Buna ilişkin betimsel istatistikler Tablo 4.4'te verilmiştir.

Tablo 4.4: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Göç Üzerinden Geçen Süre Açısından Benlik Kurgularına ve İç Göç Yaşamamış Ergenlerin Benlik Kurgularına İlişkin Betimsel İstatistikler

<i>Benlik Kurguları</i>	<i>Göç Deneyimi/Göç Üzerinden Geçen Süre</i>	<i>N</i>	<i>\bar{X}</i>	<i>S</i>
Özerk-Ayrık	İç göç yaşamamış	569	17,76	4,34
	1-5 yıl geçmiş	71	17,04	4,53
	6-10 yıl geçmiş	121	17,36	4,15
	11 ve daha fazla yıl geçmiş	218	17,66	4,19
	Toplam	979	17,63	4,30
Bağımlı-İlişkisel	İç göç yaşamamış	569	37,84	4,75
	1-5 yıl geçmiş	71	35,96	5,60
	6-10 yıl geçmiş	121	37,30	5,14
	11 ve daha fazla yıl geçmiş	218	37,16	5,23
	Toplam	979	37,48	4,99
Özerk-İlişkisel	İç göç yaşamamış	569	14,77	2,47
	1-5 yıl geçmiş	71	14,72	2,68
	6-10 yıl geçmiş	121	14,32	2,73
	11 ve daha fazla yıl geçmiş	218	14,57	2,61
	Toplam	979	14,67	2,55

Tablo 4.4 incelendiğinde özerk-ayrık, bağımlı-ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik kurgularına ilişkin en yüksek puan ortalamalarının iç göç yaşamamış ergenler grubunda, en düşük puan ortalamalarının özerk-ayrık ve bağımlı-ilişkisel benlik kurgusu için iç göç yaşayıp göç üzerinden 1-5 yıl geçirmiş ergenler grubunda olduğu görülmektedir. Özerk-ilişkisel benlik kurgusunda ise en düşük puan ortalaması iç göç yaşayıp göç üzerinden 6-10 yıl geçirmiş ergenler grubuna aittir.

İç göç yaşamış ergenlerin göç üzerinden geçen süre açısından benlik kurgusu puanlarına ve iç göç yaşamamış ergenlerin benlik kurgusu puanlarına bağlı olarak, grup varyanslarının eşitliğine ilişkin Levene testi sonuçları özerk-ayrık ve özerk-ilişkisel benlik kurguları için anlamlı olmayıp bağımlı-ilişkisel benlik kurgusu için .05 düzeyinde anlamlı çıkmıştır (Ek-8). Dolayısıyla iç göç yaşamış ergenlerin göç üzerinden geçen süreye göre bağımlı-ilişkisel benlik kurgusu puanları ve iç göç yaşamamış ergenlerin bağımlı-ilişkisel benlik kurgusu puanları açısından grup varyansları homojen olmadığı için varyans analizinin bu temel varsayımı karşılanmamaktadır. Bu doğrultuda bağımlı-ilişkisel benlik kurgusu için Welch ve Brown-Forsythe test değerlerine bakılmıştır. Elde edilen Welch (.027<.05) ve Brown-Forsythe (.024<.05) test değerleri .05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. İç göç yaşamış ergenlerin göç üzerinden geçen süreye göre benlik kurguları puan ortalamaları ve iç göç yaşamamış ergenlerin benlik kurguları puan

ortalamları arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 4.5'te verilmiştir.

Tablo 4.5: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Göç Üzerinden Geçen Süre Açısından Benlik Kurgularına ve İç Göç Yaşamamış Ergenlerin Benlik Kurgularına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>Benlik Kurguları</i>		<i>Kareler Toplamı</i>	<i>Serbestlik Derecesi</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>
Özerk-Ayrık	Gruplar arası	43,08	3	14,36	0,78
	Gruplar içi	18004,00	975	18,47	
	Toplam	18047,09	978		
Bağımlı-İlişkisel	Gruplar arası	265,20	3	88,40	3,58*
	Gruplar içi	24111,31	975	24,73	
	Toplam	24376,51	978		
Özerk-İlişkisel	Gruplar arası	22,88	3	7,63	1,17
	Gruplar içi	6334,56	975	6,50	
	Toplam	6357,44	978		

*p<0,05

Varyans analizi sonuçlarına göre iç göç yaşamış ergenlerin göç üzerinden geçen süre açısından benlik kurgularına ve iç göç yaşamamış ergenlerin benlik kurgularına ait ortalama farklarından yalnızca bağımlı-ilişkisel benlik kurgusuna ait ortalama farklarının istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir [$F(3, 975) = 3.58, p < .05$]. Etki büyüklüğünü belirten eta kare değeri .01 olarak bulunmuştur. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Games-Howell testi kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 4.6'da görülmektedir.

Tablo 4.6: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Göç Üzerinden Geçen Süre Açısından Bağımlı-İlişkisel Benlik Kurguları ve İç Göç Yaşamamış Ergenlerin Bağımlı-İlişkisel Benlik Kurgularına İlişkin Games-Howell Testi Sonuçları

	<i>Göç Deneyimi/Göç Üzerinden Geçen Süre</i>	<i>İç göç yaşamamış</i>	<i>1-5 yıl geçmiş</i>	<i>6-10 yıl geçmiş</i>	<i>11 ve daha fazla yıl geçmiş</i>
Bağımlı-İlişkisel Benlik Kurgusu	İç göç yaşamamış		1,88*	0,54	0,68
	1-5 yıl geçmiş			-1,34	-1,20
	6-10 yıl geçmiş				0,14
	11 ve daha fazla yıl geçmiş				

*p<0,05

Tablo 4.6'da görüldüğü gibi iç göç yaşamamış ergenlerin bağımlı-ilişkisel benlik kurgusu puan ortalamaları ($\bar{X}=37.84, S=4.75$), iç göç yaşayıp göç üzerinden 1-5 yıl geçirmiş ergenlerin bağımlı-ilişkisel benlik kurgusu puan ortalamalarından ($\bar{X}=35.96, S=5.60$) anlamlı olarak farklıdır. Buna göre bağımlı-ilişkisel benlik

kurgusunun iç göç yaşamamış ergenlerde, iç göç yaşayıp göç üzerinden 1-5 yıl geçirmiş ergenlere göre daha yaygın olduğu söylenebilir.

İç göç yaşamış ergenlerin *göç üzerinden geçen süre* açısından uyum düzeyleri ve uyum sorunlarının, iç göç yaşamamış ergenlerin uyum düzeyleri ve uyum sorunlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin betimsel istatistikler Tablo 4.7’de verilmiştir.

Tablo 4.7: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Göç Üzerinden Geçen Süre Açısından Uyum Düzeyleri ve Uyum Sorunları ve İç Göç Yaşamamış Ergenlerin Uyum Düzeyleri ve Uyum Sorunlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

<i>Uyum Düzeyi ve Uyum Sorunları</i>	<i>Göç Deneyimi/Göç Üzerinden Geçen Süre</i>	<i>N</i>	<i>\bar{X}</i>	<i>S</i>
<i>Uyum Düzeyi</i>	İç göç yaşamamış	569	21,88	10,44
	1-5 yıl geçmiş	71	22,99	10,51
	6-10 yıl geçmiş	121	20,88	9,12
	11 ve daha fazla yıl geçmiş	218	23,13	11,04
	Toplam	979	22,11	10,43
<i>Duygusal Sıkıntı</i>	İç göç yaşamamış	569	8,81	4,76
	1-5 yıl geçmiş	71	9,38	5,20
	6-10 yıl geçmiş	121	8,23	4,22
	11 ve daha fazla yıl geçmiş	218	9,13	4,69
	Toplam	979	8,85	4,72
<i>Antisosyal Davranış</i>	İç göç yaşamamış	569	3,43	3,01
	1-5 yıl geçmiş	71	3,37	3,31
	6-10 yıl geçmiş	121	2,98	2,44
	11 ve daha fazla yıl geçmiş	218	3,90	3,56
	Toplam	979	3,48	3,11
<i>Olumlu Benlik</i>	İç göç yaşamamış	569	4,32	1,93
	1-5 yıl geçmiş	71	5,10	2,20
	6-10 yıl geçmiş	121	4,46	2,08
	11 ve daha fazla yıl geçmiş	218	4,41	2,19
	Toplam	979	4,41	2,03
<i>Öfke Kontrol Problemleri</i>	İç göç yaşamamış	569	5,31	3,30
	1-5 yıl geçmiş	71	5,14	3,34
	6-10 yıl geçmiş	121	5,21	2,98
	11 ve daha fazla yıl geçmiş	218	5,69	3,28
	Toplam	979	5,37	3,26

Tablo 4.7 incelendiğinde *uyum düzeyi* için en yüksek puan ortalamasının iç göç yaşayıp göç üzerinden 11 ve daha fazla yıl geçirmiş ergenler grubunda, en düşük puan ortalamasının ise iç göç yaşayıp göç üzerinden 6-10 yıl geçirmiş ergenler grubunda olduğu görülmektedir. *Duygusal sıkıntı* için en yüksek puan ortalaması iç göç yaşayıp göç üzerinden 1-5 yıl geçirmiş ergenler grubunda, en düşük puan ortalaması ise iç göç yaşayıp göç üzerinden 6-10 yıl geçirmiş ergenler grubunda

iken *antisosyal davranış* için en yüksek puan ortalaması iç göç yaşayıp göç üzerinden 11 ve daha fazla yıl geçirmiş ergenler grubunda, en düşük puan ortalaması ise iç göç yaşayıp göç üzerinden 6-10 yıl geçirmiş ergenler grubundadır. Son olarak *olumlu benlik* için en yüksek puan ortalaması iç göç yaşayıp göç üzerinden 1-5 yıl geçirmiş ergenler grubunda, en düşük puan ortalaması ise iç göç yaşamamış ergenler grubunda iken *öfke kontrol problemleri* için en yüksek puan ortalaması iç göç yaşayıp göç üzerinden 11 ve daha fazla yıl geçirmiş ergenler grubunda, en düşük puan ortalaması ise iç göç yaşayıp göç üzerinden 1-5 yıl geçirmiş ergenler grubundadır.

İç göç yaşamış ergenlerin göç üzerinden geçen süre açısından uyum düzeyleri ve uyum sorunları (duygusal sıkıntı, antisosyal davranış, olumlu benlik ve öfke kontrol problemleri) puanlarına ve iç göç yaşamamış ergenlerin uyum düzeyleri ve uyum sorunları puanlarına bağlı olarak, grup varyanslarının eşitliğine ilişkin Levene testi sonuçları; uyum düzeyi, duygusal sıkıntı, olumlu benlik ve öfke kontrol problemleri için .05 düzeyinde anlamlı değilken antisosyal davranış için .05 düzeyinde anlamlı çıkmıştır (Ek-8). Dolayısıyla iç göç yaşamış ergenlerin göç üzerinden geçen süreye göre antisosyal davranış alt boyutu puanı ve iç göç yaşamamış ergenlerin antisosyal davranış alt boyutu puanı açısından grup varyansları homojen olmadığı için varyans analizinin bu temel varsayımı karşılanmamaktadır. Bu doğrultuda antisosyal davranış alt boyutu için Welch ve Brown-Forsythe test değerlerine bakılmıştır. Welch (.053>.05) ve Brown-Forsythe (.065>.05) test değerleri .05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmadığı için bu alt boyut puanına yönelik olarak gruplar arasında fark olup olmadığı parametrik olmayan testlerden Kruskal Wallis Testi kullanılarak belirlenmiştir. İç göç yaşamış ergenlerin göç üzerinden geçen süreye göre uyum düzeyi, duygusal sıkıntı, olumlu benlik ve öfke kontrol problemleri puan ortalamaları ve iç göç yaşamamış ergenlerin uyum düzeyi, duygusal sıkıntı, olumlu benlik ve öfke kontrol problemleri puan ortalamaları arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 4.8'de verilmiştir.

Tablo 4.8: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Göç Üzerinden Geçen Süre Açısından Uyum Düzeyleri ve Uyum Sorunlarına (Duygusal Sıkıntı, Olumlu Benlik ve Öfke Kontrol Problemleri) ve İç Göç Yaşamamış Ergenlerin Uyum Düzeyleri ve Uyum Sorunlarına (Duygusal Sıkıntı, Olumlu Benlik ve Öfke Kontrol Problemleri) İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		<i>Kareler Toplamı</i>	<i>Serbestlik Derecesi</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>
Uyum Düzeyi	Gruplar arası	493,26	3	164,42	1,51
	Gruplar içi	105995,16	975	108,71	
	Toplam	106488,42	978		
Duygusal Sıkıntı	Gruplar arası	84,46	3	28,16	1,27
	Gruplar içi	21685,65	975	22,24	
	Toplam	21770,11	978		
Olumlu Benlik	Gruplar arası	38,15	3	12,72	3,09*
	Gruplar içi	4011,47	975	4,11	
	Toplam	4049,63	978		
Öfke Kontrol Problemleri	Gruplar arası	30,79	3	10,26	0,97
	Gruplar içi	10357,35	975	10,62	
	Toplam	10388,15	978		

*p<0,05

Tablo 4.8 incelendiğinde iç göç yaşamış ergenlerin göç üzerinden geçen süre açısından uyum düzeyleri ve uyum sorunları (duygusal sıkıntı, olumlu benlik ve öfke kontrol problemleri) ve iç göç yaşamamış ergenlerin uyum düzeyleri ve uyum sorunlarına (duygusal sıkıntı, olumlu benlik ve öfke kontrol problemleri) ait ortalama farklarından yalnızca olumlu benlik alt boyutuna ait ortalama farklarının istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir [$F(3, 975) = 3.09, p < .05$]. Etki büyüklüğünü belirten eta kare değeri .01 olarak bulunmuştur. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Hochberg GT2 testi kullanılmıştır. Test sonuçları Tablo 4.9'da görülmektedir.

Tablo 4.9: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Göç Üzerinden Geçen Süre Açısından Olumlu Benlik Sorunlarına ve İç Göç Yaşamamış Ergenlerin Olumlu Benlik Sorunlarına İlişkin Hochberg GT2 Testi Sonuçları

	<i>Göç Deneyimi/Göç Üzerinden Geçen Süre</i>	<i>İç göç yaşamamış</i>	<i>1-5 yıl geçmiş</i>	<i>6-10 yıl geçmiş</i>	<i>11 ve daha fazla yıl geçmiş</i>
Olumlu Benlik	İç göç yaşamamış		-0,78*	-0,13	-0,08
	1-5 yıl geçmiş			0,64	0,69
	6-10 yıl geçmiş				0,46
	11 ve daha fazla yıl geçmiş				

*p<0,05

Tablo 4.9’da görüldüğü gibi iç göç yaşamamış ergenlerin olumlu benlik alt boyutu puan ortalamaları (\bar{X} =4.32, S=1.93), iç göç yaşayıp göç üzerinden 1-5 yıl geçirmiş ergenlerin olumlu benlik alt boyutu puan ortalamalarından (\bar{X} =5.10, S=2.20) anlamlı olarak farklıdır. Buna göre iç göç yaşamamış ergenlerin, iç göç yaşayıp göç üzerinden 1-5 yıl geçirmiş ergenlere göre daha az olumlu benlik problemleri yaşadıkları söylenebilir.

İç göç yaşamış ergenlerin göç üzerinden geçen süre açısından antisosyal davranış sorunlarının, iç göç yaşamamış ergenlerin antisosyal davranış sorunlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için Kruskal Wallis Testi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 4.10’da verilmiştir.

Tablo 4.10: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Göç Üzerinden Geçen Süre Açısından Antisosyal Davranışlarına ve İç Göç Yaşamamış Ergenlerin Antisosyal Davranışlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	<i>Göç Deneyimi/Göç Üzerinden Geçen Süre</i>	<i>N</i>	<i>Kruskal Wallis χ^2</i>	<i>p</i>
<i>Antisosyal Davranış</i>	İç göç yaşamamış	569		
	1-5 yıl geçmiş	71		
	6-10 yıl geçmiş	121	3,24	0,36
	11 ve daha fazla yıl geçmiş	218		
	Toplam	969		

Tablo 4.10 incelendiğinde analiz sonuçlarının [χ^2 (3, N = 969) = 3.24, p = .36] .05 düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla iç göç yaşamış ergenlerin göç üzerinden geçen süreye göre antisosyal davranış alt boyutundan aldıkları puan ortalamaları ve iç göç yaşamamış ergenlerin antisosyal davranış alt boyutundan aldıkları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

İç göç yaşamış ergenlerin göç üzerinden geçen süre açısından stresle başa çıkma tarzlarının, iç göç yaşamamış ergenlerin stresle başa çıkma tarzlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin betimsel istatistikler Tablo 4.11’de verilmiştir.

Tablo 4.11: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Göç Üzerinden Geçen Süre Açısından Stresle Başa Çıkma Tarzlarına ve İç Göç Yaşamamış Ergenlerin Stresle Başa Çıkma Tarzlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Stresle Başa Çıkma Tarzları	Göç Deneyimi/Göç Üzerinden Geçen Süre	N	\bar{X}	S
Kendine Güvenli Yaklaşım	İç göç yaşamamış	569	14,36	3,84
	1-5 yıl geçmiş	71	14,08	4,10
	6-10 yıl geçmiş	121	14,09	3,81
	11 ve daha fazla yıl geçmiş	218	14,37	3,60
	Toplam	979	14,31	3,80
İyimser Yaklaşım	İç göç yaşamamış	569	9,34	2,96
	1-5 yıl geçmiş	71	9,27	3,00
	6-10 yıl geçmiş	121	9,60	2,71
	11 ve daha fazla yıl geçmiş	218	9,46	2,82
	Toplam	979	9,39	2,90
Çaresiz Yaklaşım	İç göç yaşamamış	569	11,20	4,59
	1-5 yıl geçmiş	71	10,49	4,74
	6-10 yıl geçmiş	121	10,74	4,95
	11 ve daha fazla yıl geçmiş	218	11,46	4,44
	Toplam	979	11,15	4,61
Boyun Eğici Yaklaşım	İç göç yaşamamış	569	5,74	3,36
	1-5 yıl geçmiş	71	5,04	3,28
	6-10 yıl geçmiş	121	6,06	3,25
	11 ve daha fazla yıl geçmiş	218	5,84	3,09
	Toplam	979	5,75	3,29
Sosyal Desteğe Başvurma	İç göç yaşamamış	569	7,20	2,31
	1-5 yıl geçmiş	71	7,17	2,66
	6-10 yıl geçmiş	121	6,89	2,31
	11 ve daha fazla yıl geçmiş	218	6,81	2,33
	Toplam	979	7,07	2,34

Tablo 4.11 incelendiğinde stresle başa çıkma tarzlarından, *kendine güvenli yaklaşım* için en yüksek puan ortalamasının iç göç yaşayıp göç üzerinden 11 ve daha fazla yıl geçirmiş ergenler grubunda olduğu, en düşük puan ortalamasının ise iç göç yaşantısı geçirip göç üzerinden 1-5 yıl geçirmiş ergenler grubunda olduğu görülmektedir. *İyimser yaklaşım* için en yüksek puan ortalaması iç göç yaşayıp göç üzerinden 6-10 yıl geçirmiş ergenler grubunda, en düşük puan ortalaması ise iç göç yaşayıp göç üzerinden 1-5 yıl geçirmiş ergenler grubunda iken *çaresiz yaklaşım* için en yüksek puan ortalaması iç göç yaşayıp göç üzerinden 11 ve daha fazla yıl geçirmiş ergenler grubunda, en düşük puan ortalaması ise iç göç yaşayıp göç üzerinden 1-5 yıl geçirmiş ergenler grubundadır. Son olarak *boyun eğici yaklaşım* için en yüksek puan ortalaması iç göç yaşayıp göç üzerinden 6-10 yıl geçirmiş ergenler grubunda, en düşük puan ortalaması ise iç göç yaşayıp göç üzerinden 1-5

yıl geçirmiş ergenler grubunda iken *sosyal desteğe başvurma* için en yüksek puan ortalaması iç göç yaşamamış ergen grubunda, en düşük puan ortalaması ise iç göç yaşayıp göç üzerinden 11 ve daha fazla yıl geçirmiş ergenler grubundadır.

İç göç yaşamış ergenlerin göç üzerinden geçen süreye göre stresle başa çıkma tarzları puanları ve iç göç yaşamamış ergenlerin stresle başa çıkma tarzları puanlarına bağlı olarak, grup varyanslarının eşitliğine ilişkin Levene testi sonuçlarının, stresle başa çıkma tarzlarının tüm alt boyutları için .05 düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir (Ek-8). Dolayısıyla iç göç yaşamış ergenlerin göç üzerinden geçen süre açısından stresle başa çıkma tarzları puanları ve iç göç yaşamamış ergenlerin stresle başa çıkma tarzları puanlarına göre grup varyansları homojen olup varyans analizinin bu temel varsayımını karşılamaktadır. İç göç yaşamış ergenlerin göç üzerinden geçen süre açısından stresle başa çıkma tarzları puan ortalamaları ile iç göç yaşamamış ergenlerin stresle başa çıkma tarzları puan ortalamaları arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 4.12’de verilmiştir.

Tablo 4.12: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Göç Üzerinden Geçen Süre Açısından Stresle Başa Çıkma Tarzlarına ve İç Göç Yaşamamış Ergenlerin Stresle Başa Çıkma Tarzlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>Stresle Başa Çıkma Tarzları</i>		<i>Kareler Toplamı</i>	<i>Serbestlik Derecesi</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>
<i>Kendine Güvenli Yaklaşım</i>	Gruplar arası	11,46	3	3,82	0,26
	Gruplar içi	14095,00	975	14,46	
	Toplam	14106,46	978		
<i>İyimser Yaklaşım</i>	Gruplar arası	8,64	3	2,88	0,34
	Gruplar içi	8194,74	975	8,41	
	Toplam	8203,38	978		
<i>Çaresiz Yaklaşım</i>	Gruplar arası	73,36	3	24,45	1,15
	Gruplar içi	20753,57	975	21,29	
	Toplam	20826,93	978		
<i>Boyun Eğici Yaklaşım</i>	Gruplar arası	48,88	3	16,29	1,51
	Gruplar içi	10515,31	975	10,79	
	Toplam	10564,19	978		
<i>Sosyal Desteğe Başvurma</i>	Gruplar arası	28,68	3	9,56	1,75
	Gruplar içi	5334,02	975	5,47	
	Toplam	5362,71	978		

Tablo 4.12’de görüldüğü gibi iç göç yaşamış ergenlerin göç üzerinden geçen süre açısından stresle başa çıkma tarzları puan ortalamaları ile iç göç yaşamamış

ergenlerin stresle başa çıkma tarzları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

4.1.5. İç göç yaşamış ergenlerin benlik kurguları, uyum düzeyleri, uyum sorunları ve stresle başa çıkma tarzlarının; göç nedenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

İç göç yaşamış ergenlerin göç nedenlerine göre benlik kurgularının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için Kruskal Wallis Testi kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 4.13'te verilmiştir.

Tablo 4.13: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Göç Nedenlerine Göre Benlik Kurgularına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

<i>Benlik Kurguları</i>	<i>Göç Nedenleri</i>	<i>N</i>	<i>Kruskal Wallis χ^2</i>	<i>p</i>
Özerk-Ayrık	Ekonomik nedenler	215	2,88	0,82
	Zorunlu Göç	7		
	Eğitim ile ilgili nedenler	39		
	Sağlık ile ilgili nedenler	5		
	İstanbul'daki akrabaların yanına yerleşmek	50		
	Diğer nedenler	21		
	Birden fazla neden	73		
Toplam	410			
Bağımlı-İlişkisel	Ekonomik nedenler	215	7,31	0,29
	Zorunlu Göç	7		
	Eğitim ile ilgili nedenler	39		
	Sağlık ile ilgili nedenler	5		
	İstanbul'daki akrabaların yanına yerleşmek	50		
	Diğer nedenler	21		
	Birden fazla neden	73		
Toplam	410			
Özerk-İlişkisel	Ekonomik nedenler	215	6,51	0,37
	Zorunlu Göç	7		
	Eğitim ile ilgili nedenler	39		
	Sağlık ile ilgili nedenler	5		
	İstanbul'daki akrabaların yanına yerleşmek	50		
	Diğer nedenler	21		
	Birden fazla neden	73		
Toplam	410			

Tablo 4.13 incelendiğinde özerk-ayrık benlik kurgusu [χ^2 (6, N = 410) = 2.88, p = .82], bağımlı-ilişkisel benlik kurgusu [χ^2 (6, N = 410) = 7.31, p = .29] ve özerk-ilişkisel benlik kurgusuna [χ^2 (6, N = 410) = 6.51, p = .37] ilişkin analiz sonuçlarının .05 düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla iç göç yaşamış ergenlerin göç nedenlerine bağlı olarak benlik kurguları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

İç göç yaşamış ergenlerin göç nedenlerine göre uyum düzeylerinin ve uyum sorunlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Kruskal Wallis Testi sonuçları Tablo 4.14'te verilmiştir.

Tablo 4.14: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Göç Nedenlerine Göre Uyum Düzeyleri ve Uyum Sorunlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

<i>Uyum Düzeyi ve Uyum Sorunları</i>	<i>Göç Nedenleri</i>	<i>N</i>	<i>Kruskal Wallis χ^2</i>	<i>p</i>
Uyum Düzeyi	Ekonomik nedenler	215		
	Zorunlu Göç	7		
	Eğitim ile ilgili nedenler	39		
	Sağlık ile ilgili nedenler	5	3,36	0,76
	İstanbul'daki akrabaların yanına yerleşmek	50		
	Diğer nedenler	21		
	Birden fazla neden	73		
	Toplam	410		
Duygusal Sıkıntı	Ekonomik nedenler	215		
	Zorunlu Göç	7		
	Eğitim ile ilgili nedenler	39		
	Sağlık ile ilgili nedenler	5	7,55	0,27
	İstanbul'daki akrabaların yanına yerleşmek	50		
	Diğer nedenler	21		
	Birden fazla neden	73		
	Toplam	410		
Antisosyal Davranış	Ekonomik nedenler	215		
	Zorunlu Göç	7		
	Eğitim ile ilgili nedenler	39		
	Sağlık ile ilgili nedenler	5	3,10	0,80
	İstanbul'daki akrabaların yanına yerleşmek	50		
	Diğer nedenler	21		
	Birden fazla neden	73		
	Toplam	410		
Olumlu Benlik	Ekonomik nedenler	215		
	Zorunlu Göç	7		
	Eğitim ile ilgili nedenler	39		
	Sağlık ile ilgili nedenler	5	7,10	0,31
	İstanbul'daki akrabaların yanına yerleşmek	50		
	Diğer nedenler	21		
	Birden fazla neden	73		
	Toplam	410		
Öfke Kontrol Problemleri	Ekonomik nedenler	215		
	Zorunlu Göç	7		
	Eğitim ile ilgili nedenler	39		
	Sağlık ile ilgili nedenler	5	3,31	0,77
	İstanbul'daki akrabaların yanına yerleşmek	50		
	Diğer nedenler	21		
	Birden fazla neden	73		
	Toplam	410		

Tablo 4.14 incelendiğinde uyum düzeyi [$\chi^2 (6, N = 410) = 3.36, p = .76$], duygusal sıkıntı [$\chi^2 (6, N = 410) = 7.55, p = .27$], antisosyal davranış [$\chi^2 (6, N = 410) = 3.10, p = .80$], olumlu benlik [$\chi^2 (6, N = 410) = 7.10, p = .31$] ve öfke kontrol problemlerine [$\chi^2 (6, N = 410) = 3.31, p = .77$] ilişkin analiz sonuçlarının .05 düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla iç göç yaşamış ergenlerin göç nedenlerine bağlı olarak uyum düzeyi ve uyum sorunlarına ait puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

İç göç yaşamış ergenlerin göç nedenlerine göre stresle başa çıkma tarzlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Kruskal Wallis Testi sonuçları Tablo 4.15'te verilmiştir.

Tablo 4.15: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Göç Nedenlerine Göre Stresle Başa Çıkma Tarzlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Stresle Başa Çıkma Tarzları	Göç Nedenleri	N	Kruskal Wallis χ^2	p
Kendine Güvenli Yaklaşım	Ekonomik nedenler	215	4,36	0,63
	Zorunlu Göç	7		
	Eğitim ile ilgili nedenler	39		
	Sağlık ile ilgili nedenler	5		
	İstanbul'daki akrabaların yanına yerleşmek	50		
	Diğer nedenler	21		
	Birden fazla neden	73		
Toplam	410			
İyimser Yaklaşım	Ekonomik nedenler	215	6,26	0,40
	Zorunlu Göç	7		
	Eğitim ile ilgili nedenler	39		
	Sağlık ile ilgili nedenler	5		
	İstanbul'daki akrabaların yanına yerleşmek	50		
	Diğer nedenler	21		
	Birden fazla neden	73		
Toplam	410			
Çaresiz Yaklaşım	Ekonomik nedenler	215	6,20	0,40
	Zorunlu Göç	7		
	Eğitim ile ilgili nedenler	39		
	Sağlık ile ilgili nedenler	5		
	İstanbul'daki akrabaların yanına yerleşmek	50		
	Diğer nedenler	21		
	Birden fazla neden	73		
Toplam	410			
Boyun Eğici Yaklaşım	Ekonomik nedenler	215	9,82	0,13
	Zorunlu Göç	7		
	Eğitim ile ilgili nedenler	39		
	Sağlık ile ilgili nedenler	5		
	İstanbul'daki akrabaların yanına yerleşmek	50		
	Diğer nedenler	21		
	Birden fazla neden	73		
Toplam	410			
Sosyal Desteğe Başvurma	Ekonomik nedenler	215	4,95	0,55
	Zorunlu Göç	7		
	Eğitim ile ilgili nedenler	39		
	Sağlık ile ilgili nedenler	5		
	İstanbul'daki akrabaların yanına yerleşmek	50		
	Diğer nedenler	21		
	Birden fazla neden	73		
Toplam	410			

Tablo 4.15 incelendiğinde kendine güvenli yaklaşım [$\chi^2 (6, N = 410) = 4.36, p = .63$], iyimser yaklaşım [$\chi^2 (6, N = 410) = 6.26, p = .40$], çaresiz yaklaşım [$\chi^2 (6, N = 410)$]

= 6.20, p = .40], boyun eğici yaklaşım [χ^2 (6, N = 410) = 9.82, p = .13] ve sosyal desteğe başvurma [χ^2 (6, N = 410) = 4.95, p = .55] alt boyutlarına ilişkin analiz sonuçlarının .05 düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla iç göç yaşamış ergenlerin göç nedenlerine bağlı olarak stresle başa çıkma tarzlarına ait puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

4.1.6. İç göç yaşamış ergenlerin benlik kurguları, uyum düzeyleri, uyum sorunları ve stresle başa çıkma tarzlarının; hangi bölgeden göç ettiklerine göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

İç göç yaşamış ergenlerin hangi bölgeden göç ettiklerine göre benlik kurgularının farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için Kruskal Wallis Testi kullanılmıştır. Sonuçlara Tablo 4.16'da yer verilmiştir.

Tablo 4.16: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Hangi Bölgeden Göç Ettiklerine Göre Benlik Kurgularına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

<i>Benlik Kurguları</i>	<i>Bölgeler</i>	<i>N</i>	<i>Kruskal Wallis</i> χ^2	<i>p</i>
Özerk-Ayrık	Akdeniz Bölgesi	27	3,18	0,67
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	106		
	Doğu Anadolu Bölgesi	110		
	İç Anadolu Bölgesi	43		
	Karadeniz Bölgesi	113		
	Marmara Bölgesi	11		
	Toplam	410		
Bağımlı-İlişkisel	Akdeniz Bölgesi	27	2,14	0,83
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	106		
	Doğu Anadolu Bölgesi	110		
	İç Anadolu Bölgesi	43		
	Karadeniz Bölgesi	113		
	Marmara Bölgesi	11		
	Toplam	410		
Özerk-İlişkisel	Akdeniz Bölgesi	27	1,54	0,91
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	106		
	Doğu Anadolu Bölgesi	110		
	İç Anadolu Bölgesi	43		
	Karadeniz Bölgesi	113		
	Marmara Bölgesi	11		
	Toplam	410		

Tablo 4.16 incelendiğinde özerk-ayrık benlik kurgusu [χ^2 (5, N = 410) = 3.18, p = .67], bağımlı-ilişkisel benlik kurgusu [χ^2 (5, N = 410) = 2.14, p = .83] ve özerk-ilişkisel benlik kurgusuna [χ^2 (5, N = 410) = 1.54, p = .91] ilişkin analiz sonuçlarının .05 düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla iç göç yaşamış ergenlerin

hangi bölgeden göç ettiklerine bağlı olarak benlik kurguları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

İç göç yaşamış ergenlerin hangi bölgeden göç ettiklerine göre uyum düzeylerinin ve uyum sorunlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Kruskal Wallis Testi sonuçları Tablo 4.17’de verilmiştir.

Tablo 4.17: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Hangi Bölgeden Göç Ettiklerine Göre Uyum Düzeyleri ve Uyum Sorunlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

<i>Uyum Düzeyi ve Uyum Sorunları</i>	<i>Bölgeler</i>	<i>N</i>	<i>Kruskal Wallis χ^2</i>	<i>p</i>
Uyum Düzeyi	Akdeniz Bölgesi	27	2,30	0,81
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	106		
	Doğu Anadolu Bölgesi	110		
	İç Anadolu Bölgesi	43		
	Karadeniz Bölgesi	113		
	Marmara Bölgesi	11		
	Toplam	410		
Duygusal Sıkıntı	Akdeniz Bölgesi	27	6,42	0,27
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	106		
	Doğu Anadolu Bölgesi	110		
	İç Anadolu Bölgesi	43		
	Karadeniz Bölgesi	113		
	Marmara Bölgesi	11		
	Toplam	410		
Antisosyal Davranış	Akdeniz Bölgesi	27	2,19	0,82
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	106		
	Doğu Anadolu Bölgesi	110		
	İç Anadolu Bölgesi	43		
	Karadeniz Bölgesi	113		
	Marmara Bölgesi	11		
	Toplam	410		
Olumlu Benlik	Akdeniz Bölgesi	27	6,71	0,24
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	106		
	Doğu Anadolu Bölgesi	110		
	İç Anadolu Bölgesi	43		
	Karadeniz Bölgesi	113		
	Marmara Bölgesi	11		
	Toplam	410		
Öfke Kontrol Problemleri	Akdeniz Bölgesi	27	4,20	0,52
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	106		
	Doğu Anadolu Bölgesi	110		
	İç Anadolu Bölgesi	43		
	Karadeniz Bölgesi	113		
	Marmara Bölgesi	11		
	Toplam	410		

Tablo 4.17 incelendiğinde uyum düzeyi [$\chi^2 (5, N = 410) = 2.30, p = .81$], duygusal sıkıntı [$\chi^2 (5, N = 410) = 6.42, p = .27$], antisosyal davranış [$\chi^2 (5, N = 410) = 2.19, p = .82$], olumlu benlik [$\chi^2 (5, N = 410) = 6.71, p = .24$] ve öfke kontrol problemlerine [$\chi^2 (5, N = 410) = 4.20, p = .52$] ilişkin analiz sonuçlarının .05 düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla iç göç yaşamış ergenlerin hangi bölgeden göç ettiklerine bağlı olarak uyum düzeyleri ve uyum sorunlarına ait puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

İç göç yaşamış ergenlerin hangi bölgeden göç ettiklerine göre stresle başa çıkma tarzlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Kruskal Wallis Testi sonuçları Tablo 4.18'de verilmiştir.

Tablo 4.18: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Hangi Bölgeden Göç Ettiklerine Göre Stresle Başa Çıkma Tarzlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Stresle Başa Çıkma Tarzları	Bölgeler	N	Kruskal Wallis χ^2	p
Kendine Güvenli Yaklaşım	Akdeniz Bölgesi	27	0,45	0,99
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	106		
	Doğu Anadolu Bölgesi	110		
	İç Anadolu Bölgesi	43		
	Karadeniz Bölgesi	113		
	Marmara Bölgesi	11		
	Toplam	410		
İyimser Yaklaşım	Akdeniz Bölgesi	27	1,88	0,87
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	106		
	Doğu Anadolu Bölgesi	110		
	İç Anadolu Bölgesi	43		
	Karadeniz Bölgesi	113		
	Marmara Bölgesi	11		
	Toplam	410		
Çaresiz Yaklaşım	Akdeniz Bölgesi	27	9,07	0,11
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	106		
	Doğu Anadolu Bölgesi	110		
	İç Anadolu Bölgesi	43		
	Karadeniz Bölgesi	113		
	Marmara Bölgesi	11		
	Toplam	410		
Boyun Eğici Yaklaşım	Akdeniz Bölgesi	27	6,57	0,26
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	106		
	Doğu Anadolu Bölgesi	110		
	İç Anadolu Bölgesi	43		
	Karadeniz Bölgesi	113		
	Marmara Bölgesi	11		
	Toplam	410		
Sosyal Desteğe Başvurma	Akdeniz Bölgesi	27	3,39	0,64
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	106		
	Doğu Anadolu Bölgesi	110		
	İç Anadolu Bölgesi	43		
	Karadeniz Bölgesi	113		
	Marmara Bölgesi	11		
	Toplam	410		

Tablo 4.18 incelendiğinde kendine güvenli yaklaşım [$\chi^2 (5, N = 410) = 0.45, p = .99$], iyimser yaklaşım [$\chi^2 (5, N = 410) = 1.88, p = .87$], çaresiz yaklaşım [$\chi^2 (5, N = 410) = 9.07, p = .11$], boyun eğici yaklaşım [$\chi^2 (5, N = 410) = 6.57, p = .26$] ve sosyal desteğe başvurma [$\chi^2 (5, N = 410) = 3.39, p = .64$] alt boyutlarına ilişkin analiz sonuçlarının .05 düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla iç göç yaşamış ergenlerin hangi bölgeden göç ettiklerine bağlı olarak stresle başa çıkma

tarzlarına ait puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

4.1.7. İç göç yaşamış ergenlerin bazı sosyo-demografik değişkenlere göre benlik kurguları, uyum düzeyleri, uyum sorunları ve stresle başa çıkma tarzlarının farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Bu alt problem cümlesiyle ilgili bulgular, her bir değişken için ayrı ayrı ele alınmıştır. İç göç yaşamış ergenlerin benlik kurguları, uyum düzeyi ve uyum sorunları ile stresle başa çıkma tarzlarının bu değişkenlere göre analizleri aşağıda sunulmuştur.

4.1.7.1. İç göç yaşamış ergenlerin cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü, gelir düzeyi, çalışma durumu, kardeş sayısı, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumuna göre benlik kurgularının farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Bu bölümdeki bulgular, her bir değişken için ayrı ayrı sunulmuştur.

İç göç yaşamış ergenlerin cinsiyete göre benlik kurgularının değişip değişmediğini belirlemek için yapılan bağımsız gruplar t testi sonuçları Tablo 4.19'da verilmiştir.

Tablo 4.19: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Cinsiyete Göre Benlik Kurgularına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Göç Deneyimi	Benlik Kurguları	Cinsiyet	N	\bar{X}	S	t
İç Göç Yaşamış	Özerk-Ayrık	Kadın	194	17,02	4,14	-2,03*
		Erkek	216	17,87	4,29	
	Bağımlı-İlişkisel	Kadın	194	37,26	5,26	0,97
		Erkek	216	36,75	5,30	
	Özerk-İlişkisel	Kadın	194	14,81	2,36	2,15*
		Erkek	216	14,26	2,88	

Levene testi sonucuna göre grupların varyansları, özerk-ayrık ve bağımlı-ilişkisel benlik kurgusu için eşitken özerk-ilişkisel benlik kurgusu için eşit bulunmamıştır. Bu nedenle analizler, özerk-ayrık ve bağımlı-ilişkisel benlik kurgusu için varyanslar eşit varsayılarak; özerk-ilişkisel benlik kurgusu için ise eşit varsayılmayarak yapılmıştır. Tablo 4.19'da görüldüğü gibi bağımsız gruplar t testi sonucuna göre iç göç yaşamış ergenlerin, cinsiyet açısından değerlendirildiğinde özerk-ayrık ve özerk-ilişkisel benlik kurguları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır. Bu sonuca göre özerk-ayrık benlik kurgusunun, iç göç yaşamış erkeklerde, iç göç yaşamış kadınlardan daha yaygın olduğu; özerk-ilişkisel benlik kurgusunun da iç göç yaşamış kadınlarda iç göç yaşamış erkeklerden daha yaygın olduğu söylenebilir.

İç göç yaşamış ergenlerin, sınıf düzeyine göre benlik kurgularının farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin betimsel istatistikler Tablo 4.20’de verilmiştir.

Tablo 4.20: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Sınıf Düzeyine Göre Benlik Kurgularına İlişkin Betimsel İstatistikler

<i>Benlik Kurguları</i>	<i>Sınıf Düzeyi</i>	<i>N</i>	<i>\bar{X}</i>	<i>S</i>
Özerk-Ayrık	Lise 1	150	16,89	3,88
	Lise 2	138	17,08	4,72
	Lise 3	122	18,60	3,88
	Toplam	410	17,46	4,24
Bağımlı-İlişkisel	Lise 1	150	36,99	5,32
	Lise 2	138	36,82	5,75
	Lise 3	122	37,18	4,69
	Toplam	410	36,99	5,28
Özerk-İlişkisel	Lise 1	150	14,44	2,61
	Lise 2	138	14,43	2,76
	Lise 3	122	14,73	2,59
	Toplam	410	14,52	2,65

Tablo 4.20 incelendiğinde özerk-ayrık, bağımlı-ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik kurgusu için en yüksek puan ortalamasının lise 3 grubunda olduğu, en düşük puan ortalamalarının ise özerk-ayrık benlik kurgusu için lise 1 grubunda, bağımlı-ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik kurgusu için lise 2 grubunda olduğu görülmektedir.

İç göç yaşamış ergenlerin sınıf düzeyine göre benlik kurgusu puanlarına bağlı olarak, grup varyanslarının eşitliğine ilişkin Levene testi sonuçlarının üç benlik kurgusu için de .05 düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir (Ek-8). Dolayısıyla iç göç yaşamış ergenlerin sınıf düzeyine göre benlik kurgusu puanları açısından grup varyansları homojen olduğu için varyans analizinin bu temel varsayımı karşılanmaktadır. İç göç yaşamış ergenlerin sınıf düzeyine göre benlik kurgusu puan ortalamaları arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 4.21’de verilmiştir.

Tablo 4.21: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Sınıf Düzeyine Göre Benlik Kurgularına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>Benlik Kurguları</i>		<i>Kareler Toplamı</i>	<i>Serbestlik Derecesi</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>
Özerk-Ayrık	Gruplar arası	226,22	2	113,11	6,47*
	Gruplar içi	7117,74	407	17,49	
	Toplam	7343,95	409		
Bağımlı-İlişkisel	Gruplar arası	8,46	2	4,23	0,15
	Gruplar içi	11397,20	407	28,00	
	Toplam	11405,96	409		
Özerk-İlişkisel	Gruplar arası	7,49	2	3,75	0,53
	Gruplar içi	2872,81	407	7,06	
	Toplam				

*p<0,05

Varyans analizi sonuçlarına göre iç göç yaşamış ergenlerin sınıf düzeyi açısından özerk-ayrık benlik kurgusuna ait ortalama farklarının istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir [$F(2, 407) = 6.47, p < .05$]. Etki büyüklüğünü belirten eta kare değeri .03 olarak bulunmuştur. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Gabriel testi kullanılmıştır. Test sonuçları Tablo 4.22’de görülmektedir.

Tablo 4.22: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Sınıf Düzeyine Göre Benlik Kurgularına İlişkin Gabriel Testi Sonuçları

	<i>Sınıf Düzeyi</i>	<i>Lise 1</i>	<i>Lise 2</i>	<i>Lise 3</i>
Özerk-Ayrık Benlik Kurgusu	Lise 1		-0,19	-1,71*
	Lise 2			-1,52
	Lise 3			

*p<0,05

Tablo 4.22’de görüldüğü gibi iç göç yaşamış ergenlerden lise 3’te okuyanların özerk-ayrık benlik kurgusu puan ortalamaları ($\bar{X}=18.60, S=3.88$), lise 1’de okuyanların puan ortalamasından ($\bar{X}=16.89, S=3.88$) anlamlı olarak farklıdır. Buna göre özerk-ayrık benlik kurgusunun lise 3’te okuyanlarda lise 1’de okuyanlara göre daha yaygın söylenebilir.

İç göç yaşamış ergenlerin okul türüne göre benlik kurgularının farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Kruskal Wallis Testi sonuçları Tablo 4.23’te verilmiştir.

Tablo 4.23: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Okul Türüne Göre Benlik Kurgularına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

<i>Benlik Kurguları</i>	<i>Okul Türü</i>	<i>N</i>	<i>Kruskal Wallis X²</i>	<i>p</i>
Özerk-Ayrık	Genel Lise	218	6,06	0,30
	Anadolu Lisesi	8		
	Ticaret Meslek Lisesi	42		
	Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	75		
	İmam Hatip Lisesi	18		
	Kız Teknik ve Meslek Lisesi	49		
	Toplam	410		
Bağımlı-İlişkisel	Genel Lise	218	8,30	0,14
	Anadolu Lisesi	8		
	Ticaret Meslek Lisesi	42		
	Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	75		
	İmam Hatip Lisesi	18		
	Kız Teknik ve Meslek Lisesi	49		
	Toplam	410		
Özerk-İlişkisel	Genel Lise	218	4,26	0,51
	Anadolu Lisesi	8		
	Ticaret Meslek Lisesi	42		
	Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	75		
	İmam Hatip Lisesi	18		
	Kız Teknik ve Meslek Lisesi	49		
	Toplam	410		

Tablo 4.23 incelendiğinde özerk-ayrık benlik kurgusu [$\chi^2 (5, N = 410) = 6.06, p = .30$], bağımlı-ilişkisel benlik kurgusu [$\chi^2 (5, N = 410) = 8.30, p = .14$] ve özerk-ilişkisel benlik kurgusuna [$\chi^2 (5, N = 410) = 4.26, p = .51$] ilişkin analiz sonuçlarının .05 düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla iç göç yaşamış ergenlerin okudukları okul türüne bağlı olarak benlik kurguları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

İç göç yaşamış ergenlerin gelir düzeyine göre benlik kurgularının farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin betimsel istatistikler Tablo 4.24'te verilmiştir.

Tablo 4.24: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Gelir Düzeyine Göre Benlik Kurgularına İlişkin Betimsel İstatistikler

<i>Benlik Kurguları</i>	<i>Gelir Düzeyi</i>	<i>N</i>	<i>\bar{X}</i>	<i>S</i>
Özerk-Ayrık	850 TL ve altı	55	16,78	4,01
	851-1750 TL	236	17,30	4,16
	1751-2650 TL	76	18,18	4,01
	2650 TL ve üstü	43	17,98	5,15
	Toplam	410	17,46	4,24
Bağımlı-İlişkisel	850 TL ve altı	55	37,25	5,94
	851-1750 TL	236	37,34	5,25
	1751-2650 TL	76	36,47	4,59
	2650 TL ve üstü	43	35,65	5,61
	Toplam	410	36,99	5,28
Özerk-İlişkisel	850 TL ve altı	55	13,76	3,10
	851-1750 TL	236	14,73	2,57
	1751-2650 TL	76	14,55	2,59
	2650 TL ve üstü	43	14,28	2,48
	Toplam	410	14,52	2,65

Tablo 4.24 incelendiğinde en yüksek puan ortalamalarının özerk-ayrık benlik kurgusu için gelir düzeyi 1751-2650 TL olan grupta, bağımlı-ilişkisel benlik kurgusu ve özerk-ilişkisel benlik kurgusu için ise gelir düzeyi 851-1750 TL olan grupta olduğu görülmektedir. En düşük puan ortalamaları ise özerk-ayrık benlik kurgusu ve özerk-ilişkisel benlik kurgusu için gelir düzeyi 850 TL ve altı olan grupta, bağımlı-ilişkisel benlik kurgusu için ise gelir düzeyi 1751-2650 TL olan gruptadır.

İç göç yaşamış ergenlerin gelir düzeyine göre benlik kurgusu puanlarına bağlı olarak grup varyanslarının eşitliğine ilişkin Levene testi sonuçlarının üç benlik kurgusu için de .05 düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir (Ek-8). Dolayısıyla iç göç yaşamış ergenlerin gelir düzeyine göre benlik kurgusu puanları açısından grup varyansları homojen olduğu için varyans analizinin bu temel varsayımı karşılanmaktadır. İç göç yaşamış ergenlerin gelir düzeyine göre benlik kurgusu puan ortalamaları arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 4.25'te verilmiştir.

Tablo 4.25: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Gelir Düzeyine Göre Benlik Kurgularına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>Benlik Kurguları</i>		<i>Kareler Toplamı</i>	<i>Serbestlik Derecesi</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>
Özerk-Ayrık	Gruplar arası	82,93	3	27,65	1,55
	Gruplar içi	7261,02	406	17,88	
	Toplam	7343,95	409		
Bağımlı-İlişkisel	Gruplar arası	129,93	3	43,31	1,56
	Gruplar içi	11276,03	406	27,77	
	Toplam	11405,96	409		
Özerk-İlişkisel	Gruplar arası	44,75	3	14,92	2,14
	Gruplar içi	2835,55	406	6,98	
	Toplam	2880,30	409		

Tablo 4.25'te verilen varyans analizi sonuçlarına göre iç göç yaşamış ergenlerin gelir düzeyi açısından benlik kurgularına ait ortalama farklarının istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir.

İç göç yaşamış ergenlerin çalışma durumuna göre benlik kurgularının değişip değişmediğini belirlemek için yapılan bağımsız gruplar t testi sonuçları Tablo 4.26'da verilmiştir.

Tablo 4.26: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Çalışma Durumuna Göre Benlik Kurgularına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

<i>Göç Deneyimi</i>	<i>Benlik Kurguları</i>	<i>Çalışma Durumu</i>	<i>N</i>	\bar{X}	<i>S</i>	<i>t</i>
İç Göç Yaşamış	Özerk-Ayrık	Çalışıyor	75	18,52	4,33	2,40*
		Çalışmıyor	335	17,23	4,19	
	Bağımlı-İlişkisel	Çalışıyor	75	35,97	4,99	-1,93
		Çalışmıyor	335	37,22	5,32	
	Özerk-İlişkisel	Çalışıyor	75	14,24	2,51	-1,06
		Çalışmıyor	335	14,59	2,68	

*p<0,05

Levene testi sonucuna göre grupların varyansları, özerk-ayrık benlik kurgusu için eşitken, bağımlı-ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik kurgusu için eşit bulunmamıştır. Bu nedenle analizler, özerk-ayrık benlik kurgusu için varyanslar eşit varsayılarak; bağımlı-ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik kurgusu için ise eşit varsayılmayarak yapılmıştır. Tablo 4.26'da görüldüğü gibi bağımsız gruplar t testi sonucuna göre iç göç yaşamış ergenlerin, çalışma durumu açısından değerlendirildiğinde özerk-ayrık benlik kurgusu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır. Bu sonuca göre özerk-ayrık benlik kurgusunun; iç göç yaşamış ve çalışan

ergenlerde, iç göç yaşamış ve çalışmayan ergenlere göre daha yaygın olduğu söylenebilir.

İç göç yaşamış ergenlerin kardeş sayısına göre benlik kurgularının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Kruskal Wallis testi sonuçları Tablo 4.27’de verilmiştir.

Tablo 4.27: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Kardeş Sayısına Göre Benlik Kurgularına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

<i>Benlik Kurguları</i>	<i>Kardeş Sayısı</i>	<i>N</i>	<i>Kruskal Wallis</i> χ^2	<i>p</i>
Özerk-Ayrık	1 kardeş	15	2,39	0,50
	2 kardeş	73		
	3 kardeş	108		
	4 ve üzeri kardeş	214		
	Toplam	410		
Bağımlı-İlişkisel	1 kardeş	15	0,94	0,82
	2 kardeş	73		
	3 kardeş	108		
	4 ve üzeri kardeş	214		
	Toplam	410		
Özerk-İlişkisel	1 kardeş	15	1,56	0,67
	2 kardeş	73		
	3 kardeş	108		
	4 ve üzeri kardeş	214		
	Toplam	410		

Tablo 4.27 incelendiğinde özerk-ayrık [$\chi^2 (3, N = 410) = 2.39, p = .50$], bağımlı-ilişkisel [$\chi^2 (3, N = 410) = 0.94, p = .82$] ve özerk-ilişkisel [$\chi^2 (3, N = 410) = 1.56, p = .67$] benlik kurgularına ilişkin analiz sonuçlarının .05 düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla iç göç yaşamış ergenlerin kardeş sayısına bağlı olarak benlik kurguları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

İç göç yaşamış ergenlerin anne eğitim durumuna göre benlik kurgularının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Kruskal Wallis Testi sonuçları Tablo 4.28’de verilmiştir.

Tablo 4.28: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Anne Eğitim Durumuna Göre Benlik Kurgularına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

<i>Benlik Kurguları</i>	<i>Anne Eğitim Durumu</i>	<i>N</i>	<i>Kruskal Wallis</i> χ^2	<i>p</i>
Özerk-Ayrık	Okuryazar değil	99		
	Okuryazar	33		
	İlkokul mezunu	195		
	Ortaokul mezunu	59	2,71	0,75
	Lise mezunu	21		
	Üniversite mezunu	3		
	Toplam	410		
Bağımlı-İlişkisel	Okuryazar değil	99		
	Okuryazar	33		
	İlkokul mezunu	195		
	Ortaokul mezunu	59	4,71	0,45
	Lise mezunu	21		
	Üniversite mezunu	3		
	Toplam	410		
Özerk-İlişkisel	Okuryazar değil	99		
	Okuryazar	33		
	İlkokul mezunu	195		
	Ortaokul mezunu	59	2,72	0,74
	Lise mezunu	21		
	Üniversite mezunu	3		
	Toplam	410		

Tablo 4.28 incelendiğinde özerk-ayrık [$\chi^2 (5, N = 410) = 2.71, p = .75$], bağımlı-ilişkisel [$\chi^2 (5, N = 410) = 4.71, p = .45$] ve özerk-ilişkisel [$\chi^2 (5, N = 410) = 2.72, p = .74$] benlik kurgularına ilişkin analiz sonuçlarının .05 düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla iç göç yaşamış ergenlerin, anne eğitim durumuna bağlı olarak benlik kurguları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

İç göç yaşamış ergenlerin baba eğitim durumuna göre benlik kurgularının farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Kruskal Wallis Testi sonuçları Tablo 4.29'da verilmiştir.

Tablo 4.29: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Baba Eğitim Durumuna Göre Benlik Kurgularına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

<i>Benlik Kurguları</i>	<i>Baba Eğitim Durumu</i>	<i>N</i>	<i>Kruskal Wallis</i> χ^2	<i>p</i>
Özerk-Ayrık	Okuryazar değil	19	4,63	0,46
	Okuryazar	28		
	İlkokul mezunu	188		
	Ortaokul mezunu	97		
	Lise mezunu	68		
	Üniversite mezunu	10		
	Toplam	410		
Bağımlı-İlişkisel	Okuryazar değil	19	19,07	0,00*
	Okuryazar	28		
	İlkokul mezunu	188		
	Ortaokul mezunu	97		
	Lise mezunu	68		
	Üniversite mezunu	10		
	Toplam	410		
Özerk-İlişkisel	Okuryazar değil	19	1,77	0,88
	Okuryazar	28		
	İlkokul mezunu	188		
	Ortaokul mezunu	97		
	Lise mezunu	68		
	Üniversite mezunu	10		
	Toplam	410		

*p<0,05

Tablo 4.29 incelendiğinde özerk-ayrık [χ^2 (5, N = 410) = 4.63, p = .75] ve özerk-ilişkisel [χ^2 (5, N = 410) = 1.77, p = .88] benlik kurgularına ilişkin analiz sonuçlarının .05 düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla iç göç yaşamış ergenlerin baba eğitim durumuna bağlı olarak özerk-ayrık ve özerk-ilişkisel benlik kurguları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Bununla birlikte bağımlı-ilişkisel benlik kurgusuna [χ^2 (5, N = 410) = 19.07, p = .00] ilişkin analiz sonuçlarının ise .05 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Gruplar arasındaki farklılığı belirlemek için yapılan izleme testine (follow-up test) göre bağımlı-ilişkisel benlik kurgusunun; babası lise mezunu olan iç göç yaşamış ergenlerde, babası üniversite mezunu olan iç göç yaşamış ergenlerden daha yaygın olduğu söylenebilir (Ek-9)

4.1.7.2. İç göç yaşamış ergenlerin cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü, gelir düzeyi, çalışma durumu, kardeş sayısı, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumuna göre uyum düzeyleri ve uyum sorunlarının farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Bu bölümdeki bulgular, her bir değişken için ayrı ayrı sunulmuştur.

İç göç yaşamış ergenlerin, cinsiyete göre uyum düzeyleri ve uyum sorunlarının değişip değişmediğini belirlemek için yapılan bağımsız gruplar t testi sonuçları Tablo 4.30'da verilmiştir.

Tablo 4.30: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Cinsiyete Göre Uyum Düzeyleri ve Uyum Sorunlarına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

<i>Göç Deneyimi</i>	<i>Uyum Düzeyi ve Uyum Sorunları</i>	<i>Cinsiyet</i>	<i>N</i>	\bar{X}	<i>S</i>	<i>t</i>
<i>İç Göç Yaşamış</i>	<i>Uyum Düzeyi</i>	Kadın	194	21,28	10,06	-2,15*
		Erkek	216	23,49	10,68	
	<i>Duyusal Sıkıntı</i>	Kadın	194	9,33	4,92	1,74
		Erkek	216	8,53	4,39	
	<i>Antisosyal Davranış</i>	Kadın	194	2,45	2,73	-6,86*
		Erkek	216	4,51	3,36	
	<i>Olumlu Benlik</i>	Kadın	194	4,51	2,14	-0,32
		Erkek	216	4,57	2,20	
	<i>Öfke Kontrol Problemleri</i>	Kadın	194	4,99	2,99	-2,77*
		Erkek	216	5,87	3,35	

*p<0,05

Levene testi sonucuna göre grupların varyansları, antisosyal davranış alt boyutu için eşit değilken, uyum düzeyleri ve diğer alt boyutlar için eşit bulunmuştur. Bu nedenle analizler, antisosyal davranış alt boyutu için varyanslar eşit varsayılmayarak; uyum düzeyleri ve diğer alt boyutlar için ise eşit varsayılarak yapılmıştır. Tablo 4.30'da görüldüğü gibi bağımsız gruplar t testi sonucuna göre iç göç yaşamış ergenlerin, cinsiyet açısından değerlendirildiğinde uyum düzeyleri, antisosyal davranış ve öfke kontrol problemleri alt boyutu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır. Bu sonuca göre iç göç yaşamış kadınların uyum düzeyleri, erkeklerin uyum düzeylerinden daha yüksektir. Benzer şekilde iç göç yaşamış kadınlar, erkeklerden daha az antisosyal davranış sorunları ve öfke kontrol problemleri yaşamaktadırlar.

İç göç yaşamış ergenlerin, sınıf düzeyine göre uyum düzeyleri ve uyum sorunlarının farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin betimsel istatistikler Tablo 4.31'de verilmiştir.

Tablo 4.31: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Sınıf Düzeyine Göre Uyum Düzeyleri ve Uyum Sorunlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

<i>Uyum Düzeyi ve Uyum Sorunları</i>	<i>Sınıf Düzeyi</i>	<i>N</i>	<i>\bar{X}</i>	<i>S</i>
Uyum Düzeyi	Lise 1	150	22,31	10,66
	Lise 2	138	20,93	8,88
	Lise 3	122	24,31	11,53
	Toplam	410	22,44	10,44
Duygusal Sıkıntı	Lise 1	150	8,57	4,76
	Lise 2	138	8,58	4,11
	Lise 3	122	9,70	5,05
	Toplam	410	8,91	4,66
Antisosyal Davranış	Lise 1	150	3,66	3,35
	Lise 2	138	2,89	2,88
	Lise 3	122	4,11	3,39
	Toplam	410	3,54	3,24
Olumlu Benlik	Lise 1	150	4,49	2,29
	Lise 2	138	4,51	2,14
	Lise 3	122	4,64	2,07
	Toplam	410	4,54	2,17
Öfke Kontrol Problemleri	Lise 1	150	5,58	3,44
	Lise 2	138	4,96	2,76
	Lise 3	122	5,86	3,34
	Toplam	410	5,45	3,21

Tablo 4.31 incelendiğinde en yüksek puan ortalamalarının uyum düzeyi, duygusal sıkıntı, antisosyal davranış, olumlu benlik ve öfke kontrol problemleri için lise 3 grubunda olduğu görülmektedir. En düşük puan ortalamaları ise uyum düzeyi, antisosyal davranış ve öfke kontrol problemleri için lise 2 grubunda, duygusal sıkıntı ve olumlu benlik için lise 1 grubundadır.

İç göç yaşamış ergenlerin sınıf düzeyine göre uyum düzeyleri ve uyum sorunları alt boyut puanlarına bağlı olarak, grup varyanslarının eşitliğine ilişkin Levene testi sonuçları duygusal sıkıntı, antisosyal davranış ve olumlu benlik için .05 düzeyinde anlamlı çıkmazken uyum düzeyleri ve öfke kontrol problemleri için .05 düzeyinde anlamlı çıkmıştır (Ek-8). Dolayısıyla iç göç yaşamış ergenlerin sınıf düzeyine göre uyum düzeyleri ve uyum sorunları alt boyut puanları açısından grup varyansları; duygusal sıkıntı, antisosyal davranış ve olumlu benlik için homojen olup varyans analizinin temel varsayımı karşılanmaktadır. Uyum düzeyleri ve öfke kontrol problemleri için ise grup varyansları homojen olmadığı için varyans analizinin temel varsayımı karşılanmamaktadır. Bu doğrultuda uyum düzeyleri ve öfke kontrol problemleri için Welch ve Brown-Forsythe test değerlerine bakılmıştır. Welch ve

Brown-Forsythe test değerlerinden ikisi de uyum düzeyleri için (Welch: .03<.05; Brown-Forsythe: .03<.05) .05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıyken öfke kontrol problemleri için (Welch: .045<.05; Brown-Forsythe: .06>.05) yalnızca Welch test değeri .05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Dolayısıyla öfke kontrol problemleri alt boyutu için Welch test değeri dikkate alınmıştır. Uyum düzeyleri ve uyum sorunlarının alt boyutlarına ait puan ortalamalarına ilişkin gruplar arasındaki farklılığı belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış ve sonuçlar Tablo 4.32'de verilmiştir.

Tablo 4.32: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Sınıf Düzeyine Göre Uyum Düzeyleri ve Uyum Sorunlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>Uyum Düzeyi ve Uyum Sorunları</i>		<i>Kareler Toplamı</i>	<i>Serbestlik Derecesi</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>
Uyum Düzeyi	Gruplar arası	742,63	2	371,31	3,45*
	Gruplar içi	43812,47	407	107,65	
	Toplam	44555,10	409		
Duygusal Sıkıntı	Gruplar arası	107,57	2	53,78	2,50
	Gruplar içi	8768,10	407	21,54	
	Toplam	8875,66	409		
Antisosyal Davranış	Gruplar arası	100,53	2	50,26	4,87*
	Gruplar içi	4199,42	407	10,32	
	Toplam	4299,95	409		
Olumlu Benlik	Gruplar arası	1,68	2	0,84	0,18
	Gruplar içi	1924,12	407	4,73	
	Toplam	1925,80	409		
Öfke Kontrol Problemleri	Gruplar arası	56,71	2	28,36	2,78*
	Gruplar içi	4152,91	407	10,20	
	Toplam	4209,62	409		

*p<0,05

Varyans analizi sonuçlarına göre iç göç yaşamış ergenlerin sınıf düzeyi açısından uyum düzeyleri [$F(2, 407) = 3.45, p<.05$], antisosyal davranış [$F(2, 407) = 4.87, p<.05$] ve öfke kontrol problemleri [$F(2, 407) = 2.78, p<.05$] alt boyutuna ait ortalama farklarının istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğünü belirten eta kare değeri uyum düzeyleri ve antisosyal davranış alt boyutu için .02; öfke kontrol problemleri alt boyutu için ise .01 olarak bulunmuştur. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla uyum düzeyleri ve öfke kontrol alt boyutu için Games-Howell testi, antisosyal davranış alt boyutu için ise Gabriel testi kullanılmıştır. Games-Howell test sonuçları Tablo 4.33'te, Gabriel testi sonuçları Tablo 4.34'te görülmektedir.

Tablo 4.33: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Sınıf Düzeyine Göre Uyum Düzeyleri ve Öfke Kontrol Problemlerine İlişkin Games-Howell Testi Sonuçları

	<i>Sınıf Düzeyi</i>	<i>Lise 1</i>	<i>Lise 2</i>	<i>Lise 3</i>
<i>Uyum Düzeyi</i>	Lise 1		1,37	-2,00
	Lise 2			-3,38*
	Lise 3			
<i>Öfke Kontrol Problemleri</i>	Lise 1		0,62	-0,28
	Lise 2			-0,90*
	Lise 3			

*p<0,05

Tablo 4.33'te görüldüğü gibi iç göç yaşamış ergenlerden lise 2'de okuyanların uyum düzeyleri puan ortalamaları (\bar{X} =20.93, S=8.88) lise 3'te okuyanların uyum düzeyleri puan ortalamalarından (\bar{X} =24.31, S=11.53) anlamlı olarak farklıdır. Benzer şekilde lise 2'de okuyanların öfke kontrol problemleri alt boyut puan ortalamaları (\bar{X} =4.96, S=2.76) lise 3'te okuyanların öfke kontrol problemleri alt boyut puan ortalamalarından (\bar{X} =5.86, S=3.34) anlamlı olarak farklıdır. Buna göre lise 2'de okuyanların uyum düzeylerinin, lise 3'te okuyanların uyum düzeylerinden yüksek olduğu ve lise 2'de okuyanların, lise 3'te okuyanlara göre daha az öfke kontrol problemleri yaşadıkları söylenebilir.

Tablo 4.34: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Sınıf Düzeyine Göre Antisosyal Davranış Sorunlarına İlişkin Gabriel Testi Sonuçları

	<i>Sınıf Düzeyi</i>	<i>Lise 1</i>	<i>Lise 2</i>	<i>Lise 3</i>
<i>Antisosyal Davranış</i>	Lise 1		0,77	-0,45
	Lise 2			-1,22*
	Lise 3			

*p<0,05

Tablo 4.34'te görüldüğü gibi iç göç yaşamış ergenlerden lise 2'de okuyanların antisosyal davranış alt boyut puan ortalamaları (\bar{X} =2.89, S=2.88) lise 3'te okuyanların antisosyal davranış alt boyut puan ortalamalarından (\bar{X} =4.11, S=3.39) anlamlı olarak farklıdır. Buna göre lise 2'de okuyanların, lise 3'te okuyanlara göre daha az antisosyal davranış sorunları yaşadıkları söylenebilir.

İç göç yaşamış ergenlerin, okul türüne göre uyum düzeyleri ve uyum sorunlarının farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Kruskal Wallis Testi sonuçları Tablo 4.35'te verilmiştir.

Tablo 4.35: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Okul Türüne Göre Uyum Düzeyleri ve Uyum Sorunlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları

<i>Uyum Düzeyi ve Uyum Sorunları</i>	<i>Okul Türü</i>	<i>N</i>	<i>Kruskal Wallis χ^2</i>	<i>p</i>
<i>Uyum Düzeyi</i>	Genel Lise	218	7,18	0,21
	Anadolu Lisesi	8		
	Ticaret Meslek Lisesi	42		
	Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	75		
	İmam Hatip Lisesi	18		
	Kız Teknik ve Meslek Lisesi	49		
	Toplam	410		
<i>Duygusal Sıkıntı</i>	Genel Lise	218	7,45	0,19
	Anadolu Lisesi	8		
	Ticaret Meslek Lisesi	42		
	Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	75		
	İmam Hatip Lisesi	18		
	Kız Teknik ve Meslek Lisesi	49		
	Toplam	410		
<i>Antisosyal Davranış</i>	Genel Lise	218	11,88	0,04*
	Anadolu Lisesi	8		
	Ticaret Meslek Lisesi	42		
	Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	75		
	İmam Hatip Lisesi	18		
	Kız Teknik ve Meslek Lisesi	49		
	Toplam	410		
<i>Olumlu Benlik</i>	Genel Lise	218	9,19	0,10
	Anadolu Lisesi	8		
	Ticaret Meslek Lisesi	42		
	Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	75		
	İmam Hatip Lisesi	18		
	Kız Teknik ve Meslek Lisesi	49		
	Toplam	410		
<i>Öfke Kontrol Problemleri</i>	Genel Lise	218	6,42	0,27
	Anadolu Lisesi	8		
	Ticaret Meslek Lisesi	42		
	Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	75		
	İmam Hatip Lisesi	18		
	Kız Teknik ve Meslek Lisesi	49		
	Toplam	410		

*p<0,05

Tablo 4.35 incelendiğinde uyum düzeyleri [χ^2 (5, N = 410) = 7.18, p = .21], duygusal sıkıntı [χ^2 (5, N = 410) = 7.45, p = .19], olumlu benlik [χ^2 (5, N = 410) = 9.19, p = .10] ve öfke kontrol problemlerine [χ^2 (5, N = 410) = 6.42, p = .27] ilişkin analiz sonuçlarının .05 düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla iç göç yaşamış ergenlerin okul türüne bağlı olarak uyum düzeyleri, duygusal sıkıntı, olumlu

benlik ve öfke kontrol problemlerine ait puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Bununla birlikte antisosyal davranışa [χ^2 (5, N = 410) = 11.88, p = .04] ilişkin analiz sonuçlarının ise .05 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Gruplar arasındaki farklılığı belirlemek için yapılan izleme testine göre Kız Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi öğrencilerinin, Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi öğrencilerine göre daha az antisosyal davranış sorunları yaşadıkları söylenebilir (Ek-9).

İç göç yaşamış ergenlerin gelir düzeyine göre uyum düzeyleri ve uyum sorunlarının farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin betimsel istatistikler Tablo 4.36'da verilmiştir.

Tablo 4.36: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Gelir Düzeyine Göre Uyum Düzeyleri ve Uyum Sorunlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

<i>Uyum Düzeyi ve Uyum Sorunları</i>	<i>Gelir Düzeyi</i>	<i>N</i>	<i>\bar{X}</i>	<i>S</i>
Uyum Düzeyi	850 TL ve altı	55	22,24	11,78
	851-1750 TL	236	23,08	10,42
	1751-2650 TL	76	21,07	10,25
	2650 TL ve üstü	43	21,65	8,98
	Toplam	410	22,44	10,44
Duygusal Sıkıntı	850 TL ve altı	55	9,29	5,13
	851-1750 TL	236	9,24	4,64
	1751-2650 TL	76	8,00	4,49
	2650 TL ve üstü	43	8,21	4,28
	Toplam	410	8,91	4,66
Antisosyal Davranış	850 TL ve altı	55	3,20	3,68
	851-1750 TL	236	3,63	3,18
	1751-2650 TL	76	3,55	3,32
	2650 TL ve üstü	43	3,42	2,93
	Toplam	410	3,54	3,24
Olumlu Benlik	850 TL ve altı	55	4,38	2,42
	851-1750 TL	236	4,66	2,21
	1751-2650 TL	76	4,09	1,91
	2650 TL ve üstü	43	4,91	1,99
	Toplam	410	4,54	2,17
Öfke Kontrol Problemleri	850 TL ve altı	55	5,36	3,64
	851-1750 TL	236	5,55	3,18
	1751-2650 TL	76	5,42	3,10
	2650 TL ve üstü	43	5,12	3,06
	Toplam	410	5,45	3,21

Tablo 4.36 incelendiğinde en yüksek puan ortalamalarının uyum düzeyi, antisosyal davranış ve öfke kontrol problemleri için gelir düzeyi 851-1750 TL olan grupta, duygusal sıkıntı için gelir düzeyi 850 TL ve altı olan grupta, olumlu benlik için ise

gelir düzeyi 2650 TL ve üstü olan grupta olduğu görülmektedir. En düşük puan ortalamaları ise uyum düzeyi, duygusal sıkıntı ve olumlu benlik için gelir düzeyi 1751-2650 TL olan grupta, antisosyal davranış için gelir düzeyi 850 TL ve altı olan grupta, öfke kontrol problemleri için gelir düzeyi 2650 TL ve üstü olan gruptadır.

İç göç yaşamış ergenlerin, gelir düzeyine göre uyum düzeyleri ve uyum sorunları puanlarına bağlı olarak grup varyanslarının eşitliğine ilişkin Levene testi sonuçlarının, uyum düzeyleri ve uyum sorunlarının tüm alt boyutları için .05 düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir (Ek-8). Dolayısıyla iç göç yaşamış ergenlerin gelir düzeyine göre uyum düzeyleri ve uyum sorunları puanları açısından grup varyansları homojen olduğu için varyans analizinin bu temel varsayımı karşılanmaktadır. İç göç yaşamış ergenlerin gelir düzeyine göre uyum düzeyleri ve uyum sorunları puan ortalamaları arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 4.37’de verilmiştir.

Tablo 4.37: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Gelir Düzeyine Göre Uyum Düzeyleri ve Uyum Sorunlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>Uyum Düzeyi ve Uyum Sorunları</i>		<i>Kareler Toplamı</i>	<i>Serbestlik Derecesi</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>
Uyum Düzeyi	Gruplar arası	268,10	3	89,37	0,82
	Gruplar içi	44286,99	406	109,08	
	Toplam	44555,10	409		
Duygusal Sıkıntı	Gruplar arası	117,97	3	39,32	1,82
	Gruplar içi	8757,70	406	21,57	
	Toplam	8875,66	409		
Antisosyal Davranış	Gruplar arası	8,97	3	2,99	0,28
	Gruplar içi	4290,98	406	10,57	
	Toplam	4299,95	409		
Olumlu Benlik	Gruplar arası	25,63	3	8,54	1,83
	Gruplar içi	1900,16	406	4,68	
	Toplam	1925,80	409		
Öfke Kontrol Problemleri	Gruplar arası	7,46	3	2,49	0,24
	Gruplar içi	4202,16	406	10,35	
	Toplam	4209,62	409		

Tablo 4.37’de verilen varyans analizi sonuçlarına göre iç göç yaşamış ergenlerin gelir düzeyi açısından uyum düzeyleri ve uyum sorunlarına ait ortalama farklarının istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir.

İç göç yaşamış ergenlerin çalışma durumuna göre uyum düzeyleri ve uyum sorunlarının değişip değişmediğine ilişkin bağımsız gruplar t testi sonuçları Tablo 4.38'de verilmiştir.

Tablo 4.38: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Çalışma Durumuna Göre Uyum Düzeyleri ve Uyum Sorunlarına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

<i>Göç Deneyimi</i>	<i>Uyum Düzeyi ve Uyum Sorunları</i>	<i>Çalışma Durumu</i>	<i>N</i>	\bar{X}	<i>S</i>	<i>t</i>
İç Göç Yaşamış	Uyum Düzeyi	Çalışıyor	75	26,56	11,06	3,84*
		Çalışmıyor	335	21,52	10,08	
	Duygusal Sıkıntı	Çalışıyor	75	9,89	4,47	2,03*
		Çalışmıyor	335	8,69	4,68	
	Antisosyal Davranış	Çalışıyor	75	5,19	3,79	4,32*
		Çalışmıyor	335	3,17	2,99	
	Olumlu Benlik	Çalışıyor	75	5,00	2,24	2,03*
		Çalışmıyor	335	4,44	2,14	
	Öfke Kontrol Problemleri	Çalışıyor	75	6,48	3,41	3,10*
		Çalışmıyor	335	5,22	3,12	

*p<0,05

Levene testi sonucuna göre grupların varyansları, uyum düzeyleri, duygusal sıkıntı, olumlu benlik ve öfke kontrol problemleri için eşitken antisosyal davranış için eşit bulunmamıştır. Bu nedenle analizler, uyum düzeyleri, duygusal sıkıntı, olumlu benlik ve öfke kontrol problemleri için varyanslar eşit varsayılarak; antisosyal davranış için ise eşit varsayılmayarak yapılmıştır. Tablo 4.38'de görüldüğü gibi bağımsız gruplar t testi sonucuna göre iç göç yaşamış ergenlerin, çalışma durumuna göre uyum düzeyleri ve uyum sorunlarının tüm alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır. Bu sonuca göre iç göç yaşamış ve çalışan ergenlerin, iç göç yaşamış ve çalışmayan ergenlere göre uyum düzeylerinin daha düşük olduğu söylenebilir. Ayrıca iç göç yaşamış ve çalışan ergenlerin, iç göç yaşamış ve çalışmayan ergenlere göre daha fazla duygusal sıkıntı, antisosyal davranış, olumlu benlik ve öfke kontrol problemleri yaşadıkları ifade edilebilir.

İç göç yaşamış ergenlerin kardeş sayısına göre uyum düzeyleri ve uyum sorunlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Kruskal Wallis Testi sonuçları Tablo 4.39'da verilmiştir.

Tablo 4.39: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Kardeş Sayısına Göre Uyum Düzeyleri ve Uyum Sorunlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

<i>Uyum Düzeyi ve Uyum Sorunları</i>	<i>Kardeş Sayısı</i>	<i>N</i>	<i>Kruskal Wallis χ^2</i>	<i>p</i>
<i>Uyum Düzeyi</i>	1 kardeş	15	2,95	0,40
	2 kardeş	73		
	3 kardeş	108		
	4 ve üzeri kardeş	214		
	Toplam	410		
<i>Duygusal Sıkıntı</i>	1 kardeş	15	3,90	0,27
	2 kardeş	73		
	3 kardeş	108		
	4 ve üzeri kardeş	214		
	Toplam	410		
<i>Antisosyal Davranış</i>	1 kardeş	15	2,14	0,54
	2 kardeş	73		
	3 kardeş	108		
	4 ve üzeri kardeş	214		
	Toplam	410		
<i>Olumlu Benlik</i>	1 kardeş	15	3,79	0,29
	2 kardeş	73		
	3 kardeş	108		
	4 ve üzeri kardeş	214		
	Toplam	410		
<i>Öfke Kontrol Problemleri</i>	1 kardeş	15	3,07	0,38
	2 kardeş	73		
	3 kardeş	108		
	4 ve üzeri kardeş	214		
	Toplam	410		

Tablo 4.39 incelendiğinde uyum düzeyleri [$\chi^2 (3, N = 410) = 2.95, p = .40$], duygusal sıkıntı [$\chi^2 (3, N = 410) = 3.90, p = .27$], antisosyal davranış [$\chi^2 (3, N = 410) = 2.14, p = .54$], olumlu benlik [$\chi^2 (3, N = 410) = 3.79, p = .29$] ve öfke kontrol problemlerine [$\chi^2 (3, N = 410) = 3.07, p = .38$] ilişkin analiz sonuçlarının .05 düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla iç göç yaşamış ergenlerin kardeş sayısına bağlı olarak uyum düzeyleri ve uyum sorunları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

İç göç yaşamış ergenlerin anne eğitim durumuna göre uyum düzeyleri ve uyum sorunlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Kruskal Wallis Testi sonuçları Tablo 4.40'ta verilmiştir.

Tablo 4.40: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Anne Eğitim Durumuna Göre Uyum Düzeyleri ve Uyum Sorunlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

<i>Uyum Düzeyi ve Uyum Sorunları</i>	<i>Anne Eğitim Durumu</i>	<i>N</i>	<i>Kruskal Wallis χ^2</i>	<i>p</i>
Uyum Düzeyi	Okuryazar değil	99		
	Okuryazar	33		
	İlkokul mezunu	195		
	Ortaokul mezunu	59	0,40	1,00
	Lise mezunu	21		
	Üniversite mezunu	3		
	Toplam	410		
Duygusal Sıkıntı	Okuryazar değil	99		
	Okuryazar	33		
	İlkokul mezunu	195		
	Ortaokul mezunu	59	3,38	0,64
	Lise mezunu	21		
	Üniversite mezunu	3		
	Toplam	410		
Antisosyal Davranış	Okuryazar değil	99		
	Okuryazar	33		
	İlkokul mezunu	195		
	Ortaokul mezunu	59	3,62	0,61
	Lise mezunu	21		
	Üniversite mezunu	3		
	Toplam	410		
Olumlu Benlik	Okuryazar değil	99		
	Okuryazar	33		
	İlkokul mezunu	195		
	Ortaokul mezunu	59	1,53	0,91
	Lise mezunu	21		
	Üniversite mezunu	3		
	Toplam	410		
Öfke Kontrol Problemleri	Okuryazar değil	99		
	Okuryazar	33		
	İlkokul mezunu	195		
	Ortaokul mezunu	59	0,60	1,00
	Lise mezunu	21		
	Üniversite mezunu	3		
	Toplam	410		

Tablo 4.40 incelendiğinde uyum düzeyleri [χ^2 (5, N = 410) = 0.40, p = 1.00], duygusal sıkıntı [χ^2 (5, N = 410) = 3.38, p = .64], antisosyal davranış [χ^2 (5, N = 410) = 3.62, p = .61], olumlu benlik [χ^2 (5, N = 410) = 1.53, p = .91] ve öfke kontrol problemlerine [χ^2 (5, N = 410) = 0.60, p = 1.00] ilişkin analiz sonuçlarının .05 düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla iç göç yaşamış ergenlerin anne eğitim

durumuna bağılı olarak uyum düzeyleri ve uyum sorunları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

İç göç yaşamış ergenlerin baba eğitim durumuna göre uyum düzeyleri ve uyum sorunlarının farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Kruskal Wallis Testi sonuçları Tablo 4.41’de verilmiştir.

Tablo 4.41: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Baba Eğitim Durumuna Göre Uyum Düzeyleri ve Uyum Sorunlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

<i>Uyum Düzeyi ve Uyum Sorunları</i>	<i>Baba Eğitim Durumu</i>	<i>N</i>	<i>Kruskal Wallis χ^2</i>	<i>p</i>
<i>Uyum Düzeyi</i>	Okuryazar değil	19	1,64	0,90
	Okuryazar	28		
	İlkokul mezunu	188		
	Ortaokul mezunu	97		
	Lise mezunu	68		
	Üniversite mezunu	10		
	Toplam	410		
<i>Duygusal Sıkıntı</i>	Okuryazar değil	19	2,33	0,80
	Okuryazar	28		
	İlkokul mezunu	188		
	Ortaokul mezunu	97		
	Lise mezunu	68		
	Üniversite mezunu	10		
	Toplam	410		
<i>Antisosyal Davranış</i>	Okuryazar değil	19	7,64	0,18
	Okuryazar	28		
	İlkokul mezunu	188		
	Ortaokul mezunu	97		
	Lise mezunu	68		
	Üniversite mezunu	10		
	Toplam	410		
<i>Olumlu Benlik</i>	Okuryazar değil	19	2,27	0,81
	Okuryazar	28		
	İlkokul mezunu	188		
	Ortaokul mezunu	97		
	Lise mezunu	68		
	Üniversite mezunu	10		
	Toplam	410		
<i>Öfke Kontrol Problemleri</i>	Okuryazar değil	19	5,87	0,32
	Okuryazar	28		
	İlkokul mezunu	188		
	Ortaokul mezunu	97		
	Lise mezunu	68		
	Üniversite mezunu	10		
	Toplam	410		

Tablo 4.41 incelendiğinde uyum düzeyleri [χ^2 (5, N = 410) = 1.64, p = .90], duygusal sıkıntı [χ^2 (5, N = 410) = 2.33, p = .80], antisosyal davranış [χ^2 (5, N = 410) = 7.64, p = .18], olumlu benlik [χ^2 (5, N = 410) = 2.27, p = .81] ve öfke kontrol problemlerine [χ^2 (5, N = 410) = 5.87, p = .32] ilişkin analiz sonuçlarının .05 düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla iç göç yaşamış ergenlerin baba eğitim durumuna bağlı olarak uyum düzeyleri ve uyum sorunları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

4.1.7.3. İç göç yaşamış ergenlerin cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü, gelir düzeyi, çalışma durumu, kardeş sayısı, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumuna göre stresle başa çıkma tarzlarının farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Bu kısımdaki bulgular, her bir değişken için ayrı ayrı sunulmuştur.

İç göç yaşamış ergenlerin cinsiyete göre stresle başa çıkma tarzlarının değişip değişmediğini belirlemek için yapılan bağımsız gruplar t testi sonuçları Tablo 4.42’de verilmiştir.

Tablo 4.42: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Cinsiyete Göre Stresle Başa Çıkma Tarzlarına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Göç Deneyimi	Stresle Başa Çıkma Tarzları	Cinsiyet	N	\bar{X}	S	t
İç Göç Yaşamış	<i>Kendine Güvenli Yaklaşım</i>	Kadın	194	14,45	3,53	1,09
		Erkek	216	14,05	3,92	
	<i>İyimser Yaklaşım</i>	Kadın	194	9,26	2,92	-1,39
		Erkek	216	9,65	2,71	
	<i>Çaresiz Yaklaşım</i>	Kadın	194	11,12	4,94	0,17
		Erkek	216	11,05	4,39	
	<i>Boyun Eğici Yaklaşım</i>	Kadın	194	5,58	3,11	-1,14
		Erkek	216	5,94	3,24	
	<i>Sosyal Desteğe Başvurma</i>	Kadın	194	7,24	2,32	2,76*
		Erkek	216	6,59	2,40	

*p<0,05

Levene testi sonucuna göre grupların varyansları, çaresiz yaklaşım için eşit değilken, diğer alt boyutlar için eşit bulunmuştur. Bu nedenle analizler, çaresiz yaklaşım için eşit varsayılmayarak diğer alt boyutlar için ise eşit varsayılarak yapılmıştır. Tablo 4.42’de görüldüğü gibi bağımsız gruplar t testi sonucuna göre iç göç yaşamış ergenlerin, cinsiyet açısından değerlendirildiğinde sosyal desteğe başvurma alt boyutu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır. Bu sonuca göre iç göç yaşamış kadınların, iç göç yaşamış erkeklere göre

stresle başa çıkmada daha fazla sosyal desteğe başvurmayı kullandıkları söylenebilir.

İç göç yaşamış ergenlerin sınıf düzeyine göre stresle başa çıkma tarzlarının, farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin betimsel istatistikler Tablo 4.43'te verilmiştir.

Tablo 4.43: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Sınıf Düzeyine Göre Stresle Başa Çıkma Tarzlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

<i>Stresle Başa Çıkma Tarzları</i>	<i>Sınıf Düzeyi</i>	<i>N</i>	<i>\bar{X}</i>	<i>S</i>
<i>Kendine Güvenli Yaklaşım</i>	Lise 1	150	14,02	3,53
	Lise 2	138	14,25	4,00
	Lise 3	122	14,49	3,72
	Toplam	410	14,24	3,75
<i>İyimser Yaklaşım</i>	Lise 1	150	9,5733	2,78
	Lise 2	138	9,25	2,84
	Lise 3	122	9,5738	2,84
	Toplam	410	9,47	2,81
<i>Çaresiz Yaklaşım</i>	Lise 1	150	11,43	4,66
	Lise 2	138	10,63	4,61
	Lise 3	122	11,16	4,69
	Toplam	410	11,08	4,65
<i>Boyun Eğici Yaklaşım</i>	Lise 1	150	6,23	3,32
	Lise 2	138	5,59	3,35
	Lise 3	122	5,39	2,74
	Toplam	410	5,77	3,18
<i>Sosyal Desteğe Başvurma</i>	Lise 1	150	6,93	2,60
	Lise 2	138	7,04	2,37
	Lise 3	122	6,70	2,10
	Toplam	410	6,90	2,38

Tablo 4.43 incelendiğinde en yüksek puan ortalamalarının kendine güvenli yaklaşım ve iyimser yaklaşım için lise 3 grubunda, çaresiz yaklaşım ve boyun eğici yaklaşım için lise 1 grubunda, sosyal desteğe başvurma için lise 2 grubunda olduğu görülmektedir. En düşük puan ortalamaları ise kendine güvenli yaklaşım için lise 1 grubunda, iyimser yaklaşım ve çaresiz yaklaşım için lise 2 grubunda, boyun eğici yaklaşım ve sosyal desteğe başvurma için ise lise 3 grubundadır.

İç göç yaşamış ergenlerin sınıf düzeyine göre stresle başa çıkma tarzları alt boyut puanlarına bağlı olarak, grup varyanslarının eşitliğine ilişkin Levene testi sonuçları tüm alt boyutlar için .05 düzeyinde anlamlı çıkmamıştır (Ek-8). Dolayısıyla iç göç yaşamış ergenlerin sınıf düzeyine göre stresle başa çıkma tarzları alt boyut puanları açısından grup varyansları homojen olup varyans analizinin temel varsayımı karşılanmaktadır. Bu doğrultuda iç göç yaşamış ergenlerin sınıf düzeyine göre

stresle başa çıkma tarzları alt boyutlarına ait puan ortalamalarına ilişkin gruplar arasındaki farklılığı belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış ve sonuçlar Tablo 4.44'te verilmiştir.

Tablo 4.44: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Sınıf Düzeyine Göre Stresle Başa Çıkma Tarzlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>Stresle Başa Çıkma Tarzları</i>		<i>Kareler Toplamı</i>	<i>Serbestlik Derecesi</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>
<i>Kendine Güvenli Yaklaşım</i>	Gruplar arası	15,00	2	7,50	0,53
	Gruplar içi	5723,06	407	14,06	
	Toplam	5738,05	409		
<i>İyimser Yaklaşım</i>	Gruplar arası	9,37	2	4,69	0,59
	Gruplar içi	3228,65	407	7,93	
	Toplam	3238,02	409		
<i>Çaresiz Yaklaşım</i>	Gruplar arası	47,47	2	23,74	1,10
	Gruplar içi	8809,71	407	21,65	
	Toplam	8857,18	409		
<i>Boyun Eğici Yaklaşım</i>	Gruplar arası	52,84	2	26,42	2,63
	Gruplar içi	4086,68	407	10,04	
	Toplam	4139,52	409		
<i>Sosyal Desteğe Başvurma</i>	Gruplar arası	7,77	2	3,88	0,69
	Gruplar içi	2305,93	407	5,67	
	Toplam	2313,70	409		

Varyans analizi sonuçlarına göre iç göç yaşamış ergenlerin sınıf düzeyi açısından stresle başa çıkma tarzlarına ait ortalama farklarının istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir.

İç göç yaşamış ergenlerin okul türüne göre stresle başa çıkma tarzlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Kruskal Wallis Testi sonuçları Tablo 4.45'te verilmiştir.

Tablo 4.45: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Okul Türüne Göre Stresle Başa Çıkma Tarzlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları

<i>Stresle Başa Çıkma Tarzları</i>	<i>Okul Türü</i>	<i>N</i>	<i>Kruskal Wallis X²</i>	<i>p</i>
<i>Kendine Güvenli Yaklaşım</i>	Genel Lise	218	2,43	0,79
	Anadolu Lisesi	8		
	Ticaret Meslek Lisesi	42		
	Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	75		
	İmam Hatip Lisesi	18		
	Kız Teknik ve Meslek Lisesi	49		
	Toplam	410		
<i>İyimser Yaklaşım</i>	Genel Lise	218	3,40	0,64
	Anadolu Lisesi	8		
	Ticaret Meslek Lisesi	42		
	Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	75		
	İmam Hatip Lisesi	18		
	Kız Teknik ve Meslek Lisesi	49		
	Toplam	410		
<i>Çaresiz Yaklaşım</i>	Genel Lise	218	5,40	0,37
	Anadolu Lisesi	8		
	Ticaret Meslek Lisesi	42		
	Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	75		
	İmam Hatip Lisesi	18		
	Kız Teknik ve Meslek Lisesi	49		
	Toplam	410		
<i>Boyun Eğici Yaklaşım</i>	Genel Lise	218	3,95	0,56
	Anadolu Lisesi	8		
	Ticaret Meslek Lisesi	42		
	Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	75		
	İmam Hatip Lisesi	18		
	Kız Teknik ve Meslek Lisesi	49		
	Toplam	410		
<i>Sosyal Desteğe Başvurma</i>	Genel Lise	218	1,80	0,88
	Anadolu Lisesi	8		
	Ticaret Meslek Lisesi	42		
	Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	75		
	İmam Hatip Lisesi	18		
	Kız Teknik ve Meslek Lisesi	49		
	Toplam	410		

Tablo 4.45 incelendiğinde kendine güvenli yaklaşım [$\chi^2 (5, N = 410) = 2.43, p = .79$], iyimser yaklaşım [$\chi^2 (5, N = 410) = 3.40, p = .64$], çaresiz yaklaşım [$\chi^2 (5, N = 410) = 5.40, p = .37$], boyun eğici yaklaşım [$\chi^2 (5, N = 410) = 3.95, p = .56$] ve sosyal desteğe başvurma [$\chi^2 (5, N = 410) = 1.80, p = .88$] alt boyutlarına ilişkin analiz sonuçlarının .05 düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla iç göç

yaşamış ergenlerin okul türüne bağlı olarak stresle başa çıkma tarzlarına ait puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

İç göç yaşamış ergenlerin gelir düzeyine göre stresle başa çıkma tarzlarının farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin betimsel istatistikler Tablo 4.46'da verilmiştir.

Tablo 4.46: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Gelir Düzeyine Göre Stresle Başa Çıkma Tarzlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

<i>Stresle Başa Çıkma Tarzları</i>	<i>Gelir Düzeyi</i>	<i>N</i>	<i>\bar{X}</i>	<i>S</i>
<i>Kendine Güvenli Yaklaşım</i>	850 TL ve altı	55	14,09	3,70
	851-1750 TL	236	14,18	3,77
	1751-2650 TL	76	14,34	3,92
	2650 TL ve üstü	43	14,56	3,47
	Toplam	410	14,24	3,75
<i>İyimser Yaklaşım</i>	850 TL ve altı	55	9,96	2,62
	851-1750 TL	236	9,36	2,82
	1751-2650 TL	76	9,12	3,11
	2650 TL ve üstü	43	10,05	2,34
	Toplam	410	9,47	2,81
<i>Çaresiz Yaklaşım</i>	850 TL ve altı	55	11,13	4,04
	851-1750 TL	236	11,33	4,78
	1751-2650 TL	76	10,28	4,29
	2650 TL ve üstü	43	11,09	5,25
	Toplam	410	11,08	4,65
<i>Boyun Eğici Yaklaşım</i>	850 TL ve altı	55	5,75	3,43
	851-1750 TL	236	5,81	3,05
	1751-2650 TL	76	5,54	3,42
	2650 TL ve üstü	43	5,95	3,21
	Toplam	410	5,77	3,18
<i>Sosyal Desteğe Başvurma</i>	850 TL ve altı	55	7,02	2,43
	851-1750 TL	236	6,87	2,50
	1751-2650 TL	76	7,08	2,02
	2650 TL ve üstü	43	6,58	2,23
	Toplam	410	6,90	2,38

Tablo 4.46 incelendiğinde en yüksek puan ortalamalarının kendine güvenli yaklaşım, iyimser yaklaşım ve boyun eğici yaklaşım için gelir düzeyi 2650 TL ve üstü olan grupta, çaresiz yaklaşım için gelir düzeyi 851-1750 TL olan grupta, sosyal desteğe başvurma için gelir düzeyi 1751-2650 TL olan grupta olduğu görülmektedir. En düşük puan ortalamaları ise kendine güvenli yaklaşım için gelir düzeyi 850 TL ve altı olan grupta, iyimser yaklaşım, çaresiz yaklaşım ve boyun eğici yaklaşım için gelir düzeyi 1751-2650 TL olan grupta, sosyal desteğe başvurma için gelir düzeyi 2650 TL ve üstü olan gruptadır.

İç göç yaşamış ergenlerin gelir düzeyine göre stresle başa çıkma tarzları alt boyut puanlarına bağlı olarak grup varyanslarının eşitliğine ilişkin Levene testi sonuçları tüm alt boyutlar için .05 düzeyinde anlamlı çıkmamıştır (Ek-8). Dolayısıyla iç göç yaşamış ergenlerin gelir düzeyine göre stresle başa çıkma tarzları puanları açısından grup varyansları homojen olduğu için varyans analizinin bu temel varsayımı karşılanmaktadır. İç göç yaşamış ergenlerin gelir düzeyine göre stresle başa çıkma tarzları puan ortalamaları arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 4.47’de verilmiştir.

Tablo 4.47: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Gelir Düzeyine Göre Stresle Başa Çıkma Tarzlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Stresle Başa Çıkma Tarzları		Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F
Kendine Güvenli Yaklaşım	Gruplar arası	7,27	3	2,42	0,17
	Gruplar içi	5730,78	406	14,12	
	Toplam	5738,05	409		
İyimser Yaklaşım	Gruplar arası	40,15	3	13,38	1,70
	Gruplar içi	3197,87	406	7,88	
	Toplam	3238,02	409		
Çaresiz Yaklaşım	Gruplar arası	64,03	3	21,34	0,99
	Gruplar içi	8793,16	406	21,66	
	Toplam	8857,18	409		
Boyun Eğici Yaklaşım	Gruplar arası	5,88	3	1,96	0,19
	Gruplar içi	4133,64	406	10,18	
	Toplam	4139,52	409		
Sosyal Desteğe Başvurma	Gruplar arası	7,80	3	2,60	0,46
	Gruplar içi	2305,90	406	5,68	
	Toplam	2313,70	409		

Tablo 4.47’de verilen varyans analizi sonuçlarına göre iç göç yaşamış ergenlerin gelir düzeyi açısından stresle başa çıkma tarzlarına ait ortalama farklarının istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir.

İç göç yaşamış ergenlerin çalışma durumuna göre stresle başa çıkma tarzlarının değişip değişmediğine ilişkin bağımsız gruplar t testi sonuçları Tablo 4.48’de verilmiştir.

Tablo 4.48: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Çalışma Durumuna Göre Stresle Başa Çıkma Tarzlarına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

<i>Göç Deneyimi</i>	<i>Stresle Başa Çıkma Tarzları</i>	<i>Çalışma Durumu</i>	<i>N</i>	\bar{X}	<i>S</i>	<i>t</i>
<i>İç Göç Yaşamış</i>	<i>Kendine Güvenli Yaklaşım</i>	Çalışıyor	75	14,55	3,56	0,80
		Çalışmıyor	335	14,17	3,79	
	<i>İyimser Yaklaşım</i>	Çalışıyor	75	9,43	2,70	-0,13
		Çalışmıyor	335	9,47	2,84	
	<i>Çaresiz Yaklaşım</i>	Çalışıyor	75	12,13	4,43	2,17*
		Çalışmıyor	335	10,85	4,68	
	<i>Boyun Eğici Yaklaşım</i>	Çalışıyor	75	6,13	3,08	1,11
		Çalışmıyor	335	5,68	3,20	
	<i>Sosyal Desteğe Başvurma</i>	Çalışıyor	75	6,52	2,29	-1,52
		Çalışmıyor	335	6,98	2,39	

*p<0,05

Levene testi sonucuna göre grupların varyanslarının, stresle başa çıkma tarzlarının tüm alt boyutları için eşit olmadığı görülmüştür. Bu nedenle analizler, tüm alt boyutlar için varyanslar eşit varsayılmayarak yapılmıştır. Tablo 4.48'de görüldüğü gibi bağımsız gruplar t testi sonucuna göre iç göç yaşamış ergenlerin, çalışma durumuna göre çaresiz yaklaşım alt boyutu puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır. Bu sonuca göre iç göç yaşamış ve çalışan ergenlerin, iç göç yaşamış ve çalışmayan ergenlere göre stresle başa çıkmada çaresiz yaklaşımı daha çok kullandıkları söylenebilir.

İç göç yaşamış ergenlerin kardeş sayısına göre stresle başa çıkma tarzlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Kruskal Wallis Testi sonuçları Tablo 4.49'da verilmiştir.

Tablo 4.49: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Kardeş Sayısına Göre Stresle Başa Çıkma Tarzlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

<i>Stresle Başa Çıkma Tarzları</i>	<i>Kardeş Sayısı</i>	<i>N</i>	<i>Kruskal Wallis</i> <i>X²</i>	<i>p</i>
<i>Kendine Güvenli Yaklaşım</i>	1 kardeş	15	6,49	0,09
	2 kardeş	73		
	3 kardeş	108		
	4 ve üzeri kardeş	214		
	Toplam	410		
<i>İyimser Yaklaşım</i>	1 kardeş	15	6,25	0,10
	2 kardeş	73		
	3 kardeş	108		
	4 ve üzeri kardeş	214		
	Toplam	410		
<i>Çaresiz Yaklaşım</i>	1 kardeş	15	7,68	0,05
	2 kardeş	73		
	3 kardeş	108		
	4 ve üzeri kardeş	214		
	Toplam	410		
<i>Boyun Eğici Yaklaşım</i>	1 kardeş	15	0,46	0,93
	2 kardeş	73		
	3 kardeş	108		
	4 ve üzeri kardeş	214		
	Toplam	410		
<i>Sosyal Desteğe Başvurma</i>	1 kardeş	15	0,97	0,81
	2 kardeş	73		
	3 kardeş	108		
	4 ve üzeri kardeş	214		
	Toplam	410		

Tablo 4.49 incelendiğinde kendine güvenli yaklaşım [$\chi^2 (3, N = 410) = 6.49, p = .09$], iyimser yaklaşım [$\chi^2 (3, N = 410) = 6.25, p = .10$], çaresiz yaklaşım [$\chi^2 (3, N = 410) = 7.68, p = .05$], boyun eğici yaklaşım [$\chi^2 (3, N = 410) = 0.46, p = .93$] ve sosyal desteğe başvurma [$\chi^2 (3, N = 410) = 0.97, p = .81$] alt boyutlarına ilişkin analiz sonuçlarının .05 düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla iç göç yaşamış ergenlerin kardeş sayısına bağlı olarak stresle başa çıkma tarzlarına ait puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

İç göç yaşamış ergenlerin anne eğitim durumuna göre stresle başa çıkma tarzlarının farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Kruskal Wallis Testi sonuçları Tablo 4.50'de verilmiştir.

Tablo 4.50: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Anne Eğitim Durumuna Göre Stresle Başa Çıkma Tarzlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

<i>Stresle Başa Çıkma Tarzları</i>	<i>Anne Eğitim Durumu</i>	<i>N</i>	<i>Kruskal Wallis</i> χ^2	<i>p</i>
<i>Kendine Güvenli Yaklaşım</i>	Okuryazar değil	99	3,81	0,58
	Okuryazar	33		
	İlkokul mezunu	195		
	Ortaokul mezunu	59		
	Lise mezunu	21		
	Üniversite mezunu	3		
	Toplam	410		
<i>İyimser Yaklaşım</i>	Okuryazar değil	99	7,41	0,19
	Okuryazar	33		
	İlkokul mezunu	195		
	Ortaokul mezunu	59		
	Lise mezunu	21		
	Üniversite mezunu	3		
	Toplam	410		
<i>Çaresiz Yaklaşım</i>	Okuryazar değil	99	2,33	0,80
	Okuryazar	33		
	İlkokul mezunu	195		
	Ortaokul mezunu	59		
	Lise mezunu	21		
	Üniversite mezunu	3		
	Toplam	410		
<i>Boyun Eğici Yaklaşım</i>	Okuryazar değil	99	5,17	0,40
	Okuryazar	33		
	İlkokul mezunu	195		
	Ortaokul mezunu	59		
	Lise mezunu	21		
	Üniversite mezunu	3		
	Toplam	410		
<i>Sosyal Desteğe Başvurma</i>	Okuryazar değil	99	7,86	0,16
	Okuryazar	33		
	İlkokul mezunu	195		
	Ortaokul mezunu	59		
	Lise mezunu	21		
	Üniversite mezunu	3		
	Toplam	410		

Tablo 4.50 incelendiğinde kendine güvenli yaklaşım [$\chi^2 (5, N = 410) = 3.81, p = 0.58$], iyimser yaklaşım [$\chi^2 (5, N = 410) = 7.41, p = .19$], çaresiz yaklaşım [$\chi^2 (5, N = 410) = 2.33, p = .80$], boyun eğici yaklaşım [$\chi^2 (5, N = 410) = 5.17, p = .40$] ve sosyal desteğe başvurma [$\chi^2 (5, N = 410) = 7.86, p = 0.16$] alt boyutuna ilişkin analiz sonuçlarının .05 düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla iç göç

yaşamış ergenlerin anne eğitim durumuna bağlı olarak stresle başa çıkma tarzları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

İç göç yaşamış ergenlerin baba eğitim durumuna göre stresle başa çıkma tarzlarının farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Kruskal Wallis Testi sonuçları Tablo 4.51'de verilmiştir.

Tablo 4.51: İç Göç Yaşamış Ergenlerin Baba Eğitim Durumuna Göre Stresle Başa Çıkma Tarzlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

<i>Stresle Başa Çıkma Tarzları</i>	<i>Baba Eğitim Durumu</i>	<i>N</i>	<i>Kruskal Wallis</i> χ^2	<i>p</i>
<i>Kendine Güvenli Yaklaşım</i>	Okuryazar değil	19	6,54	0,26
	Okuryazar	28		
	İlkokul mezunu	188		
	Ortaokul mezunu	97		
	Lise mezunu	68		
	Üniversite mezunu	10		
	Toplam	410		
<i>İyimser Yaklaşım</i>	Okuryazar değil	19	7,61	0,18
	Okuryazar	28		
	İlkokul mezunu	188		
	Ortaokul mezunu	97		
	Lise mezunu	68		
	Üniversite mezunu	10		
	Toplam	410		
<i>Çaresiz Yaklaşım</i>	Okuryazar değil	19	3,59	0,61
	Okuryazar	28		
	İlkokul mezunu	188		
	Ortaokul mezunu	97		
	Lise mezunu	68		
	Üniversite mezunu	10		
	Toplam	410		
<i>Boyun Eğici Yaklaşım</i>	Okuryazar değil	19	5,14	0,40
	Okuryazar	28		
	İlkokul mezunu	188		
	Ortaokul mezunu	97		
	Lise mezunu	68		
	Üniversite mezunu	10		
	Toplam	410		
<i>Sosyal Desteğe Başvurma</i>	Okuryazar değil	19	9,97	0,08
	Okuryazar	28		
	İlkokul mezunu	188		
	Ortaokul mezunu	97		
	Lise mezunu	68		
	Üniversite mezunu	10		
	Toplam	410		

Tablo 4.51 incelendiğinde kendine güvenli yaklaşım [$\chi^2 (5, N = 410) = 6.54, p = 0.26$], iyimser yaklaşım [$\chi^2 (5, N = 410) = 7.61, p = .18$], çaresiz yaklaşım [$\chi^2 (5, N = 410) = 3.59, p = .61$], boyun eğici yaklaşım [$\chi^2 (5, N = 410) = 5.14, p = .40$] ve sosyal desteğe başvurma [$\chi^2 (5, N = 410) = 9.97, p = 0.08$] alt boyutuna ilişkin analiz sonuçlarının .05 düzeyinde anlamlı olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla iç göç yaşamış ergenlerin baba eğitim durumuna bağlı olarak stresle başa çıkma tarzları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

4.2. Tartışma ve Yorum

Bu bölümde, araştırmanın alt problemlerine ilişkin elde edilen verilerin istatistiksel analizlerine bağlı olarak, ulaşılan bulgular tartışılmış ve yorumlanmıştır. Tartışma ve yorumlar verilirken, öncelikle iç göç deneyimine bağlı olarak ergenlerin benlik kurguları, uyum düzeyleri, uyum sorunları ve stresle başa çıkma tarzlarına ilişkin tartışma ve yorumlar birlikte ele alınarak aktarılmıştır. Ardından iç göç yaşamış ergenlerin *göç üzerinden geçen süre* açısından benlik kurguları, uyum düzeyleri, uyum sorunları ve stresle başa çıkma tarzlarının; iç göç yaşamamış ergenlerin benlik kurguları, uyum düzeyleri, uyum sorunları ve stresle başa çıkma tarzlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin tartışma ve yorumlar verilmiştir. Daha sonra iç göç yaşamış ergenlerin *göç etme nedenlerine* göre benlik kurguları, uyum düzeyleri, uyum sorunları ve stresle başa çıkma tarzlarına ilişkin tartışma ve yorumlar verilmiş, hemen ardından da iç göç yaşamış ergenlerin *hangi bölgeden göç ettiklerine* göre benlik kurguları, uyum düzeyleri, uyum sorunları ve stresle başa çıkma tarzlarına ilişkin tartışma ve yorumlar sunulmuştur. Son olarak iç göç yaşamış ergenlerin bazı sosyo-demografik değişkenlere göre benlik kurguları, uyum düzeyleri, uyum sorunları ve stresle başa çıkma tarzlarına ilişkin tartışma ve yorumlar aktarılmıştır.

4.2.1. İç Göç Yaşamış ve Yaşamamış Ergenlerin Benlik Kurguları, Uyum Düzeyleri, Uyum Sorunları ve Stresle Başa Çıkma Tarzlarına İlişkin Tartışma ve Yorum

Araştırma sonucunda elde edilen veriler, iç göç yaşamış ve yaşamamış ergenlerde özerk-ayrık ve özerk-ilişkisel benlik kurgusuna sahip olma açısından anlamlı bir farklılığın olmadığını, buna karşın iç göç yaşamamış ergenlerde bağımlı-ilişkisel benlik kurgusunun, iç göç yaşamış ergenlere göre daha yaygın olduğunu göstermektedir. Kağıtçıbaşı'na (2012a) göre benlik, sosyal etkileşimler sonucu

oluştugu ve sosyal bir konumda yer aldığı için aynı zamanda sosyal bir üründür. Benlik kurgularından bağımlı-ilişkisel benlik kurgusunun sınırları akışkandır ve sosyal bağlamdan koparılamaz (Kağıtçıbaşı, 2010a). Araştırma sonucunda iç göç yaşamamış ergenlerde, iç göç yaşamış ergenlere göre bağımlı-ilişkisel benlik kurgusunun daha yaygın çıkması, bu ergenlerin daha fazla sosyal etkileşim içerisinde olmalarından kaynaklanıyor olabilir. İç göç yaşamış ergenlerin sosyal etkileşimleri, sosyal destek ağları, iç göç yaşamamışlara göre göreceli olarak daha az olduğu için bu sonucun elde edildiği söylenebilir. Gün ve Bayraktar'ın (2008) yaptıkları araştırmada göç sonrası ergenlerin sosyal destek ağlarında daralma olduğu sonucu da bu görüşü desteklemektedir. Benzer şekilde göçle birlikte bireylerin çevreye uyum (Angay, 2010; Bhugra, 2004), yalnızlık, sosyal izolasyon, yabancılık (APA, 2013; Tuzcu ve Bademli, 2014), sosyal destek ağlarını kaybetme (Gülşen, Knipscheer ve Kleber, 2010), dil ve iletişim sorunları, dışlanma, önyargı (Angay, 2010; Nar, 2008), bölgesel ve kentsel ayrımcılığa maruz kalma (Nar, 2008) gibi sorunlar yaşamaları da bu sonuca paralel olarak değerlendirilebilir. Bu tür sorunlar, sosyal ilişkilerini zayıflattığı için iç göç yaşamış ergenlerde bağımlı-ilişkisel benlik kurgusunun daha az yaygınlıkta görülmesine neden olabilmektedir.

Araştırmadan elde edilen bir diğer bulguya göre iç göç yaşamış ve yaşamamış ergenlerin uyum düzeyleri ve uyum sorunları (duygusal sıkıntı, antisosyal davranış, olumlu benlik ve öfke kontrol problemleri) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Alanyazında göçmen olan ve olmayan ergenlerin uyum düzeyleri ve uyum sorunları ile ilgili olarak farklı sonuçlarla karşılaşmaktadır.

Uyum düzeyi ilgili olarak Fuligni'nin (2003) elde ettiği sonuca göre göçmen ailelerin çocukları, göçmen olmayan ailelerin çocuklarına göre daha iyi bir uyum düzeyine sahiptir. Breslau ve arkadaşları (2007) göçmenlerin, göçmen olmayanlara göre psikiyatrik rahatsızlıklara sahip olma konusunda daha düşük yaşam riski gösterdiklerini belirlemişlerdir. Tomita, Labys ve Burns (2014) da göçmenlerin yerel doğumlulara göre daha az depresif semptomlar gösterdiklerini belirlemişlerdir. Bu sonuçlardan farklı olarak Akbalık, Karaduman, Oral ve Özdoğan'ın (2003) yurtdışı yaşantısı olan ve olmayan ergenlerin uyum düzeylerini incelediği araştırmada, yurtdışından önceki yıllarda dönen öğrencilerle yurtdışı yaşantısı olmayan öğrencilerin uyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır. Yurtdışından yeni dönen öğrencilerin ise yalnızca okul içi ilişkilere uyum sağlamakta

sorun yaşadıkları belirlenmiştir. Stevens ve Vollebergh (2008) ise göçmen gençlerin göçmen olmayanlara göre daha fazla ruh sağlığı problemi yaşama riski taşıdıklarını ve düşük düzeyden yüksek düzeye davranış problemleri yaşadıklarını belirlemişlerdir. Benzer şekilde Kalkım (2009) tarafından yapılan çalışmaya göre göç eden ergenler, göç etmeyenlere göre daha fazla riskli sağlık davranışları sergilemektedirler.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre iç göç yaşamış ve yaşamamış ergenlerin, uyum düzeyleri ve uyum sorunları açısından anlamlı bir farklılık göstermemesi, iç göç yaşamış ergenlerden çoğunun uzun süredir (11 yıl ve daha fazla) göç etmiş olmalarından kaynaklanabilir. Bu nedenle, yakın zamanda göç etmiş daha büyük bir gruba, göç etmemiş bir grubun karşılaştırıldığı bazı araştırmalar yapılarak ergenlerin uyum düzeyleri ve uyum sorunları incelenebilir.

Araştırmada iç göç yaşamış ve yaşamamış ergenlerin stresle başa çıkma tarzlarından kendine güvenli yaklaşım, iyimser yaklaşım, çaresiz yaklaşım ve boyun eğici yaklaşım arasında anlamlı bir fark olmadığı, bununla birlikte sosyal desteğe başvurma açısından iç göç yaşamamış ergenler lehine anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguyla ilgili olarak alanyazında Tam ve Lam (2005) tarafından yapılan karşılaştırmaya dayalı bir araştırmaya rastlanmıştır. Bu araştırma sonucuna göre yerel doğumlu akranlarıyla karşılaştırıldıklarında göçmen ergenlerin algıladıkları stres açısından farklılık göstermedikleri, buna karşın başa çıkma tarzı olarak geri çekilmeyi daha az kullandıkları ortaya çıkmıştır. İç göç yaşamamış ergenlerin stresle başa çıkmada sosyal desteğe başvurmayı, iç göç yaşamış ergenlere göre daha fazla kullanmaları, sosyal destek ağlarının ve sosyal ilişkilerinin daha iyi olduğu şeklinde yorumlanabilir. Nitekim araştırma sonuçlarından biri bağımlı-ilişkisel benlik kurgusunun iç göç yaşamamış ergenlerde, iç göç yaşamış ergenlere göre daha yaygın olduğu şeklindedir. Bu bulgunun da sosyal desteğe başvurmanın iç göç yaşamamış ergenler arasında daha fazla kullanılmasına dair destekleyici bir bulgu olduğu ifade edilebilir.

4.2.2. İç Göç Yaşamış Ergenlerin Göç Üzerinden Geçen Süre Açısından Benlik Kurguları, Uyum Düzeyleri, Uyum Sorunları ve Stresle Başa Çıkma Tarzlarının; İç Göç Yaşamamış Ergenlerin Benlik Kurguları, Uyum Düzeyleri, Uyum Sorunları ve Stresle Başa Çıkma Tarzlarına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Tartışma ve Yorum

Araştırmada bağımlı-ilişkisel benlik kurgusunun; iç göç yaşamamış ergenlerde iç göç yaşayıp göç üzerinden 1-5 yıl geçirmiş ergenlere göre daha yaygın olduğu ortaya çıkmıştır. Bu bulgudan hareketle iç göç yaşamış ergenlerin, göç ettikten sonra sosyal ilişkilerini geliştirmeye başladıkları ve bunun da bağımlı-ilişkisel benlik kurgularını geliştirdiği ifade edilebilir. Göç üzerinden 6-10 yıl ile 11 ve daha fazla yıl geçirmiş ergenlerle, iç göç yaşamamış ergenler arasında bağımlı-ilişkisel benlik kurgusu açısından anlamlı bir fark yokken göç üzerinden 1-5 yıl geçirmiş ergenler arasında anlamlı bir farkın olması, geçen süreyle birlikte göçmen ergenlerin yeni çevrelerine alıştıkları ve böylece sosyal ilişkilerini güçlendirdikleri şeklinde yorumlanabilir.

İç göç yaşamamış ergenlerin, iç göç yaşayıp göç üzerinden 1-5 yıl geçirmiş ergenlere göre daha az olumlu benlik problemi yaşadıkları, araştırmadan elde edilen bir başka sonuçtur. Kalkım'ın (2009) fiziksel aktivite yönünden göç ettiği yerde yaşama süresi 1-5 yıl olan ergenlerin en riskli grubu oluşturduğuna yönelik bulgusu araştırma sonucunu desteklemektedir. Breslau ve arkadaşları (2007) göç üzerinden geçen sürenin artmasıyla göçmenlerde psikiyatrik risk bozukluğunun (duygu durum, dürtü kontrol ve madde kullanım bozukluğu) arttığını ortaya çıkarmışlardır. Benzer şekilde Tam ve Lam (2005) tarafından elde edilen bulgularda, uzun süredir göç eden ergenlerin, göç etmeyenlerle düşük öz saygı ve suç teşkil eden davranışlara bulaşma açısından benzer özellikler gösterdiği, yakın zamanda göç eden ergenlere göre ise daha düşük öz saygı ve daha fazla suç teşkil edecek davranışlar sergiledikleri görülmüştür. Bu iki araştırma bulgusu, araştırma sonucunu desteklememektedir. Araştırma sonucuna göre iç göç yaşamış ergenlerin göç ettikleri ilk yıllarda, henüz göç ettikleri ortama yeterince alışamamaları ve sosyal çekingenlikleri nedeniyle olumlu benlik problemi yaşadıklarını söylemek mümkündür. Nitekim iç göç yaşamamış ergenlerle, iç göç yaşayıp göç üzerinden 6-10 yıl ile 11 ve daha fazla yıl geçirmiş ergenlerin, olumlu benlik problemi açısından anlamlı düzeyde bir farklılık göstermemeleri de bu yorumu desteklemektedir.

Araştırmada göç üzerinden geçen süre açısından iç göç yaşamış ergenlerin stresle başa çıkma tarzları ve iç göç yaşamamış ergenlerin stresle başa çıkma tarzları arasında anlamlı bir farkın olmadığı ortaya çıkmıştır. Ergenlerde stresle başa çıkma stratejilerinin zaman içindeki gelişimiyle ilgili olarak Campos, Delgado Y ve Jiménez (2011) tarafından yapılan bir araştırmada yardım arama, problem çözme gibi uygun stratejilerin zaman içinde artmasına karşın bilişsel ve davranışsal kaçınma stratejilerinin azaldığı belirlenmiştir. Bu araştırmadan elde edilen bulguya göre ise göç üzerinden geçen süre açısından ergenlerin stresle başa çıkma tarzlarının değişmediği ortaya çıkmıştır.

4.2.3. İç Göç Yaşamış Ergenlerin Göç Etme Nedenlerine Göre Benlik Kurguları, Uyum Düzeyleri, Uyum Sorunları ve Stresle Başa Çıkma Tarzlarına İlişkin Tartışma ve Yorum

Bhugra (2004) göç olgusunun göçmenlerin kendileri ve yerleşik nüfus üzerindeki psikolojik ve biyolojik etkilerinin göçün doğasına, seviyesine ve nedenlerine bağlı olarak değiştiğini belirtmektedir. Benzer şekilde Bilici ve Yeşildal (2015), göç nedenini bireylerin ruh sağlığını etkileyen önemli faktörlerden biri olarak ifade etmektedir. Gong, Xu, Fujishiro ve Takeuchi (2011) tarafından yapılan bir araştırmada göç etmek için çeşitli sağlam nedenleri olan bireylerin, göç için açık hedefleri olmayan bireylere göre daha az psikolojik stres ve psikiyatrik bozukluk yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Göç etmek için sağlam nedenler, ruh sağlığı üzerinde kültürel stresin olumsuz etkilerinden koruyucu olmaktadır. Sır, Bayram ve Özkan (1998) zorunlu iç göç göçün ruh sağlığını olumsuz yönde etkilediğini belirlemişlerdir. Çelik'e (2005a) göre ise göç ettikleri yerde daha önce yerleşmiş akrabalarının bulunması göçmenlerin uyum sürecini kolaylaştırmakta ve hızlandırmaktadır.

Alanyazında ifade edilen bu görüşler ve elde edilen araştırma bulgularının aksine bu araştırmada iç göç yaşamış ergenlerin, göç etme nedenlerinin onların benlik kurgularını, uyum düzeylerini, uyum sorunlarını ve stresle başa çıkma tarzlarını etkilemediği belirlenmiştir.

4.2.4. İç Göç Yaşamış Ergenlerin Hangi Bölgeden Göç Ettiklerine Göre Benlik Kurguları, Uyum Düzeyleri, Uyum Sorunları ve Stresle Başa Çıkma Tarzlarına İlişkin Tartışma ve Yorum

Araştırmada iç göç yaşamış ergenlerin hangi bölgeden göç ettiklerinin onların benlik kurgularını, uyum düzeylerini, uyum sorunlarını ve stresle başa çıkma tarzlarını etkilemediği belirlenmiştir. Göç sonrası ortaya çıkabilecek sorunlarla başa çıkabilme

ve toplumsal ilişkilere alışma bağlamında uyum süreci; göçmenlerle yerliler arasındaki ilişkiler, tarafların kültürel ve sosyo-ekonomik düzeyleri, toplumsal yapıdaki benzerlik ve farklılıkların az veya çok olması ile yakından ilişkilidir (Deniz ve Etlan, 2009; Güzel, 2013). Bu aşamada başlayan kültürlenme sürecinde grup düzeyinde benzer kültüre sahip bireylerle veya topluluklarla bir arada yaşamak, stresi azaltabilir veya arttırabilir (Bhugra, 2004). Dolayısıyla iç göç yaşamış ergenlerin farklı bölgelerden gelmelerine rağmen benlik kurguları, uyum düzeyleri, uyum sorunları ve stresle başa çıkma tarzları arasında anlamlı bir farklılığın olmamasını, benzer kültürel ve sosyo-ekonomik düzeye sahip olmalarına, toplumsal yapılarındaki benzerliklerin farklılıklardan daha çok olmasına bağlamak mümkündür.

4.2.5. İç Göç Yaşamış Ergenlerin Bazı Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Benlik Kurguları, Uyum Düzeyleri, Uyum Sorunları ve Stresle Başa Çıkma Tarzlarına İlişkin Tartışma ve Yorum

Bu başlık altındaki tartışma ve yorumlar, benlik kurguları; uyum düzeyleri ve uyum sorunları; stresle başa çıkma tarzları ayrı ayrı ele alınarak üç başlık şeklinde sunulmuştur. İç göç yaşamış ergenlerin cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü, gelir düzeyi, çalışma durumu, kardeş sayısı, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumuna göre benlik kurgularına; uyum düzeyleri ve uyum sorunlarına; stresle başa çıkma tarzlarına ilişkin tartışma ve bulgular sırayla verilmiştir.

4.2.5.1. İç Göç Yaşamış Ergenlerin Cinsiyet, Sınıf Düzeyi, Okul Türü, Gelir Düzeyi, Çalışma Durumu, Kardeş Sayısı, Anne Eğitim Durumu ve Baba Eğitim Durumuna Göre Benlik Kurgularına İlişkin Tartışma ve Yorum

Araştırma sonucuna göre özerk-ayrık benlik kurgusu, iç göç yaşamış erkeklerde, iç göç yaşamış kadınlardan daha yaygınken özerk-ilişkisel benlik kurgusu da iç göç yaşamış kadınlarda iç göç yaşamış erkeklerden daha yaygın çıkmıştır. Benlik kurgularının göç bağlamında ele alındığı herhangi bir araştırma bulunmadığı için karşılaştırma yapılamamıştır. Bununla birlikte benlik kurgularının cinsiyete göre ele alındığı bazı araştırmalar bulunmaktadır. Kızlarda özerk-ilişkisel benlik kurgularının erkeklere göre daha yaygın olduğunu gösteren araştırma bulguları (Özdemir, 2009;Özdemir, 2012b; Özdemir ve Çok, 2011) elde edilen bulguları desteklerken, kızlarda bağımlı-ilişkisel benlik kurgularının erkeklere göre daha yaygın olduğunu gösteren araştırma bulguları (Özdemir, 2009;Özdemir, 2012b; Özdemir ve Çok,

2011) ise elde edilen bulgularla farklılaşmaktadır. Özerk-ayrık benlik kurgusunun cinsiyet açısından farklılaşmadığına ilişkin bulgular (Özdemir, 2009; Özdemir, 2012b; Özdemir ve Çok, 2011) da araştırmadan elde edilen bulguları desteklememektedir. İç göç yaşamış ergenlerde, özerk-ayrık benlik kurgusunun erkeklerde kadınlara göre daha yaygın olması, bu ergenlerin ailelerine maddi destek sağlamak için çalışmak zorunda kalmalarından ve sosyal destek ağlarının az olmasından kaynaklanıyor olabilir. Bununla birlikte ebeveynlerin çocuk yetiştirme tarzlarının, özellikle erkek çocuğun kız çocuğa göre daha serbest yetiştirilmesinin de bu durumda etkili olduğu ifade edilebilir.

Araştırmadan elde edilen bulguya göre iç göç yaşamış ergenlerde özerk-ayrık benlik kurgusu, lise 3'te okuyanlarda, lise 1'de okuyanlara göre daha yaygın çıkmıştır. Benlik kurgularının göç bağlamında ele alındığı herhangi bir araştırma bulunamadığı için karşılaştırma yapılamamıştır. Bununla birlikte benlik kurgularının yaş değişkeni açısından ele alındığı bazı araştırmalara rastlanmıştır. Özdemir'in (2009) lise öğrencileriyle yaptığı araştırma bulgularına göre özerk-ayrık, bağımlı-ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik kurguları ergenlerin yaşlarına göre farklılık göstermemektedir. Kaya'nın (2012) ergenlerle yaptığı araştırmaya göre ise geç ergenlik döneminde, orta ergenlik dönemine göre daha fazla özerklik deneyimlenmekte, buna karşın ilişkililik seviyesinde yaşa bağlı bir değişim yaşanmamaktadır. Özdemir'in (2009) araştırma bulguları, bu araştırmada elde edilen bulguları desteklemezken Kaya'nın (2012) araştırma bulguları desteklemektedir. İç göç yaşamış ergenlerde sınıf seviyesinin artmasıyla birlikte özerkliğin de arttığını ifade etmek mümkündür.

Araştırmanın bir diğer bulgusuna göre iç göç yaşamış ergenlerin benlik kurguları, okul türüne göre farklılaşmamaktadır. Benzer şekilde iç göç yaşamış ergenlerin benlik kurguları, gelir düzeylerine göre de farklılaşmamaktadır. Bu bulgularla ilgili olarak alanyazında herhangi bir araştırma bulunamadığı için karşılaştırma yapılamamıştır. Bununla birlikte, Özdemir'in (2009) ailelerin gelir düzeylerine göre ergenlerin bağımlı-ilişkisel benlik kurgularının farklılık göstermediğine ilişkin bulgusu, bu araştırmanın benlik kurgularının gelir düzeyine göre farklılaşmadığına ilişkin bulgusunu desteklemektedir. Özdemir'in (2009) alt gelir düzeyine sahip aileden gelen ergenlerde, özerk-ayrık benlik kurgusunun daha yaygın olduğuna ilişkin bulgusu ve üst gelir düzeyine sahip aileden gelen ergenlerin özerk-ilişkisel

benlik kurgusu puanlarının daha yüksek olmasına ilişkin bulgusu ise bu araştırma bulgularını desteklememektedir.

İç göç yaşamış ergenlerde özerk-ayrık benlik kurgusunun, çalışan ergenlerde çalışmayanlara göre daha yaygın olması, araştırmada ulaşılan bir diğer sonuçtur. İç göç yaşayıp çalışan ergenlerin, çalışma hayatında karşı karşıya kaldıkları zorluklar ve sosyal ilişkilerinin, özellikle arkadaş ilişkilerinin pek gelişmemesinin bu sonuca neden olduğunu ifade etmek mümkündür.

Araştırmanın bir başka sonucuna göre iç göç yaşamış ergenlerde benlik kurgusu kardeş sayısına göre farklılaşmamaktadır. Buna göre kardeş sayısının az veya çok olmasının benlik kurgularını etkilemediği ifade edilebilir.

Anne eğitim durumuna göre iç göç yaşamış ergenlerin benlik kurgularının farklılaşmadığı, araştırmadan elde edilen bir diğer sonuçtur. Özdemir'in (2009) elde ettiği sonuçlara göre anne eğitim düzeyine göre ergenlerin özerk-ayrık ve özerk-ilişkisel benlik kurguları arasında anlamlı bir fark olduğu sonucu, araştırma bulgularını desteklemezken, bağımlı-ilişkisel benlik kurgusu açısından anlamlı bir fark olmadığı sonucu ise araştırma bulgusunu desteklemektedir.

Araştırma bulgularına göre iç göç yaşamış ergenlerin baba eğitim durumları, bağımlı-ilişkisel benlik kurgusu üzerinde etkili olmaktadır. Buna göre iç göç yaşamış ergenlerden babası lise mezunu olanlar, babası üniversite mezunu olanlara göre daha fazla bağımlı-ilişkisel benliğe sahiptir. Özdemir'in (2009) elde ettiği sonuçlara göre baba eğitim düzeyine göre ergenlerin özerk-ayrık ve özerk-ilişkisel benlik kurguları arasında anlamlı bir fark olduğu, bağımlı-ilişkisel benlik kurgusu açısından ise anlamlı bir fark olmadığı sonucu, araştırma bulgularından farklılaşmaktadır.

4.2.5.2. İç Göç Yaşamış Ergenlerin Cinsiyet, Sınıf Düzeyi, Okul Türü, Gelir Düzeyi, Çalışma Durumu, Kardeş Sayısı, Anne Eğitim Durumu ve Baba Eğitim Durumuna Göre Uyum Düzeyleri ve Uyum Sorunlarına İlişkin Tartışma ve Yorum

Araştırma bulgularına göre iç göç yaşamış kadınların uyum düzeyleri, erkeklerin uyum düzeylerinden daha yüksektir. Kadınlar, erkeklerden daha az antisosyal davranış sorunları ve öfke kontrol problemleri yaşamaktadırlar. İç göç yaşamış ergenlerde kadınların uyum düzeylerinin daha yüksek olması, sosyalleşme sürecindeki farklılıklardan kaynaklanıyor olabilir. Ebeveynlerin çocuklarını yetiştirirken kız çocuklarından, erkeklere göre daha uyumlu olmalarını beklemeleri

ve bu beklentinin toplumun farklı kesimlerinde de devam etmesi, kadınların uyum düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olması sonucunu doğurabilmektedir. Stevens ve Vollebergh (2008) göçmen ailelerde kız ve erkek çocuklarına ilişkin sosyalleşme sürecindeki farklı taleplerin, bu çocukların yaşayacakları davranış problemlerini de farklılaştıracağını belirtmektedir. İç göç yaşamış ergenlerde, kadınların erkeklere göre daha az antisosyal davranış ve öfke kontrol problemleri yaşadığına ilişkin bu araştırmadan elde edilen bulgularla; Bengi-Arslan, Verhulst ve Crijnen'in (2002) göçmen kadınların, göçmen erkeklere göre daha fazla psikiyatrik problemler yaşadıklarına ilişkin elde ettikleri bulgular ve Tomita, Labys ve Burns'ın (2014) kadınların daha yüksek düzeyde depresif semptomlar gösterdiklerine ilişkin elde ettikleri bulgular birbirleriyle örtüşmemektedir.

Araştırmadan elde edilen bir diğer bulguya göre iç göç yaşamış ergenlerden lise 2'de okuyanların uyum düzeyleri, lise 3'te okuyanların uyum düzeylerinden yüksektir ve lise 2'de okuyanlar, lise 3'te okuyanlara göre daha az öfke kontrol problemleri ve antisosyal davranış sorunları yaşamaktadır. Bu araştırma bulgularıyla doğrudan ilgili olarak alanyazında herhangi bir araştırma bulunmadığı için karşılaştırma yapılamamıştır. Bununla birlikte yaş olarak daha küçük bir örneklem grubu üzerinde (10-14 yaş) yaptıkları araştırma sonucunda Hampel ve Petermann (2006) 5. sınıfa giden ergenlerin 6. ve 7. sınıfa giden ergenlere kıyasla daha az dışsallaştırılmış davranış problemleri yaşadıklarını belirlemişlerdir. Lise 2'de okuyan ergenlerin lise 3'te okuyanlara göre daha az öfke kontrol problemleri ve antisosyal davranış sorunları yaşamalarının beklenen bir durum olduğunu söylemek mümkündür. İlk ergenlik dönemindeki biyolojik ve cinsel gelişmelerin tamamlanmasıyla birlikte orta ergenliğe geçen bireyler, bu dönemde artık özerk olma ve kendi kararlarını verme yolunda ilerlemektedirler. Bu dönemdeki gelişimsel görevlerin uygun bir biçimde yerine getirilememesinin ise psikolojik uyum problemlerine yol açtığı ifade edilmektedir (Noom, Dekovic ve Meeus, 1999). Bu nedenle iç göç yaşamış ergenlerden lise 2'de okuyanların lise 3'te okuyanlara göre daha az uyum sorunları yaşamalarının beklenen bir sonuç olduğunu söylemek mümkündür. Yaşın ilerlemesiyle birlikte artan özerklik gereksinimi ve kendi kararlarını verme çabası, ergenlerin daha fazla çatışma yaşamalarına ve öfke kontrol problemleri ile antisosyal davranış sorunları gibi birtakım uyum sorunlarıyla karşı karşıya gelmelerine neden olabilir.

Araştırma sonucuna göre iç göç yaşamış ergenlerin antisosyal davranış sorunları, okul türüne göre farklılaşmaktadır. Buna göre Kız Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi öğrencileri, Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi öğrencilerine göre daha az antisosyal davranış sorunları yaşamaktadırlar. Bu bulgu, iç göç yaşamış kız öğrencilerin erkeklere göre daha az antisosyal davranış sorunları yaşadıklarına ilişkin bulguyla paralel çıkmıştır. Göçmen ailelerde kız ve erkek çocuklarına ilişkin sosyalleşme sürecindeki farklı talepler, bu çocukların yaşayacakları davranış problemlerini de farklılaştırmaktadır (Stevens ve Vollebergh, 2008). Dolayısıyla kız çocukları üzerinde ailelerin daha fazla denetim kurmaya çalışmaları, erkek çocukların daha serbest bir şekilde yetiştirilmeleri bu tür sonuçlara neden olabilmektedir.

İç göç yaşamış ergenlerin uyum düzeylerinin ve uyum sorunlarının gelir düzeylerine göre farklılaşmadığı araştırmadan elde edilen bir diğer bulgudur. Düşük yaşam kalitesi ve düşük gelir düzeyine sahip göçmenlerin daha yüksek düzeyde depresif semptomlar gösterdiklerine ilişkin araştırma bulguları (Chou, Wong ve Chow, 2011) bu bulguyu desteklemezken Stevens ve Vollebergh'in (2008) ulaştığı sonuçlar, bu bulguyu desteklemektedir. Stevens ve Vollebergh (2008), sosyo-ekonomik düzeyin göçmen ve göçmen olmayan gruplar arasındaki farklılıkları belirlemede önemli olmasıyla beraber, bu gruplar arasındaki davranış problemlerine ilişkin farklılıkların tümüyle sosyo-ekonomik düzeyle açıklanamayacağını ortaya çıkarmışlardır.

Araştırmada iç göç yaşamış ve çalışan ergenlerin uyum düzeylerinin, iç göç yaşamış ve çalışmayan ergenlerin uyum düzeylerinden daha düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca iç göç yaşamış ve çalışan ergenler, iç göç yaşamış ve çalışmayan ergenlere göre daha fazla duygusal sıkıntı, antisosyal davranış, olumlu benlik ve öfke kontrol problemleri yaşamaktadırlar. Araştırma bulgularından hareketle çalışmanın, iç göç yaşamış ergenler üzerinde olumsuz etkilerinin bulunduğunu ifade etmek mümkündür.

Araştırma sonucuna göre iç göç yaşamış ergenlerin uyum düzeyleri ve uyum sorunları, kardeş sayısına göre farklılaşmamaktadır. Buna göre kardeş sayısının az veya çok olmasının uyum düzeyi ve uyum sorunlarını etkilemediği söylenebilir.

Araştırmanın bir diğer bulgusuna göre iç göç yaşamış ergenlerin uyum düzeyleri ve uyum sorunları anne eğitim durumuna göre farklılaşmamaktadır. Benzer şekilde araştırma verilerine göre iç göç yaşamış ergenlerin uyum düzeyleri ve uyum

sorunları baba eğitim durumuna göre de farklılaşmamaktadır. İç göç yaşamış ergenlerin uyum düzeylerinin ve uyum sorunlarının baba eğitim durumuna göre farklılaşmaması, Tam ve Lam'ın (2005) göçmen ergenlerin uyumlarının babalarının eğitim seviyelerinden etkilendiği sonucuyla farklılık göstermektedir. Tam ve Lam'ın (2005) araştırma bulgularına göre göçmen ergenlerden uyumlu olanların, baba eğitim seviyeleri daha yüksektir.

4.2.5.3. İç Göç Yaşamış Ergenlerin Cinsiyet, Sınıf Düzeyi, Okul Türü, Gelir Düzeyi, Çalışma Durumu, Kardeş Sayısı, Anne Eğitim Durumu ve Baba Eğitim Durumuna Göre Stresle Başa Çıkma Tarzlarına İlişkin Tartışma ve Yorum

Araştırma sonucuna göre iç göç yaşamış kadınlar, iç göç yaşamış erkeklere göre stresle başa çıkma tarzlarından sosyal desteğe başvurmayı daha fazla kullanmaktadırlar. van der Ham, Ujano-Batangan, Ignacio ve Wolffers'in (2015) stresle başa çıkmalarında, sosyal desteğe başvurmalarının göçmen kadınlar için önemli bir yol olduğu yönündeki bulgusu, iç göç yaşamış kadınlarla ilgili olarak elde edilen araştırma bulgusunu desteklemektedir. Gün ve Bayraktar'ın (2008) göç etmiş ergenlerde, sosyal destek ağlarının cinsiyete göre farklılaşmadığına ilişkin bulgusu ise araştırma bulgusunu desteklememektedir.

Araştırmadan elde edilen verilere göre iç göç yaşamış ergenlerin stresle başa çıkma tarzları, sınıf düzeylerine göre farklılaşmamaktadır. Bu bulguyla doğrudan ilgili olarak alanyazında herhangi bir araştırma bulunamadığı için karşılaştırma yapılamamıştır. Bununla birlikte Yöndem ve Totan'ın (2008) lise öğrencilerinde sınıf düzeyinin yükselmesiyle birlikte kendine güvenli ve iyimser yaklaşımın daha az kullanıldığına ilişkin bulguları ile Tan ve Aldemir'in (2012), lise 2'ye giden öğrencilerin diğer sınıf düzeylerine göre stresle başa çıkmada aktif planlamayı daha fazla kullandıklarına ilişkin bulguları, araştırma bulgularıyla farklılaşmaktadır. Campos, Delgado Y ve Jiménez'in (2011) ergenlerle yaptıkları araştırma sonucunda yardım arama, problem çözme gibi uygun stratejilerin zaman içinde artmasına karşın bilişsel ve davranışsal kaçınma stratejilerinin azaldığına ilişkin bulguları da araştırma bulgularını desteklememektedir.

Araştırmanın bir diğer bulgusuna göre iç göç yaşamış ergenlerin stresle başa çıkma tarzları okul türüne göre farklılaşmamaktadır. Benzer şekilde, iç göç yaşamış ergenlerin stresle başa çıkma tarzları, gelir düzeylerine göre de farklılaşmamaktadır.

Bu bulgularla doğrudan ilgili olarak alanyazında herhangi bir araştırma bulunmadığı için karşılaştırma yapılamamıştır. Bununla birlikte Yöndem ve Totan'ın (2008), orta ve üst sosyo-ekonomik düzeyden gelen ergenlerin stresle başa çıkmada yardım aramayı daha fazla kullandıklarına ilişkin bulgusu, stresle başa çıkma tarzlarının, gelir düzeylerine göre farklılaşmadığına ilişkin araştırma bulgusunu desteklememektedir.

Araştırma bulgularına göre iç göç yaşamış ve çalışan ergenler, iç göç yaşamış ve çalışmayan ergenlere göre stresle başa çıkmada çaresiz yaklaşımı daha çok kullanmaktadırlar. İç göç yaşamış ve çalışan ergenlerin stresle başa çıkmada çaresiz yaklaşıma daha fazla başvurmalarının, ailelerine maddi destek sağlamak için çalışmak zorunda kalmalarından ve bu ergenlerin sosyal destek ağlarının ve sosyal ilişkilerinin zayıf olmasından kaynaklandığını söylemek mümkündür.

Araştırmanın bir diğer bulgusuna göre iç göç yaşamış ergenlerde stresle başa çıkma tarzları, kardeş sayısına göre farklılaşmamaktadır. Buna göre iç göç yaşamış ergenlerde kardeş sayısının az veya çok olmasının, stresle başa çıkma tarzlarını etkilemediği ifade edilebilir.

İç göç yaşamış ergenlerin stresle başa çıkma tarzlarının anne eğitim durumuna göre farklılaşmadığı araştırma sonucunda elde edilen bir diğer bulgudur. Benzer şekilde iç göç yaşamış ergenlerin stresle başa çıkma tarzları, baba eğitim durumuna göre de farklılaşmamaktadır. Bu bulgularla doğrudan ilgili olarak alanyazında herhangi bir araştırma bulunmadığı için karşılaştırma yapılamamıştır. Bununla birlikte Carver, Scheier ve Weintraub'ın (2002) ebeveynin eğitim seviyesinin yükselmesiyle çaresiz yaklaşımın azalacağı ve uyumsal başa çıkma tarzlarının artacağı yönündeki bulgusu (Akt., Glasscock, Andersen, Labriola, Rasmussen, ve Hansen, 2013), elde edilen bu sonuçlardan farklılık göstermektedir. Tam ve Lam'ın (2005) babanın eğitim düzeyinin yükselmesiyle birlikte uyumsal başa çıkma tarzlarının daha fazla kullanıldığına ilişkin bulgusu da stresle başa çıkmada, baba eğitim durumunun etkili olmadığına ilişkin araştırma bulgusundan farklılık göstermektedir.

Yukarıda araştırmadan elde edilen bulgular ortaya konmuş ve ardından alanyazında yer alan araştırmaların bulguları ışığında tartışılmıştır. Bundan sonra yer alan bölümde araştırmanın sonucu ve önerilerinden söz edilmiştir.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde bulgular özetlenmiştir. Ayrıca bulgulardan yola çıkılarak hem araştırmaya hem de uygulamaya yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuçlar

Bu çalışmada, iç göç yaşamış ve yaşamamış ergenlerin benlik kurgularının, uyum düzeylerinin, uyum sorunlarının ve stresle başa çıkma tarzlarının farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Ayrıca iç göç yaşamış ergenlerin *göç üzerinden geçen süre* açısından benlik kurguları, uyum düzeyleri, uyum sorunları ve stresle başa çıkma tarzlarının; iç göç yaşamamış ergenlerin benlik kurguları, uyum düzeyleri, uyum sorunları ve stresle başa çıkma tarzlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığı da incelenmiştir. Bunların yanı sıra iç göç yaşamış ergenlerin benlik kurgularının, uyum düzeylerinin, uyum sorunlarının ve stresle başa çıkma tarzlarının; *göç nedenleri* ve *hangi bölgeden göç ettikleri* açısından değişip değişmediği sorularına da cevap aranmıştır. Son olarak iç göç yaşamış ergenlerin benlik kurgularının, uyum düzeylerinin, uyum sorunlarının ve stresle başa çıkma tarzlarının bazı sosyo-demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı da sınıanmıştır.

Araştırmada iç göç yaşamış ve yaşamamış ergenlerde özerk-ayrık ve özerk-ilişkisel benlik kurgusuna sahip olma açısından anlamlı bir farklılığın olmadığı, buna karşın iç göç yaşamamış ergenlerde bağımlı-ilişkisel benlik kurgusunun, iç göç yaşamış ergenlere göre daha yaygın olduğu saptanmıştır.

Araştırmadan elde edilen bir diğer bulgu, iç göç yaşamış ve yaşamamış ergenlerin uyum düzeyleri ve uyum sorunları (duygusal sıkıntı, antisosyal davranış, olumlu benlik ve öfke kontrol problemleri) arasında anlamlı bir fark olmadığıdır. Benzer şekilde, iç göç yaşamış ve yaşamamış ergenlerin, sosyal desteğe başvurma dışında stresle başa çıkma tarzlarının da farklılaşmadığı ortaya konmuştur. Sosyal desteğe başvurmaya dönük olarak ise iç göç yaşamamış ergenler lehine anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada yalnızca bağımlı-ilişkisel benlik kurgusunun; iç göç yaşamamış ergenlerde, iç göç yaşayıp göç üzerinden 1-5 yıl geçirmiş ergenlere göre daha yaygın olduğu saptanmıştır. İç göç yaşamamış ergenlerin, iç göç yaşayıp göç üzerinden 1-5 yıl geçirmiş ergenlere göre daha az olumlu benlik problemleri

yaşadıkları ve göç üzerinden geçen süreye göre iç göç yaşamış ergenlerle, iç göç yaşamamış ergenlerin stresle başa çıkma tarzlarının farklılaşmadığı varılan diğer sonuçlardır.

Araştırma bulgularına göre iç göç yaşamış ergenlerin benlik kurguları, uyum düzeyleri, uyum sorunları ve stresle başa çıkma tarzları göç nedenlerine göre farklılaşmamaktadır. Benzer şekilde iç göç yaşamış ergenlerin benlik kurgularının, uyum düzeylerinin, uyum sorunlarının ve stresle başa çıkma tarzlarının hangi bölgeden göç ettiklerine göre farklılaşmadığı saptanmıştır.

Araştırma sonucuna göre özerk-ayrık benlik kurgusu, iç göç yaşamış erkeklerde, iç göç yaşamış kadınlardan daha yaygınken; özerk-ilişkisel benlik kurgusu da iç göç yaşamış kadınlarda iç göç yaşamış erkeklerden daha yaygın çıkmıştır.

Araştırmadan elde edilen bir diğer bulgu, iç göç yaşamış ergenlerde özerk-ayrık benlik kurgusunun sınıf düzeyine göre farklılaştığı şeklindedir.

Araştırmada iç göç yaşamış ergenlerin benlik kurgularının, okul türüne göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Benzer şekilde iç göç yaşamış ergenlerin benlik kurguları, gelir düzeylerine göre de farklılaşmamaktadır.

İç göç yaşamış ergenlerde özerk-ayrık benlik kurgusunun çalışan ergenlerde çalışmayanlara göre daha yaygın olması, araştırmada ulaşılan bir diğer sonuçtur.

Araştırmanın bir diğer bulgusuna göre iç göç yaşamış ergenlerde benlik kurgusu, kardeş sayısına göre farklılaşmamaktadır.

Anne eğitim durumuna göre iç göç yaşamış ergenlerin benlik kurguları farklılaşmazken baba eğitim durumu, iç göç yaşamış ergenlerin, bağımlı-ilişkisel benlik kurgusu üzerinde etkili olmaktadır.

Araştırma sonucuna göre iç göç yaşamış kadınların uyum düzeyleri, erkeklerin uyum düzeylerinden daha yüksektir ve kadınlar, erkeklerden daha az antisosyal davranış sorunları ve öfke kontrol problemleri yaşamaktadırlar.

Araştırmanın bir diğer bulgusuna göre iç göç yaşamış ergenlerin uyum düzeyleri, öfke kontrol problemleri ve antisosyal davranış sorunları sınıf düzeyine göre farklılaşmaktadır. Okul türüne göre ise iç göç yaşamış ergenlerin yalnızca antisosyal davranış sorunları farklılaşmaktadır. İç göç yaşamış ergenlerin uyum düzeylerinin

ve uyum sorunlarının gelir düzeylerine göre farklılaşmadığı da araştırmadan elde edilen bir diğer sonuçtur.

Araştırmada iç göç yaşamış ve çalışan ergenlerin uyum düzeylerinin, iç göç yaşamış ve çalışmayan ergenlerin uyum düzeylerinden daha düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca iç göç yaşamış ve çalışan ergenler, iç göç yaşamış ve çalışmayan ergenlere göre daha fazla duygusal sıkıntı, antisosyal davranış, olumlu benlik ve öfke kontrol problemleri yaşamaktadırlar.

İç göç yaşamış ergenlerin uyum düzeyleri ve uyum sorunları, kardeş sayısına göre farklılaşmamaktadır.

Araştırmanın bir diğer sonucuna göre iç göç yaşamış ergenlerin uyum düzeyleri ve uyum sorunları anne eğitim durumuna göre farklılaşmamaktadır. Benzer şekilde baba eğitim durumuna göre de iç göç yaşamış ergenlerin uyum düzeyleri ve uyum sorunları farklılaşmamaktadır.

Araştırmada iç göç yaşamış kadınların, iç göç yaşamış erkeklere göre stresle başa çıkma tarzlarından sosyal desteğe başvurmayı daha fazla kullandıkları saptanmıştır.

Araştırma bulgularına göre iç göç yaşamış ergenlerin stresle başa çıkma tarzları, sınıf düzeylerine göre farklılaşmamaktadır. Benzer şekilde iç göç yaşamış ergenlerin stresle başa çıkma tarzları, okul türüne göre de farklılaşmamaktadır. İç göç yaşamış ergenlerin stresle başa çıkma tarzlarının, gelir düzeylerine göre farklılaşmaması da bu sonuçlara benzer çıkmıştır.

Araştırmanın bir diğer bulgusuna göre iç göç yaşamış ve çalışan ergenler, iç göç yaşamış ve çalışmayan ergenlere göre stresle başa çıkmada çaresiz yaklaşımı daha çok kullanmaktadırlar.

İç göç yaşamış ergenlerde stresle başa çıkma tarzları, kardeş sayısına göre farklılaşmamaktadır.

İç göç yaşamış ergenlerin stresle başa çıkma tarzlarının anne eğitim durumuna göre farklılaşmadığı araştırma sonucunda elde edilen bir diğer sonuçtur. Benzer şekilde baba eğitim durumuna göre de iç göç yaşamış ergenlerin stresle başa çıkma tarzları farklılaşmamaktadır.

Araştırmada ulaşılan sonuçlar doğrultusunda önerilerde bulunulmuştur. Öneriler, araştırmaya dönük ve uygulamaya dönük olarak iki grup halinde ele alınmıştır.

5.2. Öneriler

5.2.1. Araştırmaya Dönük Öneriler

- Türkiye, tarih boyunca ve günümüzde birçok göç olayı yaşamasına rağmen göçün psikolojik ve eğitsel etkilerinin incelendiği araştırmaların çok az olduğu görülmektedir. Bu nedenle göçe ilişkin psikolojik ve eğitsel çalışmalar arttırılabilir.
- Bu araştırma İstanbul iline bağlı beş ilçede yapılmıştır. Türkiye’de yaşanan yoğun iç göç düşünüldüğünde başta metropoller olmak üzere çeşitli illerde benzer araştırmalar yapılabilir.
- Bu araştırmada bilgi kaynağı olarak yalnızca ergenlere başvurulmuştur. Bununla birlikte ebeveyn ve öğretmenler gibi farklı bilgi kaynaklarının bir arada ele alındığı araştırmalar yapılabilir.
- Bu araştırma nicel yöntemle yapılmıştır. Göçe ilişkin araştırmalar yapılırken hem nicel hem de nitel yöntemlerin bir arada kullanıldığı karma desenler tercih edilebilir.
- Bu araştırmada iç göç yaşamış ve yaşamamış ergenlerin psikolojik uyumları incelenmiştir. Bunun yanı sıra ergenlerin göç sonrası sosyo-kültürel uyumlarının incelendiği araştırmalar yapılabilir.
- Göçmenlerin göçmen olmayanlara göre daha fazla ruh sağlığı problemleri yaşayıp yaşamadığına ilişkin farklı görüşler ileri sürülmektedir. Bu duruma ilişkin farklı örneklerle karşılaştırmaya dayalı araştırmalar sürdürülebilir.
- Göçmen ve göçmen olmayan bireylere yönelik, çeşitli değişkenlerin ele alındığı deneysel çalışmalar yapılabilir.
- Bu araştırmada ele alınan değişkenler; benlik kurgusu, uyum düzeyi, uyum sorunları ve stresle başa çıkma tarzlarıdır. Bunlar dışında göçmenlere karşı önyargı, ayrımcılık, göçmenlerin kültürlenme stratejileri vb. gibi değişkenlerin ele alındığı araştırmalar yapılabilir.

- Göçle ilgili olarak yapılacak araştırmalarda göçün, göçmenler ve baskın toplumdaki bireyler üzerindeki etkileri; göç öncesi, göç anı ve göç sonrası faktörler göz önünde bulundurularak incelenebilir.

5.2.2. Uygulamaya Dönük Öneriler

5.2.2.1. Ailelere Öneriler

- İç göç yaşamış ergenlerin bağımlı-ilişkisel benlikleri daha zayıf olduğu ve sorunlarla başa çıkmaya çalışırken sosyal desteğe daha az başvurdukları için bu ergenlerin ebeveynleri, çocuklarının sosyal ilişkilerini geliştirebilmeleri yönünde destekleyici bir çaba içerisinde olabilirler. Ayrıca çocuk yetiştirme tarzlarında kız ve erkek çocuklarına karşı farklı tavır sergilememeleri, çocuklarının sağlıklı bir benlik kurgusu geliştirmelerine katkı sağlayabilir.
- Ebeveynler, ergenlik döneminde yaşanabilecek uyum sorunları ve bu sorunlarla başa çıkma yöntemleri hakkında daha fazla bilgi sahibi olabilirler. Bu sayede çocuklarının yaşayabileceği sorunlar karşısında sağlıklı başa çıkma tarzları kullanmalarına katkı sağlayabilirler.

5.2.2.2. Öğretmenlere Öneriler

- İç göç yaşamış ergenlerin bağımlı-ilişkisel benliklerinin iç göç yaşamamış ergenlere göre daha zayıf olduğu görülmektedir. Öğretmenler, özellikle iç göç yaşamış öğrencilerin sosyal ilişkilerini geliştirmek ve sosyal destek ağlarını genişletmek için destekleyici faaliyetlerde bulunabilirler. Bu öğrencilerle sürekli iletişim halinde olarak, yaşadıkları sorunlar hakkında onlara yardımcı olabilirler. Nitekim araştırmanın bir diğeri bulgusuna göre iç göç yaşamış ergenler stresle başa çıkmada sosyal desteğe başvurmayı, iç göç yaşamamış ergenlere göre daha az kullanmaktadırlar. Bu sonuç da okulda öğretmenlerin iç göç yaşamış ergenlerin sosyal ilişkilerini geliştirmek için çaba göstermeleri gerektiğine işaret etmektedir.
- Öğrencilerin benlik kurguları sınıf seviyelerine değışebilmektedir. Öğretmenler, sınıf içi ve sınıf dışı etkinliklerle öğrencilerin özerk olma ve ilişkisel olma ihtiyaçlarını destekleyebilirler. Yapacakları etkinliklerle özerk olup sosyal ilişkileri iyi olmayan veya sosyal ilişkileri iyi olup özerkliğı geri planda kalan öğrencilere yardımcı olabilirler. Bunları yaparken de öğrencilerin buldukları sınıf seviyesini göz önünde bulundurabilirler.

- Özellikle göçün yoğun olduğu il ve ilçelerde öğretmenler, göçün ergenler ve çocuklar üzerindeki etkileri hakkında bilgi sahibi olabilirler. Ayrıca bu konuyla ilgili olarak hizmet içi eğitimler düzenlenebilir.

5.2.2.1. Psikolojik Danışmanlara Öneriler

- Psikolojik danışmanlar çalıştıkları kuruma bakmadan, göçün psikolojik ve eğitsel sonuçları hakkında bilgi sahibi olmalı ve bu konuda yapılmış araştırmaları incelemelidirler. Bu bilgiler ışığında etkinlikler düzenlemelidirler.
- Türkiye çok kültürlü bir ülke olduğu ve göçle birlikte farklı kültürlerden bireyler bir araya geldikleri için psikolojik danışmanlar, kültürlerarası psikolojik danışma alanında kendilerini geliştirebilirler.
- Özellikle okul psikolojik danışmanları, ebeveyn eğitimleri ve öğretmen eğitimleri düzenleyerek ergenlik döneminde yaşanan sorunlar ve göçün bu sorunlar üzerindeki etkileri hakkında veli ve öğretmenleri bilgilendirebilirler.
- Okul psikolojik danışmanları, yapacakları bireysel görüşmelerle iç göç yaşamış ve yaşamamış ergenlerin yaşadıkları sorunların azalması için onlara yardımcı olabilirler.
- İç göç yaşamış ergenlerde bağımlı-ilişkisel benliğin zayıf olması ve bu ergenlerin stresle başa çıkmada sosyal desteğe başvurmayı daha az kullanmaları nedeniyle psikolojik danışmanlar, bu ergenlerin sosyal ilişkilerini güçlendirecek çalışmalar yapabilirler. Özellikle okullarda çalışan psikolojik danışmanlar için akran rehberliği vb. gibi çalışmalar bu konuda destek sağlayabilir.
- Psikolojik danışmanlar, ergenlere stresle başa çıkma yöntemleri hakkında bilgi ve beceriler kazandırarak, ergenlerin sağlıklı başa çıkma tarzları geliştirmelerine katkıda bulunabilirler.

5.2.2.1. Politikacılara Öneriler

- Göç, sonuçları itibarıyla tüm toplumu yakından ilgilendiren bir olgudur. Bu nedenle toplumdaki birçok kurum, bu olgunun etkileri hakkında çalışanlarına farkındalık kazandırmalıdır. Bu kurumların başında da Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı gibi kurumlar gelmektedir.

- Toplumun büyük bir bölümünü oluşturan ergenlerin sağlıklı bir benlik kurgusu geliştirebilmeleri, uyum sorunlarını azaltabilmeleri ve olumlu başa çıkma tarzları kullanabilmeleri, bir bütün olarak toplum ruh sağlığına katkı sağlayacaktır. Bu nedenle ülke genelinde ergenlerin sorunlarının ve çözüm önerilerinin ele alındığı bilimsel faaliyetlerin desteklenmesi gerekmektedir.
- Türkiye’de yaşanan yoğun iç göçle birlikte günümüzde bir mülteci ve sığınmacı akını yaşanmaktadır. Bu gelişmelerle birlikte ülke içinde bazı olumsuz durumların yaşandığı da kamuoyuna yansımaktadır. Göçle ilgili olarak yapılmış olan araştırma bulgularından yararlanılarak ve bu alanla ilgili olarak yeni araştırmaların yapılması teşvik edilerek önleyici müdahaleler geliştirilebilir.
- Kamu kurumlarında çalışan bireylere, kültürel yeterlilik, kültürel duyarlılık ve insan hakları alanında eğitimler verilerek, göçle birlikte göçmenlerin ve baskın toplumdaki bireylerin yaşayabilecekleri sorunlar azaltılabilir.
- Üniversitelerde başta psikolojik danışma ve rehberlik lisans programları ve psikoloji lisans programları olmak üzere çeşitli programlara, göçün eğitsel ve psikolojik etkileri ile ilgili dersler konularak meslek elemanlarının farkındalığı ve bilgi düzeyi artırılabilir.

Göçle ilgili sorunlar ve bu sorunların çözümü, toplumdaki birçok kurumu etkilediği için bunlarla ilgili olarak bütüncül bir yaklaşım tarzı benimsenmelidir. Ebeveynlerin, öğretmenlerin, psikolojik danışmanların, farklı meslek elemanlarının ve politikacıların farkındalık düzeyleri artırılarak, özellikle önleyici çalışmaların benimsenmesi sağlanmalıdır. Bununla birlikte iyileştirici çalışmalara da önem verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Abadan-Unat, N. (2002). *Bitmeyen göç*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Abbasoğlu Özgören, A., Eryurt, M. A. ve Koç, İ. (2012). *Determinant of women's migration in Turkey*. [Çevrim-içi: <http://epc2012.princeton.edu/papers/120110>], Erişim tarihi: 20 Ekim 2014.
- Adaman, F. ve Kaya, A. (2012). *Social impact of emigration and rural-urban migration in central and eastern Europe*. [Çevrim-içi: <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=8822&langId=en>], Erişim tarihi: 25 Ekim 2013.
- Adaman, F. ve Keyder, Ç. (2006). *Türkiye'de büyük kentlerin gecekondu ve çöküntü mahallelerinde yaşanan yoksulluk ve sosyal dışlanma*. [Çevrim-içi: http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/2006/study_turkey_tr.pdf], Erişim tarihi: 20 Kasım 2014.
- Ağargün, M. Y., Beşiroğlu, L., Kiran, Ü. K., Özer, Ö. A. ve Kara, H. (2005). COPE (Başa çıkma tutumlarını değerlendirme ölçeği): Psikometrik özelliklere ilişkin bir ön çalışma. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 6, 221-226.
- Akar, H. (2010). Challenges for schools in communities with internal migration flows: evidence from turkey. *International Journal of Educational Development*, 30, 263-276.
- Akarca, A. T. ve Tansel, A. (2012). *Southwest as the new internal migration destination in Turkey*. IZA Discussion Paper Series.
- Akbalık, F. G., Karaduman, B. D., Oral, E. A. ve Özdoğan, B. (2003). Yurt dışından dönen Türk öğrencilerin uyum düzeyleri ve benlik algıları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 36(1/2).
- Akduman, G. G. ve Baran, G. (2010). Suça karışan çocuklarda akran istismarının işlediği suçun özellikleri, göç ve okul durumu değişkenleri açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(14), 33-41.
- Aker, T., Ayata, B., Buran, B. ve Bay, A. (2002). Zorunlu iç göç: Ruhsal ve toplumsal sonuçları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 3(2), 97-103.
- Akın, Y. D., ve Ceyhan, E. (2005). Resmi ve özel genel lise öğrencilerinin ailelerinden, arkadaşlarından ve öğretmenlerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri açısından kendini kabul düzeylerinin incelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 69-88.
- Akkayan, T. (1979). *Göç ve değişme*. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası göç ve kültürlerarası iletişim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(20), 292-303.
- Akşit, B. (1998). İç göçlerin nesnel ve öznel toplumsal tarihi üzerine gözlemler: Köy tarafından bir bakış. İçinde A. İçduygu, İ. Sirkeci ve İ. Aydınğün (Ed.). *Türkiye'de iç göç*, 22-37. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.

- Aktaş, Y. (1997). Üniversite öğrencilerinin uyum düzeylerinin incelenmesi: Uzunlamasına bir çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 107-110.
- Altıntaş, E. (2003). *Stres yönetimi*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- American Psychological Association (APA) (2012). *Crossroads: The Psychology of immigration in the new century*. Washington: APA.
- American Psychological Association (APA) (2013). *Working with immigrant-origin clients: An update for mental health professionals*. Washington: APA.
- Anagnostopoulos, D. C., Vlassopoulos, M., & Lazaratou, H. (2006). Forced migration, adolescence, and identity formation. *The American Journal of Psychoanalysis*, 66(3), 225-237.
- Angay, H. (2010). *Doğu ve Güneydoğu illerinden İzmir'e göç eden ailelerin çocuklarının okul sorunlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Arı, E. (2010). *Educational perception of the internally displaced families' children: Evidence from İzmir and Diyarbakır*. Doctoral Thesis, Middle East Technical University, Ankara.
- Arnett, J. J. (1999). Adolescent storm and stress, reconsidered. *American psychologist*, 54(5), 317.
- Aronowitz, M. (1984). The social and emotional adjustment of immigrant children: A review of the literature. *International Migration Review*, 18(2), 237-257.
- Arslan, C. (2010). Öfke ve öfkeyi ifade etme biçimlerinin, stresle başa çıkma ve kişilerarası problem çözme açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(1), 7-43.
- Aslan, S. (2010). The relation between attachment and personal and social adjustment mediated by separation-individuation. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2 (2010) 4048–4053.
- Ayata, B. (2011). *The politics of displacement: A transnational analysis of the forced migration of Kurds in Turkey and Europe*. Doctoral Dissertation, The Johns Hopkins University: Baltimore, Maryland.
- Aydın, K. B. (2010). Strategies for coping with stress as predictors of mental health. *International Journal of Human Sciences*, 7(1), 535-548.
- Balcioğlu, İ. (2001). Stres, gençlik, kentleşme, şiddet. *Yeni Symposium*, 39(1), 49-56.
- Baltaş, Z. ve Baltaş, A. (1985). Gençlik çağı ve stres. Dikeçligil, B. ve Çiğdem, A. (Der.), *Aile Yazıları III. Birey, Kişilik ve Toplum*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu.
- Baltaş, A. ve Baltaş, Z. (2008). *Stres ve stresle başa çıkma yolları*. İstanbul: Remzi Yayınevi.
- Basut, E. (2006). Stres, başa çıkma ve ergenlik. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 13(1), 31-36.

- Basut, E. ve Erden, G. (2005). Suça yönelen ve yönelmeyen ergenlerin stres belirtileri ve stresle başa çıkma örüntüleri yönünden incelenmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 12(2), 48-55.
- Baykul, Y. ve Güzeller, C. O. (2013). *Sosyal bilimler için istatistik SPSS uygulamalı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bayraktar, F., Sayıl, M., ve Kumru, A. (2009). Liseli ergenler ve üniversiteli gençlerde benlik saygısı: ebeveyn ve akrana bağlanma, empati ve psikolojik uyum değişkenlerinin rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 48-68.
- Batista, E., & Wiese, P. (2010). Culture and migration: Psychological trauma in children and adolescents. *Traumatology*, 16(4), 142-152.
- Benezer, G. (2006). Group counseling and psychotherapy across the cultural divide: The case of Ethiopian Jewish immigrants in Israel. *Transcultural Psychiatry* 43(2), 205-234.
- Bengi-Arslan, L., Verhulst, F. C., & Crijnen, A. A. (2002). Prevalence and determinants of minor psychiatric disorder in Turkish Immigrants living in the Netherlands. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 37(3), 118-124.
- Berker, A. (2009). The impact of internal migration on educational outcomes: Evidence from Turkey. *Economics of Education Review*, 28, 739-749.
- Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation and adaptation. *Applied Psychology: An International Review*, 46(1), 5-68.
- Berry, J. W., Phinney, J. S., Sam, D. L., & Vedder, P. (2006). Immigrant youth: Acculturation, identity and adaptation. *Applied Psychology: An International Review*, 55(3), 303-332.
- Bhugra, D. (2003). Migration and depression. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 108, 67-72.
- Bhugra, D. (2004). Migration and mental health. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 109(4), 243-258.
- Bhugra, D. (2014). Migration, distress and cultural identity. *British Medical Bulletin*, 69(1), 129-141.
- Bhugra, D., & Becker, M. A. (2005). Migration, cultural bereavement and cultural identity. *World Psychiatry*, 4(1), 18-24.
- Bhugra, D., & Gupta, S. (2011). Introduction: Setting the scene. In Bhugra, D., & Gupta, S. (Eds.), *Migration and mental health* (pp. 1-15). UK: Cambridge University Press.
- Bhugra, D. & Jones, P. (2001). Migration and mental illness. *Advances in Psychiatric Treatment*, 7, 216–223.
- Bilgili, A. (1996). *Doğu Anadolu Bölgesi'nde göç maruz bırakılan çocuklar*. [Çevrim-içi: http://www.cocukvakfi.org.tr/resource/pdf/Raporlar/3G%C3%B6ce_Maruz_Birakilan_Cocuklar.pdf], Erişim tarihi: 12 Nisan 2015.
- Bilici, M. ve Yeşildal, M. (2015). *Göç ve ruh sağlığı*. [Çevrim-içi: <http://www.sdplatform.com/Dergi/801/Goc-ve-ruh-sagligi.aspx>], Erişim tarihi: 29 Nisan 2015.

- Blos, P. (1967). The second individuation process of adolescence. *Psychoanalytic Study of the Child*, 22, 162–186.
- Bradley, D. E., & Van Willigen, M. (2009). Migration and psychological well-being among older adults: A growth curve analysis based on panel data from the health and retirement study, 1996-2006. *Journal of Aging and Health*, 22(7), 882-913.
- Breslau, J., Aguilar-Gaxiola, S., Borges, G., Kendler, K. S., Su, M., & Kessler, R. C. (2007). Risk for psychiatric disorder among immigrants and their us born descendants: evidence from the national comorbidity survey-replication. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 195(3), 189-195.
- Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö. ve Köklü, N. (2013). *Sosyal bilimler için istatistik*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Campos, R. M. E. , Delgado y, A. O., & Jiménez, A. P. (2012). Stressful life events, coping style and adolescent adjustment: A longitudinal analysis of the moderation effects. *Revista Latinoamericana de Psicología*, 44(2), 39-53.
- Carswell, K., Blackburn, P., & Barker, C. (2011). The relationship between trauma, post-migration problems and the psychological well-being of refugees and asylum seekers. *International Journal of Social Psychiatry*, 57(2), 107-119.
- Chen, C., & Farruggia, S. (2002). Culture and adolescent development. *Online Readings in Psychology and Culture*, 6(1).
- Chung, R. C., Bemak, F., & Grabosky, T. K. (2011). Multicultural-social justice leadership strategies: counseling and advocacy with immigrants. *Journal for Social Action in Counseling and Psychology*, 3(1), 86-102.
- Chou, K. L., Wong, W. K., & Chow, N. W. (2011). Interaction between pre-and post-migration factors on depressive symptoms in new migrants to Hong Kong from Mainland China. *Community mental health journal*, 47(5), 560-567.
- CIDOB, (2011). Migration in the Turkish Republic. *CIDOB International Yearbook 2011*, 259-263.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd. Ed). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Cook, C., Chaplin, T. M., Sinha, R., Tebes, J. K., & Mayes, L. C. (2012). The stress response and adolescents' adjustment: the impact of child maltreatment. *Journal of Youth and Adolescence*, 41(8), 1067-1077.
- Crijnen, A. A. (2003). Emotional and behavioral problems of Turkish immigrant children, adolescents and their parents living in the Netherlands-An Overview. *International Society For The Study Of Behavioural Development*, 2(44), 7-9.
- Çağlayan, S. (2006). Göç kuramları, göç ve göçmen ilişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (İLKE) Dergisi*, 17, 67-91.

- Çelik, A. B. (2005a). "I miss my village" forced Kurdish migrants in Istanbul and their representation in associations. *New perspectives on Turkey*, 32, 137-163.
- Çelik, A. B. (2005b). Transnationalization of human rights norms and its impact on internally displaced Kurds. *Human Rights Quarterly*, 27(3), 969-997.
- Çetin, B., Eroğlu, Y., Peker, A., Akbaba, S. ve Pepsoy, S. (2012). Ergenlerde ilişkisel-karşılıklı benlik kurgusu, siber zorbalık ve psikolojik uyumsuzluk arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 637-653.
- Çuhadaroğlu-Çetin, F. (2008). Youth and violence. In Ulusoy, M. D. (Ed.), *Political Violence, Organized Crimes, Terrorism and Youth* (pp. 11-21). IOS Press.
- Çuhadaroğlu-Çetin, F., Tüzün, Z., Pehlivan Türk, B., Ünal, F., & Gökler, B. (2010). Attachment styles and self-image in Turkish adolescents. *Journal of Research on Adolescence*, 20(4), 840-848.
- Dağlı, G. ve Beyazsaçlı, M. (2010). Ergenlerin stresle basa çıkma stratejileri ile sürekli öfke-öfke tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8, 189-199.
- Davoliütė, V. (2008). Challenges of trauma: Migration, integration, and the role of cultural competence. *Oikos: Lithuanian Migration and Diaspora Studies*, 41-47.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11, 227-268.
- Demir, İ. (2014). Benlik, kimlik ve kişilik. H. Ergin ve S. A. Yıldız, (Ed.), *Gelişim psikolojisi kitabı içinde* (ss. 183-201). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Deniz, O. ve Etlan, E. (2009). Kırdan kente göç ve göçmenlerin uyum süreci üzerine bir çalışma: Van örneği. *International Journal of Human Sciences*, 6(2).
- de Wit, M. A., Tuinebreijer, W. C., Dekker, J., Beekman, A. J., Gorissen, W. H., Schrier, A. C., et al. (2008). Depressive and anxiety disorders in different ethnic groups: a population based study among native Dutch, and Turkish, Moroccan and Surinamese migrants in Amsterdam. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 43, 905-912.
- Dinges, N. G., & Joos, S. K. (1988). Stress, coping, and health: Models of interaction for Indian and Native populations. *American Indian and Alaska Native Mental Health Research*, 1, 8-64.
- Doruk, A., Çelik, C., Özdemir, B. ve Özşahin, A. (2008). Uyum bozukluğu ve yaşam olayları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 9, 197-202.
- DuBois, D. L., Burk-Braxton, C., Swenson, L. P., Tevendale, H. D., & Hardesty, J. L. (2002). Race and gender influences on adjustment in early adolescence: investigation of an integrative model. *Child Development*, 73(5), 1573-1592.
- Elgar, F. J., Arlett, C., & Groves, R. (2003). Stress, coping, and behavioural problems among rural and urban adolescents. *Journal of Adolescence*, 26(5), 574-585.
- Emir, A. (2009). İstanbul'un hemşehri haritası. *İSMMMÖ Yaşam*, 14-19.

- Ercan, H. (2011). İlişkisel-bireyci-toplulukçu benlik ölçeğinin psikometrik özellikleri ve uyarlama çalışması. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 13(21), 37-45.
- Ercan, H. (2013). Genç yetişkinlerde benlik kurgusu üzerine bir çalışma. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 5(2), 157-178.
- Erçevik, H. (2013). Türkiye'deki iç göçlerin nedenlerinin log lineer analiz ile incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Erdur-Baker, Ö. (2007). Psikolojik danışma ve kültürel faktörler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(27), 109-122.
- Erikson, E. H. (1959). *Identity and the life cycle; selected papers*. New York: International Universities Press.
- Erkan, R. ve Aydın, D. (2010). Güneydoğu Anadolu bölgesi illerinde bölge içi ve bölge dışı göç eğilimleri. *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*.
- Erkan, R. ve Bağlı, M. (2005). Göç ve yoksulluk alanlarında kentle bütünleşme eğilimi: Diyarbakır örneği. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 22(1), 105-124.
- Erkan, R. ve Erdoğan, M. Y. (2006). Göç ve çocuk suçluluğu. *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 3(9), 79-90.
- Erol, M. ve Ersever, O. G. (2014). Göç krizi ve göç krizine müdahale. *KHO Bilim Dergisi*, 24(1), 47-68.
- Esipova, N., Pugliese, A., & Ray, J. (2013). The demographics of global internal migration. *Migration Policy Practice*, 3(3), 3-5.
- Eryılmaz, A. (2009). Ergenlik döneminde stres ve başa çıkma. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 20-37.
- Eryılmaz, A. (2011). Ergen öznel iyi oluşu ile olumlu gelecek beklentisi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 24(3), 209-215.
- Fantino, A. M., & Colak, A. (2001). Refugee children in Canada: searching for identity. *Child Welfare*, 80(5), 587-596.
- Fidan, T., Ceyhun, H. ve Kırpınar, İ. (2011). İntihar girişimi olan ve olmayan gençlerin başa çıkma tutumları ve aile işlevselliği açısından değerlendirilmesi. *Nöropsikiyatri Arşivi*, 48, 195-200.
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using SPSS* (4th ed.). London: Sage.
- Filiztekin, A., & Gökhan, İ. (2008). The determinants of internal migration in Turkey. In *International Conference on Policy Modelling. EcoMod 2008*. [Çevrim-içi: <http://research.sabanciuniv.edu/11336/1/749.pdf>], Erişim tarihi: 20 Ekim 2014.
- Folkman, S., Lazarus, R. S., Dunkel-Schetter, C., DeLongis, A., & Gruen, R. J. (1986). Dynamics of a stressful encounter: Cognitive appraisal, coping and encounter outcomes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50(5), 992-1003.

- Folkman, S., & Moskowitz, J.T. (2000). Stress, positive emotion, and coping. *American Psychological Society*, 9(4), 115-118.
- Fuligni, A. J. (2003). The adaptation of children from immigrant families. *International Society For The Study Of Behavioural Development*, 2(44), 9-11.
- Glasscock, D. J., Andersen, J. H., Labriola, M., Rasmussen, K., & Hansen, C. D. (2013). Can negative life events and coping style help explain socioeconomic differences in perceived stress among adolescents? A cross-sectional study based on the West Jutland cohort study. *BMC public health*, 13(1), 532.
- Gong, F., Xu, J., Fujishiro, K., & Takeuchi, D. T. (2011). A life course perspective on migration and mental health among Asian immigrants: The role of human agency. *Social Science & Medicine*, 73, 1618-1626.
- Gökdemir-Arcan, İ. (2012). *Göçmen Kadınlarda Dil Problemi: Kamusal Alanda Dilsizlik*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Green, E. G., Deschamps, J., & Páez, D. (2005). Variation of individualism and collectivism within and between 20 countries a typological analysis. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 36(3), 321-339.
- Grove, N. J., & Zwi, A. B. (2006). Our health and theirs: forced migration, othering, and public health. *Social Science & Medicine*, 62(8), 1931-1942.
- Gülşen, C., Knipscheer, J., & Kleber, R. (2010). The impact of forced migration on mental health: a comparative study on posttraumatic stress among internally displaced and externally migrated Kurdish women. *Traumatology*, 16(4), 109-116.
- Gün, Z. (2006). Psikolojide göç çalışmalarındaki metodolojik problemler ve çözüm önerileri. *Türk Psikoloji Bülteni*, 12(38), 27-41.
- Gün, Z. ve Bayraktar, F. (2008). Türkiye'de iç göçün ergenlerin uyumundaki rolü. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19(2), 167-176.
- Gürel, A. ve Balta, Y. (2011). İstanbul'un göç olayı ve etnik hayat üzerine. *Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1.
- Güzel, S. (2013). *Göçmen çocuklar ve Denizli'de yaşam koşulları*. [Çevrim-içi: http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/makaleler/Serkan-guzel12_20ocak2013.pdf], Erişim tarihi: 20 Kasım 2014.
- HÜNEE (Hacettepe Nüfus Etüdüleri Enstitüsü) (2006). *Türkiye göç ve yerinden olmuş nüfus araştırması*. Ankara.
- Hampel, P. (2007). Brief report: coping among austrian children and adolescents. *Journal of Adolescence*, 30(5), 885-890.
- Hampel, P., & Petermann, F. (2006). Perceived stress, coping, and adjustment in adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 38(4), 409-415.
- Hart, R. (2009). Child refugees, trauma and education: interactionist considerations on social and emotional needs and development. *Educational Psychology in Practice*, 25(4), 351-368.

- Haviland, W. A. (2002). *Kültürel antropoloji*. (H. İnanç ve S. Çiftçi, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınevi.
- Helwig, C. C. (2006). The development of personal autonomy throughout cultures. *Cognitive Development*, 21(4), 458-473.
- Hoffman, J. A. (1984). Psychological separation of late adolescents from their parents. *Journal of Counseling Psychology*, 31, 170-178.
- Hofstede, G. (2001). *Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions, and organizations across nations*. Thousand Oaks, Calif: Sage
- Ibáñez, A. M., & Vélez, C. E. (2008). Civil conflict and forced migration: The micro determinants and welfare losses of displacement in Colombia. *World Development*, 36(4), 659-676.
- İçduygu, D. (2009). *International Migration and Human Development in Turkey*. United Nations Development Programme Human Development Reports.
- İmamoğlu, E. O. (1998). Individualism and collectivism in a model and scale of balanced differentiation and Integration. *Journal of Psychology*, 132, 95-105.
- İmamoğlu, E. O. (2003). Individuation and relatedness: Not opposing but distinct and complementary. *Genetic, Social, and General Psychology Monographs*, 129(4), 367-402.
- International Organization for Migration (IOM) (2008). *Migration in Turkey: A country profile*.
- International Organization for Migration (IOM) (2009). *Göç terimleri sözlüğü*. [Çevrim-içi: [http://goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu\(1\).pdf](http://goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu(1).pdf)], Erişim tarihi: 20 Ekim 2013.
- International Organization for Migration (IOM) (2013). *World migration report 2013: Migrant well-being and development*. Cenevre.
- İBB (İstanbul Büyükşehir Belediyesi) (2009). *1/100.000 ölçekli İstanbul çevre düzeni planı raporu*.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1970). Social norms and authoritarianism: A Turkish-American comparison. *Journal of Personality and Social Psychology*, 16, 444-451.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1996). The autonomous-relational self: a new synthesis. *European Psychologist*, 1(3), 180-186.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2005). Autonomy and relatedness in cultural context. Implications for self and family. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 36(4), 403-422.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010a). *Günümüzde insan ve insanlar*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010b). Changing lifestyles changing competencies: Turkish migrant youth in Europe. *Historical Social Research*, 35(2), 151-168.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2012a). *Benlik, aile ve insan gelişimi: Kültürel psikoloji*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

- Kağıtçıbaşı, Ç. (2012b). Sociocultural change and integrative syntheses in human development: autonomous-related self and social–cognitive competence. *Child Development Perspectives*, 6(11), 5-11.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2013). Adolescent autonomy-relatedness and family in cultural context: What is optimal? *Journal of Research on Adolescence*, 23(2), 223-235.
- Kağıtçıbaşı, Ç., & Ataca, B. (2005). Value of children and family change: a three-decade portrait from Turkey. *Applied Psychology*, 54(3), 317-337.
- Kalkım, A. (2009). *Göç eden ve göç etmeyen ergenlerin riskli sağlık davranışlarının belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Kalyencioğlu, D. ve Kutlu, Y. (2010). Ergenlerin aile işlevi algılarına göre uyum düzeyleri. *İstanbul Üniversitesi Florence Ningtingale Hemşirelik Dergisi*, 18(2), 56-62.
- Kam, C., Zhou, X., Zhang, X., & Ho, M. Y. (2012). Examining the dimensionality of self-construals and individualistic–collectivistic values with random intercept item factor analysis. *Personality and Individual Differences*, 53, 727-733.
- Karakitapoğlu-Aygün, Z., & İmamoğlu, E. O. (2002). Value domains of Turkish adults and university students. *The Journal of Social Psychology*, 142(3), 333-351.
- Karakuş, E. (2006). *Göç olgusu ve eğitime olumsuz etkileri (Sultanbeyli örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, B. (2007). Depresyon: Sosyo-ekonomik ve kültürel pencereden bakış. *Klinik Psikiyatri*, 10(6), 11-20.
- Kaya, A., Işık, İ. E., Şahin, B., Elmas, E., Çağlayan, B., ve Aksoy, P. (2008). *Günümüz Türkiye'sinde yaşanan iç göçler: Bütünleşme mi, geri dönüş mü?* Final raporu.
- Kaya, G. N. (2012). *Parenting, self, and positive youth development in adolescence: A mediational model*. Master Thesis, Koç University, İstanbul.
- Kleff, H. G. (2007). *The Turkish interior migration*. [Çevrim-içi: http://migrationeducation.de/fileadmin/uploads/kleff_turkey_interiormigration.pdf], Erişim tarihi: 28 Ekim 2013.
- Kiang, L., Andrews, K., Stein, G. L., Supple, A. J., & Gonzalez, L. M. (2013). Socioeconomic stress and academic adjustment among Asian American adolescents: The protective role of family obligation. *Journal Youth Adolescence*, 42, 837-847.
- Kim, J., Suh, W., Kim, S., & Gopalan, H. (2012). Coping strategies to manage acculturative stress: Meaningful activity participation, social support, and positive emotion among Korean immigrant adolescents in the USA. *International Journal Qualitative Study Health Well-being*, 7.
- Koşar Altınyelken, H. (2009). Coping strategies among internal migrant students in Turkey. *International Journal of Educational Research*, 48(3), 174-183.
- Köknel, Ö. (2010). Ergenlik dönemi. H. Yavuzer, (Ed.), *Ana-baba okulu kitabı içinde* (ss. 89-100). İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Kulaksız, N. (2011). *Towards positive youth development: parenting, autonomy and relatedness in context*. Master Thesis, Koç University, İstanbul.
- Kulaksızoğlu, A. (2006). *Ergenlik psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Kurç, G. (1989). *Bazı kişisel, sosyoekonomik ve kültürel değişkenlerin lise öğrencilerinin uyum alanları ve uyum yöntemlerine etkisi*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Kwak, K. (2010). Self-development and relationships through acculturation. *Culture & Psychology, 16*, 365-381.
- Kühnen, U. (2009). Culture, self-construal and social cognition: Evidence from cross-cultural and priming studies. In Gali, A., & Mylonas, K. (Eds.). *Q.E.D. from herodotus: Ethnographic journeys to cross-cultural research* (pp. 303-310). Athens: Atrapos Editions.
- Lapsley, D. K., & Edgerton, J. (2002). Separation–individuation, adult attachment style, and college adjustment. *Journal Of Counseling & Development, 80*, 484-492.
- Lazarus, R. S. (1993a). Coping theory and research: Past, present, and future. *Psychosomatic Medicine, 55*, 234-247.
- Lazarus, R. S. (1993b). From psychological stress to the emotions. *Annual Review of Psychology, 44*, 1-22.
- Lazarus, R.S., & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal and coping*. New York: Springer Publishing Company.
- Lazarus, R. S., & Lazarus, B. N. (2006). *Coping with aging*. New York: Oxford University Press.
- Lin, N. J., Suyemoto, K. L., & Kiang, P. N. C. (2009). Education as catalyst for intergenerational refugee family communication about war and trauma. *Communication Disorders Quarterly, 30*(4), 195-207.
- Loewy, M. I, Williams, D. T., & Keleta, A. (2002). Group counseling with traumatized east african refugee women in the United States: Using the kaffa ceremony intervention. *Journal for Specialists in Group Work, 27*(2), 173-191.
- Mahler, M. S. (1972). On the first three phases of the separation-individuation process. *International Journal of Psychoanalysis, 53*, 333–338.
- Markus, H. R., & Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological Review, 98*(2), 224-253.
- Mayer, B. (2009). *Adolescents Family Models: A Cross-Cultural Study*. (Doctoral dissertation).
- McDowell, C., & de Haan, A. (1997). *Migration and sustainable livelihoods: A critical review of the literature*. [Çevrim-içi: <https://www.ids.ac.uk/files/dmfile/Wp65.pdf>], Erişim tarihi: 14 Kasım 2014.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) (2012). *Uyum problemleri*. [Çevrim-içi: http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Uyum%20Problemleri.pdf], Erişim tarihi: 24 Mayıs 2015.

- Meriç, B. (2007). *Boşanmış ailelerdeki ergenlerin uyum düzeylerini ve sosyal becerilerini geliştirmeye yönelik bir grup rehberliği çalışmasının sınanması*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Miller, J. G., & Chen, X. (2003). Immigration and adjustment from a developmental perspective. *International Society for The Study Of Behavioural Development*, 2(44), 1-7.
- Morsümbül, Ü. (2012). Özerklik ve ruh sağlığına etkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(2), 260-278.
- Morsümbül, Ü. (2013). Benlik kurgularının ergenlerin yaşam doyumu ve depresyon düzeylerine olan etkisi. *Klinik Psikiyatri*, 16, 18-26.
- Murat, S. (2007). Doğum yerlerine göre İstanbul nüfusu ve iç göçler. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 53.
- Murray, K. E., Davidson, G. R., & Schweitzer, R. D. (2008). *Psychological wellbeing of refugees resettling in Australia*. The Australian Psychological Society Ltd.
- Musaagaoglu, C. ve Güre, A. (2005). Ergenlerde davranışsal özerklik ile algılanan ana-baba tutumları arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 20(55), 79-94.
- Mutlu, Y. (2009). *Turkey's experience of forced migration after 1980s and social integration: a comparative analysis of Diyarbakır and İstanbul*. Master Thesis. Middle East Technical University, Ankara.
- Müller, O. (2013). *Göç, kültürleşme ve psikolojik problemler*. Göç Yönetimi Uyum Çalıştayı.
- Nar, B. (2008). *Göçün eğitime ve eğitim yönetimine etkileri: Dilovası Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Neto, F. (2009). Are attitudes of young Portuguese towards immigration also hardening? A comparison between 1999 and 2006. *A. Gari e K. Mylonas, Quod erat demonstrandum: From Herodotus' ethnographic journeys to cross-cultural research*, 255-264.
- Nicolai, K. C., Laney, T., & Mezulis, A. H. (2013). Different stressors, different strategies, different outcomes: How domain-specific stress responses differentially predict depressive symptoms among adolescents. *Journal Youth Adolescence*, 42, 1183-1193.
- Nicolson, D., & Ayers, H. (2004). *Adolescent problems*. London: David Fulton Publishers.
- Noom, M., Dekovic, M., & Meeus, W. H. (1999). Autonomy, attachment and psychosocial adjustment during adolescence: A double-edged sword? *Journal of Adolescence*, 22, 771-783.
- Özdemir, H. (2012). Türkiye'de iç göçler üzerine genel bir değerlendirme. *Akademik Bakış Dergisi*, (30), 1-18.
- Özdemir, Y. (2009). *Ergenlik döneminde benlik kurgusu gelişiminin anababanın çocuk yetiştirme stilleri açısından incelenmesi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

- Özdemir, Y. (2010). Ergenlik döneminde benlik kurgusu gelişiminin anababanın çocuk yetiştirme stilleri açısından incelenmesi. *Çocuk ve Ruh Sağlığı Dergisi*, 17(2), 83–90.
- Özdemir, Y. ve Çok, F. (2011). Ailede özerk-ilişkisel benlik ölçeklerinin lise öğrencileri için uyarlanması ve psikometrik özellikleri. *İlköğretim Online*, 10(1), 121-132.
- Özdemir, Y. (2012a). Ergenlerin öznel oluşlarının özerk, ilişkisel ve özerk-ilişkisel benlik kurguları açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(38), 188-198.
- Özdemir, Y. (2012b). Kırsal kesimde ve kentte yaşayan ergenlerin benlik kurguları açısından karşılaştırılması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(1), 81-96.
- Özdemir, Y., ve İlhan, T. (2013). Benlik kurguları ve öznel iyi oluş: Otantik olmanın aracılık rolü. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(2), 593-611.
- Özen, D. Ş. ve Aktan, T. (2010). Bağlanma ve zorbalık sisteminde yer alma: Başa çıkma stratejilerinin aracı rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 25(65), 101-113.
- Öztürk, M. (2007). Türkiye’de iç göçe katılanların kent yaşamına ve kentsel emek piyasasına etkileri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (52), 246-263
- Özgüven, İ. E. (1992). Üniversite öğrencilerinin sorunları ve baş etme yolları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7, 5-13.
- Pala, A. (2013). *Zorunlu göç ve kadın deneyimi: Diyarbakır örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Mardin.
- Pallant, J. (2011). *SPSS Survival Manual: A step-by-step guide to data analysis using SPSS*. (4th edition). New York: McGraw Hill.
- Parlakkaya, Ç. (2010). *Göçe bağlı olarak ilköğretim okullarında yaşanan istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Persike, M., & Seiffge-Krenke, I. (2012). Competence in coping with stress in adolescent from three regions of world. *Journal Youth Adolescence*, 41, 863-579.
- Petersen, W. (1958). A general typology of migration. *American Sociological Review*, 23(3), 256-266.
- Phinney, J. S. (2003). What is developmental about immigration? *International Society For The Study Of Behavioural Development*, 2(44), 14-15.
- Polat Uluocak, G. (2009). İç göç yaşamış ve yaşamamış çocukların okulda uyumu. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 35-44.
- Pyakuryal, A., Tausig, M., Subedi, S., & Subedi, J. (2011). Strangers in a familiar land: The psychological consequences of internal migration in a developing country. *Stress & Health*, 27(3), 199-208.
- Ravenstein, E. G. (1885). The laws of migration. *Journal of the Statistical Society of London*. 48(2), 167-235.

- Razı, G. S., Kuzu, A., Yıldız, A. N., Ocakçı, A. F. ve Arifoğlu, B. Ç. (2009). Çalışan gençlerde benlik saygısı, iletişim becerileri ve stresle baş etme. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 8(1), 17-26.
- Renk, K., & Creasey, G. (2003). The relationship of gender, gender identity, and coping strategies in late adolescents. *Journal of Adolescence*, 26(2), 159-168.
- Rudy, D., Sheldon, K. M., Awong, T., & Tan, H. H. (2007). Autonomy, culture, and well-being: The benefits of inclusive autonomy. *Journal of Research in Personality*, 41(5), 983-1007.
- Sabates-Wheeler, R., & Borders, B. (2011). Introduction: Mapping migrant welfare onto social provisioning. In Sabates-Wheeler, R., & Borders, B. (Eds.), *Migration and social protection* (pp. 5-9). UK: Palgrave Macmillan.
- Sağlam, S. (2006). Türkiye’de iç göç olgusu ve kentleşme. *Türkiyat Araştırmaları*, 5, 33-44.
- Salem, B., & Flaskerud, J. H. (2010). A closer look: The trauma of war and migration and PTSD. *Issues in mental health nursing*, 32(3), 184-186.
- Sam, D. L. (1998). Predicting life satisfaction among adolescents from immigrant families in Norway. *Ethnicity & Health*, 3(1/2), 5-18.
- Sam, D. L., Kosic, A., & Oppedal, B. (2003). Where is “development” in acculturation theories? *International Society for the Study of Behavioural Development*, 2(44), 4-7.
- Sato, T., & McCann, D. (1998). Individual differences in relatedness and individuality: An exploration of two constructs. *Personality and Individual Differences*, 24(6), 847-859.
- Schuster, R., Hammitt, W. E., & Moore, D. (2006). Stress appraisal and coping response to hassles experienced in outdoor recreation settings. *Leisure Sciences*, 28, 97-113.
- Schweitzer, R., Melville, F., Steel, Z., & Lacherez, P. (2006). Trauma, post-migration living difficulties, and social support as predictors of psychological adjustment in resettled Sudanese refugees. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 40(2), 179-187.
- Seiffge-Krenke, I. (2011). Coping with relationship stressors: A decade review. *Journal of research on adolescence*, 21(1), 196-210.
- Seiffge-Krenke, I., Persike, M., Karaman, N. G., Çok, F., Herrera, D., Rohail, R., et al. (2013). Stress with parents and peers: How adolescents from six nations cope with relationship stress. *Journal of Research on Adolescence*, 23(1), 103–117.
- Shi, B., Qian, M., Lu, Y., Plucker, J. A., & Lin, C. (2012). The relationship between migration and Chinese children's divergent thinking. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, 6(2), 106-111.
- Sır, A., Bayram, Y. ve Özkan, M. (1998). Zorunlu iç göç yaşamış bir grupta travma sonrası stres bozukluğu. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 9(3), 173-180.
- Singelis, T. M. (1994). The measurement of interdependent and independent self-construal. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 20, 580–591.

- Spear, H. J., & Kulbok, P. (2004). Autonomy and adolescence: A concept analysis. *Public Health Nursing, 21*(2), 144-152.
- Steel, Z., Silove, D., Phan, T., & Bauman, A. (2002). Long-term effect of psychological trauma on the mental health of Vietnamese refugees resettled in Australia: a population-based study. *The Lancet, 360*(9339), 1056-1062.
- Steinberg, L. (2007). *Ergenlik*. İstanbul: İmge Kitapevi Yayınları.
- Steiner, H. ve Feldman, S. S. (2008). Genel prensipler ve özel problemler. H. Steiner, (Ed.), *Ergen terapisi kitabı içinde* (ss. 19-54). İstanbul: Prestij Yayınları.
- Stevens, G. W., & Vollebergh, W. A. (2008). Mental health in migrant children. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry, 49*(3), 276-294.
- Stermac, L., Brazeau, P., & Martin, K. (2008). Educational experiences and mental health among war-zone immigrants in Toronto. *Education research and reviews, 3*(12), 370-377.
- Stermac, L., Elgie, S., Clarke, A., & Dunlap, H. (2012). Academic experiences of war-zone students in Canada. *Journal of Youth Studies, 15*(3), 311-328.
- Stone, D. N., Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2009). Beyond talk: Creating autonomous motivation through Self-Determination Theory. *Journal of General Management, 34*(3), 75.
- Şahin, C. (2001). Yurtdışı göçün bireyin psikolojik sağlığı üzerindeki etkisine ilişkin kuramsal bir inceleme. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21*(2), 57-67.
- Şahin N. H. ve Durak, A. (1995). Stresle başa çıkma tarzları ölçeği: Üniversite öğrencileri için uyarlanması. *Türk Psikoloji Dergisi, 10*(34), 56-73.
- Şirvanlı Özen, D. ve Aktan, T. (2010). Bağlanma ve zorbalık sisteminde yer alma: Başa çıkma stratejilerinin aracı rolü. *Türk Psikoloji Dergisi, 25*(65), 101-113.
- Tam, C. C.-V., & Lam, R. S.-Y. (2005). Stress and coping among migrant and local-born adolescents in Hong Kong. *Youth & Society, 36*(3), 312-332.
- Tamres, L. K., Janicki, D., & Helgeson, V. S. (2002). Sex differences in coping behavior: A meta-analytic review and an examination of relative coping. *Personality and Social Psychology, 6*(1), 2-30.
- Tan, S. ve Aldemir, S. (2012). Ergenlerde stresle başa çıkma tarzlarının atılganlık düzeyleri ve sosyodemografik özellikler açısından incelenmesi. *New Symposium Journal, 50*(1), 23-30.
- Tandon, S. D., Dariotis, J. K., Tucker, M. G., & Sonenstein, F. L. (2013). Coping, stress, and social support associations with internalizing and externalizing behavior among urban adolescents and young adults: Revelations from a cluster analysis. *Journal of Adolescent Health, 52*, 627-633.
- Tanfer, K. (1983). Internal migration in Turkey: Socioeconomic characteristics by destination and type of move. *Studies In Comparative International Development, 18*(4), 76-111.

- Terzi, Ş. ve Cihangir Çankaya, Z. (2009). Bağlanma stillerinin öznel iyi olmayı ve stresle başa çıkma tutumlarını yordama gücü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(31), 1-11.
- Todaro, M. (1980). Internal migration in developing countries: A survey. (R. A. Easterlin, Ed.) *Population and Economic Change in Developing Countries*, pp. 361 - 402.
- Tok, N. (2010). *Göç alan okullarda ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin rehber öğretmen ve sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre öğrenme güçlüklerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Tomita, A., Labys, C. A., & Burns, J. K. (2014). The relationship between immigration and depression in south africa: evidence from the first south african national income dynamics study. *Journal of Immigrant and Minority Health*, 16(6), 1062-1068.
- Tomsa, R. (2010). Psychological consequences of temporary labor migration upon children and family. *Petroleum - Gas University of Ploiesti Bulletin, Educational Sciences Series*, 62(2), 206-212.
- Topçu, S., ve Beşer, A. (2006). Göç ve sağlık. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 10(3), 37-42.
- Triandis, H. C., Bontempo, R., & Villareal, M. J. (1988). Individualism and collectivism: Cross-cultural perspectives on self-ingroup relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(2), 323-338.
- Triandis, H. C., & Gelfand, M. J. (1998). Converging measurement of horizontal and vertical individualism and collectivism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(1), 118-128.
- Turan, M. T. ve Beşirli, A. (2008). Kentleşmenin ruh sağlığı üzerine etkileri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 9, 238-243.
- Tuzcu, A. ve Bademli, K. (2014). Göçün psikososyal boyutu. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 6(1), 56-66.
- Tuzcu, A. ve Ilgaz, A. (2015). Göçün kadın ruh sağlığı üzerindeki etkileri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 7(1), 56-57.
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) (2012). *Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçları*. Ankara: TÜİK Matbaası.
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) (2014). *İç Göç İstatistikleri*. [Çevrim-içi: http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=1067], Erişim Tarihi: 14 Nisan 2015.
- TMMOB (Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği) (2003). *TMMOB İnsan Hakları Komisyonu Zorunlu Göç Raporu*.
- The World Bank (TWB) (2011). *Migration and remittances factbook*. Washington: The World Bank.
- Ulukaya, S. (2012). *Üniversite öğrencilerinde akademik erteleme yordayıcıları olarak aile bağlamında benlik ve anababa tutumları*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- United Nations Children's Fund (UNICEF) (2011). *The state of the world's children 2011: Adolescence an age of opportunity*. [Çevrim-içi: http://www.unicef.org/adolescence/files/SOWC_2011_Main_Report_EN_02092011.pdf], Erişim tarihi: 17 Mayıs 2015.
- United Nations Development Programme (UNDP) (2009). *Human development report: Overcoming barriers: Human mobility and development*. New York: Palgrave Macmillan.
- van der Ham, A. J., Ujano-Batangan, M. T., Ignacio, R. & Wolffers, I. (2015). The dynamics of migration-related stress and coping of female domestic workers from the Philippines: An exploratory study. *Community Mental Health Journal*, 51(1), 14-20.
- Vera, E. M., Vacek, K., Blackmon, S., Coyle, L., Gomez, K., Jorgenson, K., et al. (2012). Subjective well-being in urban, ethnically diverse adolescents the role of stress and coping. *Youth & Society*, 44(3), 331-347.
- Yakushko, O., Watson, M., & Thompson, S. (2008). Stress and coping in the lives of recent immigrants and refugees: considerations for counseling. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 30(3), 167-178.
- Yakar, M. (2012). Türkiye'de iç göçlerin ilçelere göre mekansal analizi: 1995-2000 dönemi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 9(1), 742-768.
- Yalçın, C. (2004). *Göç sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yamada, A. M., & Singelis, T. M. (1999). Biculturalism and self-construal. *International Journal of Intercultural Relations*, 23(5), 679-709.
- Yavuzer, H. (2003). *Ana-baba ve çocuk*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yavuzer, H. (2005a). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yavuzer, H. (2005b). *Gençleri anlamak*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yavuzer, H. (2006). *Çocuk ve suç*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yöndem, Z. D. ve Totan, T. (2008). Ergenlerde zorbalık ve stresle baş etme. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(3), 28-37.
- Ward, C., Motus, N., & Mosca, D. (2013). *A global report on population mobility and malaria: Moving towards elimination with migration in mind*. Switzerland: International Organization for Migration.
- Wasti, A. ve Erdil, S. E. (2007). Bireycilik ve toplulukçuluk değerlerinin ölçülmesi: Benlik kurgusu ve Indcol ölçeklerinin Türkçe geçerlemesi. *Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 7, 39-66.
- Wong, S. S., & Ang, R. P. (2007). Emotional competencies and maladjustment in Singaporean adolescents. *Personality and Individual Differences*, 43(8), 2193-2204.

EKLER DİZİNİ

EK 1. Etik Kurul Onay Bildirimi

24-JUN-2015 16:31 FROM HU.REK.YAZI ISL.MD.

TO 2978566

P.01



T.C. HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ Genel Sekreterlik

Yazı İşleri Müdürlüğü

Sayı : 88600825 / 477-76

Konu :

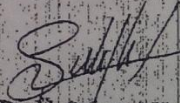
13 Mart 2014

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi: 26.02.2014 tarih ve 409 sayılı yazınız

Enstitünüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Faruk BOZDAĞ'ın Prof. Dr. Filiz BİLGE danışmanlığında yürüttüğü "İç Göç Yaşamış ve Yaşamamış Ergenlerin Benlik Kurguları, Uyum Sorunları ve Başa Çıkma Tarzları" başlıklı tez çalışması Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun 04.03.2014 tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini saygılarımla rica ederim.


Prof. Dr. U. Şebnem HARPUR
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Ek: Tutanak

Görevi	Görevi	Paraf
Mamur	12.6.3.2014	
Şef	120	
Şube Müd.	120	
Gen. Sek. Yrd.	120	
Gen. Sek.	120	

Hacettepe Üniversitesi Genel Sekreterlik, Yazı İşleri Müdürlüğü, 06100 Sıhhiye-Ankara
Telefon: 0 (312) 305 1008 - 1039 • Faks: 0 (312) 310 5552

Ayrıntılı Bilgi İçin:

EK 2. Milli Eğitim Müdürlüğü Uygulama İzni



T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411/44/1421738

07/04/2014

Konu: Araştırma (Faruk BOZDAĞ)

HACATEPE ÜNİVERSİTESİ
(Eğitim Bilimleri Enstitüsüne)

İlgi: a)27.03.2014 tarih ve 152-171 sayılı yazınız.

b)Valilik Makamının 04.04.2014 tarih ve 1392067 sayılı oluru.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Faruk BOZDAĞ'ın "*İç Göç Yaşamış ve Yaşamamış Ergenlerin Benlik Kurguları, Uyum Sorunları ve Başa Çıkma Tarzları*" konulu tezine dair araştırma çalışması hakkında ilgi (a) yazınız ilgi (b) valilik onayı ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve ilgi (b) Valilik Onayı doğrultusunda gerekli duyurunun araştırmacı tarafından yapılmasını, işlem bittikten sonra 2 (iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini arz ederim.

M. Nurettin ARAS
Müdür a.
Şube Müdürü

EK:1- Valilik Onayı
2- Ölçekler
3-Okul Listesi

EK 3. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımları

Cinsiyet	İç göç yaşamış (N)	%	İç göç yaşamamış (N)	%	Toplam	%
Kadın	194	19.8	255	26	449	45.9
Erkek	216	22.1	314	32.1	530	54.1
Toplam	410	41.9	569	58.1	979	100

Katılımcıların Sınıf Düzeyine Göre Dağılımları

Sınıf düzeyi	İç göç yaşamış (N)	%	İç göç yaşamamış (N)	%	Toplam	%
Lise 1	150	15.3	214	21.9	364	37.2
Lise 2	138	14.1	163	16.6	301	30.7
Lise 3	122	12.5	192	19.6	314	32.1
Toplam	410	41.9	569	58.1	979	100

Katılımcıların Okul Türüne Göre Dağılımları

Okul türü	İç göç yaşamış (N)	%	İç göç yaşamamış (N)	%	Toplam	%
Genel Lise	218	22.3	287	29.3	505	51.6
Anadolu Lisesi	8	0.8	23	2.3	31	3.2
Ticaret Meslek Lisesi	42	4.3	93	9.5	135	13.8
Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	75	7.7	109	11.1	184	18.8
İmam Hatip Lisesi	18	1.8	37	3.8	55	5.6
Kız Teknik ve Meslek Lisesi	49	5	20	2	69	7
Toplam	410	41.9	569	58.1	979	100

Katılımcıların Gelir Düzeyine Göre Dağılımları

Gelir düzeyi	İç göç yaşamış (N)	%	İç göç yaşamamış (N)	%	Toplam	%
850 TL ve altı	55	5.6	51	5.2	106	10.8
851-1750 TL	236	24.1	345	35.2	581	59.3
1751-2650 TL	76	7.8	109	11.1	185	18.9
2651 TL ve üstü	43	4.4	64	6.5	107	10.9
Toplam	410	41.9	569	58.1	979	100

Katılımcıların Çalışma Durumuna Göre Dağılımları

Çalışma durumu	İç göç yaşamış (N)	%	İç göç yaşamamış (N)	%	Toplam	%
Çalışıyor	75	7.7	61	6.2	136	13.9
Çalışmıyor	335	34.2	508	51.9	843	86.1
Toplam	410	41.9	569	58.1	979	100

Katılımcıların Anne Eğitim Durumuna Göre Dağılımları

<i>Anne eğitim durumu</i>	<i>İç göç yaşamış (N)</i>	<i>%</i>	<i>İç göç yaşamamış (N)</i>	<i>%</i>	<i>Toplam</i>	<i>%</i>
<i>Okuryazar değil</i>	99	10.1	41	4.2	140	14.3
<i>Okuryazar</i>	33	3.4	34	3.5	67	6.8
<i>İlkokul mezunu</i>	195	19.9	338	34.5	533	54.4
<i>Ortaokul mezunu</i>	59	6	94	9.6	153	15.6
<i>Lise mezunu</i>	21	2.1	54	5.5	75	7.7
<i>Üniversite mezunu</i>	3	0.3	8	0.8	11	1.1
<i>Toplam</i>	410	41.9	569	58.1	979	100

Katılımcıların Baba Eğitim Durumuna Göre Dağılımları

<i>Baba eğitim durumu</i>	<i>İç göç yaşamış (N)</i>	<i>%</i>	<i>İç göç yaşamamış (N)</i>	<i>%</i>	<i>Toplam</i>	<i>%</i>
<i>Okuryazar değil</i>	19	1.9	8	0.8	27	2.8
<i>Okuryazar</i>	28	2.9	10	1	38	3.9
<i>İlkokul mezunu</i>	188	19.2	293	29.9	481	49.1
<i>Ortaokul mezunu</i>	97	9.9	128	13.1	225	23
<i>Lise mezunu</i>	68	6.9	111	11.3	179	18.3
<i>Üniversite mezunu</i>	10	1	19	1.9	29	3
<i>Toplam</i>	410	41.9	569	58.1	979	100

Katılımcıların Kardeş Sayısına Göre Dağılımları

<i>Kardeş sayısı</i>	<i>İç göç yaşamış (N)</i>	<i>%</i>	<i>İç göç yaşamamış (N)</i>	<i>%</i>	<i>Toplam</i>	<i>%</i>
<i>1 kardeş</i>	15	1.5	38	3.9	53	5.4
<i>2 kardeş</i>	73	7.5	206	21	279	28.5
<i>3 kardeş</i>	108	11	176	18	284	29
<i>4 ve üzeri kardeş</i>	214	21.9	149	15.2	363	37.1
<i>Toplam</i>	410	41.9	569	58.1	979	100

İç Göç Yaşamış Katılımcıların Göçle Geldikleri Bölgelere Göre Dağılımları

<i>Bölgeler</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>
<i>Akdeniz Bölgesi</i>	27	6.6
<i>Güneydoğu Anadolu Bölgesi</i>	106	25.9
<i>Doğu Anadolu Bölgesi</i>	110	26.8
<i>İç Anadolu Bölgesi</i>	43	10.5
<i>Karadeniz Bölgesi</i>	113	27.6
<i>Marmara Bölgesi</i>	11	2.7
<i>Toplam</i>	410	100

İç Göç Yaşamış Katılımcıların Göç Nedenlerine Göre Dağılımları

<i>Göç nedenleri</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>
<i>Ekonomik nedenler</i>	215	52,4
<i>Zorunlu göç</i>	7	1,7
<i>Eğitimle ilgili nedenler</i>	39	9,5
<i>Sağlıkla ilgili nedenler</i>	5	1,2
<i>İstanbul'daki akrabaların yanına yerleşmek</i>	50	12,2
<i>Diğer nedenler</i>	21	5,1
<i>Birden fazla nedenle göç edenler</i>	73	17,8
<i>Toplam</i>	410	100

İç Göç Yaşamış Katılımcıların Göç Üzerinden Geçen Süreye Göre Dağılımları

<i>Göçün üzerinden geçen süre</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>
<i>1-5 yıl</i>	71	17.3
<i>6-10 yıl</i>	121	29.5
<i>11 ve üzeri yıl</i>	218	53.2
<i>Toplam</i>	410	100

EK 4. Ailede Özerk-İlişkisel Benlik Ölçeği Ergen Formu (AÖİBÖ-EF) Örnek Maddeler

AÖİBÖ-EF

Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuyunuz ve ailenizle olan ilişkinizi göz önüne alarak her bir ifadeye ne kadar katıldığınızı aşağıda yer alan ölçeği kullanarak belirtiniz.

Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ortadayım (Biraz katılıyorum/biraz katılmıyorum)	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1	2	3	4	5

- ___ 1. Kendimi ailemden bağımsız hissedirim.
- ___ 3. Ailemin onaylamayacağı kararlar almaktan kaçınıyorum.
- ___ 6. Ailemden bağımsız olarak kendi kararlarımı veremem.
- ___ 8. Ailemle olan ilişkimde mesafeli olmak isterim.
- ___ 11. Bir kimsenin ailesine çok yakın hissetmesi iyi bir şeydir.
- ___ 15. Ailemle aramdaki bağ, kendimi güven ve huzur içinde hissetmemi sağlıyor.
- ___ 17. Bir kimse ailesine değer verse de, kişisel fikrini söylemekten çekinmemelidir.
- ___ 19. Aile ile çok yakın olmak, onların isteğine göre hareket etmeyi gerektirir.

EK 5. Reynolds Ergenler İçin Uyum Tarama Envanteri (REUTE) rnek Maddeler

REUTE

“GEÇTİĞİMİZ ALTI AY İÇERİSİNDE...”	Hemen hemen hiçbir zaman	Bazen	Hemen hemen her zaman
4. Arkadaşlarım veya ailemle beraber olmaktan hoşlandım.	()	()	()
7. Yetişkinlerle tartıştım.	()	()	()
12. Başkalarından  almak istedim.	()	()	()
16. Yeni insanlarla tanışırken kendimi rahat hissettim.	()	()	()
20. Çok gergindim.	()	()	()
25. alışmadım ve ödevlerimi yapmadım.	()	()	()
27. Geleceğimle ilgili birçok şeyden kaygılandım.	()	()	()
30. Dikkatimi yoğunlaştırmakta güçlük ectim.	()	()	()

EK 6. Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği (SBÇTÖ) Örnek Maddeler

SBÇTÖ

Bu ölçek, kişilerin yaşamlarındaki sıkıntılar ve stresle başa çıkmak için neler yaptıklarını belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Lütfen sizin için sıkıntı ya da stres oluşturan olayları düşünerek, bu sıkıntılarınızla başa çıkmak için **GENELLİKLE NELER YAPTIĞINIZI** hatırlayın ve aşağıdaki davranışların sizi tanımlama ya da size uygunluk derecesini işaretleyin. Herhangi bir davranış size uygun değilse %0'ın altına, çok uygun ise %100'ün altına, ya da tanımlama derecesine göre diğerlerinin altındaki boşluğa (X) işareti koyun.

Sizi ne kadar tanımlıyor

Bir sıkıntım olduğunda...	%0	%30	%70	%100
3- Bir mucize olmasını beklerim	()	()	()	()
7- Kendimi kapana sıkışmış gibi hissederim	()	()	()	()
10- Ne olursa olsun direnme ve mücadele etme gücünü kendimde bulurum	()	()	()	()
13- İş olacağına varır diye düşünürüm	()	()	()	()
17- Elimden hiçbir şeyin gelmeyeceğine inanırım	()	()	()	()
20- Problemi/Problemleri adım adım çözmeye çalışırım	()	()	()	()
24- Olanlar karşısında "kaderim buymuş" derim	()	()	()	()
28-"Hep benim yüzümden oldu" diye düşünürüm	()	()	()	()

EK 7. Kişisel Bilgi Formu (KBF)

1. Okulunuz:		
2. Cinsiyetiniz:	Kadın ()	Erkek ()
3. Doğum yeriniz (İl olarak yazınız):		
4. Sınıfınız:	Lise 1 ()	Lise 2 () Lise 3 ()
5. Ailenizin aylık toplam geliri:		
850 TL ve altı () 851-1750 TL () 1751-2650 TL () 2651 TL ve üstü ()		
6. Ailenize maddi destek sağlamak için herhangi bir işte çalışıyor musunuz?		
Evet, çalışıyorum () Hayır, çalışmıyorum ()		
7. Sizinle birlikte kaç kardeşiniz? (Lütfen yazınız)		
8. Anne-babanızın eğitim durumu nedir?		
	Anne	Baba
Okuryazar değil	()	()
Okuryazar	()	()
İlkokul mezunu	()	()
Ortaokul mezunu	()	()
Lise mezunu	()	()
Üniversite mezunu	()	()
Lisansüstü	()	()
Buradan sonraki bölümü doğum yeri "İSTANBUL DIŞI" olanlar dolduracaktır.		
9. Kaç yıldır İstanbul'da yaşıyorsunuz? (Lütfen yazınız).....		
10. İstanbul'a ailenizle birlikte göç ettiyseniz, göç etme nedeniniz nedir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)		
Ekonomik nedenler (işsizlik, yetersiz gelir vb.)		()
Zorunlu göç (köy boşaltması vb.)		()
Eğitimle ilgili nedenler		()
Sağlıkla ilgili nedenler		()
İstanbul'daki akrabaların yanına yerleşmek		()
Diğer nedenler (Lütfen yazınız).....		
11. İstanbul'a tek başınıza göç ettiyseniz, göç etme nedeniniz nedir? (Lütfen yazınız)		
.....		

EK 8. Levene Testi Sonuçları

İç Göç Yaşamış Ergenlerin Göç Üzerinden Geçen Süre Açısından Benlik Kurgusu ile İç Göç Yaşamamış Ergenlerin Benlik Kurgusu Puanlarına İlişkin Levene Testi Sonuçları

	<i>Levene Statistic</i>	<i>df1</i>	<i>df2</i>	<i>Sig.</i>
<i>Özerk-Ayrık Benlik Kurgusu</i>	0,224	3	975	0,880
<i>Bağımlı-İlişkisel Benlik Kurgusu</i>	3,060	3	975	0,027
<i>Özerk-İlişkisel Benlik Kurgusu</i>	1,120	3	975	0,340

İç Göç Yaşamış Ergenlerin Göç Üzerinden Geçen Süre Açısından Uyum Düzeyleri ve Uyum Sorunları ile İç Göç Yaşamamış Ergenlerin Uyum Düzeyleri ve Uyum Sorunları Puanlarına İlişkin Levene Testi Sonuçları

	<i>Levene Statistic</i>	<i>df1</i>	<i>df2</i>	<i>Sig.</i>
<i>Uyum Düzeyi</i>	0,967	3	975	0,407
<i>Duygusal Sıkıntı</i>	1,511	3	975	0,210
<i>Antisosyal Davranış</i>	5,130	3	975	0,002
<i>Olumlu Benlik</i>	1,517	3	975	0,209
<i>Öfke Kontrol Problemleri</i>	0,617	3	975	0,604

İç Göç Yaşamış Ergenlerin Göç Üzerinden Geçen Süreye Göre Stresle Başa Çıkma Tarzları Puanları ile İç Göç Yaşamamış Ergenlerin Stresle Başa Çıkma Tarzları Puanlarına İlişkin Levene Testi Sonuçları

	<i>Levene Statistic</i>	<i>df1</i>	<i>df2</i>	<i>Sig.</i>
<i>Kendine Güvenli Yaklaşım</i>	0,923	3	975	0,429
<i>İyimser Yaklaşım</i>	0,477	3	975	0,699
<i>Çaresiz Yaklaşım</i>	0,364	3	975	0,779
<i>Boyun Eğici Yaklaşım</i>	1,083	3	975	0,355
<i>Sosyal Desteğe Başvurma</i>	1,451	3	975	0,227

İç Göç Yaşamış Ergenlerin Sınıf Düzeyine Göre Benlik Kurgusu Puanlarına İlişkin Levene Testi Sonuçları

	<i>Levene Statistic</i>	<i>df1</i>	<i>df2</i>	<i>Sig.</i>
<i>Özerk-Ayrık Benlik Kurgusu</i>	2,786	2	407	0,063
<i>Bağımlı-İlişkisel Benlik Kurgusu</i>	1,668	2	407	0,190
<i>Özerk-İlişkisel Benlik Kurgusu</i>	0,670	2	407	0,512

İç Göç Yaşamış Ergenlerin Gelir Düzeyine Göre Benlik Kurgusu Puanlarına İlişkin Levene Testi Sonuçları

	<i>Levene Statistic</i>	<i>df1</i>	<i>df2</i>	<i>Sig.</i>
<i>Özerk-Ayrık Benlik Kurgusu</i>	1,017	3	406	0,385
<i>Bağımlı-İlişkisel Benlik Kurgusu</i>	1,573	3	406	0,195
<i>Özerk-İlişkisel Benlik Kurgusu</i>	0,528	3	406	0,663

İç Göç Yaşamış Ergenlerin Sınıf Düzeyine Göre Uyum Düzeyleri ve Uyum Sorunları Alt Boyut Puanlarına İlişkin Levene Testi Sonuçları

	<i>Levene Statistic</i>	<i>df1</i>	<i>df2</i>	<i>Sig.</i>
<i>Uyum Düzeyi</i>	3,691	2	407	0,026
<i>Duygusal Sıkıntı</i>	2,974	2	407	0,052
<i>Antisosyal Davranış</i>	1,006	2	407	0,366
<i>Olumlu Benlik</i>	1,109	2	407	0,331
<i>Öfke Kontrol Problemleri</i>	4,677	2	407	0,010

İç Göç Yaşamış Ergenlerin, Gelir Düzeyine Göre Uyum Düzeyleri ve Uyum Sorunları Puanlarına İlişkin Levene Testi Sonuçları

	<i>Levene Statistic</i>	<i>df1</i>	<i>df2</i>	<i>Sig.</i>
<i>Uyum Düzeyi</i>	0,566	3	406	0,638
<i>Duygusal Sıkıntı</i>	0,657	3	406	0,579
<i>Antisosyal Davranış</i>	0,937	3	406	0,423
<i>Olumlu Benlik</i>	0,567	3	406	0,637
<i>Öfke Kontrol Problemleri</i>	0,541	3	406	0,654

İç Göç Yaşamış Ergenlerin Sınıf Düzeyine Göre Stresle Başa Çıkma Tarzları Alt Boyut Puanlarına İlişkin Levene Testi Sonuçları

	<i>Levene Statistic</i>	<i>df1</i>	<i>df2</i>	<i>Sig.</i>
<i>Kendine Güvenli Yaklaşım</i>	0,952	2	407	0,387
<i>İyimser Yaklaşım</i>	0,055	2	407	0,946
<i>Çaresiz Yaklaşım</i>	0,199	2	407	0,820
<i>Boyun Eğici Yaklaşım</i>	2,540	2	407	0,080
<i>Sosyal Desteğe Başvurma</i>	1,991	2	407	0,138

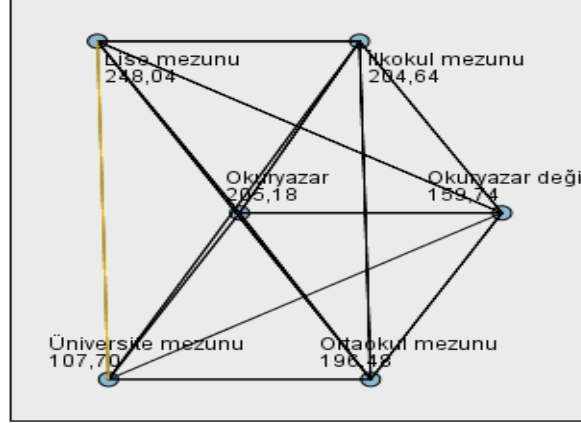
İç Göç Yaşamış Ergenlerin Gelir Düzeyine Göre Stresle Başa Çıkma Tarzları Alt Boyut Puanlarına İlişkin Levene Testi Sonuçları

	<i>Levene Statistic</i>	<i>df1</i>	<i>df2</i>	<i>Sig.</i>
<i>Kendine Güvenli Yaklaşım</i>	0,234	3	406	0,873
<i>İyimser Yaklaşım</i>	1,576	3	406	0,195
<i>Çaresiz Yaklaşım</i>	1,902	3	406	0,129
<i>Boyun Eğici Yaklaşım</i>	0,735	3	406	0,531
<i>Sosyal Desteğe Başvurma</i>	1,947	3	406	0,121

EK 9. Kruskal Wallis Testi Sonrası İzleme Testi Sonuçları

İç Göç Yaşamış Ergenlerin Baba Eğitim Durumuna Göre Bağımlı-İlişkisel Benlik Kurgularına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonrası İzleme Testi Sonuçları

Pairwise Comparisons of babaegitim



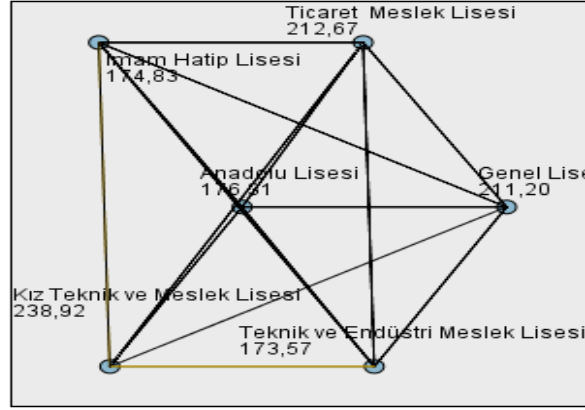
Each node shows the sample average rank of babaegitim.

Sample1-Sample2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj.Sig.
Üniversite mezunu-Okuryazar değil	52,037	46,191	1,127	,260	1,000
Üniversite mezunu-Ortaokul mezunu	88,785	39,268	2,261	,024	,356
Üniversite mezunu-İlkokul mezunu	96,938	38,370	2,526	,012	,173
Üniversite mezunu-Okuryazar	97,479	43,556	2,238	,025	,378
Üniversite mezunu-Lise mezunu	140,344	40,043	3,505	,000	,007
Okuryazar değil-Ortaokul mezunu	-36,748	29,662	-1,239	,215	1,000
Okuryazar değil-İlkokul mezunu	-44,901	28,462	-1,578	,115	1,000
Okuryazar değil-Okuryazar	-45,442	35,142	-1,293	,196	1,000
Okuryazar değil-Lise mezunu	-88,307	30,681	-2,878	,004	,060
Ortaokul mezunu-İlkokul mezunu	8,154	14,781	,552	,581	1,000
Ortaokul mezunu-Okuryazar	8,694	25,364	,343	,732	1,000
Ortaokul mezunu-Lise mezunu	-51,560	18,700	-2,757	,006	,087
İlkokul mezunu-Okuryazar	,540	23,950	,023	,982	1,000
İlkokul mezunu-Lise mezunu	-43,406	16,731	-2,594	,009	,142
Okuryazar-Lise mezunu	-42,866	26,548	-1,615	,106	1,000

Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is ,05.

İç Göç Yaşamış Ergenlerin Okul Türüne Göre Antisosyal Davranışlarına İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonrası İzleme Testi Sonuçları

Pairwise Comparisons of okulturu



Each node shows the sample average rank of okulturu.

Sample1-Sample2	Test Statistic	Std. Error	Std. Test Statistic	Sig.	Adj.Sig.
Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi-İmam Hatip Lisesi	-1,267	30,861	-,041	,967	1,000
Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi-Anadolu Lisesi	2,746	43,732	,063	,950	1,000
Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi-Genel Lise	37,631	15,740	2,391	,017	,252
Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi-Ticaret Meslek Lisesi	39,100	22,661	1,725	,084	1,000
Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi-Kız Teknik ve Meslek Lisesi	-65,352	21,598	-3,026	,002	,037
İmam Hatip Lisesi-Anadolu Lisesi	1,479	49,963	,030	,976	1,000
İmam Hatip Lisesi-Genel Lise	36,364	28,836	1,261	,207	1,000
İmam Hatip Lisesi-Ticaret Meslek Lisesi	37,833	33,125	1,142	,253	1,000
İmam Hatip Lisesi-Kız Teknik ve Meslek Lisesi	-64,085	32,407	-1,977	,048	,720
Anadolu Lisesi-Genel Lise	34,885	42,327	,824	,410	1,000
Anadolu Lisesi-Ticaret Meslek Lisesi	-36,354	45,358	-,801	,423	1,000
Anadolu Lisesi-Kız Teknik ve Meslek Lisesi	-62,606	44,837	-1,396	,163	1,000
Genel Lise-Ticaret Meslek Lisesi	-1,469	19,814	-,074	,941	1,000
Genel Lise-Kız Teknik ve Meslek Lisesi	-27,721	18,590	-1,491	,136	1,000
Ticaret Meslek Lisesi-Kız Teknik ve Meslek Lisesi	-26,252	24,725	-1,062	,288	1,000

Each row tests the null hypothesis that the Sample 1 and Sample 2 distributions are the same. Asymptotic significances (2-sided tests) are displayed. The significance level is ,05.

EK 10. Orjinallik Raporu

2-TEZ-FARUKBOZDA

ORIGINALITY REPORT

3%

SIMILARITY INDEX

PRIMARY SOURCES

1	www.nuraysenemoglu.com Internet	184 words — < 1%
2	www.scribd.com Internet	160 words — < 1%
3	www.sbed.mu.edu.tr Internet	133 words — < 1%
4	yahyali.meb.gov.tr Internet	121 words — < 1%
5	katalog.hacettepe.edu.tr Internet	114 words — < 1%
6	www.tebd.gazi.edu.tr Internet	112 words — < 1%
7	www.yalova.edu.tr Internet	89 words — < 1%
8	MEREY, Zihni, KAYMAKÇI, Selahattin and KILIÇOĞLU, Gökçe. "Öğrenci konseyi seçimlerinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının demokratik tutumları (Gazi Üniversitesi örneği)", TUBITAK, 2011. Publications	82 words — < 1%
9	www.hips.hacettepe.edu.tr Internet	56 words — < 1%
10	www.msxlabs.org Internet	50 words — < 1%

Özgeçmiş

Kişisel Bilgiler

<i>Adı Soyadı</i>	Faruk BOZDAĞ
<i>Doğum Yeri</i>	Diyarbakır
<i>Doğum Tarihi</i>	01.05.1987

Eğitim Durumu

<i>Lise</i>	Namık Kemal Lisesi, Diyarbakır	2005
<i>Lisans</i>	İstanbul Üniversitesi	2009
<i>Yüksek Lisans</i>	Hacettepe Üniversitesi	2015
<i>Yabancı Dil</i>	İngilizce: Okuma (İyi), Yazma (Orta), Konuşma (Orta)	

İş Deneyimi

<i>Çalıştığı Kurumlar</i>	Milli Eğitim Bakanlığı	2009-2012
	İstanbul Üniversitesi	2012-Halen

İletişim

<i>e-Posta Adresi</i>	faruk.bozdog@istanbul.edu.tr
<i>Jüri Tarihi</i>	24.06.2015